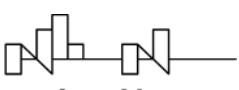

2025 M. GEGUŽĖS 29 D.

2014-2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų galutinis vertinimas

GALUTINĖ VERTINIMO ATASKAITA

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Paslaugų sutartis finansuojama iš
2014-2021 m. Europos ekonominės
erdvės ir Norvegijos finansinių
mechanizmų techninės paramos
lėšų, o paslaugos teikiamos LR
finansų ministerijos užsakymu

Sutarties informacija:
2014–2021 metų Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų galutinio vertinimo
paslaugų sutartis Nr. 14P-24/58,
sudaryta 2024 m. rugsėjo 30 d. tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir
UAB „BGI Consulting“

Perkančioji organizacija:
Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Paslaugų teikėjas:
UAB „BGI Consulting“

Paslaugas teikė „BGI Consulting“ ekspertai:
Jonas Jatkauskas (projekto vadovas), Aušra Šilinskienė, Inga Bartkevičiūtė

Dėl detalesnės informacijos kreiptis:

Jonas Jatkauskas
UAB „BGI Consulting“ direktorius
Aukštaičių g. 7, LT-11341, Vilnius
Tel. +370 696 79 852
El. p.: jonas@bgiconsulting.lt
www.bgiconsulting.lt

Vertinimo ataskaitą redagavo:
Vaida Plavinskaitė

TURINYS

Turinys.....	3
Paveikslų sąrašas	5
Lentelių sąrašas	6
Naudojamos santrumpos	7
Ivadas	9
1. Vertinimo pagrindas.....	10
1.1 Vertinimo tikslai ir uždaviniai	10
1.2 Vertinimo prieiga ir metodai.....	10
2. Vertinimo rezultatai.....	13
2.1 Programa „Sveikatos apsauga“ (LT03).....	13
2.1.1 Investicijų rezultatyvumas	16
2.1.1 Investicijų poveikis	22
2.1.1 Investicijų tvarumas.....	35
2.2 Programa „Kultūra“ (LT04)	37
2.2.1 Investicijų rezultatyvumas	39
2.2.1 Investicijų poveikis	42
2.2.2 Investicijų tvarumas.....	48
2.3 Programa „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05).....	49
2.3.1 Investicijų rezultatyvumas	50
2.3.2 Investicijų poveikis	53
2.3.3 Investicijų tvarumas.....	59
2.4 Programa „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06)	60
2.4.1 Investicijų rezultatyvumas	61
2.4.2 Investicijų poveikis	65
2.4.3 Investicijų tvarumas.....	72
2.5 Programa „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07).....	73
2.5.1 Investicijų rezultatyvumas	75
2.5.2 Investicijų poveikis	78
2.5.3 Investicijų tvarumas.....	85
2.6 Programa „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08)	86
2.6.1 Investicijų rezultatyvumas	87
2.6.2 Investicijų poveikis	90
2.6.3 Investicijų tvarumas.....	93
2.7 Dvišalio bendradarbiavimo fondas	94
3. Vertinimo išvados	98
3.1 Programų investicijų rezultatyvumas.....	98
3.2 Programų investicijų poveikis	102
3.3 Programos investicijų tvarumas.....	108

4. Vertinimo rekomendacijos	110
Priedai	118
1 priedas. Analizuotų projektų sąrašas.....	118
2 priedas. Vertinimo klausimų ir metodų sąsajos	124
3 priedas. Apklausų vykdymo parametrai.....	126
4 priedas. Interviu respondentų sąrašas.....	127
5 priedas. Sąnaudų-efektyvumo analizė.....	129
6 priedas. Programų stebėsenos rodiklių pasiekimai	132
7 priedas. Kaitos teorijų schemas.....	163
8 priedas. Atvejo studija	169

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL BENDRUOMENINIŲ PSICHIKOS SVEIKATOS PASLAUGŲ STIPRINIMO SRITIS	13
2 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL VAIKŲ IR JAUNIMO GEROVĖS DIDINIMO SRITIS.....	14
3 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPĄ	14
4 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS VEIKLŲ GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS BENDRUOMENINIŲ PSICHIKOS SVEIKATOS PASLAUGŲ STIPRINIMO SRITYJE	15
5 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS VEIKLŲ GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS VAIKŲ IR JAUNIMO GEROVĖS DIDINIMO SRITYJE.....	16
6 PAVEIKSLAS. LT04 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMINES SRITIS.....	37
7 PAVEIKSLAS. LT04 PROGRAMOS PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPĄ	38
8 PAVEIKSLAS. LT04 PROGRAMOS VEIKLŲ GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS.....	38
9 PAVEIKSLAS. LT05 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMATINES SRITIS	49
10 PAVEIKSLAS. LIETUVOS INSTITUCIJOMS TEKUSIOS LT05 PROGRAMOS PROJEKTŲ LĖŠOS (MLN. EUR).....	50
11 PAVEIKSLAS. LT06 PROGRAMOS PROJEKTŲ IŠ VISO DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMATINES SRITIS	60
12 PAVEIKSLAS. LT06 PROGRAMOS PROJEKTŲ PATVIRTINTŲ PATIRTŲ IŠLAIDŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL LIETUVOS INSTITUCIJAS	60
13 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMINES SRITIS.....	73
14 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL INOVACIJŲ SRITIS	73
15 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS UNIKALIŲ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL ĮMONĖS TIPĄ	74
16 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS UNIKALIŲ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL EKONOMINĖS VEIKLOS RŪŠIS	74
17 PAVEIKSLAS. LT08 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL MOKSLINIŲ TYRIMŲ SRITIS	86
18 PAVEIKSLAS. LIETUVOS MSI TEKUSIOS LT08 PROGRAMOS LIETUVOJE ADMINISTRUOTŲ PROJEKTŲ LĖŠOS (MLN. EUR).....	87
19 PAVEIKSLAS. DBF LĖŠŲ PANAUDOJIMAS PAGAL PROGRAMAS, TŪKST. EUR	94
20 PAVEIKSLAS. DBF TIESIOGINIO FINANSAVIMO PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPĄ	96
21 PAVEIKSLAS. DBF TIESIOGINIO FINANSAVIMO PROJEKTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL STRATEGINES DVIŠALĖS PARTNERYSTĖS SRITIS	96
22 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) KAITOS TEORIJOS SCHEMA	163
23 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) KAITOS TEORIJOS SCHEMA.....	164
24 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) KAITOS TEORIJOS SCHEMA	165
25 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) KAITOS TEORIJOS SCHEMA	166
26 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) KAITOS TEORIJOS SCHEMA	167
27 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08) KAITOS TEORIJOS SCHEMA .	168

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 LENTELĖ. VERTINIMO REKOMENDACIJOS	110
2 LENTELĖ. ANALIZUOTŲ PROJEKTŲ SĄRAŠAS	118
3 LENTELĖ. VERTINIME TAIKYTI METODAI	124
4 LENTELĖ. APKLAUSŲ VYKDYMO PARAMETRAI	126
5 LENTELĖ. INTERVIU RESPONDENTŲ SĄRAŠAS	127
6 LENTELĖ. SĄNAUDŲ-EFEKTYVUMO ANALIZĖS REZULTATAI	131
7 LENTELĖ. PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI	133
8 LENTELĖ. PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI	139
9 LENTELĖ. PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI	144
10 LENTELĖ. PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI ...	149
11 LENTELĖ. PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI.	157
12 LENTELĖ. PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT05) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI	161

NAUDOJAMOS SANTRUMPOS

AAA	Aplinkos apsaugos agentūra
AAD	Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos
AE	Atominė elektrinė
AEI	Atsinaujinantys energijos ištekliai
ANSAAI	Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą
BVS	Bausmių vykdymo sistema
CO₂	Anglies dioksidas
DBF	Dvišalio bendradarbiavimo fondas
DI	Dirbtinis intelektas
DVT	Darnaus vystymosi tikslai
EEE	Europos ekonominė erdvė
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
GP	Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra
HI	Higienos institutas
IAE	Ignalinos atominė elektrinė
JPSPP	Jaunimui palankios sveikatos priežiūros paslaugos
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
JK	Jungtinė Karalystė
KIC	Kultūros infrastruktūros centras
LEA	VšĮ Lietuvos energetikos agentūra
LKT	Lietuvos kalėjimų tarnyba
LPT	Lietuvos probacijos tarnyba
LR	Lietuvos Respublika
LSMU	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
LVPA	Lietuvos verslo paramos agentūra
MDFT	Multidimensinė šeimos terapija
MITA	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MSI	Mokslo ir studijų institucija
MVĮ	Maža ar vidutinė įmonė
NKI	Nacionalinė koordinavimo institucija

NP	Programos nacionalinis partneris
NPP	Nacionalinis pažangos planas 2021–2030 m.
NTA	Nacionalinė teismų administracija
NVO	Nevyriausybinių organizacijų
PAGD	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
PD	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
PO	Programos operatorius
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas
RVIS	Rizikos valdymo informacinė sistema
SAA	Smurtas artimoje aplinkoje
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
TPL	Technologinės parengties lygis
TS	Vertinimo techninė specifikacija
VATESI	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
VB	Valstybės biudžetas
VVTAIT	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba

IVADAS

Remiantis 2024 m. rugsėjo 30 d. sudaryta sutartimi Nr. 14P-24/58 „Dėl 2014–2021 metų Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų galutinio vertinimo paslaugų“ tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir UAB „BGI Consulting“, teikiama galutinė vertinimo ataskaita.

Atlikus 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės (*toliau – EEE*) ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų investicijų vertinimą pagal rezultatyvumo, poveikio ir tvarumo kriterijus, ataskaitoje pateikiami vertinimo rezultatai, jų pagrindu suformuluotos išvados pagal vertinimo techninės specifikacijos (*toliau – TS*) klausimus ir rekomendacijos.

Atliekant vertinimą buvo taikytas teorija grįsto vertinimo požiūris. Vertinimui reikalingi duomenys surinkti stebėsenos duomenų, dokumentų, antrinių šaltinių ir viešai prieinamos informacijos analizės, anketinių apklausų bei pusiau struktūruotų interviu pagrindu. Duomenys analizuoti pasitelkiant intervencijų logikos analizę, sąnaudų-efektyvumo analizę, metaanalizę ir ekspertinį vertinimą. Vertinimo metu taip pat buvo parengta atvejo studija.

Galutinę vertinimo ataskaitą sudaro keturios pagrindinės dalys. Pirmojoje ataskaitos dalyje pristatytas vertinimo pagrindas – tikslas, uždaviniai, prieiga ir metodai. Antrojoje ataskaitos dalyje pristatyti vertinimo rezultatai – atskirų programų rezultatyvumas, poveikis ir tvarumas. Trečiojoje ataskaitos dalyje pateiktos vertinimo išvados, o ketvirtojoje – jų pagrindu suformuluotos rekomendacijos. Papildoma vertinimui aktuali informacija pateikta ataskaitos prieduose.

1. VERTINIMO PAGRINDAS

1.1 VERTINIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Vertinimo tikslas – nustatyti 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų investicijų rezultatyvumą ir poveikį, siekiant tinkamai atsiskaityti už programų investicijų panaudojimą, pagerinti investicijų į programose nustatytas sritis panaudojimą ateityje bei informuoti suinteresuotąsias institucijas ir visuomenę.

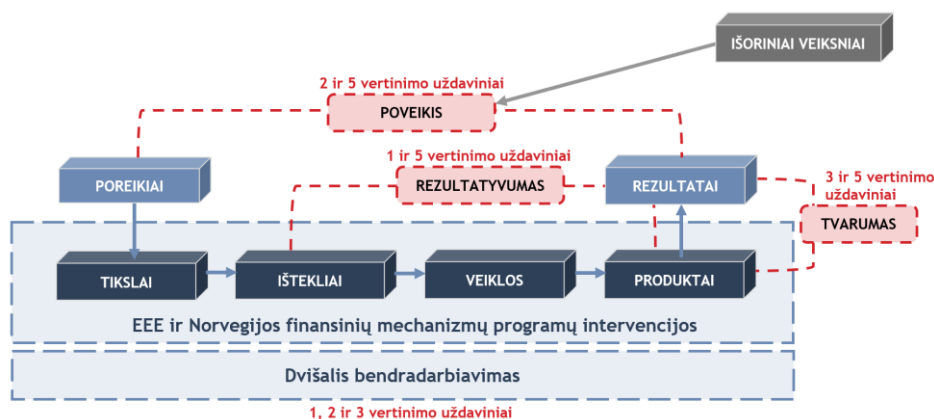
Siekiant šio vertinimo tikslo kelti penki **vertinimo uždaviniai**:

1. Įvertinti programų investicijų **rezultatyvumą**;
2. Įvertinti programų investicijų **poveikį**;
3. Įvertinti programų investicijų **tvarumą**;
4. Pateikti **išvadas ir rekomendacijas** dėl investicijų į programose nustatytas sritis geresnio panaudojimo galimybių ateityje;
5. Atlikti programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ pagal programos sritį PA22 įgyvendinto projekto „Prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievaratos prevencijos ir reagavimo sistemos tobulinimas“ ¹ **atvejo studiją**, ypač akcentuojant kūno kamerų naudojimo įrodymams surinkti veiklą.

1.2 VERTINIMO PRIEIGA IR METODAI

VERTINIMO PRIEIGA

Atliekant vertinimą taikytas **teorija grįsto vertinimo požiūris**. Pastarasis paremtas intervencijų logikos analize, kuri atliekama siekiant įvertinti, *kaip* ir *kodėl* veikė ar neveikė analizuojamos intervencijos. Bendroji **intervencijų logika** apima visus svarbiausius programų įgyvendinimo ciklo aspektus: poreikius, tikslus, išteklius, veiklas, produktus, rezultatus ir poveikį. Remiantis egzistuojančiais **poreikiais** nustatomi intervencijų **tiksai**, kurių įgyvendinimui skiriami finansiniai **ištekliai**, numatomos konkrečios **veiklos** ir, jas įgyvendinus, sukuriama tam tikri **produktai** ir **rezultatai**, kurie turėtų prisidėti siekiant nustatytų tikslų ir kuriant **poveikį**. Jokios intervencijos neveikia vakuume – jų kuriamam poveikiui įtaką taip pat daro įvairūs **išoriniai veiksniai**, veikiantys tikslinių grupių elgesį ir galintys sustiprinti ar susilpninti vertinamų intervencijų poveikį.

¹ Oficialus projekto pavadinimas: „Teisingumo grandinės darbo kokybės gerinimas ir kompetencijų stiprinimas, siekiant apsaugoti smurto šeimoje ir dėl lyties aukas“ (Nr. LT06-3-VRM-TF-001).

Finansinių mechanizmų programų intervencijos buvo vertinamos pasitelkiant tris pagrindinius **vertinimo kriterijus** – rezultatyvumo, poveikio ir tvarumo.

Igyvendinant **1 vertinimo uždavinį** – vertinant intervencijų **rezultatyvumą** – buvo nustatytas programose ir pagal sutartis suplanuotų rodiklių reikšmių pasiekimo mastas, nustatytos pagrindinės aukštesnį ar žemesnį, negu planuota, rezultatyvumą nulėmusios priežastys, identifikuoti kiti svarbūs, bet programų rezultatų sistemose neatspindėti produktai ir (ar) rezultatai, įvertintas lėšų pakankamumas suplanuotiems produktams ir rezultatams pasiekti bei išanalizuotas Dvišalio bendradarbiavimo fondo (*toliau – DBF*) įgyvendinimas, rezultatai ir efektyvumas.

Igyvendinant **2 vertinimo uždavinį** – vertinant intervencijų **poveikį** – buvo nustatytos pagrindinės tikslinės grupės, gavusios programų tiesioginę ir netiesioginę naudą, įvertintas intervencijų kokybinis indėlis į finansinių mechanizmų programų tikslų pasiekimą bei apibrėžtas galimas programų platesnio masto poveikis. Tam pasitelkta kaitos teorija – lankstus priežastinių ryšių tarp įvairių intervencijos įgyvendinimo elementų nustatymo modelis, kurio pagrindiniai elementai apima galutinį tikslą (pagrindinį pokytį, kurio yra siekiama ir į kurį yra orientuoti tarpiniai pokyčiai), pokyčių strategiją (tarpinių pokyčių, reikalingų įvykti, kad būtų pasiektas galutinis tikslas, seką) ir prielaidas (teorija ar įrodymais paremtą interpretaciją, identifikuojančią esminius priežastinius ryšius ir apibūdinančią būtinas sąlygas, kad pokyčiai įvyktų). Kiekvienai analizuojamai finansinių mechanizmų programai buvo parengti atskiri **kaitos teorijos modeliai**, kuriuose nurodyti pagrindiniai poreikiai, kuriuos siekta atliepti programų investicijomis, atskiroms programų intervencijų kryptims tekusios lėšos, aktualūs projektai, jų metu įgyvendintos intervencijos ir sukurti produktai, siektini rezultatai ir poveikis bei prielaidos poveikiui sukurti.

Igyvendinant **3 vertinimo uždavinį** – vertinant intervencijų **tvarumą** – buvo nustatytas programų projektų metu sukurtų produktų pasiskirstymas pagal tipus, šių produktų naudotojai ir tęstinio naudojimo prielaidos.

Igyvendinant **4 vertinimo uždavinį** vertinimo rezultatų pagrindu buvo pateiktos išvados ir rekomendacijos dėl investicijų į programose nustatytas sritis geresnio panaudojimo galimybių ateityje.

Igyvendinant **5 vertinimo uždavinį** buvo atlikta programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projekto „Teisingumo grandinės darbo kokybės gerinimas ir kompetencijų stiprinimas, siekiant apsaugoti smurto šeimoje ir dėl lyties aukas“ (Nr. LT06-3-VRM-TF-001) atvejo studija, kuri pateikta 8 priede (žr. 8 priedas. Atvejo studija).

VERTINIMO METODAI

Žemiau pristatyti taikyti vertinimo metodai. Jų sąsajos su TS nustatytais vertinimo klausimais pateiktos 2 priede (žr. 2 priedas. Vertinimo klausimų ir metodų sąsajos).

STEBĖSENOS DUOMENŲ ANALIZĖ. Stebėsenos duomenų analizė apėmė **EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų informacinėje sistemoje (NORIS)** talpinamų **projektų finansinių duomenų** (pateiktų deklaruotinių išlaidų ataskaitose (P36) ir patirtų išlaidų pagrindimo ataskaitose (P13)) ir **stebėsenos rodiklių pasiekimo duomenų** (pateiktų programų rodiklių vykdymo ataskaitose) analizę. Ataskaitoje remiamasi 2025 m. II ketv. pr. duomenimis, kurie buvo pasitelkti siekiant nustatyti analizuotų intervencijų kiekybinių tikslų pasiekimo mastą bei skirtingų krypčių intervencijoms tekusį finansavimą ir jo panaudojimo mastą (atsakant į **1.1., 1.3., 1.4., 1.6., 2.1. ir 5.1. vertinimo klausimus**).

DOKUMENTŲ ANALIZĖ. Dokumentų analizė apėmė aktualių finansinių mechanizmų dokumentų (**susitarimo memorandumų, programų sutarčių ir koncepcijų, kvietimų teikti paraiškas dokumentų, projektų sutarčių, galutinių projektų ataskaitų, kai kurių projektų paraiškų**) analizę. Ji buvo pasitelkta siekiant surinkti detalią informaciją apie analizuojamas intervencijas *makro* (programų) ir *mikro* (projektų) lygmeniu – programų planavimo metu nustatytus poreikius, prioritetus ir reikalavimus rezultatų tvarumui užtikrinti, projektų tikslus, projektų vykdytojus ir partnerius, tikslines grupes, įgyvendinimo vietas, veiklas, tęstinumo perspektyvas, stebėsenos rodiklių nepasiekimo visa apimtimi priežastis (atsakant į **didžiąją dalį vertinimo klausimų**). Siekiant suformuluoti rekomendacijas dėl ateities investavimo sričių buvo atlikta aktualių **ES strateginių dokumentų** apžvalga (atsakant į **4.1. vertinimo klausimą**). Atvejo studijos atlikimo tikslais siekiant nustatyti teisinį smurto artimoje aplinkoje srities

reglamentavimą ir jo pokyčius buvo atlikta **nacionalinių teisės aktų ir strateginių dokumentų analizė** (atsakant į **5.2. vertinimo klausimą**).

ANTRINIŲ ŠALTINIŲ ANALIZĖ. Antrinių šaltinių analizė apėmė aktualių **anksčiau atliktų tyrimų ir vertinimų** (skirtingų programavimo laikotarpių finansinių mechanizmų įgyvendinimo Lietuvoje tarpinių vertinimų, 2014–2021 m. finansinių mechanizmų programų įgyvendinimo tarptautinių vertinimų, Lietuvoje įgyvendintų finansinių mechanizmų intervencijų poveikio teminių vertinimų, užsienio šalyse atliktų kūno kamerų taikymo tyrimų ir kt.) analizę. Ji buvo pasitelkta siekiant surinkti vertinimui aktualią kontekstinę informaciją, nustatyti investicijų įgyvendinimo pažangą ir poveikį, surinkti aktualią užsienio šalių patirtį (atsakant į **1.1., 1.2., 1.3., 1.4. ir 5.1. vertinimo klausimus**).

VIEŠAI PRIEINAMOS INFORMACIJOS ANALIZĖ. Viešai prieinamos informacijos apėmė **viešojoje erdvėje** (oficialiose institucijų, programų ir projektų internetinėse svetainėse, spaudoje ir kt.) **pateikiamos** informacijos analizę. Ji buvo pasitelkta siekiant surinkti kontekstinę ar detalesnę informaciją apie analizuojamas intervencijas (atsakant į **2.1., 2.2., 5.1. vertinimo klausimus**).

ANKETINĖ APKLAUSA. 2025 m. sausio 7–31 d. laikotarpiu vykdytos 7 respondentų grupių – **6 finansinių mechanizmų programų projektų vykdytojų ir DBF tiesioginio finansavimo projektų vykdytojų** – anketinės apklausos. Iš viso jose dalyvavo **86 respondentai**. Detali informacija apie anketinių apklausų vykdymo parametrus pateikiama 3 priede (žr. 3 priedas. Apklausų vykdymo parametrai). Anketinės apklausos buvo pasitelktos siekiant surinkti projektų lygmens informaciją apie suplanuotų produkto ir rezultato rodiklių reikšmių viršijimo ar nepasiekimo visa apimtimi priežastis, papildomai sukurtus produktus ir rezultatus, pagrindines tikslines grupes ir joms tekusią naudą, partnerystės pobūdį, naudą ir ateities perspektyvas, investicijų pridėtinę vertę, sukurtos naudos tvarumo tikimybę ir prielaidas (atsakant į **didžiąją dalį vertinimo klausimų**).

PUSIAU STRUKTŪRUOTI INTERVIU. 2025 m. vasario 19 d. – balandžio 4 d. laikotarpiu buvo atlikti pusiau struktūruoti interviu su **Nacionalinės koordinavimo institucijos (toliau – NKI), programų operatorių (toliau – PO), nacionalinių programų partnerių (toliau – NP), DBF administratoriaus, taip pat – kai kurių projektų vykdytojų atstovais**. Iš viso nuotoliniu būdu buvo atlikti **24 interviu**, kuriuose dalyvavo **43 asmenys**. Pusiau struktūruotų interviu respondentų sąrašas pateikiamas 4 priede (žr. 4 priedas. Interviu respondentų sąrašas). Pusiau struktūruoti interviu buvo pasitelkti siekiant surinkti kokybinio pobūdžio informaciją ir įvairių suinteresuotų pusių išvalgas apie programų planavimą, projektų atranką ir įgyvendinimą, investicijų naudą, pridėtinę vertę ir tvarumą, ateities investicijų poreikį (atsakant į **didžiąją dalį vertinimo klausimų**).

INTERVENCIJŲ LOGIKOS ANALIZĖ. Intervencijų logikos analizė apėmė finansinių mechanizmų **programų poreikių, tikslų, finansinių indėlių, intervencijų, produktų ir rezultatų analizę**, siekiant rekonstruoti programų intervencijų logiką. Ji buvo pasitelkta siekiant nustatyti **intervencijų naudą** tiesioginiams paramos gavėjams ir galutiniams naudos gavėjams bei **prielaidas** jos sukūrimui, programų tikslų pasiekimui (atsakant į **2.1. vertinimo klausimą**). Taikant šį metodą kiekvienai analizuojamai finansinių mechanizmų programai buvo parengti atskiri **kaitos teorijos modeliai**, pateikti 7 priede (žr. 7 priedas. Kaitos teorijų schemas).

SĄNAUDŲ-EFEKTYUMO ANALIZĖ. Sąnaudų-efektyvumo analizė apėmė atrinktų **projektų lėšų, skirtų vieno rodiklio vieneto sukūrimui**, nustatymą ir palyginimą, siekiant įvertinti projektų įgyvendinimui skirtų lėšų pakankamumą ir nustatyti, ar su numatytais ištekliais buvo galima pasiekti daugiau (atsakant į **1.5. vertinimo klausimą**). Šis metodas buvo pritaikytas tik nedidelei daliai santykinai homogeniškiausių projektų. Detali vertinimo metodika pateikta 5 priede (žr. 5 priedas. Sąnaudų-efektyvumo analizė).

METAANALIZĖ IR EKSPERTINIS VERTINIMAS. Metaanalizė apėmė vertinimo metu surinktos informacijos analizę ir apibendrinimą, o ekspertinis vertinimas – atsakymų į vertinimo klausimus bei rekomendacijų formulavimą, remiantis apibendrinta informacija ir ekspertine patirtimi. Metaanalizė ir ekspertinis vertinimas buvo pasitelkti viso vertinimo metu (atsakant į **visus vertinimo klausimus**).

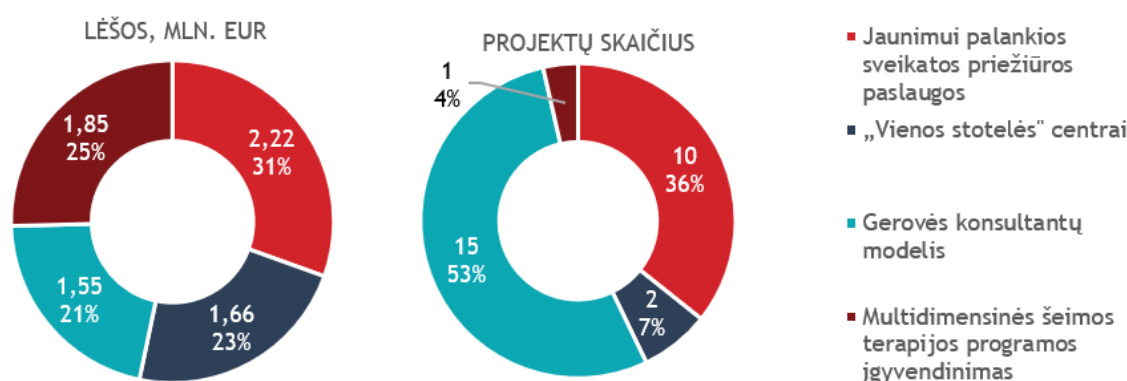
2. VERTINIMO REZULTATAI

Toliau atskiruose poskyriuose pateikiamas kiekvienos finansinių mechanizmų programos investicijų **pasiskirstymas pagal įvairius požymius** bei jų vertinimo pagal **rezultatyvumo, poveikio ir tvarumo** kriterijus rezultatai.

2.1 PROGRAMA „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03)

Programos tikslas – **stiprinti prevenciją ir mažinti sveikatos netolygumus**. Pagal programą buvo įgyvendinti **69 projektai**, kuriems bendrai teko **15,74 mln. Eur** EEE finansinio mechanizmo ir valstybės biudžeto (*toliau – VB*) lėšų (iš viso panaudota 95 proc. projektams skirtų lėšų²). Siekiant programos tikslo buvo finansuotos veiklos 2 srityse – **bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų stiprinimo** bei **vaikų ir jaunimo gerovės didinimo**, kurioms skirta **7,28 mln. Eur** (46 proc.) ir **8,46 mln. Eur** (54 proc.) lėšų atitinkamai.

Bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų stiprinimo srityje, finansuota **jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (*toliau – JPSPP*) modelio plėtra** (31 proc. sričiai skirtų lėšų), **multidimensinės šeimos terapijos (*toliau – MDFT*) programos įgyvendinimas** (25 proc. sričiai skirtų lėšų), **„Vienos stotelės“ centrų steigimas** (23 proc. sričiai skirtų lėšų) bei **gerovės konsultantų modelio kūrimas ir diegimas** (21 proc. sričiai skirtų lėšų) (žr. 1 paveikslas).

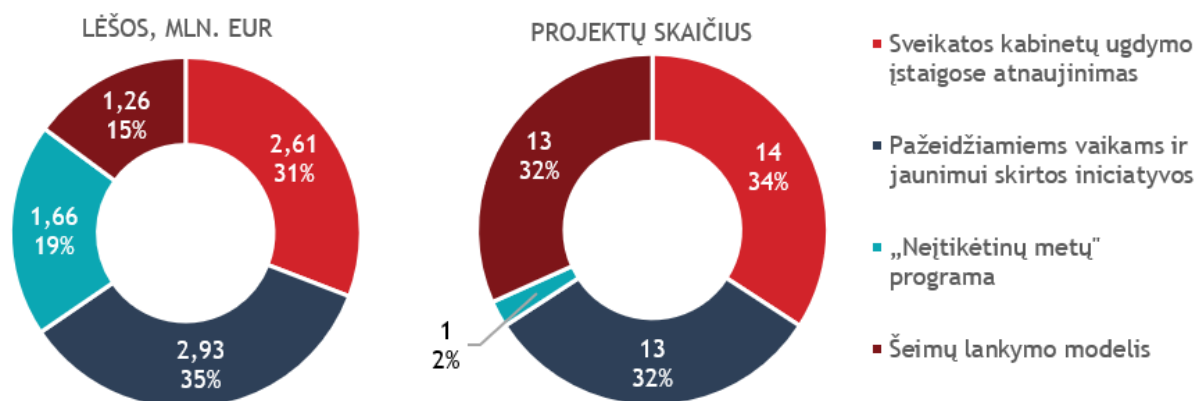

1 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL BENDRUOMENINIŲ PSICHIKOS SVEIKATOS PASLAUGŲ STIPRINIMO SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Vaikų ir jaunimo gerovės didinimo srityje, finansuota **pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunimui skirtų iniciatyvų įgyvendinimas** (35 proc. sričiai skirtų lėšų), **sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimas** (31 proc. sričiai skirtų lėšų), **„Neįtikėtinų metų programos“ įgyvendinimas** (19 proc. sričiai skirtų lėšų) bei **šeimų lankymo modelio kūrimas ir diegimas** (15 proc. sričiai skirtų lėšų) (žr. 2 paveikslas).

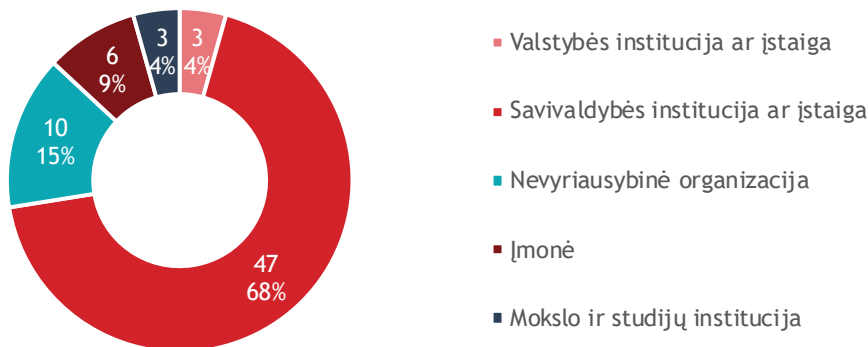
² Lyginant projektų deklaruotas lėšas su projektų biudžetų lėšomis.

2 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL VAIKŲ IR JAUNIMO GEROVĖS DIDINIMO SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Programos projektus įgyvendino **59 unikalūs projektų vykdytojai**. Virš dviejų trečdalių (68 proc.) jų sudarė savivaldybės institucijos ar įstaigos (daugiausiai – savivaldybių administracijos ir visuomenės sveikatos biurai), beveik penktadalį (15 proc.) – nevyriausybines organizacijas (*toliau* – NVO), dešimtadalį (10 proc.) – įmonės, po 4 proc. – mokslo ir studijų institucijos (*toliau* – MSI) bei valstybės institucijos ar įstaigos (žr. 3 paveikslas). Absoliuti dauguma projektų buvo įgyvendinti su partneriais iš **Lietuvos** (61 unikalus subjektas – 51 savivaldybės institucija ar įstaiga, 4 valstybės institucijos ar įstaigos, 4 įmonės, 1 NVO ir 1 MSI). Apie dešimtadalis (9 proc.) projektų buvo įgyvendinti su **partneriais iš valstybių donorų** (6 – Norvegijos, 1 – Islandijos).

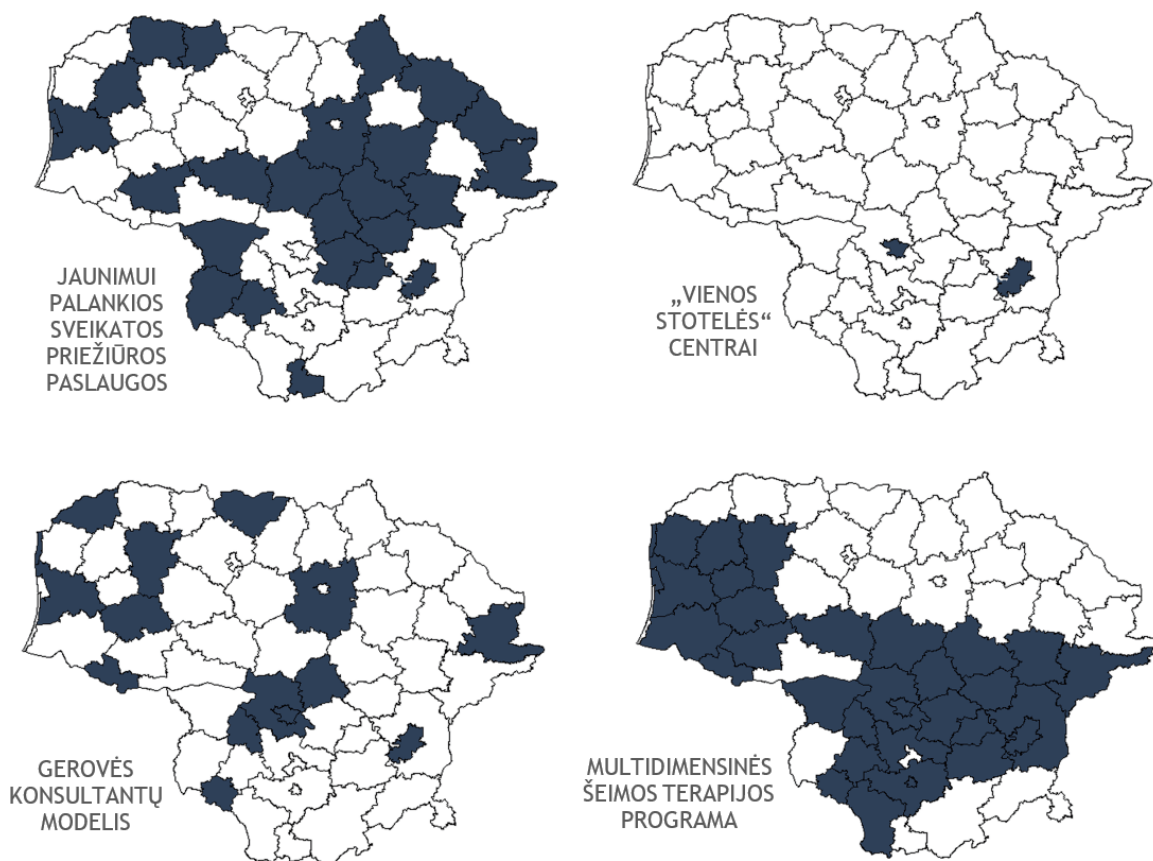
3 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPĄ

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Projektų veiklos įgyvendintos **visose apskrityse** ir **98 proc. savivaldybių** (visose, išskyrus Neringos savivaldybę). Daugiausiai projektų įgyvendinta **Vilniaus m. sav.** (13 projektų) ir **Kauno m. sav.** (9 projektai). Plačiausia geografinė aprėptimi pasižymėjo projektai, skirti iniciatyvų pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunimui diegimui bei MDFT programos įgyvendinimui – veiklos vyko **46 savivaldybėse** (77 proc. visų) ir **33³ savivaldybėse** (55 proc. visų), atitinkamai. Šiek tiek siauresnė geografinė aprėptis – projektų, skirtų sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimui ir JPSP modelio plėtrai: veiklos vyko **28 savivaldybėse** (47 proc. visų) ir **25 savivaldybėse** (42 proc. visų), atitinkamai. Dar

³ MDFT komandos veikė trijose – Vilniaus m., Kauno m. ir Klaipėdos m. – savivaldybėse, tačiau programoje dalyvauti galimybę turėjo 38 Lietuvos savivaldybės, t. y. visos, išsidėsčiusios 100 km spinduliu aplink Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestus. Visgi faktiškai sudalyvavo 33, t. y. šeimos kreipėsi ar buvo nukreiptos tik iš 33 savivaldybių.

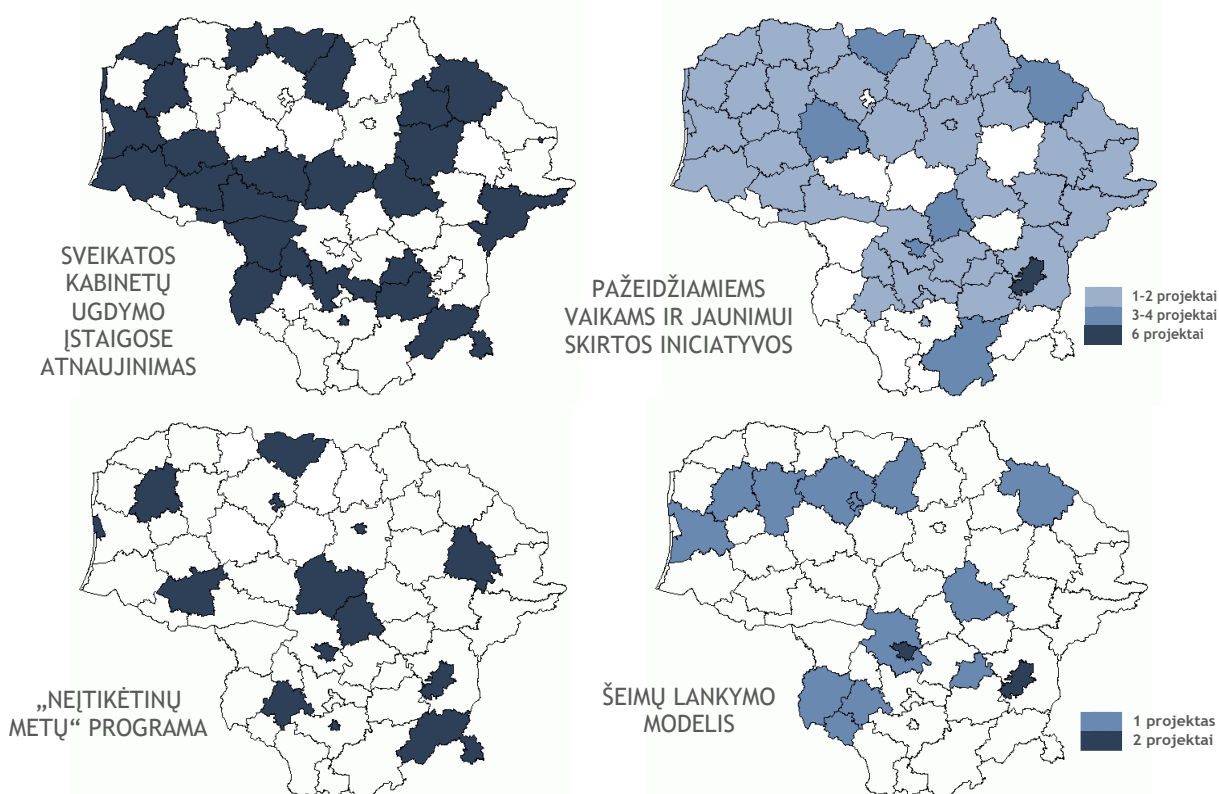
siauresne geografinė aprėptimi pasižymėjo „Neįtikėtinų metų“ programos pajėgumų stiprinimo projektai, kurie buvo įgyvendinti **18 savivaldybių** (30 proc. visų). Gerovės konsultantų modelio diegimo bei šeimų lankymo modelio kūrimo ir diegimo projektų veiklos apėmė **15 savivaldybių** (25 proc. visų). Siauriausia geografinė aprėptis – projektų, skirtų „Vienos stotelės“ centrų steigimui – jie įgyvendinti **2 savivaldybėse** (3 proc. visų)⁴ (žr. 4 ir 5 paveikslus).

4 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS VEIKLŲ GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS BENDRUOMENINIŲ PSICHIKOS SVEIKATOS PASLAUGŲ STIPRINIMO SRITYJE

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

⁴ Projektai buvo įgyvendinti kaip pilotinės iniciatyvos, skirtos išbandyti „Vienos stotelės“ centrų modelio veikimą ir jo taikymo galimybes nacionaliniu mastu.

5 PAVEIKSLAS. LT03 PROGRAMOS VEIKLŲ GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS VAIKŲ IR JAUNIMO GEROVĖS DIDINIMO SRITYJE

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

2.1.1 INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

RODIKLIŲ PASIEKIMO MASTAS

LT03 programos pasiekimai išreikšti per **31 teminį stebėsenos rodiklį** (26 produkto, 5 rezultato) ir **6 dvišalio bendradarbiavimo stebėsenos rodiklius** (3 produkto, 3 rezultato). Programos stebėsenos rodiklių pasiekimai detalizuoti 7 lentelėje.

JPSPP MODELIO PLĖTRA

Beveik visų rodiklių pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos** (100 proc. rezultatyvumas). Vieno rodiklio – „JPSPP koordinatorių, apmokytų atvejo vadybos, skaičius“ – pagal sutartis suplanuota reikšmė nebuvo pasiekta visa apimtimi (85 proc. rezultatyvumas). Visgi, **keturiuose penktadaliuose** šio rodiklio siekusių projektų suplanuota rodiklio reikšmė buvo **pasiekta visa apimtimi**, tik dviejų projektų rezultatyvumas buvo vidutinis (67–77 proc.). Mažesnis rezultatyvumas sietinas su tuo, kad **dalis JPSPP koordinatorių jau buvo apmokyti 2009–2014 m. programavimo laikotarpiu, todėl nauji mokymai jiems nebuvo aktualūs**. Planuojant programą buvo tikimasi daugiausiai naujų specialistų įsitraukimo, tačiau projektuose dalyvavo ir dalis ankstesniu programavimo laikotarpiu

panašiose intervencijose dalyvavusių koordinatorių, kurie jau turėjo reikalingas kompetencijas⁵. Programos lygmeniu, **visos** projektų produkto rodiklių reikšmės buvo **pasiektos ar ženkliai viršytos** (100–229 proc. rezultatyvumas).

Rezultato rodiklio „*Nacionalinių koordinatorių ir savivaldybių jaunimo koordinatorių susitikimai per metus*“ pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota**. Šis rodiklis nebuvo įtrauktas į programos sutartį, bet buvo PO pasitelktas papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Nors programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad rodiklis yra susijęs su projekto tęstinumu, jo formuluotė to neatspindi. Siekiant didesnio aiškumo visoms programos suinteresuotoms šalims ir atsižvelgiant į kitas programos intervencijas atspindinčių rodiklių formuluotes⁶, rekomenduotina patikslinti šio rodiklio formuluotę (pavyzdžiui, „*Nacionalinių koordinatorių ir savivaldybių jaunimo koordinatorių susitikimai per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“).

„VIENOS STOTELĖS“ CENTRŲ STEIGIMAS

Visos rodiklių pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos** (100 proc. rezultatyvumas). Produkto rodiklio „*Tėvų, kurių tėvystės įgūdžiai buvo sustiprinti, skaičius*“ pagal sutartis suplanuota reikšmė buvo **ženkliai viršyta** (160 proc. rezultatyvumas). Tai sietina su **didesniu, nei tikėtasi, paslaugos poreikiu** bei **efektyvesniu paslaugos teikimo organizavimu**. Planuojant programą buvo numatyta, kad mokymai bus vykdomi daugiausiai individualiai, tačiau mokymų organizatoriai daugiau dėmesio skyrė grupiniams užsiėmimams, leidusiems vienu kartu apmokyti daugiau tėvų, nepatiriant papildomų projekto išlaidų⁷.

Programos lygmeniu **vieno** produkto rodiklio reikšmė buvo **pasiekta** (100 proc. rezultatyvumas), o likusios **dvi – ženkliai viršytos**. Tėvystės įgūdžius sustiprinusių tėvų skaičius buvo **3 kartus didesnis** (328 proc. rezultatyvumas), o atvejo vadybos apmokytų ir su vaikais bei šeimomis dirbančių specialistų skaičius – beveik **4 kartus didesnis** (390 proc. rezultatyvumas), nei suplanuota programoje. Itin aukštas rezultatyvumas sietinas su **iššūkišiais planavimo metu prognozuojant naujų paslaugų paklausą** tarp tikslinių grupių.

Produkto rodiklio „*Privalomas paslaugas gavusių asmenų skaičius*“ pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota**. Šis rodiklis nebuvo įtrauktas į programos sutartį, bet buvo PO pasitelktas papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Nors programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad rodiklis yra susijęs su projekto tęstinumu, jo formuluotė to neatspindi. Siekiant didesnio aiškumo visoms programos suinteresuotoms šalims ir atsižvelgiant į kitas programos intervencijas atspindinčių rodiklių formuluotes⁸, rekomenduotina patikslinti šio rodiklio formuluotę (pavyzdžiui, „*Privalomas paslaugas gavusių asmenų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“).

GEROVĖS KONSULTANTŲ MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS

Dviejų rodiklių, matuojančių psichosocialinių kompetencijų srityje apmokytų specialistų skaičių bei sukurtų ir išbandytų specializuotų mokymų programų medicinos ir ne medicinos personalui skaičių, pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos** (100 proc. rezultatyvumas). Programos lygmeniu siektinos reikšmės buvo **pasiektos ar ženkliai viršytos** (100–200 proc. rezultatyvumas). Produkto rodiklio „*Asmenų, besikreipusių į gerovės konsultantą su lengvais nerimo, streso, nemigos, depresijos ar psichologinės adaptacijos problemų požymiais ir užbaigusią pilną konsultacijų kursą, skaičius*“ pagal sutartis ir programą suplanuotą reikšmių pasiekimas buvo **vidutinis** (71–72 proc. rezultatyvumas). **Virš dviejų trečdalių** šio rodiklio siekusių projektų suplanuota rodiklio reikšmė buvo **beveik pasiekta, pasiekta visa apimtimi ar net viršyta** (96–178 proc. rezultatyvumas), tačiau keliuose projektuose fiksuotas žemas rezultatyvumas (15–48 proc.). Tai sietina su tuo, jog gerovės konsultantų modelis Lietuvoje buvo

⁵ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

⁶ Kitų rodiklių pavyzdžiai rodo, kad tęstinumui matuoti gali būti vartojamos tikslesnės formuluotės – pavyzdžiui, rodiklis „*Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“ aiškiai nurodo, kad matuojamos veiklos po projekto pabaigos.

⁷ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

⁸ Kitų rodiklių pavyzdžiai rodo, kad tęstinumui matuoti gali būti vartojamos tikslesnės formuluotės – pavyzdžiui, rodiklis „*Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“ aiškiai nurodo, kad matuojamos veiklos po projekto pabaigos.

įdiegtas naujai, todėl buvo **sudėtinga numatyti, kaip ši paslauga bus taikoma praktikoje ir kokią tikslinės grupės dalį pavyks pritraukti**. Pavyzdžiui, planavimo metu buvo numatyta, kad kiekviename projekte bus galima įdarbinti po vieną pilnu etatu dirbantį specialistą, tačiau praktikoje specialistai **neretai buvo įdarbinti tik puse etato**, kas sumažino galimybes suteikti paslaugas didesniai skaičiui asmenų. Be to, iš anksto **nebuvo įvertinta, kad konsultantai turės skirti laiko supervizijoms**, dėl ko dar labiau sumažėjo tikslinei grupei teikiamų konsultacijų skaičius⁹. Projektų, kuriuose pasiektos ne visos sutartyse suplanuotos rodiklių reikšmės, vykdytojai mažesnę rezultatyvumą daugiausiai sieja su **specialistų trūkumu, netiksliu planavimu**¹⁰ ir **mažesne**, nei tikėtasi, **psichikos sveikatos paslaugų paklausa**. Programos planavimo metu buvo tikėtasi, kad dėl neigiamos COVID-19 pandemijos įtakos psichinei sveikatai išaugs pagalbos besikreipiančių asmenų skaičius, tačiau tam kelią užkirto **ribotas psichikos sveikatos raštingumas visuomenėje** ir jo sąlygotas atsargus požiūris į psichikos sveikatos paslaugas¹¹.

Produkto rodiklio, matuojančio paslaugas pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui gavusių asmenų skaičių per metus, pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota** – rodiklį planuojama pasiekti po projektų įgyvendinimo pabaigos, tęsiant projektų metu pradėtą veiklą.

MDFT PROGRAMOS ADAPTAVIMAS IR ĮDIEGIMAS

Beveik visų rodiklių tiek projekto **sutartyje**, tiek **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **beveik pasiektos** ar **viršytos** (96–187 proc. rezultatyvumas). Daugiausiai viršyta rodiklio „*MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius*“ programoje suplanuota reikšmė – projekto metu MDFT specialistams pavyko išspręsti beveik **2 kartus daugiau** vaikų ir jaunimo atvejų, negu buvo planuota rengiant programą. Didesnis rezultatyvumas buvo pasiektas dėl kelių priežasčių. Pirmia, **programa užpildė esminę paslaugų tikslinei grupei teikimo spragą** – iki tol nebuvo veiksmingų būdų tokioms problemoms spręsti, todėl atsiradus naujai paslaugai jos poreikis buvo ypatingai didelis¹². Antra, **projekto vykdymo laikotarpis buvo pratęstas**, kas leido išspręsti daugiau atvejų, negu buvo numatyta iš pradžių¹³. Trečia, šeimos, kurios dalyvavo programoje ir patyrė teigiamą jos poveikį, aktyviai rekomendavo paslaugą kitoms šeimoms, tad **teigiamas grįžtamasis ryšys** ženkliai padidino programoje dalyvaujančiųjų skaičių. Be to, ir pagalbą gavę jauni žmonės skatino savo bendraamžius kreiptis dėl šių paslaugų. Galiausiai, didesnis atvejų skaičius pasiektas dėl **augančio vaikų su elgesio problemomis skaičiaus** Lietuvoje¹⁴.

Produkto rodiklio „*MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius per metus*“ pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota**. Šis rodiklis nebuvo įtrauktas į programos sutartį, bet buvo PO pasitelktas papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Taip pat, tęstinumo rodiklio formuluotė yra itin panaši į kito rodiklio, atspindinčio projekto metu įgyvendintų veiklų rezultatus, formuluotę (atitinkamai, „*MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius*“). Nors programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad rodiklis yra susijęs su projekto tęstinumu, jo formuluotė to neatspindi. Siekiant didesnio aiškumo visoms programos suinteresuotoms šalims ir atsižvelgiant į kitas programos intervencijas atspindinčių rodiklių formuluotes¹⁵, rekomenduotina patikslinti šio rodiklio formuluotę (pavyzdžiui, „*Privalomas paslaugas gavusių asmenų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“).

SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS

Produkto rodiklio „*Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų, kuriuose buvo patobulintos paslaugos vaikams, skaičius*“ pagal **sutartis** suplanuota reikšmė buvo **pasiekta** (100 proc. rezultatyvumas), tačiau **programos** lygmeniu reikšmė **pasiekta ne visa apimtimi** (81 proc. rezultatyvumas). Remiantis ankstesnio programavimo

⁹ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

¹⁰ Vieno iš rodiklio reikšmės nepasiekusio projektų (Nr. LT03-1-SAM-K03-007) galutinėje ataskaitoje minima, jog skaičiuojant buvo remiamasi neteisingais rodiklio „Paslaugos gavusių skaičiaus“ skaičiavimais - siektina reikšmė turėjo būti beveik 4 kartais mažesnė.

¹¹ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP ir PO atstovais metu surinkta informacija.

¹² Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

¹³ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

¹⁴ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

¹⁵ Kitų rodiklių pavyzdžiai rodo, kad tęstinumui matuoti gali būti vartojamos tikslesnės formuluotės – pavyzdžiui, rodiklis „*Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“ aiškiai nurodo, kad matuojamos veiklos po projekto pabaigos.

laikotarpio patirtimi¹⁶ buvo tikimasi, jog pirmiausiai bus išigyjamos būtiniausios sveikatos kabinetų veiklai reikalingos priemonės (pavyzdžiui, baldai, mokomieji defibriliatoriai, gaivinimo manekenai, Heimlich'o manevro liemenės, anglies dioksido (*toliau – CO₂*) matuokliai ir pan.). Vis dėlto, projektų vykdytojai rinkosi daugiau **inovatyvių priemonių** (akiniai girtumo prevencijai, virtualios realybės akiniai, sensoriniai pėdų takeliai ir pan.), **kurios buvo santykinai brangesnės**. Tai sąlygojo išaugusį vidutinį projektų dydį ir mažesnę atnaujintų sveikatos kabinetų skaičių. Dviejų projektų atveju pagal sutartis suplanuotos rodiklių reikšmės nebuvo pasiektos visa apimtimi (91–96 proc. rezultatyvumas), nes jų metu buvo atnaujinta **vienu sveikatos kabinetu mažiau**, negu buvo planuota.

PAŽEIDŽIAMIES VAIKAMS IR JAUNIMUI SKIRTŲ INICIATYVŲ SUKŪRIMAS IR IŠBANDYMAS

Produkto rodiklio „*Išplėtotų ir įgyvendintų iniciatyvų, skirtų vaikams ir jaunimui iš pažeidžiamų grupių, skaičius*“ pagal **sutartis** suplanuota reikšmė buvo **pasiekta** (100 proc. rezultatyvumas), tačiau **programos** lygmeniu reikšmė **pasiekta ne visa apimtimi** (88 proc. rezultatyvumas) dėl **ambicingo planavimo ir aukštų tikslų išsikėlimo programos lygmenyje**. Visi projektai pasiekė pagal sutartis suplanuotas reikšmes.

POZITYVIO TĖVYSTĖS STIPRINIMAS ADAPTUOJANT IR ĮGYVENDINANT „NEĮTIKĖTINŲ METŲ“ PROGRAMĄ

Visų rodiklių tiek projekto **sutartyje**, tiek **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar viršytos** (100–255 proc. rezultatyvumas). Daugiausiai viršyta rodiklio „*Apmokytų grupių vadovų skaičius*“ programoje suplanuota reikšmė – projekto metu **pavyko apmokyti 2,5 karto daugiau grupių vadovų**, negu buvo planuota rengiant programą.

Produkto rodiklio, matuojančio per metus apmokytų tėvų skaičių, pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota**. Šis rodiklis nebuvo įtrauktas į programos sutartį, bet buvo PO pasitelktas papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Taip pat, tęstinumo rodiklio formuluotė yra itin panaši į kito rodiklio, atspindinčio projekto metu įgyvendintų veiklų rezultatus, formuluotę (atitinkamai, „*Apmokytų tėvų skaičius*“). Nors programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad rodiklis yra susijęs su projekto tęstinumu, jo formuluotė to neatspindi. Siekiant didesnio aiškumo visoms programos suinteresuotoms šalims ir atsižvelgiant į kitas programos intervencijas atspindinčių rodiklių formuluotes¹⁷, rekomenduotina patikslinti šio rodiklio formuluotę (pavyzdžiui, „*Apmokytų tėvų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“).

ŠEIMŲ LANKYMO MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS

Beveik visų rodiklių pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos** (100 proc. rezultatyvumas), o pagal programą – **pasiektos ar viršytos** (100–140 proc. rezultatyvumas). Pagal **programą** siektiną reikšmę labiausiai viršijo rodiklis „*Savivaldybių, dalyvaujančių šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelyje, skaičius*“ (140 proc. rezultatyvumas). Rodiklio „*Specialistų, apmokytų vykdyti vizitus namuose, skaičius*“ tiek pagal **sutartis**, tiek pagal **programą** suplanuotos reikšmės pasiekimas buvo **vidutinis** (73 proc. rezultatyvumas). Didesnis šeimų lankymo modelį įgyvendinančių savivaldybių skaičius ir mažesnis apmokytų specialistų skaičius sietinas su **iššūkiais numatant naujos paslaugos įgyvendinimo mechanizmą investicijų planavimo metu**. Buvo tikimasi, kad į programą įsitrauks mažiau savivaldybių, tačiau kiekviena jų užtikrins didesnę specialistų skaičių, taip garantuojant paslaugos tęstinumą keičiantis ją teikiantiems specialistams. Vis dėlto, praktikoje stebėta priešinga situacija – į programą įsitraukė **daugiau savivaldybių, tačiau dauguma jų paslaugos teikimui numatė mažiau specialistų**¹⁸.

Produkto rodiklio „*Asmenų, gavusių šeimų lankymo specialisto (-ų) paslaugas per metus, skaičius*“ pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota**. Šis rodiklis nebuvo įtrauktas į programos sutartį, bet buvo PO pasitelktas papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Nors

¹⁶ Ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų paprastas remontas ir aprūpinimas buvo finansuojamas pagal 2009–2014 m. EEE finansinio mechanizmo programos „Visuomenės sveikatai skirtos iniciatyvos“ (LT11) priemonę „Sveikatos priežiūros paslaugų teikimo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose gerinimas“.

¹⁷ Kitų rodiklių pavyzdžiai rodo, kad tęstinumui matuoti gali būti vartojamos tikslesnės formuluotės – pavyzdžiui, rodiklis „*Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“ aiškiai nurodo, kad matuojamos veiklos po projekto pabaigos.

¹⁸ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad rodiklis yra susijęs su projekto tęstinumu, jo formuluotė to neatspindi. Siekiant didesnio aiškumo visoms programos suinteresuotoms šalims ir atsižvelgiant į kitas programos intervencijas atspindinčių rodiklių formuluotes¹⁹, rekomenduotina patikslinti šio rodiklio formuluotę (pavyzdžiui, „Asmenų, gavusių šeimų lankymo specialisto (-ų) paslaugas per metus, skaičius, **pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui**“).

BENDRI RODIKLIAI

Vienas rezultato rodiklis – „Pasitenkinimo suteiktomis paslaugomis lygis (skalėje nuo 1 iki 7)“ – priskirtas **dviem teminėms sritims** – JPSP modelio plėtrai ir „Vienos stotelės“ centrų įsteigimui. Tiek pagal **sutartis**, tiek **programoje** suplanuota rodiklio reikšmė buvo **viršyta** (110–118 proc. rezultatyvumas).

Kitas rezultato rodiklis – „Paslaugas gavusių asmenų skaičius“ – priskirtas **trims teminėms sritims** – JPSP modelio plėtrai, „Vienos stotelės“ centrų įsteigimui bei gerovės konsultantų modelio įdiegimui. Pagal **sutartis** suplanuota rodiklio reikšmė buvo **viršyta** (130 proc.), o **programoje** suplanuota reikšmė – **ženkliai viršyta** (385 proc.). Pagal **sutartis** siektina reikšmė ženkliausiai viršyta „Vienos stotelės“ centrų steigimo projektuose (246 proc. rezultatyvumas). Tai sietina su tuo, kad šie centrai Lietuvoje buvo naujovė, **užpildžiusi spragą paslaugų prieinamumo srityje**. Sutelkus reikalingas paslaugas vienoje vietoje, pagalbos tikslinei grupei teikimas tapo paprastesnis ir patogesnis²⁰. JPSP modelio plėtros projektų rezultatyvumas taip pat buvo aukštas (114–450 proc. rezultatyvumas). Kita vertus, gerovės konsultantų modelio diegimo projektų pagal **sutartis** suplanuota rodiklio reikšmė buvo pasiekta tik šiek tiek daugiau nei pusėje projektų (11–127 proc. rezultatyvumas). Tai lėmė **mažesnė, nei tikėtasi, psichikos sveikatos paslaugų paklausa, netikslus planavimas ir specialistų trūkumas**. Žemiausias rezultatyvumas (11 proc.) buvo užfiksuotas Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos įgyvendintame projekte „Klaipėdos rajono savivaldybės psichikos sveikatos paslaugų prieinamumo užtikrinimas“ (Nr. LT03-1-SAM-K03-007).

Du rezultato rodikliai priskirti **dviem teminėms sritims** – sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimui bei pažeidžiamiems vaikams ir jaunimui skirtų iniciatyvų įgyvendinimui. Produkto rodiklio „Vietinių specialistų / paslaugų teikėjų, teikiančių paslaugas vaikams ir (arba) jaunimui, skaičius“ pagal **sutartis** suplanuota reikšmė **viršyta** (114 proc. rezultatyvumas), o **programoje** suplanuota reikšmė – **viršyta beveik 5 kartus** (502 proc. rezultatyvumas). Penktadalyje šio rodiklio siekusių projektų pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės nebuvo pasiektos visa apimtimi (68–94 proc. rezultatyvumas)²¹. Rezultato rodiklio „Apmokytų specialistų, patvirtinančių apie sustiprintus gebėjimus atpažinti ir gydyti vaikų ir jaunimo patiriančio patyčias ir (arba) psichosocialines problemas atvejus, dalis“ tiek pagal **sutartis**, tiek **programoje** suplanuota reikšmė buvo **viršyta** (110–120 proc. rezultatyvumas).

Kitas rezultato rodiklis – „Suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius“ – taip pat priskirtas **dviem teminėms sritims** – sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimui ir šeimų lankymo modelio įdiegimui. Pagal **sutartis** suplanuota rodiklio reikšmė buvo **viršyta** (141 proc. rezultatyvumas), o **programoje** suplanuota reikšmė – **ženkliai** (net 34 kartus) **viršyta**. Projektas, kurio metu daugiausiai viršyta rodiklio pagal **sutartį** suplanuota reikšmė – Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro vykdytas projektas „**Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų aprūpinimas metodinėmis priemonėmis Plungės ir Tauragės savivaldybėse**“ (Nr. LT03-2-SAM-K01-008), kurį įgyvendinant suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius buvo 10 kartų didesnis, nei planuota projekto pradžioje. **Visi** sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose paslaugų kokybės gerinimo veiklos projektai pagal **sutartis** suplanuotas rodiklio reikšmes **viršijo**. Savo ruožtu, šeimų lankymo modelio įdiegimo srityje suplanuotą reikšmę **visa apimtimi pasiekė tik trečdalis projektų**, o likusių rezultatyvumas svyravo nuo 64 proc. iki 96 proc. Mažesnis šių projektų rezultatyvumas sietinas su **demografiniais iššūkiais, šeimų skeptiškumo dalyvauti ir**

¹⁹ Kitų rodiklių pavyzdžiai rodo, kad tęstinumui matuoti gali būti vartojamos tikslesnės formuluotės – pavyzdžiui, rodiklis „Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ aiškiai nurodo, kad matuojamos veiklos po projekto pabaigos.

²⁰ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

²¹ Visuose projektuose, skirtuose iniciatyvų pažeidžiamiems vaikams ir jaunimui įgyvendinimui, suplanuota rodiklio reikšmė buvo pasiekta. Visgi beveik pusė (43 proc.) sveikatos kabinetų atnaujinimo ugdymo įstaigose projektų nustatytos reikšmės nepasiekė.

dalyvių kaitos problema vykdant paslaugų teikimą. Pirma, mažėjantis gimstamumas ir gyventojų skaičius, ypač mažesniuose rajonuose, kėlė iššūkių randant projektuose dalyvauti norinčius asmenis. Antra, kai kurios šeimos buvo linkusios atsisakyti dalyvauti paslaugų teikime, ypač jei jos priklausė socialinės rizikos grupėms, kurioms neretai būdingas atsargumas ar skeptiškas požiūris į išorės intervencijas. Trečia, pasitaikydavo atvejų, kai paslaugų gavėjai išsikraustydavo už savo gyvenamosios savivaldybės ribų, todėl specialistams teko papildomai ieškoti naujų dalyvių, kas užtrukdavo ir mažino paslaugos teikimo intensyvumą²². Šio rodiklio formuluotė yra itin panaši į kito rodiklio, atspindinčio projekto metu įgyvendintų veiklų rezultatus, formuluotę (atitinkamai, „*Paslaugas gavusių asmenų skaičius*“). Atsižvelgiant į tai, kad rodiklio formuluotė ne visai atspindi juo matuojamų intervencijų turinį, ji yra **tobulintina**.

DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS

Dvišalio bendradarbiavimo produkto rodiklių pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar viršytos** (100–108 proc.). Nepaisant to, **programoje** suplanuotos šių rodiklių reikšmės **nebuvo pasiektos visa apimtimi** (70–83 proc. rezultatyvumas). Programos įgyvendinimo metu didesnis dėmesys buvo sutelktas į **tarpinstitucinio bendradarbiavimo nacionaliniu lygmeniu stiprinimą**. Nacionalinės partnerystės (pavyzdžiui, tarp savivaldybių administracijų ir joms pavaldžių biudžetinių įstaigų) buvo itin svarbios **diegiant ir adaptuojant naujus modelius ar programas savivaldybių lygmeniu**. Dvišalis bendradarbiavimas realizuotas tiesioginio finansavimo ir keliuose konkursiniuose projektuose, kuomet buvo **perimamos gerosios praktikos iš kitų valstybių** ar su jomis **konsultuojamasi dėl inovatyvių priemonių diegimo**. Dėl šios priežasties dvišalio bendradarbiavimo aspektas nebuvo vienodai aktualus visose intervencijose.

Rezultato rodiklių **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **viršytos ar ženkliai viršytos** (141–200 proc.). Vis dėlto pastebėta, kad **pasitikėjimo tarp bendradarbiaujančių paramos gavėjų ir valstybių donorų subjektų lygis**, taip pat **pasitenkinimo partneryste lygis šiek tiek sumažėjo**, lyginant su pradine reikšme. Tai atspindi mažiau intensyvią dvišalį bendradarbiavimą programos įgyvendinimo metu, negu buvo numatyta planavimo etape.

PAPILDOMOS NAUDOS IR LĖŠŲ PAKANKAMUMAS

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus. Projektui skirtų **lėšų pakankumas kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti** apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip **aukštas** (4,28 balo iš 5). Dviejų respondentų teigimu, projektams skirtos lėšos buvo nepakankamos (pakankumas įvertintas 2 balais iš 5). Vieno projekto, skirto „Vienos stotelės“ centro įkūrimui, įgyvendinimo metu dėl **infiacijos sukeltų kainų augimo** buvo gauti brangesni remonto darbų pasiūlymai, nei tikėtasi planuojant biudžetą. Atsižvelgiant į tai, trūkstamos lėšos buvo padengtos perskirstant finansavimą iš kitų eilučių, kuriose atsirado sutaupymų, bei pasitelkiant nuosavas projekto vykdytojo lėšas²³.

Atlikus sąnaudų-efektyvumo analizę²⁴, santykinai **aukščiausiu efektyvumu** pasižymėjo **sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimo projektai** – jų nuokrypių mediana siekė –8 proc., nė vienas projektas neviršijo 50 proc. nuokrypio ribos. Šeimų lankymo modelio diegimo projektai taip pat pasižymėjo **aukštu efektyvumu** – jų nuokrypių mediana siekė –6 proc., nė vienas projektas neviršijo 50 proc. nuokrypio ribos. Taip pat beveik visi (4 iš 5) šios srities projektai pasižymėjo neigiamu nuokrypiu, rodančiu, kad rezultatai pasiekti mažesnėmis nei tipinio projekto sąnaudomis. JPSP modelio plėtros projektai buvo vertinti atskirai dviejose grupėse. Pirmoje, kur įgyvendintos tiek koordinacinių centrų atnaujinimo, tiek specialistų aprūpinimo priemonėmis veiklos, vyravo aukštas efektyvumas – jų nuokrypių mediana siekė –6 proc., vieno projekto nuokrypis siekė 109 proc., tad vertinamas kaip santykinai neefektyvus. Antroje, kur vykdytos tik specialistų aprūpinimo priemonėmis veiklos, taip pat stebimas **aukštas efektyvumas** – jų nuokrypių mediana siekė 3 proc., nė vienas projektas neviršijo 50 proc. nuokrypio ribos.

²² Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

²³ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

²⁴ Iš viso įvertinta 38 proc. (arba 26 iš 69) visų įgyvendintų projektų bei 16 proc. (arba 4 iš 25) rodiklių (neįtraukti rodikliai, matuojantys įgyvendintų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu).

Gerovės konsultantų modelio diegimo projektai pasižymėjo santykinai **aukštu efektyvumu, tačiau žemiausiu iš visų analizuojamų intervencijų** – jų nuokrypių mediana siekė 22 proc. Trečdalis (2 iš 6) srities projektų viršijo 50 proc. nuokrypio ribą (projekto Nr. LT03-1-SAM-K02-005 nuokrypis siekė 55 proc., o projekto Nr. LT03-1-SAM-K03-005 – net 120 proc.). **Vertinant bendrai, programos projektų efektyvumas buvo aukštas** – tik dešimtadalis analizuotų projektų (arba 3 iš 26) pasižymėjo santykinu neefektyvumu. Daugiau nei pusė analizuotų projektų (arba 14 iš 26) pasižymėjo neigiamu santykinu efektyvumu, kas nurodo, jog šie su mažesniais kaštais pasiekė geresnius rezultatus. Analizėje taikyta metodika detalizuojama 5 priede (žr. 5 priedas. Sąnaudų-efektyvumo analizė).

REZULTATYVUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Tiek projektų, tiek programos lygmeniu beveik visų stebėsenos rodiklių pasiekimo mastas yra aukštas, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Mažiau nei dešimtadalis rodiklių rezultatyvumas buvo vidutinis, penktadalio rodiklių pasiekimo mastas 2025 m. II ketv. pr. duomenimis dar nebuvo užfiksuotas, kadangi šie rodikliai nebuvo įtraukti į programos sutartį, bet buvo PO pasitelkti papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Aukštas rezultatyvumas daugiausiai sietinas su didele naujai sukurtų paslaugų paklausa tarp tikslinės grupės asmenų, atliepiančią ypač po COVID-19 pandemijos išaugusius jų emocinės pagalbos poreikius. Be to, prie aukšto rezultatyvumo prisidėjo ir teigiamo grįžtamojo ryšio sklaida tikslinės grupės viduje, kai dalijimasis gerąja patirtimi ir rekomendacijomis paskatino didesnę tikslinės grupės atstovų įsitraukimą į veiklas. Projektų vykdytojai suplanuotų rodiklių reikšmių viršijimą taip pat siejo su mažesnėmis, nei planuota, išlaidomis prekių ar paslaugų įsigijimui, o kai kuriais atvejais – papildomai atsiradusiomis lėšomis projekto veiklų įgyvendinimui²⁵. Pagal programą suplanuotos pasiekti rodiklių reikšmės dažnai buvo nepakankamai ambicingos dėl planavimo metu būdingo orientavimosi į vidutinių pajėgumų projektų vykdytojus. Visgi, faktiškai įgyvendinant programą dalyvavo daugiau projektinių veiklų vykdyme labiau patyrusių subjektų, gebėjusių pasiekti ir viršyti numatytus intervencijų kiekybinius tikslus.

Nedidelės dalies programos rodiklių planuotų reikšmių nepasiekimas visa apimtimi sietinas su komplikuoju naujų paslaugų poreikio prognozavimu, taip pat – paslaugų teikimui reikalingų žmogiškųjų išteklių užtikrinimu dėl savivaldybių specialistų įdarbinimo mažesniu etatu, darbuotojų kaitos ir specialistų trūkumo. Mažesnę rezultatyvumą projektų vykdytojai taip pat aiškina pasikeitusiais poreikiais ir rodiklių aktualumu projekto įgyvendinimo metu, projektų pasiekimų matavimui netinkamais arba ne visai tinkamais rodikliais, vėlavimais pradėti projektą ar jo įgyvendinimo metu ir viešųjų pirkimų sąlygotais iššūkiais²⁶.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus. Projektui skirtų lėšų pakankamumas kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip aukštas. Visgi, pavieniais atvejais išryškėjo finansavimo nepakankamumas, ypač infliacijos kontekste, kas lėmė veiklų planų korekcijas, pavyzdžiui, infrastruktūros projektų apimčių mažinimą.

2.1.1 INVESTICIJŲ POVEIKIS

INVESTICIJŲ NAUDA TIKSLINĖMS GRUPĖMS

BENDRUOMENINIŲ PSICHIKOS SVEIKATOS PASLAUGŲ STIPRINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti programos investicijomis – užtikrinti vaikams ir jaunimui prieinamą pagalbą, sprendžiant socialines, psichologines ar kitas sveikatos problemas, gerinti vaikų ir jaunimo, turinčių elgesio sutrikimų ar polinkį į nusikalstamas veikas, socialinę integraciją bei plėtoti emocinio konsultavimo paslaugas asmenims, patiriantiems pirmuosius psichoemocinės būklės blogėjimo požymius. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – stiprinti prevenciją ir mažinti sveikatos netolygumus, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprintos bendruomeninės psichikos sveikatos paslaugos. Į jį nukreiptos 4 sričių **intervencijos**: (1) adaptuoto ir išplėsto JPSP modelio plėtra, (2) „Vienos stotelės“ centrų steigimas ir aprūpinimas, (3) gerovės konsultantų modelio sukūrimas ir įdiegimas bei (4) MDFT programos adaptavimas ir įdiegimas. Jų metu sukurti atitinkami **produktai**: (1) sustiprintas JPSP teikimo modelis, 2) pradėtos teikti paslaugos socialinės rizikos veiksniais patiriantiems vaikams ir jų šeimoms

²⁵ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=40).

²⁶ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=40).

įsteigtuose „Vienos stotelės“ centruose, (3) pradėtos teikti gerovės konsultantų modelių grįstos paslaugos asmenims, patiriantiems pirmuosius psichoemocinės būklės pablogėjimo simptomus bei (4) pradėtos teikti MDFT programa grįstos paslaugos delinkventiniu elgesiu pasižymintiems vaikams ir jaunuoliams. Tokia investicijų kryptis atliepia bendrą Lietuvos politinėje darbotvarkėje pastarąjį dešimtmetį aktualų siekį **pereiti nuo griežtai formalių, institucinio pobūdžio paslaugų prie bendruomeninių paslaugų**, kurios pasižymi greitesniu ir paprastesniu pagalbos prieinamumu bei įgalina lankstesnį, neformaliu bendradarbiavimu pagrįstą specialistų ir šeimų santykį. Šis perėjimas mažina biurokratinės kliūtis ir leidžia specialistams efektyviau atliepti šeimų ir vaikų poreikius jų realioje gyvenamojoje aplinkoje²⁷.

JPSPP MODELIO PLĖTRA

Investicijų į JPSPP modelio plėtrą **tiesioginė nauda** teko **14–29 m. jaunimui, kurie susidūrė su socialinėmis, psichologinėmis ar kitomis sveikatos problemomis**. Programos lėšomis paslaugos suteiktos daugiau nei **30 tūkst. jaunuolių 25 savivaldybėse**²⁸. Modelio diegimas ir plėtra reikšmingai padidino sveikatos ir socialinių paslaugų prieinamumą. „Žaliojo koridoriaus“ principas sudarė sąlygas jauniems žmonėms **saugiai, konfidencialiai ir patogiai gauti reikiamas žemo slenksčio**²⁹ **paslaugas jiems tinkamoje aplinkoje ir priimtiniu laiku**. Tokiu būdu paslaugos tapo lengvai prieinamos ir jautriomis temomis vengiančiam tiesiogiai pagalbos kreiptis jaunimui³⁰. Projekto „**Jaunimui palankios sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu**“ (Nr. LT03-1-SAM-TF-001) metu buvo **sukurti du nauji atvejo vadybos algoritmai** – valgyto sutrikimų neigiamo poveikio sveikatai mažinimo ir pagalbos seksualinio smurto atvejais, taip pat **adaptuoti dar šeši algoritmai**, susiję su depresijos prevencija, savižudybių ir savižalos mažinimu, alkoholio ir psichiką veikiančių medžiagų vartojimu, antsvorio ir nutukimo prevencija bei lytiškai plintančių infekcijų ir nepageidaujamo nėštumo mažinimu³¹. Algoritmų sukūrimas ir adaptavimas prisidėjo prie **paslaugų kokybės ir įvairovės didinimo**, įgalinant **paslaugų personalizavimą** – orientavimą į specifinius jaunimo poreikius (psichologines būkles, elgesio sutrikimus, jautrias sveikatos temas ir kt.). Be individualių konsultacijų, papildomai vykdytos įvairios **grupinės prevencinės veiklos** (pavyzdžiui, mokyklose ir bendruomenėse organizuoti edukaciniai užsiėmimai antsvorio mažinimo, fizinio aktyvumo skatinimo bei sveikos mitybos temomis) ir **platesnio masto edukacinės iniciatyvos** (pavyzdžiui, organizuotos stovyklos bei mokymai jaunimui ir jaunoms šeimoms apie šeimos darną, pasiruošimą tėvystei, psichologinės gerovės stiprinimą). Tokios veiklos prisidėjo prie **sveikatos raštingumo didinimo** ir **jaunimo įgalinimo savarankiškai spręsti gyvenimo iššūkius** bei skatino **ilgalaukius elgesio pokyčius**, susijusius su sveika gyvensena ir psichologine gerove, kurių ne visada pavyksta pasiekti vien tik individualiomis konsultacijomis³². Įgyvendintų veiklų naudą patvirtina Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (*toliau – LSMU*) atlikto JPSPP modelio efektyvumo vertinimo rezultatai: 90 proc. apklaustų paslaugas gavusių jaunuolių nurodė, kad JPSPP koordinatoriai padėjo išspręsti jų problemas, o 93 proc. respondentų teigė, kad vėl kreiptųsi pagalbos į koordinatorių, jei iškiltų sunkumų ateityje³³.

Intervencijų **tiesioginė nauda** taip pat teko **jaunimo koordinatoriams, apmokytiems atvejo vadybos**. Programos lėšomis buvo apmokyti **55 jaunimo koordinatoriai**³⁴. Pastarieji patys konsultacijų netiekė, tačiau atliko tarpininko funkciją, padėdami jaunuoliams orientuotis sudėtingame paslaugų tinkle³⁵. Esminė jaunimo koordinatorių gauta nauda – **sustiprintos atvejo vadybos kompetencijos**, leidusios efektyviai identifikuoti jaunimo problemas, tinkamai taikyti atvejo vadybos metodus bei užtikrinti greitą ir tikslingą jaunuolių nukreipimą reikiamoms specialistų

²⁷ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

²⁸ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

²⁹ Žemo slenksčio paslaugos užtikrina galimybę gauti reikiamą pagalbą be reikšmingų administracinių kliūčių – nėra griežtų reikalavimų, neretai teikiamos ir be privalomų dokumentų ar ilgo laukimo laikotarpio.

³⁰ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

³¹ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ vertinimo ataskaita, 2023 m.

³² Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

³³ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ vertinimo ataskaita, 2023 m.

³⁴ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

³⁵ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

paslaugoms. Higienos institutas (*toliau – HI*) vykdė šių specialistų mokymus, organizavo reguliarius susitikimus ir konferencijas, nuolat konsultavo jaunimo koordinatorius ir koordinavo jų veiklą nacionaliniu lygmeniu. Šiose veiklose dalyvavo bei **tiesioginę naudą** gavo ir **kiti su jaunimu dirbantys ir JPSP paslaugas teikiantys specialistai** (socialiniai darbuotojai, psichologai, visuomenės sveikatos specialistai ir kt.). Taip pat buvo organizuojami reguliarius nacionalinio lygmens susitikimai, kurių metu **jaunimo koordinatoriai** dalijosi gerąja patirtimi, aptarė veiklos iššūkius, diskutavo apie galimus jų sprendimus bei paslaugų tobulinimo kryptis. Toks patirties mainų formatas padėjo jaunimo koordinatoriams **įgyti praktiškai pritaikomų žinių, efektyviau spręsti probleminius atvejus ir sumažinti teikiamų paslaugų kokybės skirtumus tarp savivaldybių**³⁶. Be to, siekiant standartizuoti koordinatorių veiklą, buvo parengtos veiklos gairės, kuriose struktūruotai aprašytos pagrindinės jų funkcijos bei veiklos, užtikrinant didesnę darbo aiškumą ir suvienodinant darbo metodus³⁷. Visgi, vienas pagrindinių iššūkių jaunimo koordinatorių veikloje – **paslaugų teikimo netolygumas, kurį lėmė jaunimo koordinatorių asmeninės savybės bei gebėjimai**. Kai kurie koordinatoriai labiau orientavosi į grupinius užsiėmimus jaunimo erdvėse ar kitose bendruomenės vietose, mažiau dėmesio skirdami individualiam darbui, o kiti aktyviau vykdė individualias konsultacijas. Dėl šios priežasties jaunimo paslaugų prieinamumas kartais skyrėsi³⁸. Kitas reikšmingas iššūkis – **nevienodas jaunimo koordinatorių etatų krūvio paskirstymas tarp savivaldybių**. Kadangi planavimo metu nebuvo apibrėžtas visiems projektams privalomas specialistų etatų skaičius, savivaldybės dažnu atveju buvo linkusios įdarbinti koordinatorius mažesniu etatu (kai kur – vos 0,25 ar net 0,1 etato³⁹), kas turėjo neigiamos įtakos paslaugų prieinamumui⁴⁰.

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu–ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **tiesioginę naudą gavusių grupių artimos aplinkos nariai**, tokie kaip šeimos nariai, mokytojai, kolegos, draugai, taip pat **visa visuomenė**. Gerėjanti jaunimo psichologinė gerovė, mažėjantis žalingų įpročių paplitimas ir išaugęs sveikatos raštingumas **prisideda prie saugesnės, sveikesnės ir socialiai tvaresnės aplinkos kūrimo, ilgainiui mažinant su sveikata ir socialinėmis problemomis susijusias visuomenės išlaidas bei stiprinant bendruomenių atsparumą**.

„VIENOS STOTELĖS“ CENTRŲ STEIGIMAS

Investicijų į „Vienos stotelės“ centrų steigimą **tiesioginę naudą** gavo **socialinės rizikos veiksmus patiriantys vaikai ir jų šeimos**. Projektų metu buvo įsteigti du krizių centrai, kuriuose buvo teikiamos **aukštos kokybės, nemokamos, įrodymais grįstos kompleksinės paslaugos ir prevencinės priemonės, orientuotos į vaikų ir šeimos gerovės užtikrinimą krizinių situacijų metu**⁴¹. Programos lėšomis paslaugas gavo beveik **1,1 tūkst. asmenų**⁴². Šių centrų paslaugos apėmė ne tik atvejo vadybą ir individualias konsultacijas su įvairiais specialistais (psichologais, socialiniais darbuotojais, priklausomybių specialistais, teisininkais, psichiatrais, specialiaisiais pedagogais, mediatoriais), bet ir **intensyvią krizių įveikimo pagalbą, įskaitant galimybę suteikti laikiną apgyvendinimą**⁴³. Tuo pat metu taikytas visuminis požiūris į šeimą, įtraukiant šeimos ir vaiko aplinką – giminačius, ugdymo įstaigų darbuotojus ar kitus svarbius asmenis⁴⁴. Tokia daugiadisciplinė pagalba ir šeimai taikytos palaikomosios paslaugos leido ne tik **veiksmingai reaguoti į esamas krizes, bet ir sistemingai kurti sąlygas vaikui grįžti į saugią ir stabilią aplinką**. Pažymėtina, kad dalis šeimų į paslaugas buvo įtrauktos esant kritiniam intervencijos poreikiui – nustatytiems vaiko teisių pažeidimams. Nepaisant išorinio nukreipimo, centrų specialistų gebėjimas užmegzti pasitikėjimu grįstą santykį, motyvuoti šeimą ir pritaikyti pagalbą prie konkrečių situacijų lėmė tai, kad net ir mažiausiai pasiruošusios priimti

³⁶ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

³⁷ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ vertinimo ataskaita, 2023 m.

³⁸ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

³⁹ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ vertinimo ataskaita, 2023 m.

⁴⁰ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁴¹ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁴² Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

⁴³ Remiantis projekto „Vienos stotelės“ centro įkūrimas Nadruvos g. 13, Vilniuje“ (Nr. LT03-1-SADM-K01-002) vykdytojo oficialia internetine svetaine, <https://sos-vaikukai.lt/veiklos/viena-stotele/>

⁴⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, „Vienos stotelės“ centras – krizę patiriantiems vaikams ir jų šeimoms“, 2022 m. Prieiga internete: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/vienos-stoteles-centras-krize-patiriantiems-vaikams-ir-ju-seimoms/>

pagalbą šeimos aktyviai dalyvavo pokyčių procese. Tai rodo, kad sukurtas paslaugų modelis **ne tik atliepė šeimų bazinius poreikius, bet ir turėjo realų transformacinį poveikį** – padėjo išlaikyti šeimos vientisumą, užkirsti kelią tolimesniam vaikų atskyrimui nuo tėvų ir mažino ilgalaikės socialinės atskirties riziką⁴⁵. Inovatyvių ir įrodymais grįstų metodikų pagrindu pradėtos teikti naujos paslaugos padėjo ne tik reaguoti į jau įvykusias krizes, bet ir formuoti atsparumą šeimose, **mažinant vaikų patiriamą emocinį krūvį, stiprinant tėvų gebėjimus kurti saugią ir palaikančią aplinką, taip pat mažinant ilgalaikę priklausomybę nuo pagalbos sistemų.**

„Vienos stotelės“ centrai **užpildė ilgą laiką egzistavusią koordinuotos pagalbos šeimoms spragą.** Anksčiau tokio pobūdžio pagalba buvo fragmentuota – teikiama skirtingose, tarpusavyje veiksmų nederinusiose įstaigose. Tai ypač apsunkindavo krizėje atsidūrusių šeimų situaciją, kurios dėl patiriamo didelio streso ir ribotų gebėjimų orientuotis paslaugų sistemoje neretai likdavo be realios pagalbos. Be to, anksčiau skirtingose savivaldybėse šeimoms teiktų paslaugų kokybė buvo nevienoda. „Vienos stotelės“ centrų steigimo pilotiniais projektais buvo sukurtas kokybiškas krizių centro pavyzdys, kuriame visos svarbiausios paslaugos buvo teikiamos integruotai. Tai leido **sukoncentruoti pagalbą vienoje institucijoje, užtikrinti sklandų ir greitą reagavimą** į vaiko ir šeimos poreikius, o kartu reikšmingai sumažinti emocinį krūvį paslaugų gavėjams⁴⁶. Dėl to didelės rizikas patiriančios šeimos gavo **labiau koordinuotą, tikslingą ir efektyvią paramą, o savivaldybėms pasiūlytas gerosios praktikos pavyzdys,** kaip galima stiprinti vaikų ir šeimos gerovę krizinių situacijų metu pasitelkiant centralizuotos pagalbos modelį. Visgi pažymėtina, kad šių paslaugų **prieinamumas šalies mastu išliko ribotas** (veiklos buvo įgyvendintos tik dviejose didžiosiose savivaldybėse), todėl jų teikiama nauda **pasiekė tik nedidelę dalį tikslinės grupės.**

Taip pat intervencijų **tiesioginė nauda teko su vaikais ir šeimomis dirbantiems specialistams.** Programos lėšomis atvejo vadybos buvo apmokyti **78 specialistai**⁴⁷. Specialistai buvo parengti dirbti pagal inovatyvias metodikas, kurios reikalauja specifinių žinių bei gebėjimo taikyti struktūruotas, empiriškai pagrįstas intervencijas, o daliai jų suteiktos ir trenerių akreditacijos, leidžiančios perduoti žinias kitiems specialistams⁴⁸. Kompetencijų stiprinimo veiklos sudarė galimybes su vaikais ir šeimomis dirbantiems specialistams **sustiprinti kompetencijas atpažinti kompleksinius rizikos veiksnius, efektyviai taikyti individualizuotą atvejo vadybą bei dirbti su jautriausiomis tikslinėmis grupėmis.** Pastebėtas itin didelis specialistų susidomėjimas programos lėšomis organizuotais mokymais, skirtais specifinių, sudėtingų situacijų valdymui (pavyzdžiui, darbui su aukštos rizikos elgesį demonstruojančiais paaugliais, smurtą artimoje aplinkoje patiriančiomis šeimomis ar konfliktiškas skyrybas išgyvenančiais tėvais ir vaikais), rodo, kad **projekte pasiūlyti mokymai ir įgytos kvalifikacijos atliepė aktualų poreikį specialistų bendruomenėje ir prisidėjo prie paslaugų kokybės stiprinimo savivaldybių lygmeniu.**

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu-ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **tiesioginę naudą gavusių grupių artimos aplinkos nariai,** tokie kaip šeimos nariai, mokytojai ir draugai. Laiku suteikta ir koordinuota pagalba krizę išgyvenančioms šeimoms **mažina krizinių situacijų pasekmes ir įtampas namuose ir ugdymo įstaigose.**

GEROVĖS KONSULTANTŲ MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS

Investicijų į gerovės konsultantų modelio sukūrimą ir įdiegimą **tiesioginę naudą gavo suaugę asmenys nuo 18 metų, kuriems pasireiškia lengvi streso, nerimo, nemigos, depresijos bei psichologinės adaptacijos problemų požymiai.** Programos lėšomis modelio pagrindu paslaugos suteiktos **beveik 5 tūkst. asmenų**⁴⁹ **14 savivaldybių.** Ši intervencija užpildė iki tol egzistavusią pagalbos psichikos sveikatos srityje nišą. Paslaugos **tapo prieinamos asmenims, susiduriantiems su pirminiais emocinės būklės blogėjimo simptomais,** bet dėl stigmatos, ilgo laukimo ar riboto specialistų prieinamumo anksčiau negaudavo tinkamos pagalbos. Prieinamumą stiprino nemokamas ir

⁴⁵ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁴⁶ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁴⁷ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

⁴⁸ Remiantis projekto „Vienos stotelės“ centro įkūrimas Nadruvos g. 13, Vilniuje“ (Nr. LT03-1-SADM-K01-002) galutine ataskaita.

⁴⁹ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

lankstus paslaugų organizavimo būdas – sudaryta **galimybė konsultacijas gauti konfidencialioje, saugioje, poreikius atitinkančioje aplinkoje, lanksčiai** (be registracijos, po darbo valandų ar nuotoliniu būdu)⁵⁰. Asmens psichikos sveikatos poreikių įvertinimas, psichologinės gerovės lygio ir rizikos veiksnių nustatymas bei individualaus paslaugų teikimo plano sudarymas leido **individualizuoti žemo intensyvumo konsultacijas**, o tęstinis emocinės būklės stebėjimas ir galimybė dalyvauti grupinėse ar savipagalbos veiklose **stiprino klientų gebėjimą savarankiškai tvarkytis su sunkumais**. Atlikto modelio taikymo vertinimo rezultatai rodo, kad modelis pasiekė ne tik lengvus sunkumus patiriančius, bet ir labiau pažeidžiamus asmenis, kuriems reikėjo skubios pagalbos. **Po konsultacijų visų dalyvių emocinė būklė pagerėjo dvigubai** ir beveik visi paslaugų gavėjai liko patenkinti suteikta pagalba. Vis dėlto, kadangi klientai į gerovės konsultantus turėjo kreiptis savarankiškai arba remiantis kitų specialistų rekomendacijomis⁵¹, **pagalbos pasiekiamumas iš esmės priklausė nuo pačio asmens ar jo aplinkos gebėjimo atpažinti pagalbos poreikį**.

Intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat patyrė **specialistai-konsultantai, apmokyti teikti pirminę emocinę pagalbą**. Programos lėšomis pagal specialiai parengtą mokymo programą buvo apmokyta **60 socialinių ir sveikatos mokslų sričių specialistų**, kuriems suteikti pažymėjimai, leidžiantys taikyti kognityvinės elgesio terapijos principais grįstas trumpąsias intervencijas⁵². Mokymų metu specialistai **įgijo žinių ir praktinių įgūdžių**, reikalingų atpažinti pirmuosius depresijos ir nerimo požymius bei taikyti žemo intensyvumo intervencijas, taip pat – įvertinti, ar asmeniui reikalinga aukštesnio lygio pagalba, ir prireikus – nukreipti į specializuotas gydymo įstaigas⁵³. Toks parengimas **sustiprino konsultantų kompetencijas veikti kaip pirmasis pagalbos kontaktas savivaldybėse** ir užtikrinti efektyvų emocinės gerovės paslaugų teikimą vietos lygmeniu.

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu-ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **tiesioginę naudą gavusių grupių artimos aplinkos nariai**, tokie kaip šeimos nariai, kolegos, draugai, taip pat **visa visuomenė**. Gerovės konsultantų modeliu grįstos paslaugos prisideda prie artimųjų gerovės, kai emociškai pažeidžiami asmenys gauna laiku teikiamą pagalbą, taip pat **mažina psichosocialinių problemų keliamą ekonominę bei socialinę poveikį visuomenei**. Papildomai, investicijų **netiesioginę naudą** patyrė **sveikatos priežiūros sektoriaus specialistai, ypač psichiatrai ir psichologai**: modelis leido pasitelkti specialiai parengtus specialistus, neturinčius medicininio ar klinikinio psichologo išsilavinimo, tačiau gebančius atpažinti pirminius emocinius sunkumus ir teikti žemo intensyvumo emocinio konsultavimo paslaugas. Tokiu būdu buvo **sumažinta sveikatos priežiūros sistemos apkrova**⁵⁴.

MDFT PROGRAMOS ADAPTAVIMAS IR ĮDIEGIMAS

Investicijų į MDFT programos adaptavimą ir įdiegimą **tiesioginę naudą** gavo **11–17 m. vaikai ir jaunuoliai su elgsenos ar emocijų sutrikimais bei jų šeimos nariai**. Programos lėšomis paslaugos buvo suteiktos **118 šeimų⁵⁵ 33 savivaldybėse⁵⁶**. MDFT programa grįstos paslaugos buvo skirtos teikti kompleksinę pagalbą vaikams ir jaunuoliams, pasižymintiems agresyviu ar smurtiniu elgesiu, susiduriantiems su psichoaktyvių medžiagų vartojimu ar turintiems rimtų adaptacijos visuomenėje problemų. Šeimoms buvo teikiama intensyvi pagalba, vidutiniškai trunkanti nuo 4 iki 6 mėnesių, o ypatingai sudėtingais atvejais – iki 8 mėnesių⁵⁷. Siekiant didesnio paslaugų prieinamumo MDFT

⁵⁰ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais surinkta informacija.

⁵¹ Remiantis projekto „Gerovės konsultantų modelio sukūrimas“ (Nr. LT03-1-SAM-TF-002) vykdytojo oficialia internetine svetaine <https://webhub.lsmuni.lt/~webadviser/wellbeing-advisers/#content>

⁵² Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

⁵³ Remiantis projekto „Gerovės konsultantų modelio sukūrimas“ (Nr. LT03-1-SAM-TF-002) vykdytojo oficialia internetine svetaine <https://webhub.lsmuni.lt/~webadviser/wellbeing-advisers/#content>

⁵⁴ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁵⁵ Remiantis projekto „Multidimensinis požiūris į vaikų ir jaunimo elgesio problemas per MDFT programos įgyvendinimą“ (Nr. LT03-1-SADM-TF-001) vykdytojo oficialia internetine svetaine, <https://vaikoteises.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/projektai/multidimensine-seimos-terapija/>

⁵⁶ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovų metu surinkta informacija.

⁵⁷ Centrinė projektų valdymo agentūra, „Multidimensinė šeimos terapija – profesionali pagalba elgesio sunkumus patiriantiems vaikams, jaunuoliams ir jų šeimoms“, 2023 m. Prieiga internete: <https://cpva.lt/naujienos/multidimensine-seimos-terapija-profesionali-pagalba-elgesio-sunkumus-patiriantiems-vaikams-jaunuoliams-ir-ju-seimoms>

programos pagrindu paslaugos buvo teikiamos mobiliai. Trys MDFT komandos dirbo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų savivaldybėse, tačiau specialistai galėjo vykti į šeimų gyvenamąją vietą ar kitą joms patogią ir saugią aplinką 100 km spinduliu nuo šių miestų. Toks lankstus paslaugų organizavimo būdas padėjo **sumažinti fizines ir emocines kliūtis gauti pagalbą** – šeimos patirdavo mažiau pasipriešinimo intervencijoms, jautėsi saugiau ir atviriau bendradarbiavo. Taip pat, teikiant pagalbą natūralioje šeimos aplinkoje, tapo įmanoma **tiksliau identifikuoti delinkventinio elgesio priežastis ir taikyti tinkamiausias pagalbos priemones**⁵⁸. Ši programa užpildė iki tol egzistavusią paslaugų delinkventiniu elgesiu pasižymintiems vaikams ir jaunuoliams bei jų šeimoms prieinamumo nišą. Iki MDFT programos įdiegimo, Lietuvoje beveik nebuvo efektyvių, kompleksinių, įrodymais grįstų intervencijų, kurios spręstų vaikų ir jaunuolių elgesio problemas. Iki tol taikytos priemonės dažnai apsiribodavo administracinėmis ar baudžiamojo pobūdžio intervencijomis (pavyzdžiui, minimalios priežiūros priemonėmis ar socializacijos centru), kurios nebuvo orientuotos į vaiko gerovę ir ignoravo šeimos bei aplinkos poveikį. Be to, iki MDFT programos įdiegimo egzistavusios pavienės iniciatyvos buvo riboto masto, įgyvendinamos didžiuosiuose miestuose, kai kuriais atvejais ir mokamos, o tai dar labiau mažino jų prieinamumą rizikos grupės vaikams. Ši programa **užpildė šią spragą kaip įrodymais grįsta intervencija**, kuri orientuota **ne tik į elgesio korekciją**, bet ir į **vaikų bei jaunuolių trauminių patirčių bei jas lemiančių aplinkos veiksnių sprendimą**. Į procesą aktyviai įtraukti šeimos nariai ir bendruomenė, todėl pagalba tampa kompleksinė, į vaiko poreikius orientuota, nesmerkianti ir įgalinanti, siekiant ilgalaikių elgesio pokyčių bei sėkmingesnės socialinės integracijos⁵⁹. Šeimos, dalyvavusios programoje, patyrė reikšmingų teigiamų pokyčių – **sumažėjo vaikų agresyvaus elgesio, administracinių nusikaltimų, psichoaktyvių medžiagų vartojimo, bėgimų iš namų ir savižalos atvejų, pagerėjo vaikų ir tėvų tarpusavio santykiai, sustiprėjo jaunuolių savivertė, padidėjo jų įsitraukimas į ugdymo procesą, prasiplėtė laisvalaikio galimybės**⁶⁰. Programos sėkmę atspindi ir pačių dalyvių – šeimų ir vaikų – aktyvus rekomendavimas kreiptis pagalbos kitoms panašias problemas patiriančioms šeimoms⁶¹.

Intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat patyrė **terapeutai – su vaikais ir jų šeimomis dirbantys specialistai ir koordinatoriai**. Programos lėšomis buvo apmokyti ir licencijuoti **22 terapeutai**, sudarę tris MDFT komandas. Pasitelkus mokslu ir praktika pagrįstus MDFT programos metodus buvo **sustiprintos šių specialistų kompetencijos** spręsti delinkventiniu elgesiu pasižyminčių vaikų ir jaunimo atvejus, **suteikti reikalingi įgūdžiai** dirbti paauglių ir šeimų natūralioje aplinkoje, identifikuoti specifines vaikų elgesio priežastis bei lanksčiai prisitaikyti prie individualių poreikių⁶².

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu–ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **tiesioginę naudą gavusių grupių artimos aplinkos nariai**, tokie kaip šeimos nariai, mokytojai, draugai, taip pat **visa visuomenė**. Dėl teigiamų pokyčių jaunuolių elgsenoje ir emocinėje būsenoje **sumažintas artimųjų patiriamą psichologinis ir emocinis krūvis**, konfliktinių situacijų skaičius, užtikrinta saugesnė šeimos bei mokyklos aplinka, kas ilgainiui prisideda prie **mažesnės delinkventinio elgesio keliamos socialinės rizikos bei didesnio bendruomenių saugumo**. Galiausiai, programos įgyvendinimas ilgainiui sumažins **teisėsaugos ir socialinės apsaugos sistemos darbo apkrovą**, nes laiku suteikta pagalba jaunuoliams padės išvengti nepilnamečių nusikalstamumo ir poreikio taikyti administracines intervencijas, leidžiant institucijoms daugiau dėmesio skirti prevencijai, o ne tik pasekmių valdymui.

Apibendrinant, investicijomis buvo įgyvendintos keturios intervencijos, reikšmingai prisidėjusios prie **bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų stiprinimo**. Buvo išplėtotas ir adaptuotas JPSP modelis, įsteigti kompleksinės paslaugas socialinės rizikos vaikams ir jų šeimoms teikiantys „Vienos stotelės“ centrai, sukurta ir įdiegta žemo intensyvumo emocinės gerovės paslaugų sistema suaugusiesiems bei pradėta taikyti įrodymais grįsta intervencija elgesio ir emocinių sunkumų turintiems vaikams ir jų šeimoms. Visų intervencijų įgyvendinimo metu buvo

⁵⁸ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁵⁹ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁶⁰ Remiantis projekto „Multidimensinis požiūris į vaikų ir jaunimo elgesio problemas per MDFT programos įgyvendinimą“ (Nr. LT03-1-SADM-TF-001) vykdytojo oficialia internetine svetaine, <https://vaikoteises.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/projektai/multidimensine-seimos-terapija/>

⁶¹ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁶² Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

stiprinamos vietos specialistų kompetencijos, siekiant užtikrinti kokybišką, prieinamą ir nuoseklią pagalbą bendruomenėje. Investicijomis padidintas paslaugų **prieinamumas įvairioms amžiaus ir rizikos grupėms**, užtikrinta galimybė **konfidencialiai, saugiai ir patogiai** gauti reikiamas žemo slenksčio paslaugas. Buvo stiprinama **paslaugų kokybė ir įvairovė**, įgalinant **personalizuotą pagalbą**. **Nemokamos ir įrodymais grįstos kompleksinės paslaugos** padėjo užtikrinti vaikų ir šeimų gerovę krizinių situacijų metu, o individualizuotos konsultacijos saugioje aplinkoje sumažino barjerus pagalbai, sustiprino paslaugų gavėjų pasitikėjimą ir įsitraukimą. Tokiu būdu buvo stiprinamas bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų pamatas – kuriama **pasitikėjimu grįsta, prieinama ir į asmens poreikius orientuota sistema, skatinanti ankstyvą įsitraukimą, savalaikę pagalbą ir ilgalaikį poveikį**. Be to, intervencijos reikšmingai prisidėjo prie vieno didžiausių Lietuvos sveikatos sistemos iššūkių – psichikos sveikatos gerinimo, reaguojant į vienus aukščiausių savižudybių rodiklių Europos Sąjungoje (*toliau – ES*), didelį depresijos ir nerimo paplitimą, žemą psichikos sveikatos raštingumą bei ribotą paslaugų prieinamumą⁶³.

Tam, jog investicijomis sukurti produktai ir paslaugos iš tiesų prisidėtų prie tvaraus bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų stiprinimo, būtina įgyvendinti keletą **esminių prielaidų**: būtinas **pakankamas geografinis paslaugų padengiamumas, lankstus ir skirtingų tikslinių grupių poreikius atitinkančių** (įvairaus sudėtingumo atvejus apimančių) **paslaugų tinklas, pakankamas parengtų specialistų skaičius ir jų tęstinis kompetencijų stiprinimas** (įskaitant tarpsektorinių gebėjimų ugdymą) bei **gyventojų įsitraukimą skatinančios paskatų sistemos sukūrimas**, mažinant psichikos sveikatos paslaugų stigmą, gerinant informuotumą ir pasitikėjimą paslaugomis. Galiausiai, siekiant ilgalaikio poveikio – sustiprintos prevencijos – būtina užtikrinti **paslaugų tęstinumą ir integravimą į nacionalinę sveikatos apsaugos sistemą**, grįstą kokybės užtikrinimo principais, periodiniu paslaugų poveikio vertinimu ir nuosekliu paslaugų gavėjų grįžtamuoju ryšiu.

Dalis šių prielaidų programos metu nebuvo pilnai realizuotos: **paslaugų padengiamumas vis dar fragmentuotas, trūksta mechanizmų ilgalaikiam paslaugų tęstinumui užtikrinti po projektų pabaigos**, taip pat **neišspręsti su visuomenės motyvacija susiję iššūkiai** – reikalingos tolesnės pastangos mažinant stigmą ir didinant informuotumą apie psichikos sveikatos pagalbos galimybes.

VAIKŲ IR JAUNIMO GEROVĖS DIDINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos intervencijomis – užtikrinti pagalbą pažeidžiamų grupių vaikams ir jaunimui, gerinti prevencinių sveikatos paslaugų vaikams ir jaunimui prieinamumą bei kokybę ugdymo įstaigose bei sustiprinti pagalbos sistemą besilaukiančioms ir pagimdžiusioms moterims. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – stiprinti prevenciją ir mažinti sveikatos netolygumus, numatomas **tarpinis pokytis** – padidinta vaikų ir jaunimo gerovė. Į jį nukreiptos 4 sričių **intervencijos**: (1) sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose gerinimas, (2) pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunimui skirtos iniciatyvos, (3) pozityvios tėvystės stiprinimas adaptuojant ir įgyvendinant „Neįtikėtinų metų“ programą bei (4) šeimų lankymo modelio sukūrimas ir įdiegimas. Jų metu sukurti atitinkami **produktai**: (1) atnaujinti ir aprūpinti ugdymo įstaigų sveikatos kabinetai, 2) sukurtos ir išbandytos pagalbos priemonės pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunimui, (3) pradėti organizuoti „Neįtikėtinų metų“ programa grįsti pozityvios tėvystės igūdžių mokymai bei (4) pradėtos teikti šeimų lankymo modeliu grįstos paslaugos. Tokia investicijų kryptis prisidėjo prie **aukštos kokybės, individualizuotų, įrodymais grįstų ir konkrečias problemas sprendžiančių paslaugų prieinamumo didinimo**. Siekta įgalinti **pokytį nuo fragmentiško konsultavimo ir nukreipimo modelio į tikslingą, realią situaciją keičiančią pagalbą, paremta aiškiais standartais**⁶⁴.

SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS

Investicijų į sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose gerinimą **tiesioginę naudą** gavo **vaikai ir jaunuoliai, lankantys mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas**. Programos lėšomis atnaujinta **daugiau nei 400 sveikatos kabinetų**

⁶³ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies, *Lietuva: 2023 m. sveikatos būklės šalyje apžvalga*, 2023 m.

⁶⁴ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

28 savivaldybėse⁶⁵. Siekiant mažinti jaunimo tabako ir alkoholio vartojimą, polinkį į depresiją, skatinti fizinį aktyvumą ir kitus sveikos gyvensenos įgūdžius, sveikatos kabinetai buvo aprūpinti sveikatos rizikos veiksnių vertinimo, prevencijos, pirmosios pagalbos ir sveikos gyvensenos ugdymo priemonėmis. 2009–2014 m. programavimo laikotarpio finansinių mechanizmų lėšos buvo nukreiptos į sveikatos kabinetų įrengimą, o 2014–2021 m. laikotarpio lėšomis siekta užtikrinti jų aprūpinimą prevencinėmis ir metodinėmis priemonėmis, kadangi daugelyje jų vis dar trūko reikiamų priemonių kokybiškam prevencinių veiklų vykdymui. Atnaujintuose kabinetuose vaikai ir jaunuoliai galėjo **pasinaudoti interaktyviomis priemonėmis, padedančiomis vizualiai ir praktiškai suvokti įvairių žalingų įpročių** (alkoholio ir tabako vartojimo, nesveikos mitybos) **pasekmes sveikatai**, taip skatinant atsakingą elgesį. Be fizinės sveikatos aspektų, ypatingas dėmesys skirtas **psichinės sveikatos raštingumo didinimui**, įsigyjant atitinkamas metodines priemones, įrangą, literatūrą ir kitas edukacines priemones⁶⁶.

Intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat patyrė **visuomenės sveikatos specialistai, teikiantys sveikatos priežiūros mokymo paslaugas**. Sveikatos kabinetų aprūpinimas trūkstantomis ir inovatyviomis priemonėmis suteikė jiems galimybes **efektyviau organizuoti prevencines veiklas**. Tai sudarė prielaidas **gerinti specialistų darbo sąlygas ir kokybę** bei prisidėjo prie **geresnio sveikatos prevencijos veiklų prieinamumo mokiniams**⁶⁷.

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu–ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **tiesioginę naudą gavusių grupių artimos aplinkos nariai**, tokie kaip šeimos nariai, mokytojai ir draugai. Pagerėjusi sveikatos kabinetų paslaugų kokybė ugdymo įstaigose leido greičiau reaguoti į vaikų sveikatos problemas ir reikalingą prevenciją, kas, tikėtina, **sumažino tėvų ir pedagogų nerimą, padėjo išvengti staigių sveikatos pablogėjimų ar krizinių situacijų** bei leido **artimai aplinkai jaustis saugiau**.

PAŽEIDŽIAMIES VAIKAMS IR JAUNIMUI SKIRTŲ INICIATYVŲ SUKŪRIMAS IR IŠBANDYMAS

Investicijų į pažeidžiamies vaikus ir jaunimui skirtų iniciatyvų sukūrimą ir išbandymą **tiesioginę naudą** gaus **vaikai ir jaunuoliai, turintys ramos, elgesio ar emocijų sunkumų** (turintys specifinių mokymosi sutrikimų, kalbos ir autizmo spektro bei kitų ramos sutrikimų, susiduriantys su elgesio, emocijų, dėmesio ar komunikacijos iššūkiais). Šiai grupei taikytos specializuotos, įrodymais grįstos pagalbos priemonės. Projektų metu buvo diegiamos naujos diagnostinės ir terapinės metodikos, taip pat adaptuoti technologiniai sprendimai, kurie skirti **kasdienės vaikų integracijos į švietimo sistemą ir socialinę aplinką palengvinimui, stiprinant vaikų bendravimo, emocijų reguliavimo ir elgesio valdymo gebėjimus**. Kita šios srities intervencijų **tiesioginę naudą** gavusi grupė – **vaikai ir jaunuoliai iš pažeidžiamų socialinių aplinkų** (pradedantys savarankišką gyvenimą po institucinės ar šeimos globos, grįžtantys iš uždaro tipo institucijų, gyvenantys socialinę riziką patiriančiose šeimose). Šiai grupei buvo teikta sisteminė pagalba, orientuota į **savarankiškam gyvenimui būtinų įgūdžių ugdymą, profesinę orientaciją, mentorystę ir socialinę integraciją**. Diegtos inovatyvios metodikos **padėjo stiprinti jaunuolių pasirengimą savarankiškam gyvenimui ir mažinti socialinės atskirties riziką**. Be to, traumas ar smurtą patyrusiems vaikams (patyrusiems fizinį, psichologinį ar seksualinį smurtą, nepriežiūrą, taip pat turintiems potrauminio streso, depresijos ar nerimo simptomų) skirtos specializuotos intervencijos **prisidėjo prie vaikų ir jaunuolių patiriamo potrauminio streso, depresijos ir nerimo simptomų sumažinimo**, identifikuojant problemas ankstyvoje stadijoje. Tikėtina, kad šių priemonių dėka **sustiprinta vaikų psichologinė gerovė ir gebėjimas tvarkytis su traumų padariniais**. Galiausiai, intervencijų tiesioginę naudą gavo ir **delinkventiniu elgesiu pasižymintys vaikai ir jaunuoliai** (pavyzdžiui, pasižymintys elgesio sutrikimais arba padarę teisės pažeidimų), kuriems buvo teikiama intensyvi, individualizuota pagalba, skirta probleminio elgesio keitimui, teisės pažeidimų tikimybės mažinimui ir sėkmingai socialinei integracijai. Taikytos inovatyvios metodikos ir mokymai padėjo **ugdyti socialinius įgūdžius, valdyti impulsyvų elgesį, priimti atsakingus sprendimus ir stiprinti santykius su aplinka**.

⁶⁵ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

⁶⁶ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁶⁷ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

Dar viena intervencijų **tiesioginę naudą** gavusi grupė – **su tikslinių grupių vaikais ir jaunimu dirbantys specialistai** (pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai, psichologai, pedagogai, jaunimo darbuotojai, globos namų personalas, atvejo vadybininkai, probacijos pareigūnai ir kt.). Programos lėšomis buvo apmokyta **apie 1,9 tūkst. specialistų**. Projektų metu organizuoti mokymai, seminarai, supervizijos ir stažuotės sudarė sąlygas **įgyti įgūdžių, reikalingų efektyvesniam vaikų bei jaunuolių problemų identifikavimui ir sprendimui**. Sustiprintos specialistų kompetencijos teikti individualiems vaikų ir jaunuolių poreikiams pritaikytą pagalbą prisidės prie **aukštesnės teikiamų paslaugų kokybės**.

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu–ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **tiesioginę naudą gavusių grupių artimos aplinkos nariai**, tokie kaip šeimos nariai, mokytojai ir draugai. Vaikų ir jaunuolių emocinių, elgesio bei socialinių sunkumų sumažėjimas taikant tikslines pagalbos priemones, tikėtina, **sumažins įtampą šeimose ir palengvins tėvų, globėjų ir pedagogų kasdienybę**. Tai gali lemti **mažiau drausminių incidentų ir patyčių švietimo įstaigose**, taip pat **geresnę mokinių įsitraukimą į ugdymo procesą**.

POZITYVIOS TĖVYSTĖS STIPRINIMAS ADAPTUOJANT IR ĮGYVENDINANT „NEĮTIKĖTINŲ METŲ“ PROGRAMĄ

Investicijų į pozityvios tėvystės stiprinimą, adaptuojant ir įgyvendinant „Neįtikėtinų metų“ programą, **tiesioginę naudą** gavo **ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų tėvai**. Programos lėšomis buvo apmokyta **daugiau nei 1,2 tūkst. tėvų iš 18 savivaldybių**, auginančių 3–12 metų vaikus. Aiškos struktūros, įrodymais grįstos mokymų programos tėvystės įgūdžių stiprinimui užpildė iki tol egzistavusią ankstyvųjų, prieinamų ir nemedikamentinių intervencijų spragą. Programos pasiekiamumą padidino jos adaptavimas nuotoliniam formatui – Lietuva tapo pirmąja šalimi, šią programą įgyvendinusia tokia forma COVID–19 pandemijos sąlygomis⁶⁸. Dalyvavimas programoje tėvams padėjo **geriau suprasti vaikų elgesio priežastis, įgyti veiksmingų auklėjimo strategijų, sustiprinti emocinį ryšį su vaikais ir labiau pasitikėti savo, kaip tėvų, gebėjimais**. Mokymai apėmė įvairių įgūdžių (pavyzdžiui, konfliktų valdymo, pagyrimų, paskatinimų ir ribų nustatymo metodų, taip pat kasdienio elgesio problemų sprendimo) stiprinimą, taikytos skirtingos kompetencijų stiprinimo formos (pavyzdžiui, kas savaitiniai susitikimai, praktinės namų užduotys, individualios konsultacijos, bendravimas su kitais tėvais ir kiti praktiniai metodai)⁶⁹, padedant tėvams **geriau pažinti savo vaikų poreikius ir pritaikyti tinkamas auklėjimo priemones, užkertant kelią emocinių ir elgesio sunkumų gilėjimui**.

Intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat patyrė **pozityvios tėvystės įgūdžių mokymus vedantys specialistai**. Programos lėšomis buvo apmokyti **102 grupių vadovai**⁷⁰. Dalyvaudami mokymuose, veddami užsiėmus, individualias konsultacijas ir kitas veiklas specialistai **sustiprino kompetencijas dirbti su įvairių poreikių šeimomis, pagilino žinias apie vaikų elgesio sunkumus, auklėjimo strategijas ir tėvų įgalinimo metodus**.

Intervencijų naudą patvirtina HI atlikto programos „Neįtikėtini metai“ įgyvendinimo vertinimo rezultatai: 80 proc. dalyvių sustiprėjo emocinis ryšys su vaiku, 82 proc. dalyvių pastebėjo vaiko elgesio problemų sumažėjimą ir 74 proc. jų įgijo daugiau pasitikėjimo elgesio iššūkius spręsti savarankiškai. Beveik visi mokymų dalyviai rekomenduoatų programą kitiems. Nepaisant pasiektų teigiamų rezultatų, programos įgyvendinimo metu kilo įvairių **iššūkių**. Vieni jų buvo susiję su **dalyvių motyvacijos išlaikymu viso kurso metu**. Kadangi mokymai buvo intensyvūs ir reikalavo nuoseklaus praktinio įsitraukimo, kai kuriems tėvams tai pasirodė pernelyg sudėtinga. Be to, grupių vadovai atkreipė dėmesį į savo **neapibrėžtą statusą visuomenės sveikatos biuruose bei žemą atlyginimą**, kas projekto įgyvendinimo laikotarpiu kėlė abejonių dėl programos tęstinumo⁷¹.

⁶⁸ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁶⁹ Remiantis projekto „Programos „Neįtikėtini metai“ pritaikymas ir įgyvendinimas Lietuvoje“ (Nr. LT03-2-SAM-TF-001) vykdytojo oficialia internetine svetaine, <https://neitiketini-metai.lt/>

⁷⁰ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) stebėsenos duomenimis.

⁷¹ Higienos institutas, Programos „Neįtikėtini metai“ pritaikymas ir įgyvendinimas Lietuvoje“ vertinimo ataskaita, 2024 m.

Remiantis grupių vadovų ir dalyvių įžvalgomis, išskirtos kelios rekomendacijos programos tobulinimui, aprėpiančios institucinio požiūrio keitimą ir programos plėtrą. Pirmą, rekomenduojama **stiprinti komunikaciją su vietos institucijomis, kad jos programą vertintų kaip reikšmingą investiciją į šeimų gerovę, o ne papildomą administracinę naštą**. Antra, ilgalaikiam poveikiui pasiekti siūloma **plėsti programą į daugiau savivaldybių ir įtraukti kitas tikslines grupes – mokytojus, darželio auklėtojus ir socialinius darbuotojus** – taip apimant visą vaiko aplinką⁷².

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu–ilguoju laikotarpiu gaus įvairios tikslinės grupės – visų pirma **vaikai, kurių tėvai dalyvavo „Neįtikėtinų metų“ programoje**. Šie išmoko geriau reguliuoti emocijas, valdyti agresyvių elgesį ir stiprinti socialinius įgūdžius, o tai prisidėjo prie jų sėkmingesnės adaptacijos šeimoje ir švietimo aplinkoje. Kadangi programa buvo orientuota į ankstyvąją prevenciją, tikėtina, kad ji sumažino riziką, jog ateityje šie vaikai patirs psichikos sveikatos ar elgesio problemų.

ŠEIMŲ LANKYMO MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS

Investicijų į šeimų lankymo modelio sukūrimą ir įdiegimą **tiesioginę naudą** gavo **nėščiosios, gimdyvės ir vaikus iki 2 metų auginančios moterys, ypač turinčios socialinės rizikos veiksnius**. Programos lėšomis šeimų lankymo paslaugos buvo suteiktos **beveik 300 moterų 15 savivaldybių**. Ši intervencija užpildė iki tol egzistavusią spragą ankstyvosios pagalbos teikime pažeidžiamoms šeimoms, ypač regionuose, kur sveikatos priežiūros įstaigų prieinamumas yra ribotas, o moterys dėl įvairių priežasčių (pavyzdžiui, išankstinių neigiamų nuostatų ar riboto mobilumo galimybių) linkusios jų vengti. Iki šiol pagalba nėščiosioms ir motinoms apsiribodavo reguliariais vizitais pas šeimos gydytojus ar pavienėmis slaugytojos konsultacijomis po gimdymo. Įdiegus šeimų lankymo modelį moterims buvo sudaryta galimybė gauti tęstinę pagalbą savo namų aplinkoje, pagal poreikį teikiamą nuotoliu. Reguliarių vizitų metu specialistai teikė ne tik praktinę pagalbą aktualiais rūpinimosi vaiku klausimais, bet ir emocinę paramą įveikiant motinystės iššūkius. Be to, šeimų lankymo specialistai padėdavo laiku atpažinti rizikos veiksnius, tokius kaip kūdikio kvėpavimo sutrikimai ar ankstyvi raidos sutrikimų požymiai, kas leido išvengti pavojingų situacijų, kartais net keliančių grėsmę kūdikio gyvybei⁷³. Šeimų lankymo paslaugos padėjo **sustiprinti motinų pasitikėjimą savo įgūdžiais, pasirūpinti fizine ir emocine sveikata, sėkmingai grįžti į darbo rinką po vaiko gimimo, sumažinti nerimą bei bejėgiškumo jausmą** ir, tikėtina, užkirto kelią kitoms sveikatos problemoms (pavyzdžiui, nėščiųjų hipertenzija, rūkymas nėštumo metu, antrojo nėštumo tikimybė per dvejus metus po pirmojo gimdymo)⁷⁴.

Intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat patyrė **šeimų lankymo specialistės**. Programos lėšomis buvo apmokytos **22 specialistės**, turinčios slaugos ir akušerijos specializacijas. Mokymų metu jos **įgijo naujų žinių ir įgūdžių** ankstyvos vaikų raidos stebėsenos, psichoemocinės paramos teikimo, tėvystės įgūdžių stiprinimo, pagalbos žindymo, primaitinimo, vaikų priežiūros srityje teikimo klausimais. Darbo su šeimomis metu šios specialistės išmoko **atpažinti rizikos veiksnius ir spręsti praktinius sunkumus realioje, dažnai emociškai jautrioje aplinkoje**. Joms buvo teikiamos nuolatinės konsultacijos ir organizuojamos supervizijos, padėjusios reflektuoti patirtį ir tobulinti kompetencijas. Sustiprintos kompetencijos sudarė šeimų lankymo specialistėms galimybes **praplėsti profesinės veiklos galimybes** (nuo sveikatos priežiūros iki prevencinių, kompleksinių paslaugų teikimo) ir **sustiprino pasitikėjimą savo gebėjimais**.

Investicijų **netiesioginę naudą** vidutiniu–ilguoju laikotarpiu gaus šeimos nariai, kadangi sustiprėjęs motinų emocinis stabilumas ir pasitikėjimas savimi **pagerino visos šeimos mikroklimatą. Sumažėję konfliktai ir emocinė įtampa kuria palankesnę aplinką ne tik vaikui, bet ir kitiems šeimos nariams**. Netiesioginę naudą taip pat gavo **kūdikiai ir vaikai iki 2 metų amžiaus, kurių motinos gavo šeimų lankymo paslaugas**. Jų raida ir gerovė glaudžiai susijusi

⁷² Higienos institutas, *Programos „Neįtikėtinai metai“ pritaikymas ir įgyvendinimas Lietuvoje“ vertinimo ataskaita*, 2024 m.

⁷³ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁷⁴ Remiantis programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP oficialios internetinės svetainės informacija, <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-ir-projektai/2014-2021-m-eee-parama/apie-programa/2014-2021-eee-finansiniu-mechanizmu-programos-sveikata-priemones/seimu-lankymo-teikiant-ankstyvosios-intervencijos-paslaugas-modelio-sukurimas-ir-idiegimas/>

su tėvų gebėjimu užtikrinti tinkamą priežiūrą ir saugią aplinką. Šeimų lankymo paslaugos nuo ankstyvo amžiaus **stiprino vaikų fizinę ir emocinę raidą, sveikatos stebėseną bei mitybą**. Prevencinis modelis padėjo **laiku atpažinti raidos sunkumus ir sumažino traumų, nepriežiūros bei psichosocialinių sutrikimų riziką**.

Intervencijų naudą patvirtina LSMU atlikto programos efektyvumo vertinimo rezultatai: net 99 proc. paslaugų gavėjų liko jomis patenkintos, 97 proc. jas rekomenduotų kitoms, o beveik 80 proc. moterų norėtų gauti šias paslaugas ir kitų nėštumų metu. Ypač teigiamai buvo vertinamas **profesionalus informavimas ir konsultacijos, emocinis palaikymas, rūpestis motinos bei vaiko sveikata, paslaugų prieinamumas bei galimybė jas gauti namų aplinkoje**. Be to, tarp paslaugų gavėjų **padidėjo žindomų kūdikių skaičius, vaikų vakcinacijos rodikliai viršijo šalies vidurkį, pagerėjo vaikų fizinė raida ir sumažėjo skubios pagalbos atvejų dėl traumų**⁷⁵.

Nepaisant pasiektų teigiamų rezultatų, intervencijų įgyvendinimo metu kilo įvairių **iššūkių**. Pirma, **specialistams teko didelis darbo krūvis**: pagalba apėmė tiek motiną, tiek vaiką, o sudėtingiems atvejams reikėjo intensyvesnio dėmesio, tarpžinybinio bendradarbiavimo ir pasiekiamumo visą parą. Antra, paslaugos teikimo metu šeimų lankymo specialisčių tvarkomos **dokumentacijos kiekis** įvertintas kaip **perteklinis**. Pasitaikė atvejų, kai **dėl per didelio krūvio, mažo atlygio ar griežtos priežiūros dalis specialistų nutraukė dalyvavimą projekte**. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama mažinti šeimų lankymo specialistams tenkančią administracinę naštą, dėti pastangas užtikrinti konkurencingą atlyginimą ir užtikrinti reikiamą specialisčių skaičių diegiant būdinčių specialisčių sistemą⁷⁶.

Apibendrinant, investicijomis buvo įgyvendintos keturios intervencijos, reikšmingai prisidėjusios prie **vaikų ir jaunimo gerovės didinimo**. Buvo atnaujinti sveikatos kabinetai ugdymo įstaigose, sukurtos ir išbandytos iniciatyvos pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunuoliams, „Neįtikėtinų metų“ programos pagrindu stiprinami tėvystės įgūdžiai bei pradėtos teikti šeimų lankymo modeliu grįstos paslaugos nėščiosioms ir motinoms, auginančioms mažus vaikus. Visų intervencijų įgyvendinimo metu buvo stiprinamos specialistų kompetencijos teikti skirtingų vaikų ir jų šeimų poreikius atitinkančias paslaugas. Investicijomis **išplėstas individualizuotų, įrodymais grįstų paslaugų prieinamumas, užtikrintas įvairių vaikų, jaunuolių ir jų šeimų poreikių atliepimas: palengvinta vaikų kasdienė integracija į švietimo sistemą ir socialinę aplinką, sustiprinti jų emocijų reguliavimo, bendravimo ir elgesio valdymo gebėjimai, ugdyti savarankiškam gyvenimui būtini socialiniai ir praktiniai įgūdžiai, teikta pagalba lengvinant potrauminio streso, depresijos ir nerimo simptomus**. Investicijos **įgalino tėvus taip pat būti teigiamo poveikio vaikams ir jaunimui nešėjais: suteikti įrankiai leido geriau suprasti vaikų elgesį, taikyti veiksmingas auklėjimo strategijas ir stiprinti emocinį ryšį su vaikais, o nėščiosioms ir mažus vaikus auginančioms moterims sudarytos sąlygos geriau pasirūpinti naujagimių sveikata**. Tokiu būdu investicijos padėjo kurti sistemines prielaidas vaikų ir jaunimo psichoemocinės gerovės augimui bei socialinės atskirties mažinimui. Tokiu būdu buvo stiprinamas vaikų ir jaunimo gerovės pamatas – užtikrinta **ankstyva pagalba, mažinta emocinių ir elgesio sunkumų rizika bei stiprinti suaugusiųjų gebėjimai atpažinti ir patenkinti vaikų poreikius**.

Tam, jog investicijomis sukurti produktai ir paslaugos prisidėtų prie tvaraus vaikų ir jaunimo gerovės didinimo, būtina įgyvendinti **keletą esminių prielaidų**: būtinas **pakankamas geografinis paslaugų padengiamumas, lankstus ir skirtingų tikslinių grupių poreikius atitinkantis** (įvairaus sudėtingumo atvejus apimantis) **paslaugų tinklas, pakankamas parengtų specialistų skaičius ir jų tęstinis kompetencijų stiprinimas** (įskaitant tarpsektorinių gebėjimų ugdymą) bei **gyventojų įsitraukimą skatinančios paskatų sistemos sukūrimas**, mažinant psichikos sveikatos paslaugų stigmą, gerinant informuotumą ir pasitikėjimą paslaugomis. Pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunimui skirtų pagalbos priemonių, „Neįtikėtinų metų“ programos ir šeimų lankymo modeliu grįstos paslaugos integruotos į nacionalinę sveikatos apsaugos sistemą. Visgi, siekiant ilgalaikio poveikio būtina **įtvirtinti aiškius kokybės užtikrinimo principus, periodinį paslaugų poveikio vertinimą ir nuoseklų paslaugų gavėjų grįžtamąjį ryšį**.

⁷⁵ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, „Projekto „Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio sukūrimas“ vertinimo ataskaita“, 2024 m.

⁷⁶ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, „Projekto „Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio sukūrimas“ vertinimo ataskaita“, 2024 m.

Dalis šių prielaidų programos metu nebuvo pilnai realizuotos: **paslaugų padengiamumas vis dar fragmentuotas, trūksta mechanizmų ilgalaikiam paslaugų tęstinumui užtikrinti po projektų pabaigos**, taip pat **neišspręsti su visuomenės motyvacija susiję iššūkiai** – reikalingos tolesnės pastangos mažinant stigmą ir didinant informuotumą apie psichikos sveikatos pagalbos galimybes.

PLATESNIO MASTO POVEIKIS

Programos intervencijos, tikėtina, prisidės kuriant platesnio masto poveikį **visuomenės sveikatai, socialinei įtraukčiai ir viešajam valdymui**.

VISUOMENĖS SVEIKATA

Investicijos reikšmingai prisidėjo prie visuomenės sveikatos stiprinimo, ypač **psichoemocinės gerovės didinimo, ankstyvosios prevencijos užtikrinimo ir sveikatos netolygumų mažinimo**. Lietuvoje, kur prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumo lygis vienas didžiausių ES, išlieka didelis ankstyvosios pagalbos poreikis. Sukurta mokslu grįsta bendruomeninių paslaugų sistema **pagerino sveikatos paslaugų prieinamumą** ir prisidėjo prie perėjimo **nuo pasyvios prie aktyvios sveikatos priežiūros**.

Pirma, **stiprinant ankstyvosios intervencijos mechanizmus** prisidėta prie **visuomenės atsparumo psichikos sveikatos iššūkiams**, laiku atpažįstant ir valdant psichoemocinius sunkumus, užkertant kelią jų progresavimui bei skatinant jaunimo aktyvų įsitraukimą į savo sveikatos priežiūrą. Intervencijos prisidėjo prie nacionalinės psichikos sveikatos politikos tikslų įgyvendinimo – **stiprintas visuomenės psichikos sveikatos raštingumas, mažinta psichikos sveikatos stigma, stiprinta savižudybių prevencija, plėtos bendruomeninės, nemedikamentinės, kompleksinės ir į asmens poreikius orientuotos paslaugos**⁷⁷. Taip pat atlieptos vykdomos **psichikos sveikatos reformos** kryptys, apimančios priklausomybės nuo stacionarinio gydymo mažinimą, ankstyvo psichosocialinių sunkumų atpažinimo užtikrinimą bei pagalbos prieinamumo pažeidžiamoms grupėms stiprinimą, ypač vaikams, jaunimui ir priklausomybių turintiems asmenims⁷⁸. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir kontrolės srityje intervencijos atliepia nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose išskeltus tikslus – **plėtoti kokybiškas, įrodymais grįstas prevencijos ir ankstyvosios intervencijos paslaugas regionuose**⁷⁹. Galiausiai, intervencijos atliepia ir **ES strateginį siekį stiprinti psichikos sveikatą kaip bendrą visos visuomenės atsakomybę**, akcentuotą 2023 m. Europos Komisijos (*toliau – EK*) **Komunikate dėl visapusiško požiūrio į psichikos sveikatą**⁸⁰.

Antra, **sukurtos ir įdiegtos kompleksinės pagalbos priemonės** – nuo „Vienos stotelės“ centrų ir MDFT programos iki pagalbos pažeidžiamiems vaikams ir šeimoms – padėjo **mažinti sveikatos netolygumus**. Intervencijos pagerino pagalbos prieinamumą rizikos grupėms, stiprino sveikatos raštingumą, psichoemocinę gerovę ir šeimų gebėjimą spręsti sunkumus, taip ilgainiui **mažinant vaikų psichosocialinių problemų riziką**.

Galiausiai, visos įgyvendintos priemonės prisidėjo prie visuomenės sveikatos atsparumo stiprinimo, **mažinant ilgalaikį sveikatos ir socialinių paslaugų poreikį bei skatinant gyventojų savarankiškumą sprendžiant sveikatos iššūkius**. Ilgainiui tikėtinas **perteklinio medikamentinio gydymo ir hospitalizacijų poreikio mažėjimas**. Taip bus **išvengta perteklinio krūvio sveikatos priežiūros sistemai**, nes ankstyva prevencija ir

⁷⁷ Atliepiamas LR sveikatos apsaugos ministerijos 2025–2027 m. strateginio veiklos plano 5 prioriteto – žmogaus teisių principais grįstos psichikos sveikatos bei psichologinės gerovės stiprinimo turinys (žr. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2025 m. įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2025–2027 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“).

⁷⁸ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, „Psichikos sveikatos srities reforma“, 2023 m. Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/2023%2009%2014%20psichikos%20reforma%20pristatymas%20SAM.pdf>

⁷⁹ Žr. „Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo“ plėtos programos regioninę pažangos priemonę Nr. 11-001-02-10-03 „Gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl 2022–2030 m. plėtos programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtos programos patvirtinimo“, Nr. 66, 2022 m. sausio 26 d.).

⁸⁰ Komunikate išreiškiamas poreikis kurti į prevenciją orientuotas, įrodymais grįstas ir tarpsektorines psichikos sveikatos sistemas, kurios apimtų ne tik sveikatos sektorių, bet ir švietimo, socialinių paslaugų bei bendruomenės lygmenis (žr. Europos Komisijos 2023 m. birželio 7 d. komunikatas (COM/2023/298) Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dėl visapusiško požiūrio į psichikos sveikatą“).

sveikatos stiprinimas leidžia laiku užkirsti kelią sudėtingesnių sveikatos problemų vystymuisi. Be to, sumažėjus poreikiui gydyti pažengusias būkles, **sveikatos priežiūros išteklių galės būti paskirstomi efektyviau.**

SOCIALINĖ ĮTRAUKTIS

Investicijos reikšmingai prisidėjo prie **pažeidžiamų grupių socialinės įtraukties ir sveikatos netolygumų tarp socialinių grupių mažinimo.**

Pirma, stiprinant socialinę įtrauktį, pagerintos **vaikų ir jaunimo, susiduriančio su sudėtingais emociniais ar elgesio sunkumais, galimybės gauti kokybiškas, jų poreikiams pritaikytas paslaugas.** Investicijos į psichikos sveikatos gerinimą ir raidos sutrikimų sprendimą skatino **perėjimą nuo stigmatizuojančio požiūrio prie įtrauktesnio,** stiprinant tiek **individualius gebėjimus integruotis, tiek atviresnių bendruomenių bei ugdymo aplinkų kūrimą.** Tai, tikėtina, **mažins priklausomybę nuo krizinių paslaugų,** taip pat delinkventinio elgesio atvejų ir pakartotinių krizių dažnį, kas padės mažinti **savivaldybių socialinių bei teisinių paslaugų našta,** ilgainiui prisidės prie **mažesnės socialinės atskirties ir stipresnės bendruomeninės sanglaudos.**

Antra, pereita nuo fragmentuotų, institucinių paslaugų prie **lankstesnės, į asmenį ir jo aplinką orientuotos pagalbos,** grindžiamos ne vien fizine prieiga, bet ir **asmens įgalinimu.** Intervencijos, tokios kaip „Vienos stotelės“ centrų steigimas ar MDFT programos įdiegimas, transformavo pagalbos šeimoms modelį. Nuo individualaus orientavimosi sistemoje pereita prie **integruoto, tarpinstituciniu bendradarbiavimu grįsto modelio, kai paslaugos teikiamos žmogui suprantamoje ir prieinamoje aplinkoje.** Tai stiprina **pasitikėjimą viešosiomis paslaugomis,** skatino **aktyvų dalyvavimą bendruomenėje,** taip pat **mažino socialinės atskirties bei atsitraukimo nuo institucijų riziką** (būdingą didesnę socialinę riziką patiriančioms šeimoms), ypač regionuose, kur instituciniai barjerai itin ryškūs.

VIEŠASIS VALDYMAS

Investicijos reikšmingai prisidėjo prie **įrodymais grįstos viešosios politikos formavimo stiprinimo bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtos.**

Pirma, projektų metu surinkti duomenys, jų pagrindu patobulintos metodikos ir sukurti tyrimų instrumentai ne tik leido **tobulinti taikomas metodikas,** bet ir **suformavo empirinio žinojimo pagrindą,** kuriuo gali naudotis politikos formuotojai bei paslaugų teikėjai. Tai sudarė prielaidas **įrodymais grįstos politikos formavimo kultūros stiprėjimui,** stiprinant empirinį pagrindą sprendimams bei užtikrinant didesnę jų efektyvumą ir tvarumą.

Antra, sustiprintas **tarpinstitucinis bendradarbiavimas sveikatos apsaugos srityje,** skatinant tarpsektorinį veiklos koordinavimą bei labiau integruotos viešojo valdymo kultūros formavimą. Savivaldybėse formuoti tinklai įtraukė sveikatos, švietimo, socialinės apsaugos, teisėsaugos institucijas ir NVO atstovus. JPSP modelio ir gerovės konsultantų modelio diegimo projektų įgyvendinimo metu organizuotos **tarpsektorinės diskusijos ir susitikimai** padėjo tiksliau įvertinti bendruomenių poreikius, užtikrinti koordinuotą reagavimą bei aiškų atsakomybės pasidalijimą tarp partnerių⁸¹. Taip pat buvo planuotos **bendros veiklos,** sudaryti bendradarbiavimo susitarimai su vietos institucijomis⁸². Be to, ryšiai tarp institucijų buvo stiprinami per **mokymus, regionines konferencijas ir nacionalinio lygmens susitikimus,** skatinančius žinių mainus ir bendrų sprendimų paiešką⁸³. Nors dalyje savivaldybių tinklai dar neveikia reguliariai, intervencijos sukūrė pagrindą ilgalaikiam tarpžinybiniam bendradarbiavimui, kurio tvarumas priklausys nuo **politinės valios, tarpsektorinių-institucinių pajėgumų ir orientacijos į ilgalaikius sprendimus.**

⁸¹ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁸² Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ vertinimo ataskaita, 2023 m.

⁸³ Remiantis projekto „Gerovės konsultantų modelio sukūrimas“ (Nr. LT03-1-SAM-TF-002) vykdytojo oficialia internetine svetaine <https://webhub.lsmuni.lt/~webadviser/wellbeing-advisers/#content>

POVEIKIO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Nustatyta, kad investicijų į bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų stiprinimą tiesioginę naudą gavo (1) 14-29 m. jaunuoliams, susidūrusiems su psichologiniais, elgesio ar sveikatos sunkumais, (2) socialinę riziką patiriančios šeimos, (3) suaugusieji, susidūrusiems su lengvais emociniais sunkumais, bei (4) 11-17 m. vaikai, turintys elgesio ar emocinių sutrikimų, ir jų šeimos. Pirma, su psichologiniais, elgesio ar sveikatos sunkumais susidūrusiems 14-29 m. jaunuoliai gavo konfidencialią, individualizuotą, JPSP modelio algoritmais grįstą žemo slenksčio pagalbą jautriomis sveikatos ir socialinėmis temomis. Antra, socialinę riziką patiriančios šeimos „Vienos stotelės“ centruose gavo kompleksinę, koordinuotą, įvairių specialistų teikiamą pagalbą krizių metu - nuo konsultacijų ir atvejo vadybos iki laikino apgyvendinimo. Trečia, su lengvais emociniais sunkumais susidūrusiems asmenims tapo prieinama individualizuota ir konfidenciali emocinės gerovės pagalba. Ketvirta, elgesio ar emocinių sutrikimų turintys 11-17 m. vaikai ir jų šeimos MDFT programos dėka gavo intensyvią įrodymais grįstą elgsenos keitimo pagalbą jų natūralioje aplinkoje.

Investicijų į vaikų ir jaunimo gerovės didinimą tiesioginę naudą gavo (1) vaikai ir jaunuoliai, turintys raidos, emocijų ar elgesio sunkumų, augantys pažeidžiamose aplinkose, patyrę smurtą ar traumas bei pasižymintys delinkventiniu elgesiu, (2) mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankantys vaikai ir jaunuoliai, (3) ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų tėvai bei (4) nėščiosios, gimdyvės ir vaikus iki 2 metų auginančios moterys, ypač turinčios socialinės rizikos veiksnių. Pirma, raidos, emocijų ar elgesio sunkumų turintys, augantys pažeidžiamose aplinkose, smurtą ar traumas patyrę vaikai ir jaunuoliai gavo jų poreikiams pritaikytą bei metodikomis grįstą pagalbą, kas prisidėjo prie jų emocinio stabilumo, socialinės integracijos ir pasirengimo savarankiškam gyvenimui. Antra, mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankantys vaikai ir jaunuoliai, pasinaudoję atnaujintų sveikatos kabinetų teikiamomis paslaugomis, gavo kokybiškesnę sveikatos priežiūrą, dalyvavo prevencinėse veiklose ir stiprino sveikatos raštingumą igūdžius. Trečia, „Neįtikėtinų metų“ programoje dalyvavę ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų tėvai sustiprino pozityvios tėvystės igūdžius. Ketvirta, nėščiosios ir vaikus iki 2 metų auginančios moterys gavo tęstinę, individualizuotą šeimų lankymo modeliu grįstą pagalbą namuose, sustiprinusią jų motinystės igūdžius ir gebėjimą atpažinti naujagimio sveikatos rizikas.

Investicijų tiesioginė nauda teko ir paslaugas teikusiems specialistams - jaunimo koordinatoriams, MDFT terapeutams, „Vienos stotelės“ centruose dirbantiems specialistams, gerovės konsultantams, su pažeidžiamais vaikais bei jaunimu dirbantiems specialistams, mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantiems visuomenės sveikatos specialistams, pozityvios tėvystės igūdžių mokymus vedantiems grupių vadovams ir šeimų lankymo specialistams. Esminė nauda - sustiprinti profesiniai gebėjimai taikyti individualizuotas, įrodymais grįstas intervencijas, leidę veiksmingiau reaguoti į tikslinių grupių poreikius bei atpažinti rizikas. Specializuoti mokymai, supervizijos ir metodinės pagalbos sistema padėjo gilinti žinias bei plėtoti tarpžinybinio darbo igūdžius.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį visuomenės sveikatos, socialinės įtraukties ir viešojo valdymo srityse.

2.1.1 INVESTICIJŲ TVARUMAS

Virš trijų ketvirtadalių (77 proc. arba 53 iš 69) projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai** (pastatai, atnaujintos patalpos, įranga ir priemonės), kurie sudaro ilgalaikį pagrindą paslaugų teikimui, prieinamumui ir kokybei užtikrinti – įsteigti „Vienos stotelės“ centrai, išplėsti JPSP koordinaciniai centrai, įrengtos gerovės konsultantų paslaugų teikimo vietos, atnaujinti mokyklų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetai, modernizuotos paslaugų pažeidžiamiesiems vaikams ir jaunuoliams teikimo vietos, šeimų lankymo specialistai aprūpinti medicinos prietaisais. Visiems sukurtiems infrastruktūriniams produktams taikomas išsipareigojimas **bent 5 metus po projekto įgyvendinimo pabaigos** juos išlaikyti ir naudoti projekto tikslus atitinkančioms paslaugoms teikti. Dalis projektų vykdytojų ketina užtikrinti sukurtų produktų tęstinumą ilgesniu laikotarpiu. Virš dešimtadalio (15 proc. arba 10 iš 69) projektų vykdytojų išsipareigojo išlaikyti infrastruktūrą **ilgiau nei 5 metus**, o vienas projektas⁸⁴ – net **10 metų**. Taip pat reikšmingoje dalyje šių projektų buvo sukurti įvairūs **neinfrastruktūriniai produktai** – sukurti, pritaikyti ar įdiegti įvairūs **modeliai, metodikos, programos ir algoritmai**, parengti **metodiniai dokumentai** (tokie kaip metodinės gairės ar specialistų mokymo programos), sukurti **analitiniai dokumentai** (tokie kaip mokslinių tyrimų, vertinimo ataskaitos), sukurtos ir atnaujintos **mobiliios programėlės**.

⁸⁴ Projektas „Lengvi batai“ (Nr. LT03-2-SADM-K01-029).

Beveik ketvirtadalio (23 proc. arba 16 iš 69) projektų įgyvendinimo metu **nebuvo sukurti infrastruktūriniai produktai**, tačiau dalyje jų sukurti metodiniai produktai, kurie tapo pagrindu **naujoms paslaugoms** (sukurtas gerovės konsultantų modelis, koreguotas JPSP modelis, pritaikytos ir įdiegtos MDFT ir „Neįtikėtinų metų“ programos, sukurtas ir įdiegtas šeimų lankymo modelis), o **vėliau vykdyti kiti projektai apėmė šių produktų įgyvendinimą praktikoje**. Sukurtų produktų tvarumas užtikrinamas ne tik jų pritaikymu kituose projektuose, bet ir integravimu į nacionalinio lygmens strateginį planavimą. Šių intervencijų tęstinumui pasitelkiami **įvairūs finansavimo šaltiniai**. MDFT programos įgyvendinimas, šeimų lankymo modelio įgyvendinimas, JPSP modelio plėtra, pažeidžiamiems vaikams ir jaunimui skirtos pagalbos priemonės įtrauktos į **Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo 2023–2030 metais veiksmų planą**. Pirma, MDFT programos vykdymui 2024 m. iš VB skirta 775 tūkst. Eur, o metų eigoje **papildomai** skirta dar 100 tūkst. Eur⁸⁵. Šią iniciatyvą planuojama tęsti pasitelkiant 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos (*toliau – IP*) lėšas LR sveikatos apsaugos ministerijos bei LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos plėtros programose numatytoms pažangos priemonių veikloms⁸⁶. Vis dėlto, tam tikrų iššūkių kelia šiuo metu taikomas **konkursinis finansavimo mechanizmas**, kai programos vykdytojas gali keistis kas dvejus metus. Tai kelia **riziką specialistų komandų stabilumui ir paslaugų kokybei**, ypač kai dirbama su sudėtingus poreikius turinčiomis šeimomis ar vaikais. Siekiant užtikrinti paslaugų įgyvendinimo nuoseklumą, rekomenduotina įtraukti jas į akredituotų paslaugų sąrašą⁸⁷.

Šeimų lankymo modelis įtrauktas į **sveikatos sistemos bazinių paslaugų krepšelį**, o nuo 2025 m. gegužės 1 d. tapo **Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) finansuojama paslauga**. Tai reiškia, kad paslaugos bus prieinamos visoje Lietuvoje, o jų teikimas bus užtikrinamas valstybiniu mastu. Tęstinumui užtikrinti bus naudojamos **PSDF ir (ar) savivaldybių biudžetų lėšos**⁸⁸. Be to, modelio įgyvendinimas kaip viena sudedamųjų dalių yra įtrauktas ir į **2022–2029 m. Šveicarijos ir Lietuvos bendradarbiavimo programą „Motinos ir vaiko sveikata bei gerovė“**, kas papildomai prisideda prie ilgalaikio paslaugų teikimo tvarumo⁸⁹. Trečia, JPSP modelio paslaugų tęstinumas užtikrinamas **savivaldybių biudžetų lėšomis**⁹⁰. Dauguma jaunimo koordinatorių patvirtino, kad poprojektiniame etape bus tęsiami visi arba beveik visi pagrindiniai algoritmai⁹¹. „Neįtikėtinų metų“ programa taip pat integruota į **nacionalinio lygmens strateginį planavimą**. Jai skirta **atskira veikla** plėtros programos „Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos“ **pažangos priemonėje Nr. 11-001-02-10-01 „Gerinti grėsmių bei rizikos sveikatai veiksmų valdymą“**, kuriai bus skirta 3 mln. Eur **IP lėšų**⁹². Kvietimas jau yra įvykęs, o veiklos pradėtos įgyvendinti 2023 m. pabaigoje⁹³. Gerovės konsultantų modelio tvarumas užtikrintas 2024 m. jį įtraukus į **Psichinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų aprašą**, tad paslaugos tapo formalia sveikatos stiprinimo paslaugų dalimi, o ne tik laikinu modeliu, sudarant galimybes nemokamam šių paslaugų teikimui savivaldybėse. Paslaugos finansuojamos **savivaldybių biudžetų lėšomis**, o esant poreikiui – pasitelkiant **VB bendrąsias dotacijas**.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ministrės, sveikatos apsaugos ministro ir švietimo, mokslo ir sporto ministrės įsakymas „Dėl Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo 2023–2030 metais Lietuvoje veiksmų plano patvirtinimo“, Nr. A1-388/V-678/V-821, 2023 m. birželio 13 d.

⁸⁶ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) PO atstovais metu surinkta informacija.

⁸⁷ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁸⁸ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NP atstovais metu surinkta informacija.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, „Šveicarijos-Lietuvos bendradarbiavimo programos programa „Motinos ir vaiko sveikata bei gerovė“. Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-ir-projektai/antrojo-sveicarijos-finansinio-inaso-programa-motinos-ir-vaiko-sveikata-bei-gerove/>

⁹⁰ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, *Vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo 2023–2030 metais Lietuvoje veiksmų plano vykdymo 1-oji ataskaita*, 2024 m.

⁹¹ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, *Projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ vertinimo ataskaita*, 2023 m.,

⁹² Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl 2022–2030 metų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 11-001-02-10-01 „Gerinti grėsmių bei rizikos sveikatai veiksmų valdymą“ aprašo patvirtinimo“, Nr. V-1082, 2022 m. birželio 16 d.

⁹³ Remiantis 2021–2027 m. ES fondų investicijų įgyvendinimo Lietuvoje oficialiu internetiniu puslapiu: <https://esinvesticijos.lt/sutartys/sveikatos-stiprinimo-programu-tevams-neitiketini-metai-ir-augame-zaisdami-organizavimas?ordering=financing%2520desc>

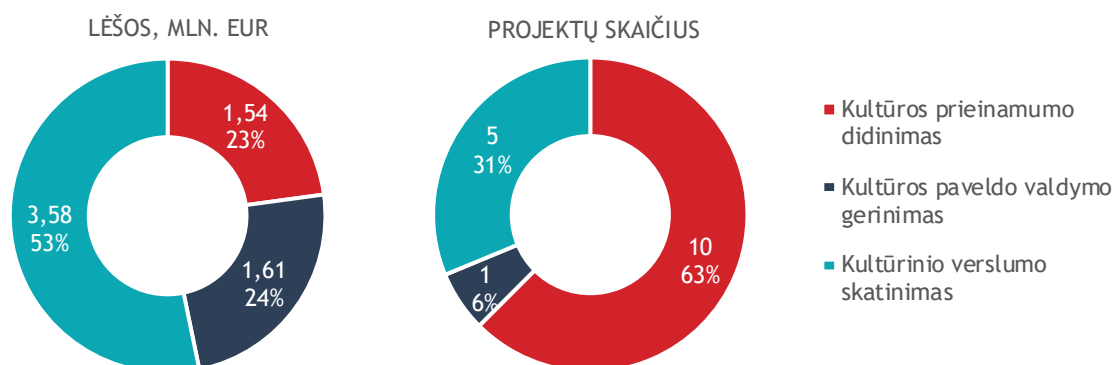
savivaldybių biudžetams⁹⁴. Galiausiai, „Vienos stotelės“ centrų veiklų tvarumas užtikrinamas skiriant finansavimą iš **savivaldybių biudžetų**, taip pat išreiškiamas lūkestis ir toliau užtikrinti centrų veiklos tęstinumą šiuo būdu⁹⁵.

TVARUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Virš trijų ketvirtadalių projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti infrastruktūriniai produktai. Programos lėšomis atnaujintų pastatų ir įsigytos įrangos bei priemonių tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai. Daugumoje šių projektų buvo sukurti ir tvarūs neinfrastruktūriniai produktai. Ketvirtadalyje projektų nebuvo sukurta infrastruktūrinių produktų, tačiau dalyje jų buvo sukurti, pritaikyti ar įdiegti metodiniai produktai, kurių pagrindu įdiegtos ir pradėtos teikti naujos paslaugos. Daugumos programos lėšomis sukurtų inovatyvių paslaugų tvarumas užtikrintas jas integravus į nacionalinio lygmens strateginį planavimą, šalies teisinę bazę ir numčius jų finansavimą kitų šaltinių lėšomis.

2.2 PROGRAMA „KULTŪRA“ (LT04)

Programos tikslas – **stiprinti socialinę ir ekonominę plėtrą per kultūrinį bendradarbiavimą, kultūrinį verslumą ir kultūrinio paveldo valdymą**. Pagal programą buvo įgyvendinta **16 projektų**, kuriems bendrai teko **6,73 mln. Eur** EEE finansinio mechanizmo ir VB lėšų (iš viso įsisavinta 91 proc. projektams skirtų lėšų⁹⁶). Siekiant programos tikslo buvo finansuotos veiklos 3 srityse – **kultūros prieinamumo didinimo, kultūros paveldo valdymo gerinimo ir kultūrinio verslumo skatinimo**. Daugiau nei pusė (53 proc.) programos projektų lėšų buvo skirta kultūrinio verslumo skatinimui, po maždaug ketvirtadalį (atitinkamai 24 proc. ir 23 proc.) – kultūros paveldo valdymo gerinimui ir kultūros prieinamumo didinimui (žr. 6 paveikslas).

6 PAVEIKSLAS. LT04 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMINES SRITIS

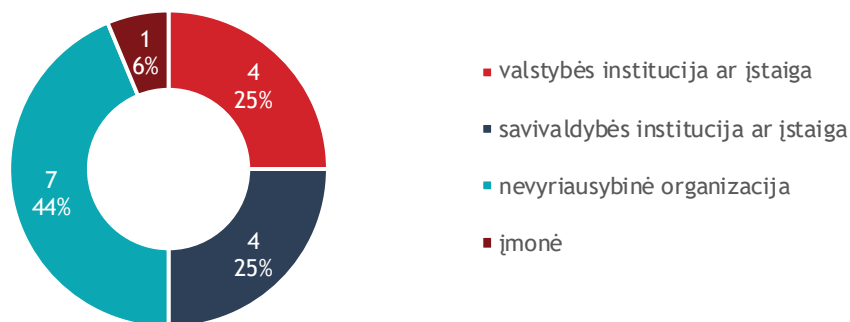
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Programos projektus įgyvendino **16 unikalių projektų vykdytojų**. Pusę (50 proc.) jų sudarė valstybės ir savivaldybių institucijos ar įstaigos (daugiausiai – kultūros įstaigos), kiek mažesnę dalį (44 proc.) – kultūros sektoriaus NVO, taip pat – viena įmonė (žr. 7 paveikslas). Visi projektai buvo įgyvendinti su **partneriais iš EEE šalių – Norvegijos** (19 unikalių organizacijų) ir **Islandijos** (5 unikalios organizacijos). Trys ketvirtadaliai (12 arba 75 proc.) projektų taip pat turėjo **nacionalinį partnerį** (45 unikalios organizacijos – 2 valstybės institucijas ar įstaigas, 20 savivaldybių institucijų ar įstaigų, 18 NVO, 4 1 MSI, 4 įmonės).

⁹⁴ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. liepos 31 d. įsakymo Nr. V-1733 „Dėl Psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr. V-290, 2024 m. kovo 5 d.

⁹⁵ Remiantis interviu su programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) NKI atstovais surinkta informacija.

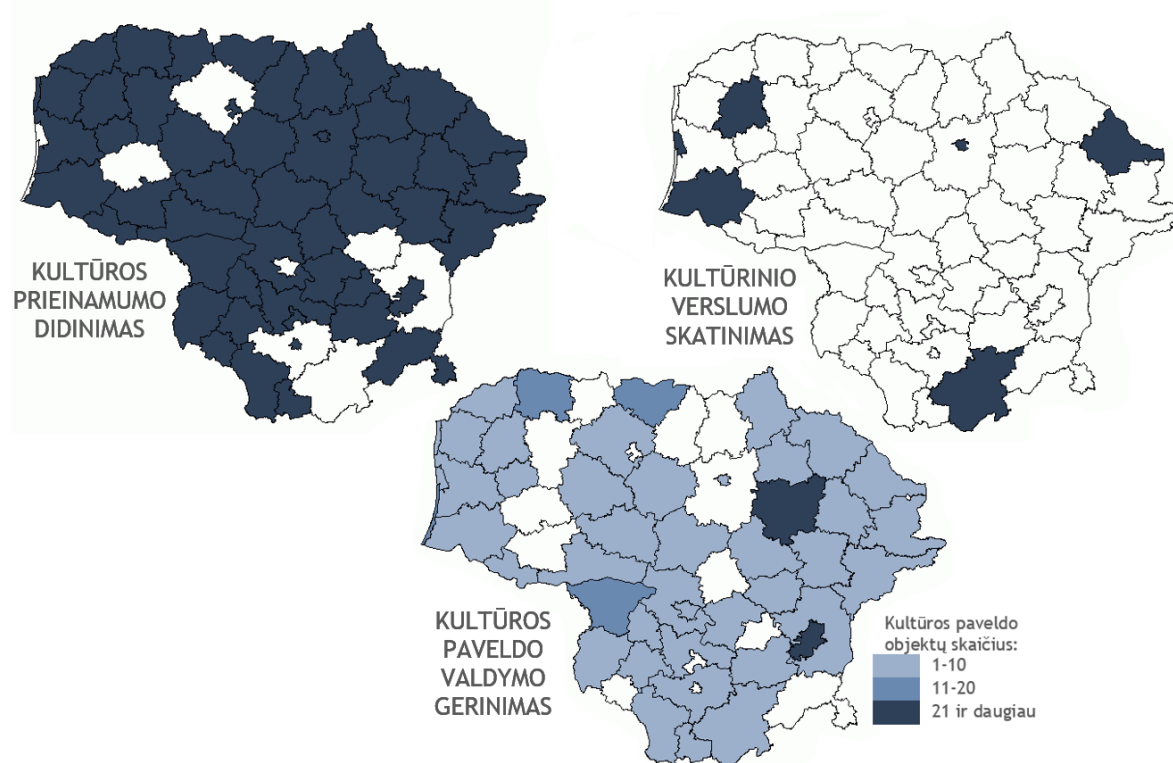
⁹⁶ Lyginant projektų deklaruotas lėšas su projektų biudžetų lėšomis.

7 PAVEIKSLAS. LT04 PROGRAMOS PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPĄ

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Kultūros prieinamumo didinimui skirtų projektų veiklos įgyvendintos **51 savivaldybėje** (85 proc. visų), kultūros verslumo skatinimui skirtų projektų – **6 savivaldybėse** (10 proc. visų), kultūros paveldo valdymo gerinimui skirtų projektų – **45 savivaldybėse** (75 proc. visų) (žr. 8 paveikslas).

8 PAVEIKSLAS. LT04 PROGRAMOS VEIKLŲ GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

2.2.1 INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

RODIKLIŲ PASIEKIMO MASTAS

LT04 programos pasiekimai išreikšti per **30 teminių stebėsenos rodiklių** (22 produkto, 8 rezultato) ir **7 dvišalio bendradarbiavimo stebėsenos rodiklius** (4 produkto, 3 rezultato). Programos stebėsenos rodiklių pasiekimai detalizuoti 8 lentelėje.

KULTŪROS PRIEINAMUMO DIDINIMAS

Visų produkto rodiklių **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar ženkliai viršytos** (100–9 528 proc. rezultatyvumas). Ypač smarkiai (nuo 7 iki 95 kartų) viršytos produkto rodiklių, atspindinčių programos finansuotų veiklų ir jų dalyvių skaičius, suplanuotos reikšmės. Tokius ženklus skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė **iššūkiai investicijų planavimo metu prognozuojant finansuotinių veiklų pobūdį ir apimtį**. Programos lėšomis buvo sudarytos galimybės finansuoti platų spektrą kultūrinių veiklų, tad šios srities projektuose įvykdytų veiklų skaičius smarkiai varijavo (nuo 7 iki 203 veiklų). Planavimo metu neturint informacijos apie būsimų projektų kultūrinių veiklų pobūdį, buvo sudėtinga nuspėti ir jų paklausą regionuose. Skirtingų projektų metu organizuotų renginių faktinis dalyvių skaičius ženkliai skyrėsi (nuo mažiau nei 0,5 tūkst. iki daugiau nei 20 tūkst.). Neambicingą pasiekimų planavimą nulėmė ir tai, kad finansuotinos veiklos pirmiausiai buvo nukreiptos į šalies periferiją, kur kultūros prieinamumas ir paklausa yra mažesnė.

Pagal **sutartis** suplanuotos produkto rodiklių reikšmės taip pat buvo **pasiektos ar viršytos** (100–163 proc. rezultatyvumas). Kai kuriems projektų vykdytojams pavyko įgyvendinti daugiau kultūrinių veiklų (atskirų projektų pasiekimai svyruoja tarp 90 proc. ir 325 proc.), į jas pritraukti daugiau vaikų ir jaunimo (atskirų projektų pasiekimai svyruoja tarp 73 proc. ir 204 proc.), kultūrinės edukacijos veiklų dalyvių (atskirų projektų pasiekimai svyruoja tarp 101 proc. ir 1 469 proc.), vietos suinteresuotų šalių (atskirų projektų pasiekimai svyruoja tarp 100 proc. ir 200 proc.). Vienas iš veiksmų, nulėmusių didesnę, negu planuota, projektų kultūrinių veiklų paklausą, buvo **išaugęs visuomenės suinteresuotumas dalyvauti kultūroje po COVID-19 pandemijos**. Tam palankias sąlygas sudarė projektų metu regionuose organizuoti nemokami renginiai. Pagal minėtų rodiklių pasiekimus ypač išsiskiria VŠĮ MO muziejaus vykdytas projektas **„Keliantis muziejus: pažink save per meną“** (Nr. LT04-1-KM-K01-026), kurį įgyvendinant pavyko suorganizuoti 3 kartus daugiau kultūrinių veiklų, pritraukti 4 kartus daugiau renginių dalyvių (įskaitant net 15 kartų daugiau kultūrinės edukacijos veiklų dalyvių), ir pasiekti dvigubai daugiau vaikų ir jaunimo, negu buvo planuota projekto įgyvendinimo pradžioje. Tai daugiausiai nulėmė šio **kultūros operatoriaus ir jo vykdytų veiklų populiarumas**. Pradėjus įgyvendinti projekto veiklas, žinia apie vykstantį projektą pasklido po visą šalį ir kitų regionų kultūros įstaigų atstovai pradėjo kviešti projekto vykdytoją atvykti ir į jų gyvenamąsias vietas. Projekto metu ne tik buvo regionuose pristatoma keliaujanti paroda, bet ir organizuojami vietos kultūros ambasadorių mokymai, kurie susilaukė itin didelio regionų kultūros įstaigų atstovų susidomėjimo⁹⁷.

Visų rezultato rodiklių **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar viršytos** (100–217 proc. rezultatyvumas). Pagal projektų **sutartis** suplanuotos rezultato rodiklių reikšmės buvo **beveik pasiektos ar viršytos** (89–134 proc. rezultatyvumas). Daugumos projektų atveju rezultato rodiklio „Programos finansuotų renginių dalyvių skaičius“ sutartyse suplanuota reikšmė buvo pasiekta ar viršyta (atskirų projektų pasiekimai svyruoja tarp 104 ir 395 proc.), bet penktadalyje projektų šio rodiklio suplanuota reikšmė nebuvo pasiekta visa apimtimi (rezultatyvumas siekė 63–84 proc.). Vidutiniu rezultatyvumu pasižymėjo VŠĮ „Menų spaustuvės“ vykdytas projektas **„Be sienų: teatras vaikams ir jaunimui“** (Nr. LT04-1-KM-K01-002), kuriame mažesni, nei sutartyje planuota, renginių dalyvių skaičių daugiausiai nulėmė **kūrybiniai sprendimai** – spektaklių kūrėjų pasirinkimas kurti ir pristatyti vaikų auditorijai priimtinesnius interaktyvius spektaklius, pritaikytus mažesniai žiūrovų skaičiui.

⁹⁷ Remiantis interviu su programos „Kultūra“ (LT04) PO ir NP atstovais metu surinkta informacija.

Programoje suplanuota rezultato rodiklio „*Vietos naudos gavėjų, dalyvaujančių projektų veiklose, dalis*“ reikšmė buvo **pasiekta visa apimtimi**, nors pagal **sutartis** suplanuota reikšmė **nepasiekta visa apimtimi** (89 proc. rezultatyvumas). Tai nulėmė 40 proc. projektų atveju fiksuotas žemas ar vidutinis (33–75 proc.) rezultatyvumas. Penktadalyje projektų mažesnis rezultatyvumas stebimas dėl **rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikos ypatumų**. Rodiklis „*Vietos naudos gavėjų, dalyvaujančių projektų veiklose, dalis*“ atspindi, kokią dalį visų projekto renginių dalyvių sudaro konkrečių gyvenamųjų vietovių gyventojai, todėl jo siektina reikšmė buvo nustatyta remiantis kito rodiklio – „*Programos finansuotų renginių dalyvių skaičius*“ – siektina reikšme. Nustačius planuojamą pasiekti absoliutų vietos gyventojų skaičių buvo apskaičiuota, kokią dalį jis sudarytų nuo planuojamo bendro renginių dalyvių skaičiaus. Vis dėlto, kai kurių projektų faktinis renginių dalyvių skaičius buvo ženkliai didesnis, negu planuota (pavyzdžiui, projekto „*Menų gaudyklė. Kūrybinių rezidencijų tinklo išvystymas Ežerų krašto regione*“ (Nr. LT04-1-KM-K01-036) atveju – apie 1,5 karto, projekto „*Keliaujantis muziejus: pažink save per meną*“ (Nr. LT04-1-KM-K01-026) atveju – apie 4 kartus), tad vietos gyventojų dalis tarp visų renginių dalyvių sumažėjo, nors absoliutus įtrauktų vietos gyventojų skaičius buvo didesnis, nei planuota (projekte Nr. LT04-1-KM-K01-036 – dešimtadaliu, projekte Nr. LT04-1-KM-K01-026 – trečdaliu). Dar penktadalyje projektų mažesnis, nei numatyta, suplanuotos rodiklio reikšmės pasiekimo mastas atspindėjo mažesnę į renginius pritrauktų vietos gyventojų skaičių dėl **netikslaus planavimo** (netiksliai nustatytos projekto renginių tikslinės auditorijos konkrečiose gyvenamosiose vietovėse dydžio) ar **neigiamos pasikeitusio geopolitinio konteksto įtakos projekto veiklų paklausai** (Rusijos pradėto karo Ukrainoje akivaizdoje sumažėjusio Lietuvos gyventojų suinteresuotumo dalyvauti kultūriniuose renginiuose)⁹⁸.

KULTŪROS PAVELDO VALDYMO GERINIMAS

Visos programoje suplanuotos produkto ir rezultato rodiklių reikšmės ir **virš dviejų trečdalių** (70 proc.) projekto **sutartyje** suplanuotų reikšmių buvo **pasiektos ar viršytos** (100–122 proc. rezultatyvumas). Apie trečdaliu (30 proc.) rodiklių pasiektos reikšmės 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuotos**. Šie rodikliai nebuvo įtraukti į programos sutartį, bet buvo PO pasitelkti papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Kai kurių iš šių tęstinumo rodiklių („*Stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius*“ ir „*Parengtų išsamių kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planų skaičius*“) formuluotės yra itin panašios į kitų rodiklių, atspindinčių projekto metu įgyvendintų veiklų rezultatus, formuluotes (atitinkamai, „*Metinis stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius*“ ir „*Parengti išsamūs kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planai*“). Nors programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad rodikliai yra susiję su projekto tęstinumu, jų formuluotės to neatspindi. Siekiant didesnio aiškumo visoms programos suinteresuotoms šalims ir atsižvelgiant į kitas programos intervencijas atspindinčių rodiklių formuluotes, rekomenduotina patikslinti šių rodiklių formuluotes (pavyzdžiui, „*Stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“ ir „*Parengtų išsamių kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui*“).

KULTŪRINIO VERSLUMO SKATINIMAS

Beveik visų produkto rodiklių **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar ženkliai viršytos** (100–1 389 proc. rezultatyvumas). Ypač smarkiai (nuo 6 iki 14 kartų) viršytos produkto rodiklių, atspindinčių kultūros išteklių naudojimui skirtų veiklų ar kampanijų skaičių, naujų paslaugų skaičių ir kultūrinio verslumo mokymų dalyvių skaičių, suplanuotos reikšmės. Ženklius skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė **iššūkiai investicijų planavimo metu prognozuojant inovatyvių veiklų pobūdį ir apimtis**. Įgyvendinant šios srities projektus buvo nuspręsta taikyti šalyje inovatyvų ir jokiomis paramos lėšomis anksčiau nefinansuotą kūrybiškos vietokūros modelį. Remiantis pastaruoju, konkrečioje gyvenamojoje vietovėje, įtraukiant platų vietos suinteresuotų pusių ratą ir panaudojant vietinius kultūros išteklius, kuriamos naujos kultūros paslaugos. Dėl šio modelio naujumo ir kompleksiško buvo sudėtinga prognozuoti paklausą tokio pobūdžio paramai. Atsižvelgiant į tai, šios srities projektams buvo taikyta dviejų etapų atranka – idėjų ir paraiškų.

⁹⁸ Remiantis projektų galutinėmis ataskaitomis.

Tik vieno produkto rodiklio programoje suplanuota reikšmė nepasiekta visa apimtimi (75 proc. rezultatyvumas) – pagal sutartis numatyta parengti mažesnę rinkodaros strategijų skaičių, negu buvo suplanuota programoje. Pagal **sutartis** suplanuotos produkto rodiklių reikšmės taip pat buvo **beveik pasiektos ar viršytos** (96–175 proc. rezultatyvumas). Daugiausiai viršyta rodiklio „*Kultūrinio verslumo mokymų dalyvių skaičius*“ suplanuota reikšmė. Pagal šio rodiklio pasiekimą ypač išsiskiria Panevėžio miesto savivaldybės administracijos vykdytas projektas „*Vienijantis kūrybiškumo centras – Pragiedrulių sodyba*“ (Nr. LT04-3-KM-K01-045), kurį įgyvendinant į kultūrinio verslumo mokymus pavyko pritraukti 2,5 karto daugiau asmenų, negu buvo planuota projekto įgyvendinimo pradžioje.

Visų rezultato rodiklių tiek **programoje**, tiek pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar viršytos** (100–5 000 proc. rezultatyvumas). Ypač smarkiai (50 kartų) viršyta rodiklio „*Metinių pajamų padidėjimas dėl projekto veiklų*“ programoje suplanuota reikšmė. Neambicingą šio rodiklio reikšmę nulėmė **nepasitvirtinusi planavimo metu daryta prielaida**, kad projektų metu bus investuojama į kultūros operatorių jau teikiamų paslaugų tobulinimą ir plėtrą. Atsižvelgiant į tai, buvo siekta, kad dėl investicijų projektų vykdytojų metinės pajamos iš teikiamų paslaugų išaugtų bent 2 proc. Vis dėlto, projektų metu daugiausiai buvo kuriamos naujos paslaugos, iš kurių pajamų anksčiau nebuvo gauta, tad pajamų prieaugis sudarė 100 proc.

DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS

Visų dvišalio bendradarbiavimo produkto rodiklių **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **ženkliai viršytos** (145–248 proc. rezultatyvumas). Tai didele dalimi susiję su **didesniu**, negu planuota, bendru **projektų skaičiumi** (16 vietoje 11), kurį nulėmė **iššūkiai planavimo metu prognozuojant projektų dydį**. Nustatant planuojamą projektų skaičių buvo orientuojamasi į vidutinį projekto dydį, tačiau praktikoje projektų finansiniai dydžiai varijavo⁹⁹. Programos lėšomis su partneriais iš šalių donorių įgyvendinta dvigubai daugiau, negu planuota, bendrų kultūrinių veiklų, taip pat daugiau nei du kartus viršyti programoje suplanuoti patirties mainų dalyvių iš Lietuvos ir šalių donorių skaičiai. Pagal **sutartis** suplanuotos šių rodiklių reikšmės buvo **beveik pasiektos** (93–99 proc. rezultatyvumas). Visos programoje suplanuotos dvišalio bendradarbiavimo **rezultato rodiklių** reikšmės buvo **viršytos** (151–200 proc. rezultatyvumas).

PAPILDOMOS NAUDOS IR LĖŠŲ PAKANKAMUMAS

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus. Vis dėlto, skirtingų sričių intervencijų metu buvo sukurti **papildomi produktai, neišreikšti rodikliais**, tokie kaip **metodiniai dokumentai ir kultūrinės paslaugos**. Projekto „*FIXUS*“ (Nr. LT04-2-KM-TF-001) metu buvo parengta **edukacinė medžiaga kultūros paveldo savininkams**, kurioje pateikiama bendra informacija apie objekto stebėseną, prevencinę priežiūrą ir skirtingų architektūrinių paviršių priežiūrą. Tai papildė kitus projekto metu sukurtus produktus – konkrečių kultūros paveldo objektų prevencijos ir priežiūros planus. Projekto „*Vienijantis kūrybiškumo centras – Pragiedrulių sodyba*“ (Nr. LT04-3-KM-K01-045) metu atnaujintame kultūros objekte buvo suorganizuoti **mokymai paveldo savininkams**, kurie nebuvo įtraukti tarp projekto metu naujai sukurtų paslaugų, bet, projekto vykdytojo nuomone, ateityje galėtų tokia tapti. Tarp **papildomai sukurtų rezultatų** keli apklausti projektų vykdytojai įvardijo **projekto kūrybinių idėjų sklaidą ir užmegztą vertingą partnerystę**. Vieno projekto metu plėtotos idėjos pagrindu vėliau buvo sukurta paroda. Taip pat, vienas projekto dalyvis vizito pas partnerius iš šalies donorės metu užmezgė kontaktą su MSI, kurioje šiuo metu studijuoja.

Projektams skirtų **lėšų pakankamumas kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti** apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip **aukštas** (4,38 balo iš 5). Tik dviejų respondentų vertinimu, lėšos buvo vidutiniškai pakankamos¹⁰⁰. Vis dėlto, projektams skirtų **lėšų pakankamumas** tarp projektų **varijavo**. Projekto, skirto kultūros paveldo valdymo gerinimui, metu projekto lėšų **pakako** ne tik sutartyje numatytos, bet ir **papildomos įrangos** įsigijimui. Šis projektas išsiskyrė itin aukštu lėšų panaudojimo mastu (siekiusiu 99,97 proc.). Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą sukeltos **infliacijos** išaugus kainoms projektuose, skirtuose kultūrinio verslumo skatinimui, buvo

⁹⁹ Remiantis interviu su programos „Kultūra“ (LT04) PO atstovais metu surinkta informacija.

¹⁰⁰ Remiantis programos „Kultūra“ (LT04) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=13).

susidurta su **lėšų trūkumu** numatytos apimties **infrastruktūros** plėtrai ar atnaujinimui. Šis iššūkis projektuose buvo sprendžiamas skirtingais būdais. Daugeliu atvejų dėl lėšų nepakankamumo buvo pakeisti projektų planai, **sumažinant infrastruktūrinių investicijų apimtį** – investuojant į mažesnio skaičiaus arba mažesnių infrastruktūrinių objektų atnaujinimą. Kitais atvejais **ieškota papildomų lėšų** numatytos apimties projektų įgyvendinimui. Tai lengviausiai sekėsi projekte, kurio vykdytojas buvo savivaldybės administracija, gebėjusi santykinai greičiau **mobilizuoti papildomas viešąsias lėšas** sėkmingam projekto įgyvendinimui¹⁰¹. Dėl minėtų iššūkių šios srities projektų lėšų panaudojimo mastas buvo santykinai mažesnis (sudarė 85 proc.).

REZULTATYVUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Projektų lygmeniu didžiosios dalies stebėsenos rodiklių pasiekimo mastas yra aukštas, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Tik trijų rodiklių pasiekimo mastas 2025 m. II ketv. pr. duomenimis dar nebuvo užfiksuotas, kadangi šie rodikliai nebuvo įtraukti į programos sutartį, bet buvo PO pasitelkti papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu.

Didesnis, nei planuota, rezultatyvumas dažnu atveju pasiektas dėl didesnės, nei planuota, kultūrinių veiklų paklausos (didele dalimi nulemtos po COVID-19 pandemijos išaugusio visuomenės suinteresuotumo dalyvauti kultūroje bei konkrečių projektus įgyvendinusių kultūros operatorių ir jų vykdytų veiklų populiarumo) ir mažesnių, nei planuota, išlaidų prekių ar paslaugų įsigijimui. Dalyje projektų mažesnis, nei planuota, rezultatyvumas sietas su pasirinktais kūrybiniais sprendimais, neįgiama pasikeitusio geopolitinio konteksto įtaka projektų veiklų paklausai, rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikos ypatumais, netiksliu planavimu, viešųjų pirkimų sąlygotais iššūkiais, vėlavimais pradėti projektą ar jo įgyvendinimo metu ir išorinių paslaugų teikėjų netinkamu įsipareigojimų vykdymu. Programos lygmeniu visų, išskyrus vieno, stebėsenos rodiklių atžvilgiu stebimas aukštas rezultatyvumas. Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė iššūkiai investicijų planavimo metu prognozuojant finansuotinų veiklų, ypač inovatyvių, pobūdį ir apimtį, projektų dydį bei nepasitvirtinusios planavimo metu darytos prielaidos.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta papildomų, rodikliais neišreikštų produktų, tokių kaip metodiniai dokumentai ir kultūrinės paslaugos. Papildomai sukurti rezultatai apima projektų kūrybinių idėjų sklaidą ir užmegztą vertingą partnerystę. Lėšų pakankamumas tarp projektų varijavo. Projekte, skirtame kultūros paveldo valdymo gerinimui, ne tik nepritrūko lėšų, bet ir pavyko su esamais finansiniais ištekliais įsigyti daugiau įrangos. Projektuose, skirtuose kultūrinio verslumo skatinimui, susidurta su lėšų trūkumu dėl infliacijos sukulto kainų augimo. Tai daugeliu atvejų sutrukdė suplanuotas infrastruktūrines veiklas įgyvendinti visa apimtimi ir sąlygojo santykinai mažesnę bendrą šios srities projektų lėšų panaudojimo mastą.

2.2.1 INVESTICIJŲ POVEIKIS

INVESTICIJŲ NAUDA TIKSLINĖMS GRUPĖMS

KULTŪROS PRIEINAMUMO DIDINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos intervencijomis – didinti aukštos kokybės profesionaliosios kultūros produktų prieinamumą šalies periferijų gyventojams bei sudaryti galimybes periferijose gyvenantiems vaikams ir jaunimui dalyvauti kultūriniame švietime. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti socialinę ir ekonominę plėtrą per kultūrinį bendradarbiavimą, kultūrinį verslumą ir kultūrinio paveldo valdymą, numatomas **tarpinis pokytis** – išplėstas kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumas regionuose. Į jį nukreiptos **intervencijos**: kultūros produktų kūrimas ir pristatymas bei kultūrinės edukacijos vykdymas regionuose. Jų metu sukurti **produktai** – sukurti ir regionuose pristatyti kultūros produktai, kultūriniuose renginiuose ir kultūrinės edukacijos veiklose dalyvavę regionų gyventojai.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **kultūros sektoriaus atstovams** – projektų vykdytojams ir partneriams vaidmenyje projektus įgyvendinusiems **kultūros operatoriams** bei projektuose dalyvavusiems **vietos kultūros sektoriaus atstovams**. Kultūros operatoriams programa suteikė galimybę **gauti finansavimą savo kūrybinei**

¹⁰¹ Remiantis interviu su programos „Kultūra“ (LT04) PO atstovais metu surinkta informacija.

veiklai realizuoti (kurti ir pristatyti profesionaliosios kultūros produktus) **ar kultūrinei veiklai plėtoti** (diegti inovatyvius veiklos metodus), **išplėsti auditoriją ir didinti savo organizacijos žinomumą šalyje** (savo kūrybinėmis veiklomis pasiekti šalies periferijos gyventojus), taip pat – **užmegzti ir palaikyti kultūrinę partnerystę su šalių donorių subjektais** (bendradarbiauti kuriant ir pristatant profesionaliosios kultūros produktus). Dalies projektų kuriamą **tiesioginę naudą** taip pat gavo konkrečių gyvenamųjų vietovių **kultūros sektoriaus atstovai** (kultūros ir meno darbuotojai, menininkai), kuriems buvo sudarytos sąlygos **stiprinti savo kompetencijas** (dalyvauti įvairiuose mokymuose)¹⁰². Kelių projektų intervencijų **tiesioginė nauda** teko ir projektų veiklose dalyvavusiems **švietimo sektoriaus atstovams**, kuriems taip pat buvo sudaryta galimybė **stiprinti savo kompetencijas kultūrinio švietimo srityje** (dalyvauti įvairiuose mokymuose, gauti aktualią metodinę medžiagą)¹⁰³.

Didžiausią programos intervencijų **tiesioginę naudą** gavo **šalies periferijų gyventojai**, ypač **vaikai ir jaunimas**. Nuo rajonų centrų nutolusių vietovių gyventojams buvo sudaryta galimybė **pasiekti profesionaliosios kultūros turinį savo gyvenamojoje vietovėje**, kurioje dėl prastesnės demografinės situacijos kultūros produktų prieinamumas įprastai yra ribotas. Programos lėšomis organizuotuose renginiuose dalyvavo daugiau nei 69 tūkst. gyventojų. Po COVID-19 pandemijos išaugęs visuomenės suinteresuotumas dalyvauti kultūroje ir kai kurių kultūros operatorių populiarumas prisidėjo prie ženkliai didesnės, nei planuota, paklausos projektų metu vykdytoms kultūrinėms veikloms. Pagrindinė jų tikslinė grupė – **vaikai ir jaunimas**, kuriems buvo sudarytos **galimybės ne tik vartoti profesionaliosios kultūros produktus**, bet ir **dalyvauti kultūriniame švietime** per įvairias kultūrinės edukacijos veiklas. Programos lėšomis į įvairias veiklas ir renginius įtrauktų vaikų ir jaunimo skaičius viršijo 43 tūkst., o kultūrinės edukacijos veiklose dalyvavo daugiau nei 30 tūkst. asmenų. Kai kurių projektų veiklomis ne tik spręsta nepakankamo kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumo šalies periferijose problema, bet ir prisidėta **sprendžiant paauglių tikslinei grupei skirtų profesionaliosios kultūros produktų ribotos pasiūlos problemą**. Šios srities projektų veiklos įgyvendintos daugiau nei keturiuose penktadaliuose (51 iš 60) šalies savivaldybių.

Atsižvelgiant į **plačią intervencijų geografinę aprėptį** ir **pakankamai dideles projektų veiklomis pasiektų tikslinių grupių apimtis**, programos investicijos neabejotinai **prisidėjo plečiant kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumą** regionuose projektų įgyvendinimo laikotarpiu. Ypač didelė šių intervencijų pridėtinė vertė pasireiškė **kultūrinio švietimo prieinamumo didinimo srityje**, kur ne tik buvo organizuotos specifinės edukacinės veiklos tikslinei grupei (vaikams ir jaunimui), bet ir stiprintos kultūrinio švietimo vykdymui reikalingos kultūros ir švietimo sektorių atstovų kompetencijos. Vis dėlto, **kultūrinio švietimo vykdymui ateityje svarbių gebėjimų stiprinimas įgyvendintas tik fragmentiškai**, o kultūrinio švietimo prieinamumo didinimas daugiausiai pasireiškė per įvairių kultūros produktų pristatymą ir specifinių edukacinių veiklų vykdymą. Didžioji dalis (87 proc.) programos lėšomis organizuotose veiklose dalyvavusių asmenų išvėlgė kultūros prieinamumo konkrečiose gyvenamosiose vietovėse padidėjimą. Dėl programos intervencijų išaugęs profesionaliosios kultūros produktų prieinamumas šalies periferijų gyventojams bei kultūrinio švietimo prieinamumas ten gyvenantiems vaikams ir jaunuoliams **teigiamai prisidėjo prie kultūrinės atskirties mažinimo ir socialinės įtraukties per kultūrą didinimo**, taigi, ir **socialinės plėtos stiprinimo**.

Mažesnės dalies projektų¹⁰⁴, kurių metu buvo įsigyta infrastruktūra, vykdytojai įsipareigojo užtikrinti projektų metu sukurtų kultūrinių produktų prieinamumą visuomenei bent 5 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos. Dviejų

¹⁰² Pavyzdžiui projekto „Be sienų: teatras vaikams ir jaunimui“ (Nr. LT04-1-KM-K01-002) metu buvo organizuotos kūrybinės laboratorijos su vaikais ir jaunimu dirbantiems vietiniams menininkams, projekto „Keliantis muziejus: pažink save per meną“ (Nr. LT04-1-KM-K01-026) metu buvo organizuoti kultūros ambasadorių mokymai, projekto „Voss modelio integravimas kultūros prieinamumo plėtojimui ir kultūrinio švietimo stiprinimui Panevėžio regione“ (Nr. LT04-1-KM-K01-005) metu buvo organizuoti mokymai muzikinių meno kolektyvų vadovams.

¹⁰³ Pavyzdžiui projekto „Be sienų: teatras vaikams ir jaunimui“ (Nr. LT04-1-KM-K01-002) metu buvo organizuotos kūrybinės laboratorijos vietiniams pedagogams, projekto „Interaktyvus spektaklio „Babelio bokštas“ sukūrimas“ (Nr. LT04-1-KM-K01-039) metu pedagogams buvo parengtas edukacinis paketas.

¹⁰⁴ Projektų „Keliantis Aristavėlės dvaras – KAD“ (Nr. LT04-1-KM-K01-011), „Inovatyvūs Lietuvos bibliotekų skaitymo skatinimo sprendimai vaikų ir jaunimo socialinių santykių kūrimui su aplinka“ (Nr. LT04-1-KM-K01-019), „Menų gaudyklė“. Kūrybinių rezidencijų tinklo išvystymas Ežerų krašto regione“ (Nr. LT04-1-KM-K01-036), „Muziejus ant ratų“ (Nr. LT04-1-KM-K01-044).

projektų¹⁰⁵ metu sukurtų kultūros produktų tęstinį naudojimą kultūrinės edukacijos tikslais užtikrins jų įtraukimas į Kultūros paso programą. Kitų projektų vykdytojai išreiškė ketinimus tęsti projektų metu vykdytą kultūrinių veiklų įgyvendinimą, tam ieškant finansavimo iš kitų šaltinių. Nepaisant to, galimybės užtikrinti pakankamą kultūros prieinamumą nuo rajonų centrų nutolusių vietovių gyventojams ilguoju laikotarpiu priklausys nuo **politinės valios įtraukti šį klausimą į strateginę darbotvarkę ir tęstinių kultūros prieinamumo didinimo priemonių įgyvendinimo nacionaliniu mastu**. Be to, siekiant užtikrinti tolygų kultūrinio švietimo prieinamumą šalyje, svarbus **kultūros ir švietimo sektorių bendradarbiavimas** finansuojant konkrečias tam skirtas priemones¹⁰⁶.

KULTŪROS PAVELDO VALDYMO GERINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos investicijomis – didinti kultūros paveldo savininkų ir valdytojų sąmoningumą apie kultūros paveldo vertę, stiprinti jų žinias apie kultūros paveldo valdymą, išsaugoti kultūros paveldo objektų autentiškumą ir užtikrinti jų tvarumą tinkamai juos aktualizuojant bei keistis žiniomis apie autentiškus ir tvarius kultūros paveldo priežiūros ir išsaugojimo metodus. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti socialinę ir ekonominę plėtrą per kultūrinį bendradarbiavimą, kultūrinį verslumą ir kultūros paveldo valdymą, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprintos žinios apie kultūros paveldo valdymą. Į jį nukreiptos **intervencijos**: kultūros paveldo objektų prevencinės priežiūros specialistų mobilių komandų suformavimas, kultūros paveldo objektų atranka, tyrimai, priežiūros ir tvarkybos darbai, prevencinės priežiūros planų rengimas bei kultūros paveldo valdymo kompetencijų stiprinimas. Jų metu sukurti atitinkami **produktai** – sutvarkyti kultūros paveldo objektai, parengti išsamūs kultūros paveldo objektų prevencijos ir priežiūros planai bei kultūros paveldo valdymo srityje informuoti, konsultuoti, apmokyti asmenys.

Įgyvendinant šios srities intervencijas buvo taikytas **inovatyvus požiūris į kultūros paveldo valdymą**, kuriuo remiantis Lietuvoje įdiegtas **kultūros paveldo prevencinės priežiūros** (angl. *preventive maintenance*) modelis. Pastarasis buvo paremtas Slovakijoje EEE finansinio mechanizmo lėšomis finansuotu projektu, kuris Europos Tarybos buvo įvardytas kaip gerosios praktikos pavyzdys kultūros paveldo apsaugos politikos įgyvendinimo srityje¹⁰⁷. Lietuvoje įgyvendinto projekto metu buvo suformuotos, apmokytos ir reikiama įranga aprūpintos trys mobilios prevencinės priežiūros specialistų komandos, kurios vertino atrinktų kultūros paveldo objektų būklę, atliko nedidelės apimties prevencinės priežiūros darbus bei konsultavo objektų savininkus ir valdytojus.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **kultūros paveldo apsaugos politiką įgyvendinančioms valstybės institucijoms**, pirmiausiai Kultūros infrastruktūros centrui (*toliau – KIC*) ir Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos. Programos lėšomis įdiegtas kultūros paveldo prevencinės priežiūros modelis leido atsakingoms institucijoms **sutelkti techninius pajėgumus ir žmogiškąjį kapitalą**, reikalingus efektyvesnei kultūros paveldo apsaugai užtikrinti, bei **pasidalinti atsakomybe už kultūros paveldo objektų išsaugojimą** su jų valdytojais ir savininkais.

Programos intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat gavo **kultūros paveldo objektų valdytojai ir savininkai**, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. Projekto įgyvendinimo metu buvo įvertinta 200 kultūros paveldo objektų, kurių atžvilgiu buvo parengti išsamūs kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planai, taip pat vykdytos konsultacijos su vietos suinteresuotaisiais subjektais ir organizuoti specializuoti mokymai. Šios veiklos sudarė galimybes kultūros paveldo objektų valdytojams ir savininkams **sustiprinti savo žinias ir įgūdžius kultūros paveldo priežiūros srityje**, kas ateityje gali **padėti išlaikyti geresnę kultūros paveldo objektų būklę ir sumažinti išlaidas jų tvarkymui**.

Investicijų į kultūros paveldo prevencinę priežiūrą **tiesioginę ir netiesioginę naudą** gaus ir **visuomenė**. Programos lėšomis vietos lygmeniu buvo suorganizuota 30 renginių visuomenei, kurių metu buvo sudarytos sąlygos **didinti**

¹⁰⁵ Projektų „Interaktyvaus spektaklio „Babelio bokštas“ sukūrimas“ (Nr. LT04-1-KM-K01-039) ir „Keliaujantis Aristavėlės dvaras – KAD“ (Nr. LT04-1-KM-K01-011).

¹⁰⁶ Remiantis interviu su programos „Kultūra“ (LT04) PO ir NP atstovais metu surinkta informacija.

¹⁰⁷ Projekto „Pro Monumenta“ oficiali internetinė svetainė: <https://www.promonumenta.sk/index.php?l=en>.

gyventojų sąmoningumą ir žinias kultūros paveldo išsaugojimo srityje. Projekto įgyvendinimo metu prevencinės priežiūros veiklos apėmė 200 kultūros paveldo objektų, išsidėsčiusių trijuose ketvirtadaliuose (45 iš 60) šalies savivaldybių, o per 5 metus po projekto įgyvendinimo pabaigos bus vykdoma dar 350 kultūros paveldo objektų prevencinė priežiūra. Tai sudarys prielaidas **gerinti bendrą šalies kultūros paveldo būklę ir mažinti mokesčių mokėtojams tenkančią kultūros paveldo objektų tvarkymo finansinę naštą.**

Programos intervencijos pasižymėjo ne tik **plačia geografinė aprėptimi**, bet ir **kompleksiškumu**, kadangi buvo investuota tiek į atsakingų institucijų specialistų pajėgumų stiprinimą, tiek į kultūros paveldo objektų valdytojų ir savininkų bei visuomenės žinių plėtrą. Atsižvelgiant į tai, investicijos neabejotinai **padėjo sustiprinti žinias apie kultūros paveldo valdymą**, o inovatyvus kultūros paveldo prevencinės priežiūros modelio diegimas sąlygojo **reikšmingus požiūrio į kultūros paveldo valdymą pokyčius**. Dėmesys prevencijos stiprinimui teigiamai prisidės prie valstybės išteklių taupymo ir **ekonominės plėtros stiprinimo**. Programos intervencijų sėkmę patvirtina tiek itin didelė mobilių prevencinės priežiūros komandų teikiamų paslaugų paklausa šalyje, tiek planuojama modelio sklaida į kitas šalis¹⁰⁸. Projekto naudos tęstinumas buvo užtikrintas institucionalizavus sukurtą prevencinės priežiūros modelį – suformuotos mobilios specialistų komandos buvo integruotos į KIC, kuris VB lėšomis užtikrina įrangos ir žmogiškųjų išteklių išlaikymą¹⁰⁹.

KULTŪRINIO VERSLUMO SKATINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekia atliepti šios srities programos investicijomis – gerinti infrastruktūrines sąlygas vietos bendruomenių poreikių tenkinimui, stiprinti vietos kultūros operatorių, kūrėjų ir bendruomenių verslumo įgūdžius, skatinti kūrybinių partnerysčių kūrimąsi vietos lygmeniu. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti socialinę ir ekonominę plėtrą per kultūrinį bendradarbiavimą, kultūrinį verslumą ir kultūrinio paveldo valdymą, numatomas **tarpinis pokytis** – paskatintas kultūrinis verslumas regionuose. Į jį nukreiptos **intervencijos**: kultūros objektų atkūrimas ir pritaikymas vietos bendruomenių poreikiams, naujų kultūros paslaugų kūrimas ir kultūrinio verslumo kompetencijų stiprinimas. Jų metu sukurti **produktai** – atkurti ir vietos bendruomenių poreikiams pritaikyti kultūros objektai, atkurtuose kultūros objektuose teikiamos naujos kultūros paslaugos, kultūrinio verslumo srityje informuoti, konsultuoti, apmokyti asmenys.

Įgyvendinant šios srities projektus buvo taikytas inovatyvus **kūrybiškos vietokūros** (angl. *creative placemaking*) modelis. Vadovaujantis pastaruoju, konkrečioje gyvenamojoje vietovėje, įtraukiant platų vietos suinteresuotųusių ratą (savivaldą, bendruomenes, organizacijas, kūrėjus, verslus) ir panaudojant vietinius (kultūros, gamtos, žmogiškuosius) išteklius, kuriamos naujos kultūros paslaugos¹¹⁰. Dėl taikomos prieigos ypatumų šios srities projektams keltas reikalavimas įtraukti savivaldybių administracijas ir vietos bendruomenes, taip pat – atnaujintuose infrastruktūros objektuose pradėti teikti pajamas generuojančias kultūros paslaugas.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko projektus įgyvendinusių **kūrybiškos vietokūros tinklų atstovams**. Projektų metu atnaujinti ir aktualizuoti infrastruktūriniai objektai bei organizuoti kūrybiškos vietokūros ir verslumo mokymai sudarė sąlygas **vietos kūrėjams, verslo ir kitų organizacijų atstovams užmegzti vertingas vietos partnerystes, panaudoti vietinius išteklius** savo veiklos vykdymui ir iš to **gauti pajamų**. Programos lėšomis finansuotų kultūrinio verslumo mokymų dalyvių skaičius viršijo 1,3 tūkst. Didžiosios dalies (87 proc.) programos lėšomis organizuotuose mokymuose dalyvavusių asmenų teigimu, jų kultūrinio verslumo gebėjimai pagerėjo. Aktyvus vietos bendruomenių ir kitų suinteresuotųusių pusių įsitraukimas į kultūros objektų aktualizavimą padės **sumažinti vietos valdžios institucijoms tenkančią infrastruktūros išlaikymo finansinę naštą**. Galiausiai, kūrybiškos vietokūros modelio taikymas sudarė palankias sąlygas vietos **bendruomenėms dalyvauti priimant sprendimus dėl jų gyvenamosios vietovės plėtros**, atsižvelgiant į vietos kontekstą, tapatybę, poreikius ir interesus. Dėl aktualizuotų

¹⁰⁸ Pavyzdžiui, šiuo metu prevencinės priežiūros sistemą planuojama kurti Lenkijoje: <https://kulturosic.lrv.lt/lt/naujienos/fixus-mobilis-dalijosi-patirtimi-su-europos-kulturos-paveldo-objektu-ir-istoriniu-pastatu-previncines-prieziuros-specialistais/>.

¹⁰⁹ Remiantis interviu su programos „Kultūra“ (LT04) PO ir NP atstovais metu surinkta informacija.

¹¹⁰ Remiantis „Crafts Council LT“ informacija: <https://www.craftscouncil.lt/kurybiska-vietokura/>.

kultūros objektų ir išplėtos kultūros paslaugų įvairovės programos intervencijų **netiesioginę naudą** gaus ir **konkrečių gyvenamųjų vietovių gyventojai**.

Šios srities projektų veiklos įgyvendintos dešimtadalyje (6¹¹¹ iš 60) savivaldybių, kur buvo sukurta 31 nauja kultūros paslauga. Nors projektų intervencijų geografinė aprėptis nėra plati, inovatyvaus kūrybiškos vietokūros modelio taikymas **paskatino kultūrinį verslumą konkrečiose gyvenamosiose vietovėse**. Visų šios srities projektų atžvilgiu taikomas reikalavimas projektų lėšomis įsigytą infrastruktūrą išlaikyti ir naudoti pagal paskirtį bent 5 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos. Tai papildomai padės užtikrinti ir savivaldybių administracijų įtraukimas į projektų įgyvendinimą. Projektų metu sukurtos naujos kultūros paslaugos jau yra sėkmingai teikiamos, nors projektų vykdytojams suteikta **galimybė lanksčiai reaguoti į paklausos šioms paslaugoms pokyčius** ir, esant poreikiui, jas keisti kitomis. Kūrybiška vietokūra sudaro prielaidas **stiprinti konkrečių gyvenamųjų vietovių socialinę ir ekonominę plėtrą**. Šis pilotinis modelis laikomas pasiteisinsiu – kultūros politikos planuotojai siekia jį plėtoti toliau kitų finansavimo šaltinių lėšomis¹¹².

PLATESNIO MASTO POVEIKIS

Programos intervencijos, tikėtina, prisidės kuriant platesnio masto poveikį **dvišaliams santykiams** ir **darniam vystymuisi**.

DVIŠALIAI SANTYKIAI

Visi programos projektai buvo įgyvendinti su partneriais iš Norvegijos ir Islandijos, tačiau **partnerių iš šalių donorių vaidmuo** skirtingų sričių projektuose **varijavo**. Projektuose, skirtuose **kultūros prieinamumo didinimui**, partnerystė su organizacijomis iš valstybių donorių buvo privaloma ir projektų įgyvendinimo metu daugiausiai pasireiškė **bendrų kultūros produktų kūrimu ir pristatymu**. Projekte, skirtame **kultūros paveldo valdymo gerinimui**, partneris iš Norvegijos taip pat buvo ir donorų programos partneris tiek Lietuvoje, tiek Slovakijoje, kurios projekto pavyzdžiu buvo remiamasi įgyvendinant intervencijas. Šis partneris daugiausiai **užtikrina Slovakijos gerosios praktikos perdavimą** diegiant prevencinės priežiūros modelį Lietuvoje ir **perdavė Norvegijos patirtį** vykdant klimato kaitos paveiktų kultūros paveldo objektų priežiūrą. Projektuose, skirtuose **kultūrinio verslumo skatinimui**, nebuvo privaloma turėti partnerių iš valstybių donorių, bet už jų įtraukimą projektų paraiškų vertinimo metu buvo skiriami papildomi balai. Šiuose projektuose didesnė svarba buvo teikiama partnerystei vietos lygmeniu, tačiau projektuose dalyvavusios organizacijos iš šalių donorių **dalinosi savo patirtimi** kuriant įvairias kultūros paslaugas.

Dvišalis bendradarbiavimas įgyvendinant projektus atnešė projektų vykdytojams įvairią naudą. Pavyzdžiui, apklaustų projektų vykdytojų vertinimu, partnerystė su valstybės donorės subjektais labiausiai **padėjo praplėsti ar pagilinti dalykines žinias**, taip pat – **pasisemti inovatyvių idėjų, pagerinti tarpkultūrinės komunikacijos gebėjimus bei skleisti žinią apie savo organizacijos veiklą tarptautinėje erdvėje**. Beveik du trečdaliai (62 proc.) apklaustų programos projektų vykdytojų **iki projektų įgyvendinimo bendradarbiavo** su projektų partneriais iš Islandijos ar Norvegijos, **virš trečdalis** (38 proc.) dvišalę **partnerystę užmezgė projekto įgyvendinimo metu**. Nepriklausomai nuo ankstesnės dvišalės partnerystės patirties, **virš trijų ketvirtadalių** (77 proc.) respondentų išvelgė **galimybes tęsti bendradarbiavimą** pasibaigus projektų įgyvendinimui (beveik pusė apklaustųjų mato ilgalaikės, iki trečdalis – daugiau fragmentiškos partnerystės galimybes). **Apie ketvirtadalis** (23 proc.) respondentų **nematė tolesnio bendradarbiavimo galimybių** dėl tokio poreikio nebuvimo, išteklių trūkumo ar iššūkių projekto įgyvendinimo metu užtikrinant sklandų bendradarbiavimą su partneriais iš šalių donorių¹¹³. Nepaisant to, programos įgyvendinimo teigiamą indėlį į dvišalio bendradarbiavimo tarp Lietuvos ir valstybių donorių stiprinimą rodo ne tik projektų vykdytojų išvelgiamos konkrečios partnerystės naudos ir jos tęstinumo ateityje galimybės, bet ir aukšti dvišalio

¹¹¹ Projektų metu buvo aktualizuoti 5 savivaldybėse esantys infrastruktūriniai objektai, bet kai kurios neinfrastruktūrinio pobūdžio projektų veiklos įgyvendintos kitose savivaldybėse.

¹¹² Remiantis interviu su programos „Kultūra“ (LT04) PO ir NP atstovais metu surinkta informacija.

¹¹³ Remiantis programos „Kultūra“ (LT04) projektų vykdytojų anketinės apklausos rezultatais (N=13).

bendradarbiavimo rezultato rodiklių pasiekimai – **aukštas** bendradarbiavusių Lietuvos ir šalių donorių subjektų **pasitenkinimo partneryste lygis** (įvertintas 6,8 balais iš 7) ir **pasitikėjimo partneriais lygis** (įvertintas 6,8 balais iš 7) bei **iš dvišalės partnerystės įgytas žinias taikančių organizacijų dalis** (sudaranti 100 proc.)¹¹⁴.

DARNUS VYSTYMASIS

Programos intervencijos, skirtos kultūros paveldo valdymo gerinimui ir kultūrinio verslumo skatinimui, prisidės prie **Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų (toliau – DVT)**. Kultūros paveldo prevencinės priežiūros modelio diegimas turės teigiamos įtakos 11 DVT „Darnūs miestai ir bendruomenės“ įgyvendinimui, kuriuo, be kita ko, siekiama **didinti pastangas apsaugoti ir išsaugoti pasaulio kultūros ir gamtos paveldą**. Savo ruožtu, kūrybiškos vietokūros iniciatyvų įgyvendinimas prisidės įgyvendinant 8 DVT „Deramas darbas ir ekonominis augimas“, kuriame pabrėžiamas **teigiamas kultūros paveldo, kūrybinių industrijų, turizmo ir amatų indėlis į ekonominę plėtrą ir darbo vietų kūrimą**, taigi ir ekonomikos augimą¹¹⁵.

POVEIKIO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Programos investicijų į kultūros prieinamumo didinimą tiesioginė nauda teko kultūros ir švietimo sektorių atstovams bei šalies periferijų gyventojams. Projektus įgyvendinusiems kultūros operatoriams suteiktos galimybės gauti finansavimą savo kūrybinei veiklai realizuoti ar kultūrinei veiklai plėtoti, išplėsti auditoriją ir didinti savo organizacijos žinomumą šalyje bei užmegzti ir palaikyti kultūrinę partnerystę su šalių donorių subjektais. Konkrečių gyvenamųjų vietovių kultūros ir švietimo sektorių atstovams sudarytos sąlygos stiprinti kompetencijas. Nuo rajonų centrų nutolusių vietovių gyventojams pagerintos sąlygos pasiekti profesionaliosios kultūros turinį, vaikams ir jaunimui – dalyvauti kultūriniame švietime. Plati geografinė aprėptis ir pakankamai didelės projektų veiklomis pasiektų tikslinių grupių apimtyje sąlygojo apčiuopiamą intervencijų indėlį didinant kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumą regionuose projektų įgyvendinimo laikotarpiu bei teigiamai prisidėjo prie kultūrinės atskirties mažinimo ir socialinės įtraukties per kultūrą didinimo. Vis dėlto, galimybės ilguoju laikotarpiu užtikrinti pakankamą kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumą priklausys nuo politinės valios, tęstinių politikos priemonių įgyvendinimo bei kultūros ir švietimo sektorių bendradarbiavimo.

Investicijų į kultūros paveldo valdymo gerinimą tiesioginė nauda teko kultūros paveldo apsaugos politiką įgyvendinančioms valstybės institucijoms bei kultūros paveldo objektų valdytojams ir savininkams. Institucijoms sudarytos galimybės sutelkti efektyvesnei kultūros paveldo apsaugai užtikrinti reikalingus techninius pajėgumus ir žmogiškąjį kapitalą, taip pat – pasidalinti atsakomybe už kultūros paveldo objektų išsaugojimą su jų valdytojais ir savininkais. Pastariesiems sudarytos galimybės sustiprinti žinias ir įgūdžius kultūros paveldo priežiūros srityje, kas ateityje gali padėti išlaikyti geresnę kultūros paveldo objektų būklę ir sumažinti išlaidas jų tvarkymui. Prevencinės priežiūros modelio taikymo tiesioginę ir netiesioginę naudą gaus ir visuomenė dėl sudarytų prielaidų didinti jos sąmoningumą ir žinias kultūros paveldo išsaugojimo srityje bei gerinti bendrą šalies kultūros paveldo būklę ir mažinti mokesčių mokėtojams tenkančią kultūros paveldo objektų tvarkymo finansinę naštą. Plati intervencijų geografinė aprėptis ir jų kompleksiskumas prisidėjo prie žinių apie kultūros paveldo valdymą stiprinimo. Inovatyvaus modelio taikymas sąlygojo reikšmingus požiūrio į kultūros paveldo valdymą pokyčius, todėl teigiamai prisidės prie valstybės išteklių taupymo ir ekonominės plėtros stiprinimo.

Investicijų į kultūrinio verslumo skatinimą tiesioginė nauda teko projektus įgyvendinusių kūrybiškos vietokūros tinklų atstovams. Vietos kūrėjams, verslo ir kitų organizacijų atstovams sudarytos galimybės užmegzti vertingas vietos partnerystes, panaudoti vietinius išteklius savo veiklos vykdymui ir iš to gauti pajamų. Aktyvus vietos bendruomenių ir kitų suinteresuotų pusių įsitraukimas į kultūros objektų aktualizavimą padės sumažinti vietos valdžios institucijoms tenkančią infrastruktūros išlaikymo finansinę naštą. Bendruomenėms tekusi nauda pasireiškė per joms sudarytas sąlygas dalyvauti priimančias sprendimus dėl savo gyvenamosios vietovės plėtros, aktualizuos kultūros objektus ir išplėstą kultūros paslaugų įvairovę. Intervencijų netiesioginę naudą gaus konkrečių gyvenamųjų vietovių gyventojai. Nors projektų intervencijų geografinė aprėptis nėra plati, inovatyvaus kūrybiškos vietokūros modelio taikymas paskatino kultūrinį verslumą konkrečiose gyvenamosiose vietovėse bei sudarė prielaidas stiprinti jų socialinę ir ekonominę plėtrą.

Didžiausia programos investicijų pridėtinė vertė pasireiškė per inovatyvių politikos įgyvendinimo modelių – kultūros paveldo prevencinės priežiūros ir kūrybiškos vietokūros – įdiegimą šalyje. Trys ketvirtadaliai apklaustų projektų vykdytojų teigė, kad jų projektų rezultatai negalėjo būti sukurti be programos investicijų, ketvirtadalis nurodė, jog galėjo, tik mažesne apimtimi¹¹⁶. Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį dvišalių santykių ir darnaus vystymosi srityse.

¹¹⁴ Remiantis Finansinių mechanizmų valdybos užsakymu atliktos programos projektų vykdytojų ir projektų partnerių iš valstybės donorės apklausos rezultatais, išreikštais rodikliais „Pasitenkinimo partneryste lygis“, „Pasitikėjimo lygis tarp valstybių donorių ir valstybių paramos gavėjų subjektų lygis“ ir „Bendradarbiaujančių organizacijų, pritaikančių partnerystėje įgytas žinias, dalis“ (PO pateikta informacija).

¹¹⁵ Jungtinių Tautų informacija: <https://sdgs.un.org/goals>.

¹¹⁶ Remiantis programos „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) projektų vykdytojų anketinės apklausos rezultatais (N=12).

2.2.2 INVESTICIJŲ TVARUMAS

Beveik **dviejų trečdalių** (63 proc.) projektų metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai** – atnaujinti **pastatai** bei įsigyta ir įdiegta **įranga**. Tokio pobūdžio produktai buvo aktualūs mažiau nei pusei projektų, skirtų kultūros prieinamumo didinimui, projektui, skirtam kultūros paveldo valdymo gerinimui, ir visiems projektams, skirtiems kultūrinio verslumo skatinimui. Šių projektų vykdytojams taikytas reikalavimas ilgalaikį turtą, kuriam įsigyti buvo skirtas projekto finansavimas, išlaikyti projektų įgyvendinimo metu ir **5 metus po projektų įgyvendinimo** pabaigos.

Įgyvendinant mažesnę dalį kultūros prieinamumo didinimo projektų buvo investuota į įrangą, reikalingą įvairių kultūros produktų (ekspozicijų, menininkų rezidencijų, mobilios programėlės) kūrimui ir pristatymui. Atsižvelgiant į tai, projektų vykdytojai įsipareigojo užtikrinti ne tik įrangos, bet ir atitinkamų kultūros produktų prieinamumą 5 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos. Prie vieno projekto metu sukurtas kultūros produkto tvarumo papildomai prisidės jo **įtraukimas į Kultūros paso programą**. Įgyvendinant kultūros paveldo valdymo gerinimo srities intervencijas buvo investuota tiek į prevencinės priežiūros modelio taikymui reikalingą **infrastruktūrą** (transporto priemonės ir įrangą), tiek į **žmogiškuosius išteklius** (specialistų darbo vietas). Šio projekto metu sukurtų produktų tvarumą padės užtikrinti **sutartiniai įsipareigojimai** ne tik **išlaikyti įrangą**, bet ir per 5 metus nuo projektų įgyvendinimo pabaigos **pasiiekti rezultato rodiklius**, matuojančius veikiančių mobiliųjų komandų skaičių ir kultūros paveldo objektų, kurių atžvilgiu vykdoma prevencinė priežiūra, skaičių. Projekto naudos tęstinumą užtikrins prevencinės priežiūros **modelio institucionalizavimas** – suformuotos mobiliosios specialistų komandos buvo integruotos į KIC, o jų darbui reikalingos infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių išlaikymas finansuojamas VB lėšomis įstaigos atliekamų funkcijų vykdymo užtikrinimui. Įgyvendinant kultūrinio verslumo skatinimo srities intervencijas buvo investuota į įvairių kultūros objektų atnaujinimą ir pritaikymą kultūros paslaugų teikimui. Projektų metu sukurtų infrastruktūrinių produktų tvarumą padės užtikrinti projektų vykdytojų **sutartiniai įsipareigojimai** ne tik **išlaikyti infrastruktūrą**, bet ir ją **aktualizuoti teikiant pajamas generuojančias kultūros paslaugas**. Vis dėlto, projektų vykdytojams buvo suteikta galimybė priimti sprendimus dėl atnaujintuose infrastruktūriniuose objektuose teikiamų kultūros paslaugų ir esant poreikiui vienas paslaugas keisti kitomis. Intervencijų metu sukurtų produktų tvarumą padės užtikrinti ir **savivaldybių administracijų įtraukimas** į projektų įgyvendinimą.

Virš trečdalio (38 proc.) projektų metu **nebuvo sukurta infrastruktūrinių produktų**, kurių atžvilgiu būtų taikomi sutartiniai reikalavimai dėl tęstinumo užtikrinimo. Tai aktualu kultūros prieinamumo didinimo srities projektams, kuriuose **nebuvo sukurta tvarių produktų** (projektų metu buvo organizuoti renginiai, vykdytos kompetencijų stiprinimo ar patirties mainų veiklos) arba buvo sukurti **tvarūs neinfrastruktūriniai produktai** (kultūros produktai ir metodiniai dokumentai). Viena projekto metu sukurtas kultūros produkto tvarumą padės užtikrinti jo **įtraukimas į Kultūros paso programą**. Visgi, tokių projektų sukurtos naudos tęstinumas priklausys nuo juos įgyvendinusių **organizacijų iniciatyvos ir tolesnės veiklos finansavimo galimybių**. Dviejų trečdalių (67 proc.) apklaustų projektų vykdytojų nuomone, projektų **sukurta nauda tęsis 5 ir daugiau metų**, ketvirtadalio (25 proc.) – tarp 3 ir 5 metų, iki dešimtadalio (8 proc.) – iki 3 metų (imtinai).

Apklausti projektų vykdytojai patvirtino, kad projekto sukurtos naudos tęstinumui užtikrinti svarbiausias **tolesnio finansavimo prieinamumas**. Beveik visi (92 proc.) respondentai ateityje planuoja ieškoti finansavimo galimybių panašioms veikloms¹¹⁷.

TVARUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Beveik dviejų trečdalių projektų metu buvo sukurti infrastruktūriniai produktai, kurių tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai, integravimas į institucijų tęstinę veiklą ir savivaldybių administracijų įsitraukimas. Mažesnėje dalyje kultūros prieinamumo didinimui skirtų projektų buvo investuota į įrangą, reikalingą įvairių kultūros produktų kūrimui ir pristatymui, tad sutartiniai įsipareigojimai sudarys prielaidas atitinkamų kultūros produktų prieinamumo užtikrinimui ateityje. Prie vieno projekto metu sukurtas kultūros produkto tvarumo papildomai prisidės jo įtraukimas į Kultūros paso programą. Visgi,

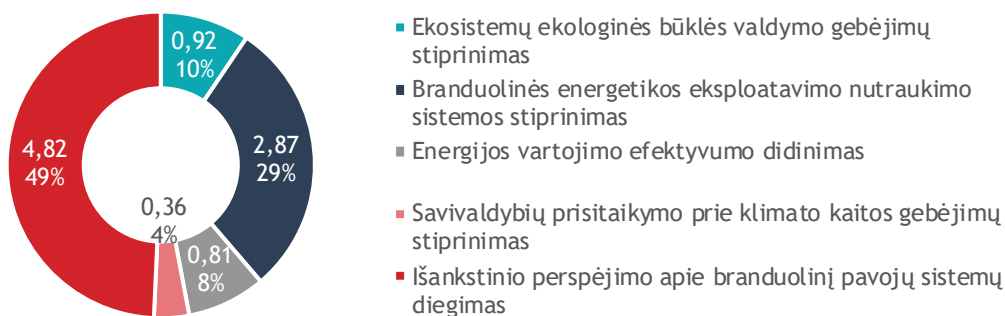
¹¹⁷ Remiantis programos „Kultūra“ (LT04) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=12).

didžiosios dalies kultūros prieinamumo didinimo srities projektų metu nebuvo sukurta tvarių produktų arba buvo sukurti tvarūs neinfrastruktūriniai produktai, todėl intervencijų naudos tęstinumas priklausys nuo jas įgyvendinusių organizacijų iniciatyvos ir tolesnės veiklos finansavimo galimybių.

2.3 PROGRAMA „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05)

Programos tikslas – **gerinti ekosistemų aplinkosauginę būklę ir mažinti neigiamą taršos ir kitos žmonių veiklos poveikį**. Pagal programą buvo įgyvendinti **7 projektai**, kuriems bendrai teko **9,78 mln. Eur** Norvegijos finansinio mechanizmo ir VB lėšų (iš viso panaudota 76 proc. projektams skirtų lėšų¹¹⁸). Siekiant programos tikslo, projektai buvo įgyvendinti 5 srityse – **ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimų stiprinimo, branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos stiprinimo, energijos vartojimo efektyvumo didinimo, savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimų stiprinimo ir išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemų diegimo**.

Beveik pusė programos projektų lėšų (49 proc.) buvo skirta išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemoms diegti, apie trečdalis (29 proc.) – branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemai stiprinti, po maždaug dešimtadalį – ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimams stiprinti (10 proc.) ir energijos vartojimo efektyvumui didinti (8 proc.), santykinai mažiausiai (4 proc.) – savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimams stiprinti (žr. 9 paveikslas).

9 PAVEIKSLAS. LT05 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMATINES SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Programos projektus įgyvendino **5 unikalūs projektų vykdytojai** – valstybės institucijos ir įstaigos bei valstybės įmonės. Tik 3 projektai buvo įgyvendinti su **partneriais iš Norvegijos** (2 unikaliomis organizacijomis). Beveik trys ketvirtadaliai (5 iš 7) projektų įgyvendinti su **nacionaliniais partneriais** (6 su unikaliomis valstybės institucijomis ir įstaigomis). **Lietuvos subjektams** (projekto vykdytojams ir partneriams) teko didžioji dalis (**9,1 mln. Eur** arba 91 proc.) LT05 programos projektams skirtų lėšų. Beveik pusė (47 proc.) jų gavo Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (*toliau – PAGD*), virš ketvirtadalio (26 proc.) – VĮ „Ignalinos atominė elektrinė“ (*toliau – IAE*). Kitoms institucijoms teko po mažiau nei 10 proc. lėšų (žr. 10 paveikslas).

¹¹⁸ Lyginant projektų deklaruotas lėšas su projektų biudžetų lėšomis.

10 PAVEIKSLAS. LIETUVOS INSTITUCIJOMS TEKUSIOS LT05 PROGRAMOS PROJEKTŲ LĖŠOS (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

2.3.1 INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

RODIKLIŲ PASIEKIMO MASTAS

LT05 programos pasiekimai išreikšti **42 teminiais stebėsenos rodikliais** (28 produkto, 14 rezultato) ir **4 dvišalio bendradarbiavimo stebėsenos rodikliais** (1 produkto, 3 rezultato). Programos stebėsenos rodiklių pasiekimai detalizuoti 9 lentelėje.

EKOSISTEMŲ EKOLOGINĖS BŪKLĖS VALDYMO GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

Visos **programoje** bei **pagal sutartis** suplanuotos produkto rodiklių reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (100–400 proc. rezultatyvumas). Labiausiai viršytos produkto rodiklių „*Ištirtų šiukšlių patekimo į jūrą kelių skaičius*“ ir „*Apmokytų specialistų skaičius*“ suplanuotos reikšmės. Įgyvendinant projektą „*Jūros šiukšlių monitoringas*“ (Nr. LT05-1-AM-TF-004) buvo ištirta **4 kartus daugiau** šiukšlių patekimo į jūrą kelių skaičių, negu buvo planuota. Didesnį rezultatyvumą nulėmė projekto **įgyvendinimo metu atsiradęs poreikis atlikti daugiau tyrimų bei laiko ir finansinės galimybės tai padaryti**¹¹⁹. Projekto „*HAZ-IDENT*“ (Nr. LT05-1-AM-TF-003) metu dėl didelio aplinkos apsaugos institucijų ir verslo atstovų **susidomėjimo organizuotais mokymais** pavyko apmokyti **pustrečio karto daugiau** specialistų, negu buvo numatyta¹²⁰.

Visų **programos** bei **pagal sutartis** rezultato rodiklių suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos ar viršytos** (100–120 proc. rezultatyvumas). Rezultato rodiklio „*Kasmet stebimų ežerų ir tvenkinių, įregistruotų Upių, ežerų ir tvenkinių kadastrė, procentas*“ suplanuota reikšmė buvo šiek tiek viršyta dėl projekto „*Jūros ir vidaus vandens ekologinės būklės kartografavimo ir monitoringo gerinimas*“ (Nr. LT05-1-AM-TF-002) lėšomis **įsigytos įrangos pajėgumų** ir

¹¹⁹ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) PO atstovais metu surinkta informacija.

¹²⁰ Remiantis projekto „HAZ-IDENT“ (Nr. LT05-1-AM-TF-003) galutinės ataskaitos duomenimis.

susiformavusių palankių gamtinių sąlygų (stebėjimo laikotarpiu buvo daugiau giedrų dienų, kuomet debesų fonas neuždengia stebimo vandens paviršiaus)¹²¹.

BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO SISTEMOS STIPRINIMAS

Visos produkto ir rezultato rodiklių programoje bei projekto sutartyse suplanuotos reikšmės buvo pasiektos arba viršytos (100–200 proc. rezultatyvumas).

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIDINIMAS

Visos produkto ir rezultato rodiklių programoje bei projekto sutartyje suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (100–220 proc. rezultatyvumas).

SAVIVALDYBIŲ PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

Visos produkto rodiklių programoje ir projekto sutartyje suplanuotos reikšmės buvo pasiektos arba viršytos (100–300 proc. rezultatyvumas). Projekto metu buvo planuota parengti pažeidžiamumo klimato srityje ir rizikos įvertinimo studiją, o jos rezultatų pagrindu parengti 2 šalies savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planus bei joms skirtas rekomendacijas dėl ekstremaliųjų situacijų valdymo planų atnaujinimo¹²². Taip pat buvo planuota organizuoti mažųjų projektų kvietimą, kurio tikslas – parengti dar 5–10 savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planus ir atnaujinti jų ekstremaliųjų situacijų valdymo planus. Vis dėlto, dėl **vėlyvos projekto įgyvendinimo pradžios ir ilgo viešųjų pirkimų proceso** siekiant įsigyti pažeidžiamumo klimato srityje ir rizikos įvertinimo studijos parengimo paslaugas buvo priimtas sprendimas mažųjų projektų kvietimo nebeorganizuoti. Jam skirtos lėšos buvo nukreiptos dar 6 savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planų ir atnaujintų ekstremaliųjų situacijų valdymo planų parengimui, šiuo tikslu pakeičiant programos ir projekto įgyvendinimo sutartis bei siektiną stebėsenos rodiklio reikšmę. Projekto įgyvendinimo metu išaiškėjus, kad lėšų pakanka papildomų veiklų įgyvendinimui, buvo parengti dar 2 savivaldybių klimato kaitos planai ir atnaujinti ekstremaliųjų situacijų valdymo planai. Atsižvelgiant į tai, projekto veiklos buvo išplėstos ir vietoje planuotų 2 apėmė 8 savivaldybes¹²³. Projekto metu buvo apmokyta **triskart daugiau specialistų**, negu planuota. Tai susiję tiek su **didesniu projekte dalyvavusių savivaldybių skaičiumi**, tiek su **dideliu specialistų suinteresuotumu organizuotais mokymais**.

Abiejų rezultato rodiklių programoje suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (129–488 proc. rezultatyvumas). Rezultato rodiklio „*Žmonių skaičius tikslinėse teritorijose, kurie gauna naudą dėl parengtų prisitaikymo planų*“ suplanuota reikšmė buvo viršyta **beveik penkis kartus**. Tai nulėmė **didesnis**, nei planuota, **projekte dalyvavusių savivaldybių skaičius** ir **jų gyventojų skaičius**, kuriuo remiantis buvo nustatyta šio rodiklio reikšmė.

ĮŠANKSTINIO PERSPĖJIMO APIE BRANDUOLINĮ PAVOJŲ SISTEMOS STIPRINIMAS

Beveik visų (88 proc. arba 7 iš 8) produkto rodiklių **programoje** ir projekto **sutartyje** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (100–167 proc. rezultatyvumas). Vieno rodiklio, atspindinčio pagrindines projekto investicijas – „*Sirenų, įrengtų branduolinio incidento galimo poveikio zonoje, skaičius*“ – suplanuotos reikšmės pasiekimas buvo **vidutinis** (68 proc. rezultatyvumas). Ribotą rezultatyvumą daugiausiai nulėmė **vėlyva projekto įgyvendinimo pradžia, iššūkiai bendradarbiaujant su savivaldybėmis ir užsitęsęs viešųjų pirkimų procesas**. Bendradarbiavimas su savivaldybėmis, kuriose buvo numatyta diegti sirenas perspėjimui apie branduolinį pavojų, buvo būtinas siekiant parinkti sirenoms tinkamiausias vietas savivaldybių teritorijose. Visgi, įvykus savivaldos rinkimams kai kuriose savivaldybėse susidurta su darbuotojų kaita, kas apsunkino efektyvų bendradarbiavimą. Be to, dėl tiekėjų skundų užsitęsė antrojo sirenų pirkimo procesas, kuriam pasibaigus nebuvo sudaryta pirkimo sutartis ir neįsigyta 100 vienetų planuotų sirenų¹²⁴. Nepaisant mažesnio, negu planuota, sirenų diegimo masto, visų rezultato rodiklių programoje ir projekto sutartyje suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (100–114 proc.

¹²¹ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) projekto vykdytojo atstovais metu surinkta informacija.

¹²² 1 pilotinį savivaldybės prisitaikymo prie klimato kaitos planą ir 1 pilotinį atnaujintą savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.

¹²³ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) PO atstovais metu surinkta informacija.

¹²⁴ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) PO ir projekto vykdytojo atstovais metu surinkta informacija.

rezultatyvumas), nors rodiklių „*Naudos gavėjų, kuriems bus naujai pradėtos teikti ar pagerintos teikiamos paslaugos, skaičius*“ ir „*Gyventojų skaičiaus dalis, kuri bus perspėjama naudojant sirenų tinklą*“ suplanuotų reikšmių viršijimą daugiausiai nulėmė projekto tikslinių teritorijų gyventojų skaičius.

DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS

Dvišalio bendradarbiavimo **produkto** rodiklio **programoje** suplanuota reikšmė buvo **pasiekta** (100 proc. rezultatyvumas), o rezultato rodiklių reikšmės – **pasiektos ir viršytos** (100–156 proc. rezultatyvumas). **Pasitikėjimo tarp bendradarbiaujančių paramos gavėjų ir valstybių donorių subjektų lygis** bei **pasitenkinimo partnerystės lygis padidėjo**, lyginant su pradine reikšme. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, kad įgyvendinant šią programą dvišalės partnerystės apimtis buvo ribota – ji buvo realizuota tik 3 projektuose.

PAPILDOMOS NAUDOS IR LĖŠŲ PAKANKAMUMAS

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, nors projekto „*Lietuvos išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos vystymas*“ (Nr. LT05-5-VRM-TF-001) metu buvo sukurta **papildomų, rodikliais neišreikštų produktų, tokių kaip fizinė ir IT įranga**. Be projekto metu diegtų perspėjimo apie branduolinį pavojų sirenų, taip pat buvo įsigyti mobilūs konteineriai, skirti ekstremalių situacijų metu vykdyti tarpinį gyventojų evakavimą, užterštumo patikrą, dozimetrinę kontrolę ir kitas aktualias veiklas. Taip pat buvo įsigyta susijusi IT įranga, skirta registruoti ir suinteresuotoms institucijoms perduoti duomenis apie evakuojamus gyventojus, gyventojų užterštumo patikros, dozimetrinės kontrolės ir kt. rezultatus. Šie papildomi produktai projekto įgyvendinimo metu buvo naudojami vykdant kompleksines civilinės saugos pratybas¹²⁵. Projektams skirtų **lėšų pakankumas** kokybiškiems produktams ir rezultatams **varijavo** tarp projektų. Likus daugiau nei metams iki projekto, skirto branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos stiprinimui, pabaigos išaiškėjo, kad pavyks sutaupyti reikšmingą dalį projektui skirtų lėšų, kurios buvo nukreiptos finansiniu požiūriu didžiausiam programos projektui, skirtam išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos stiprinimui. Vis dėlto, pastarasis projektas pasižymėjo nepakankamai sklandžiu įgyvendinimo procesu, todėl jam skirtų lėšų panaudojimo efektyvumas buvo ribotas.

REZULTATYVUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Tiek projektų, tiek programos lygmeniu beveik visų stebėsenos rodiklių pasiekimo mastas yra aukštas, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų ir rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Didesnį, nei planuota, rezultatyvumą nulėmė projektų įgyvendinimo metu atsiradusios galimybės atlikti daugiau, nei planuota, tiriamųjų veiklų (dėl įsigytos įrangos techninių pajėgumų, palankių gamtinių sąlygų, pakankamų laiko ir finansinių išteklių) ir didesnis, nei planuota, į intervencijas įtrauktų savivaldybių skaičius. Vieno produkto rodiklio vidutinį rezultatyvumą nulėmė vėlyva projekto įgyvendinimo pradžia, iššūkiu bendradarbiaujant su savivaldybėmis ir užsitęsęs viešųjų pirkimų procesas.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, bet vieno projekto metu buvo sukurta ir papildomų, rodikliais neišreikštų produktų, tokių kaip fizinė ir IT įranga. Lėšų pakankumas tarp projektų varijavo. Vieno projekto įgyvendinimo metu pavyko sutaupyti reikšmingą dalį jam skirtų lėšų ir nukreipti didžiausio programos projekto įgyvendinimui, tačiau dėl nepakankamai sklandaus įgyvendinimo proceso pastarojo lėšų panaudojimo efektyvumas buvo ribotas.

¹²⁵ Remiantis projekto „Lietuvos išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos vystymas“ (Nr. LT05-5-VRM-TF-001) galutinės ataskaitos duomenimis.

2.3.2 INVESTICIJŲ POVEIKIS

INVESTICIJŲ NAUDA TIKSLINĖMS GRUPĖMS

EKOSISTEMŲ EKOLOGINĖS BŪKLĖS VALDYMO GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos investicijomis – stiprinti šalies institucinius pajėgumus vykdyti vandenų būklės bei žemėnaudos stebėseną ir vertinimą, jūros aplinkos taršos šiukšlėmis stebėseną ir vertinimą, pavojingųjų atliekų tinkamą identifikavimą ir klasifikavimą. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – gerinti ekosistemų aplinkosauginę būklę ir mažinti neigiamą taršos ir kitos žmonių veiklos poveikį, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprinti ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimai. Į jį nukreiptos **intervencijos**: vandenų būklės nuotolinio stebėjimo duomenų tvarkymo sistemos kūrimas, jūros aplinkos taršos šiukšlėmis tyrimo metodikos rengimas ir taikymas, priemonių pavojingų atliekų identifikavimui ir klasifikavimui kūrimas. Jų metu sukurti **produktai** – sukurta nuotolinio stebėjimo duomenų apdorojimo, panaudojimo ir saugojimo informacinė sistema, parengti metodiniai nurodymai jūros aplinką teršiančių šiukšlių tyrimams atlikti, parengta nacionalinė pavojingų atliekų identifikavimo metodika ir elektroniniai įrankiai pavojingųjų atliekų identifikavimui ir klasifikavimui.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **aplinkos apsaugos politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms valstybės institucijoms** – LR aplinkos ministerijai, Aplinkos apsaugos agentūrai (*toliau* – AAA), ir Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos (*toliau* – AAD). Programos lėšomis sukurta nuotolinio stebėjimo duomenų apdorojimo, panaudojimo ir saugojimo informacinė sistema **leido reikšmingai išplėsti vandens stebėjimo plotus ir dažnį bei nustatyti probleminius vandens telkinius, kurių atžvilgiu reikėtų taikyti tolesnes vertinimo ar būklės gerinimo priemones**. Iki intervencijų vandens telkinių stebėseną buvo vykdoma ne dažniau kaip keturiskart per metus, o įdiegus sistemą atsirado galimybė vandens telkinius stebėti kiekvieną dieną. Be to, investicijos sudarė galimybes stebėti beveik dešimt kartų daugiau vandens telkinių. Programos lėšomis parengtos metodinės gairės dėl jūros aplinką teršiančių šiukšlių tyrimų vykdymo **sudarė prielaidas sistemingai Baltijos jūros ir jos aplinkos taršos šiukšlėmis stebėsenai ir vertinimui**, siekiant įgyvendinti ES teisės aktų reikalavimus¹²⁶. Anksčiau duomenys apie jūros taršą šiukšlėmis buvo gaunami tik epizodinių mokslinių tyrimų metu, o taršos mikrošiukšlėmis nustatymui nebuvo vieningos metodikos. Remiantis parengta metodika atliktų **tyrimų** Kuršių marių vandenyse, Lietuvos Baltijos jūros dugno nuosėdose, upėse, paviršinių nuotėkų sistemose ir miesto komunalinių nuotėkų valyklose **rezultatai bus naudojami tiek nacionaliniu lygmeniu** (planuojant priemones taršos mažinimui ir prevencijai), **tiek regioniniu ir tarptautiniu lygmeniu** (atsiskaitant dėl tarptautinių teisės aktų¹²⁷ laikymosi EK ir Helsinkio komisijai bei prisidedant prie jūros aplinkos būklės vertinimo regioniniu lygmeniu). Programos lėšomis parengta ir teisės aktais įtvirtinta¹²⁸ nacionalinė pavojingų atliekų identifikavimo metodika **sudarė metodinį ir teisinį pagrindą** ne tik ūkinės veiklos aplinkosauginę reguliavimą vykdančioms **institucijoms**, bet ir **ūkinės veiklos vykdytojams tinkamai identifikuoti bei tvarkyti pavojingas ir nepavojingas atliekas**. Numatoma, kad metodiką taikys ne tik AAA ir AAD specialistai, bet ir daugiau nei 1,8 tūkst. atliekas tvarkančių juridinių asmenų¹²⁹ bei kiti ūkio subjektai, kurių veikloje susidaro pavojingų atliekų ir kurie turi prievolę tinkamai jas identifikuoti. Sukurti elektroniniai įrankiai pavojingųjų atliekų identifikavimui ir klasifikavimui bei organizuoti seminarai dėl metodikos taikymo pramonės ir aplinkos apsaugos institucijų atstovams **padėjo sustiprinti jų gebėjimus tinkamai identifikuoti atliekas ir sumažinti riziką pavojingas atliekas priskirti prie nepavojingų**.

¹²⁶ Pavyzdžiui, Jūrų strategijos pagrindų direktyvos (Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. direktyva (2008/56/EB), nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus).

¹²⁷ Pavyzdžiui, ES vandens direktyvos (Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. spalio 23 d. direktyva (2000/60/EB), nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus), Jūrų strategijos pagrindų direktyvos (Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. direktyva (2008/56/EB), nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus) ir kt.

¹²⁸ LR aplinkos ministro 2023 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. D1-246 „Dėl Pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo metodikos patvirtinimo“.

Nuoroda į metodiką bus pateikta atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose LR teisės aktuose.

¹²⁹ Registruotų Atliekų tvarkytojų valstybės registre.

Šios srities intervencijų **netiesioginė nauda** teko **žemės ūkio ir žuvininkystės bei atliekų tvarkymo sektorių atstovams ir visuomenei**. Reguliariai prieinami duomenys apie vandens telkinių būklę ir žemėnaudos pokyčių ryšį su vandens kokybės parametrais **padės vertinti žemės kokybinius parametrus ir parinkti tinkamas pasklidusios taršos iš žemės ūkio prevencijos priemones**. Jūros vandens stebėsenos rezultatai leis ne tik **įvertinti jūros šiukšlių kiekį**, bet ir **stebėti žuvų ekosistemos būklę**. Tinkamas pavojingų ir nepavojingų atliekų atskyrimas leis atliekų sektoriaus subjektams **taikyti tikslingesnes ir efektyvesnes atliekų tvarkymo priemones**. Informaciją apie **vandens telkinių būklę ir galimybes naudotis prie vandens telkinių esančiomis poilsio zonomis** galės naudoti visuomenė.

Programos investicijos neabejotinai **prisidėjo stiprinant atsakingų institucijų ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimus** stebėti ir vertinti vandens telkinių būklę, jūros taršą šiukšlėmis bei tinkamai identifikuoti ir klasifikuoti atliekas. Sukurtų metodinių įrankių taikymas sudarys **pagrindą taikyti efektyvesnes vandens telkinių valymo, atliekų surinkimo ir tvarkymo, taršos prevencijos priemones vandens telkinių ir dirvožemio ekologinės būklės gerinimui**. Tam, kad programos investicijos prisidėtų **prie ekosistemų aplinkosauginės būklės gerinimo ir neigiamo taršos ir kitos žmonių veiklos poveikio mažinimo**, svarbu užtikrinti sukurtų metodinių įrankių tvarumą¹³⁰.

BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO SISTEMOS STIPRINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos investicijomis – įvertinti tinkamas vietas giluminio atliekyno įrengimui, nustatyti radiologinio saugumo lygius IAE pramoninių atliekų saugyklai, įvertinti bitumuotų radioaktyviųjų atliekų saugyklos pertvarkymo į atliekyną galimybes, užtikrinti pakankamą kvalifikuotų ir patyrusių darbuotojų skaičių IAE eksploatavimo nutraukimui. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – gerinti ekosistemų aplinkosauginę būklę ir mažinti neigiamą taršos ir kitos žmonių veiklos poveikį, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprinta branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistema. Į ją nukreiptos **intervencijos**: giluminio atliekyno įrengimo, pramoninių atliekų saugyklos ir bitumuotų radioaktyviųjų atliekų saugyklos modernizavimo galimybių tyrimai. Jų metu sukurti **produktai** – parengta panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų galutinio padėjimo Lietuvos teritorijoje koncepcija, atlikti parengiamieji giluminio atliekyno įrengimo darbai.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko branduolinės energetikos eksploatacijos nutraukimo sistemoje dirbančioms **valstybės institucijoms** – IAE ir Valstybinei atominės energetikos saugos inspekcijai (*toliau – VATESI*). Programos lėšomis finansuotos intervencijos yra sudėtinė atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo projekto dalis ir **sudarys pagrindą pradėti vykdyti pradinis giluminio atliekyno**, kuriam įrengti skirtą galutinę vietą planuojama patvirtinti iki 2047 m., o jį eksploatuoti planuojama pradėti nuo 2068 m., **įrengimo Lietuvos teritorijoje darbus**. Pramoninių atliekų saugyklos ir bitumuotų radioaktyviųjų atliekų saugyklos modernizavimo galimybių tyrimai **padės pagerinti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo sąlygas ir atitikti sugriežtintus reikalavimus dėl branduolinės energetikos veiklos metu susidarantių atliekų tvarkymo**. Bendradarbiavimas su projekto partneriu iš Norvegijos suteikė galimybes atsakingų institucijų atstovams **įgyti gerosios saugaus ir efektyvaus branduolinių jėgainių eksploatavimo nutraukimo patirties bei sustiprinti kasdienėje darbinėje veikloje reikalingas žinias ir kompetencijas**. Investicijos **prisidėjo užtikrinant sklandų branduolinės energetikos nutraukimo politikos įgyvendinimą** pagal 2021–2030 m. branduolinių objektų ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo plėtros programą¹³¹. Tinkamas radioaktyviųjų atliekų tvarkymas prisidės prie gruntinių vandenų ir biologinės įvairovės apsaugos nuo taršos bei pavojaus žmonių sveikatai mažinimo, todėl ateityje **turės įtakos neigiamam žmonių veiklos poveikio aplinkai mažinimui**.

¹³⁰ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) PO ir projektų vykdytojų atstovais metu surinkta informacija.

¹³¹ LR energetikos ministro įsakymas, „Dėl 2021–2030 metų branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 03-002-06-09-04 „Galutinai sutvarkyti labai mažai, mažai ir vidutiniškai radioaktyvias atliekas“ aprašo patvirtinimo“, Nr. 1-184, 2022 m. birželio 3 d.

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIDINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos investicijomis – užtikrinti optimalų šilumos gamybai naudojamo kuro balansą, efektyviausius energijos tiekimo būdus ir naujos energijos infrastruktūros plėtrą bei didinti energijos vartotojų informuotumą ir sąmoningumą tvaraus energijos vartojimo klausimais. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – gerinti ekosistemų aplinkosauginę būklę ir mažinti neigiamą taršos ir kitos žmonių veiklos poveikį, numatomas **tarpinis pokytis** – padidintas energijos vartojimo efektyvumas. Į jį nukreiptos **intervencijos**: šilumos ir vėsumos potencialo taikymo ir perspektyvinių galimybių vertinimas, interaktyvios platformos efektyviam ir subalansuotam energijos gamybos planavimui kūrimas, specialistų kompetencijų stiprinimas, visuomenės informavimas. Jų metu sukurti **produktai** – parengta išsamaus šilumos ir vėsumos potencialo vertinimo studija, duomenų bazė bei interaktyvus žemėlapis, apmokyti specialistai, įgyvendintos visuomenės informavimo veiklos.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **energetikos politiką planuojančioms ir įgyvendinančioms valstybės institucijoms** – LR energetikos ministerijai ir VŠĮ Lietuvos energetikos agentūrai (*toliau – LEA*). Programos lėšomis sukurta interaktyvi platforma efektyviam ir subalansuotam energijos gamybos planavimui **sudarė sąlygas mažinti LEA tenkančią administracinę naštą** vykdant Nacionalinės Lietuvos energetinės nepriklausomybės strategijos¹³² tikslų stebėseną. Iki intervencijų rengdami ataskaitas EK LEA specialistai patys iš skirtingų šaltinių rinko ir sistemino informaciją apie šalies šilumos ir vėsumos potencialą, o investicijos sudarė galimybes naudotis vienoje vietoje sutelktais duomenimis. Šiuo metu planuojant LR energijos efektyvumo įstatymo¹³³ pakeitimus numatoma, kad visi energijos tiekėjai privalės kasmet pateikti atnaujintą informaciją LEA, kuri yra atsakinga už sukurtos platformos palaikymą. Tai **prisidės siekiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų ir įgyvendinant ES teisės aktų**¹³⁴ **reikalavimus**. Duomenų bazėje pateikiama informacija apie visus energijos išteklius, įskaitant atsinaujinančius energijos išteklius (*toliau – AEI*), **sudaro prielaidas efektyviau planuoti energijos gamybą ir tiekimą bei AEI naudojimo plėtrą šalyje**. Dėl galimybės naudotis platformoje pateikiamais duomenimis apie savivaldybėse egzistuojančią energetikos infrastruktūrą bei elektros ir šilumos gamybos pajėgumus, **tiesioginę naudą gaus ir savivaldybės, ir pramonės ar verslo sektoriaus subjektai**. Savivaldybėms suteikiama informacija, reikalinga vietos lygmens energetikos infrastruktūros plėtros planavimui, o pramonės ar verslo sektoriaus subjektai – informacija, naudinga ekonominės veiklos vykdymui ir plėtrai. Vis dėlto, intervencijos **prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo prisidės tik netiesiogiai** ir su sąlyga, kad duomenų bazėje pateikiama informacija bus reguliariai atnaujinama ir naudojama energetikos politikos planavime. Visgi, pažymėtina, jog duomenų bazėje pateikiama informacija apie šalies energetikos infrastruktūrą ir kitus pajėgumus yra jautri atsižvelgiant į pasikeitusią geopolitinę situaciją, todėl būtina užtikrinti, kad priejimas prie šios informacijos būtų tinkamai apsaugotas. Intervencijos **tik netiesiogiai ir ilguoju laikotarpiu galėtų prisidėti** siekiant programos tikslo – **mažinant žmonių veiklos poveikį aplinkai**¹³⁵.

SAVIVALDYBIŲ PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos investicijomis – didinti savivaldybių pasirengimą prisitaikyti prie klimato kaitos ir didinti visuomenės sąmoningumą apie prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių svarbą. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – gerinti ekosistemų aplinkosauginę būklę ir mažinti neigiamą taršos ir kitos žmonių veiklos poveikį, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprinti savivaldybių gebėjimai prisitaikyti prie klimato kaitos. Į jį nukreiptos **intervencijos**: savivaldybių jautrumo klimato pokyčiams vertinimas, savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planų rengimas, rekomendacijų dėl savivaldybių ekstremaliųjų situacijų valdymo planų tobulinimo formulavimas, savivaldybių darbuotojų kompetencijų stiprinimas. Jų metu sukurti **produktai** –

¹³² LR energetikos ministerija, „Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija 2050“, Prieiga internete: <https://enmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-3/nacionaline-energetines-nepriklausomybes-strategija-2050/>

¹³³ LR energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016 m. lapkričio 3 d. Nr. XII-2702.

¹³⁴ Pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. spalio 25 d. direktyvos (2012/27/ES) dėl energijos vartojimo efektyvumo.

¹³⁵ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) NP atstovais metu surinkta informacija.

parengta savivaldybių jautrumo klimato pokyčiams vertinimo ataskaita, pilotinių savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planai ir joms skirtos rekomendacijos dėl ekstremaliųjų situacijų valdymo planų tobulinimo.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **vietos valdžios institucijoms – savivaldybių administracijoms**. Aštuonioms pilotinėms savivaldybėms parengti prisitaikymo prie klimato kaitos planai apėmė prisitaikymo prie klimato kaitos tikslus, uždavinius ir strategines kryptis, veiksmus ir priemones, atsižvelgiant į konkrečiose savivaldybėse identifikuotas rizikas ir labiausiai pažeidžiamus sektorius. Tai **sudarė prielaidas imtis konkrečių priemonių spręsti prisitaikymo prie klimato kaitos iššūkius ir efektyviau planuoti savivaldybių biudžetų lėšas**, skirtas ekstremaliųjų situacijų valdymui. Savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planai Nacionaliniame prisitaikymo prie klimato kaitos plane 2024–2030 m. yra įvardyti tarp **pagrindinių Lietuvos klimato kaitos prisitaikymo politikos įgyvendinimo priemonių**, numatant poreikį bent kartą per metus stebėti juose nustatytų rodiklių pasiekimus, atspindinčius parinktų prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių veiksmingumą¹³⁶. Programos lėšomis organizuoti mokymai savivaldybių atstovams **leido sustiprinti kompetencijas ir didinti sąmoningumą** prisitaikymo prie klimato kaitos srityje. Dėl investicijų žengtas **svarbus žingsnis sprendžiant žinių, suvokimo ir iniciatyvų prisitaikymo prie klimato kaitos srityje trūkumo savivaldybėse problemą** bei **įgyvendinant Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės trumpalaikius prisitaikymo prie klimato kaitos uždavinius** – įvertinti Lietuvos teritorijos (savivaldybių lygiu) jautrumą klimato kaitos padariniams, numatyti klimato kaitos sukeltos rizikos ir grėsmių valdymo priemones savivaldybių veiklos planuose bei rengti savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planus¹³⁷. Investicijos **padėjo sustiprinti kiek daugiau nei dešimtadalio (8 iš 60) savivaldybių gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos**. Pilotinėms savivaldybėms parengtos rekomendacijos dėl prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių įgyvendinimo jautriausiuose sektoriuose (įskaitant žemės ūkio, miškininkystės, ekosistemų ir bioįvairovės ir vandens išteklių) **ilguoju laikotarpiu netiesiogiai gali prisidėti gerinant ekosistemų aplinkosauginę būklę**. Vis dėlto, sėkmingam prisitaikymo prie klimato kaitos politikos įgyvendinimui svarbu užtikrinti visų šalies savivaldybių išitraukimą rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos planus¹³⁸.

IŠANKSTINIO PERSPĖJIMO APIE BRANDUOLINĮ PAVOJŲ SISTEMOS STIPRINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos investicijomis – užtikrinti patikimą visuomenės informavimo branduolinės avarijos atveju sistemos veikimą, sukurti centralizuotą ir tarpusavyje integruotą perspėjimo sistemų valdymą bei stiprinti institucijų gebėjimus gyventojų perspėjimo srityje. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – gerinti ekosistemų aplinkosauginę būklę ir mažinti neigiamą taršos ir kitos žmonių veiklos poveikį, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprinta išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistema. Į ją nukreiptos **intervencijos**: gyventojų perspėjimo sistemos modernizavimas, kompleksinių civilinės saugos pratybų organizavimas bei gyventojų mokymo ir švietimo programos rengimas. Jų metu sukurti **produktai** – išsigtos ir įdiegtos perspėjimo apie ekstremalias situacijas sirenos bei centralizuota jų valdymo sistema, įgyvendinti kompleksiniai civilinės saugos mokymai, parengta ir įgyvendinta gyventojų mokymo ir švietimo programa.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **civilinės saugos politiką įgyvendinančioms valstybės ir savivaldybių institucijoms** – PAGD, VATESI ir savivaldybių administracijoms. Pasirengimas sirenų įrengimui ir civilinės saugos pratyboms bei jų vykdymas apėmė glaudų bendradarbiavimą tarp projektą įgyvendinusių institucijų ir kitų subjektų. Tai **leido sustiprinti atsakingų institucijų igūdžius koordinuoti veiksmus ir vykdyti visuomenės informavimą bei apsaugą** ekstremaliųjų situacijų atveju, įgyvendinant įstatymuose¹³⁹ numatytas procedūras. Pasirengimo pratyboms metu parengti metodiniai dokumentai gali būti naudojami kaip **metodinės gairės panašaus pobūdžio veiklų vykdymui ateityje**¹⁴⁰. Programos lėšomis papildomai įsigijus įrangą avarijų metu į aplinką

¹³⁶ Nacionalinis prisitaikymo prie klimato kaitos planas 2024–2030 m.: <https://enmin.lrv.lt/public/canonical/1727959989/5217/Priedas%20Nr.%205%20Prisitaikymo%20prie%20klimato%20kaitos%20planas.pdf>.

¹³⁷ LR Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimas Nr. XIV-490 „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“.

¹³⁸ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) NP atstovais metu surinkta informacija.

¹³⁹ Pavyzdžiui, LR krizių valdymo ir civilinės saugos įstatyme, Nr. VIII-971, 1998 m. gruodžio 15 d.

¹⁴⁰ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) projekto vykdytojo atstovais metu surinkta informacija.

išmetamų medžiagų nustatymui ir įgyvendinus specialistų mokymus buvo **sudarytos prielaidos pasirengti reaguoti į galimas avarijas Astravo atominėje elektrinėje (toliau – AE).**

Programos intervencijų **tiesioginę naudą** taip pat gaus **Lietuvos gyventojai**, ypač **savivaldybėse, kuriose įdiegtos sirenos**. Įdiegta centralizuotai valdoma gyventojų perspėjimo sirenų sistema veikia ne tik branduolinio, bet ir kitokio (cheminio, radiacinio, potvynio ar kt.) pavojaus atvejais. Programos investicijomis buvo atnaujintas sirenų tinklas 100 km spinduliu nuo Lietuvos sienos su Baltarusija, kas leido **padidinti perspėjamų apie nelaimės gyventojų skaičių**¹⁴¹. Daugiau nei 700 asmenų dalyvavo pasirengimo galimai avarijai Astravo AE pratybose, kurių metu gyventojai buvo supažindinami su evakuacijos procedūromis ir informuojami, kaip atpažinti pavojų ir elgtis įvairių grėsmių atveju. Šios pratybos buvo itin reikšmingos **stiprinant praktinį institucijų ir visuomenės pasirengimą ekstremalioms situacijoms**, ypač atsižvelgiant į tai, kad tokio pobūdžio veiklos įprastai organizuojamos retai. Programos lėšomis taip pat buvo parengtos ir paviešintos¹⁴² gyventojų mokymo ir švietimo priemonės, kurias planuojama naudoti gyventojų informavimui, ypač jaunosios kartos švietimo įstaigose ir vyresnio amžiaus žmonių įvairių renginių metu. Jos **prisidės prie visuomenės informuotumo didinimo**. Projekto metu įgyvendintos intervencijos apima Rytų Lietuvos regioną – teritorijas, esančias didžiausioje Astravo AE keliamo branduolinio pavojaus rizikoje, todėl neabejotinai **padėjo sustiprinti išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemą**. Vis dėlto, siekiant efektyvaus jos veikimo nacionaliniu mastu svarbu užtikrinti tolygų visos šalies teritorijos padengimą sirenų tinklu. Projekte planuotas sirenų tinklu padengiamos teritorijos išplėtimas devynioms savivaldybėms nebuvo įgyvendintas dėl užsitęsusio antrojo sirenų pirkimo proceso, kuriam pasibaigus nebuvo sudaryta pirkimo sutartis ir reikšminga dalis projektui skirtų lėšų nebuvo panaudota. Nepaisant to, tolesnį sistemos modernizavimą ir sirenų tinklo plėtrą į Vidurio ir Vakarų Lietuvos regioną numatoma užtikrinti ESI fondų lėšomis¹⁴³. Dėl sustiprinto pasirengimo galimam branduoliniam pavojui programos investicijos **sudaro prielaidas mažinti neigiamą žmonių veiklos poveikį**¹⁴⁴.

PLATESNIO MASTO POVEIKIS

Programos intervencijos, tikėtina, prisidės kuriant platesnio masto poveikį **aplinkos apsaugai ir visuomenės saugumui**.

APLINKOS APSAUGA

Programos investicijos į ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimų, branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos ir savivaldybių planavimo prisitaikymo prie klimato kaitos srityje stiprinimą ilguoju laikotarpiu prisidės prie aplinkos apsaugos per **ekosistemų ekologinės būklės gerinimą ir neigiamo poveikio aplinkai mažinimą**. Dėl investicijų pagerinta vandens telkinių būklės stebėseną ir vertinimas, atliekų identifikavimas ir klasifikavimas, radioaktyvių atliekų tvarkymo sąlygos taps pagrindu ateityje **taikyti efektyvesnes priemones, skirtas atliekų tvarkymui, vandens telkinių ir dirvožemio taršos prevencijai, jų būklės gerinimui bei gamtos išteklių išsaugojimui**. Programos lėšomis parengti savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planai sudarys prielaidas įgyvendinti konkrečias priemones, skirtas **suvaldyti neigiamą klimato kaitos poveikį** jautriausiose sektoriuose, įskaitant gamtinę aplinką – ekosistemas, biologinę įvairovę ir vandens išteklius.

VISUOMENĖS SAUGUMAS

Programos investicijos į branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos, išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos ir savivaldybių planavimo prisitaikymo prie klimato kaitos srityje stiprinimą ilguoju laikotarpiu prisidės prie **visuomenės saugumo didinimo**. Dėl investicijų pagerintos radioaktyvių atliekų tvarkymo sąlygos ir sustiprinti kiti branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos pajėgumai sudarys prielaidas

¹⁴¹ Vadovaujantis ETSI TS 102 182 (2010) standartais, yra reikalaujama perspėjimo sistemoms mažiausiai 50 proc. gyventojų perspėti per 3 min. ir 97 proc. gyventojų per 5 min. Įgyvendinus intervencijas yra išpildomi šie reikalavimai.

¹⁴² Patalpintos <https://lt72.lt/> internetinėje svetainėje.

¹⁴³ Pagal pažangos priemonę Nr. 01-004-10-04-01 „Stiprinti gyventojų perspėjimą, informavimą ir savisaugą“.

¹⁴⁴ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) NP ir projekto vykdytojo atstovais metu surinkta informacija.

išvengti radiacijos pavojaus žmonių sveikatai. Programos lėšomis sustiprinta gyventojų perspėjimo sistema, įgyvendintos civilinės saugos pratybos, parengtos gyventojų švietimo priemonės ir savivaldybių ekstremaliųjų situacijų valdymo planai prisidės prie **efektyvesnio visuomenės informavimo pavojų metu, geresnio gyventojų ir institucijų pasirengimo įvairioms ekstremaliosioms situacijoms.**

POVEIKIO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Programos investicijų į ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimų stiprinimą tiesioginė nauda teko aplinkos apsaugos politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms valstybės institucijoms, kurioms sudarytos sąlygos reikšmingai išplėsti vandens stebėjimo plotus ir dažnį, vykdyti sistemingą Baltijos jūros ir jos aplinkos taršos šiuokšlėmis stebėseną ir vertinimą bei tinkamai identifikuoti ir klasifikuoti atliekas. Dėl indėlio vertinant žemės kokybinius parametrus ir stebint žuvų ekosistemos būklę, gerinant atliekų identifikavimą ir viešinant informaciją apie galimybes naudotis prie vandens telkinių esančiomis poilsio zonomis, intervencijų netiesioginė nauda teko žemės ūkio ir žuvininkystės bei atliekų tvarkymo sektorių atstovams ir visuomenei. Investicijos sudarė prielaidas taikyti efektyvesnes vandens telkinių būklės gerinimo, jūros taršos mažinimo ir prevencijos priemones bei sumažinti riziką pavojingas atliekas priskirti prie nepavojingų, todėl neabejotinai prisidėjo stiprinant atsakingų institucijų ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimus. Tam, kad programos investicijos prisidėtų prie ekosistemų aplinkosauginės būklės gerinimo ir neigiamo taršos ir kitos žmonių veiklos poveikio mažinimo, svarbu užtikrinti sukurtų metodinių įrankių tvarumą. Nuotolinio stebėjimo duomenų apdorojimo, panaudojimo ir saugojimo informacinės sistemos tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai, o nacionalinės pavojingų atliekų identifikavimo metodikos - jos integravimas į šalies teisinę bazę.

Investicijų į branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos stiprinimą tiesioginė nauda teko branduolinės energetikos eksploatacijos nutraukimo sistemoje dirbančioms valstybės institucijoms, kurių specialistams sudarytos sąlygos įgyti gerosios saugos ir efektyvaus branduolinių jėginių eksploatavimo nutraukimo patirties bei sustiprinti kasdienėje darbinėje veikloje reikalingas žinias ir kompetencijas, suteikti priemones testuoti atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo projekto įgyvendinimą. Intervencijos sudarė pagrindą pradėti vykdyti pradinį giluminio atliekyno įrengimo darbus, padės pagerinti radioaktyvių atliekų tvarkymo sąlygas ir atitikti sugriežtintus reikalavimus dėl branduolinės energetikos veiklos metu susidarantių atliekų tvarkymo. Investicijos prisidėjo užtikrinant sklandų branduolinės energetikos nutraukimo politikos įgyvendinimą, o tinkamas radioaktyvių atliekų tvarkymas ateityje turės įtakos neigiamam žmonių veiklos poveikio aplinkai mažinimui.

Investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą tiesioginė nauda teko energetikos politiką planuojančioms ir įgyvendinančioms valstybės institucijoms, nes sukurti įrankiai sudarė sąlygas mažinti joms tenkančią administracinę našą, prisidėti siekiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų ir įgyvendinant teisės aktų reikalavimus, efektyviau planuoti energijos gamybą ir tiekimą bei AEI naudojimo plėtrą šalyje. Dėl galimybės naudotis konsoliduotais duomenimis apie savivaldybėse egzistuojančią energetikos infrastruktūrą, elektros ir šilumos gamybos pajėgumus tiesioginę naudą gaus ir savivaldybės, planuojančios vietos lygmens energetikos infrastruktūros plėtrą, bei pramonės ar verslo sektoriaus subjektai, planuojantys savo ekonominės veiklos kryptis ir plėtrą. Intervencijos prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo prisidės tik netiesiogiai ir su sąlyga, kad duomenų bazėje pateikiama informacija bus reguliariai atnaujinama ir naudojama energetikos politikos planavime. Tai numatoma užtikrinti teisės aktų pakeitimais.

Investicijų į savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimų stiprinimą tiesioginė nauda teko savivaldybių administracijoms, kurioms sudarytos galimybės sustiprinti specialistų kompetencijas ir didinti sąmoningumą prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, imtis konkrečių priemonių spręsti prisitaikymo prie klimato kaitos iššūkių ir efektyviau planuoti savivaldybių biudžetų lėšas ekstremalių situacijų valdymui. Intervencijos leido žengti svarbų žingsnį įgyvendinant Nacionalinę klimato kaitos valdymo darbotvarkę, padėjo sustiprinti savivaldybių gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos, o ilguoju laikotarpiu netiesiogiai gali prisidėti gerinant ekosistemų aplinkosauginę būklę. Vis dėlto, jos apėmė tik kiek daugiau nei dešimtadalį šalies savivaldybių. Sėkmingam prisitaikymo prie klimato kaitos politikos įgyvendinimui svarbu užtikrinti visų šalies savivaldybių įsitraukimą rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos planus.

Investicijų į išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos stiprinimą tiesioginė nauda teko civilinės saugos politiką įgyvendinančioms valstybės ir savivaldybių institucijoms bei šalies gyventojams. Institucijoms sudarytos sąlygos stiprinti įgūdžius koordinuoti veiksmus ir vykdyti visuomenės informavimą bei apsaugą ekstremaliųjų situacijų metu, pasirengti reaguoti į galimas avarijas AE. Dėl įdiegtos centralizuotai valdomos sirenų sistemos, pritaikymo gyventojų perspėjimui apie įvairius pavojus, ir išplėsto sirenų tinklo šalyje, didesnė gyventojų dalis ekstremalių situacijų atveju bus informuoti greičiau. Civilinės saugos pratybos leido sustiprinti praktinį institucijų ir visuomenės pasirengimą ekstremalioms situacijoms, o gyventojų mokymo ir švietimo priemonės prisidės prie visuomenės informuotumo didinimo. Intervencijos neabejotinai padėjo sustiprinti išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemą, o dėl sustiprinto pasirengimo galimam branduoliniam pavojui programos investicijos sudarė prielaidas mažinti neigiamą žmonių veiklos poveikį. Vis dėlto, siekiant efektyvaus jos veikimo nacionaliniu mastu svarbu užtikrinti tolygų visos šalies teritorijos padengimą sirenų tinklu. Tolesnį sistemos modernizavimą ir sirenų tinklo plėtrą numatoma vykdyti kitų finansavimo šaltinių lėšomis.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį aplinkos apsaugos ir visuomenės saugumo srityse.

2.3.3 INVESTICIJŲ TVARUMAS

Virš ketvirtadalio (29 proc.) projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai** – įsigyta ir įdiegta įranga bei priemonės. Jų atžvilgiu projektų vykdytojams taikytas reikalavimas ilgalaikį turta, kuriam įsigyti buvo skirtas projekto finansavimas, išlaikyti projektų įgyvendinimo metu ir **5 metus po projektų įgyvendinimo** pabaigos. Projekto, kurio metu įdiegta vandenų būklės nuotolinio stebėjimo duomenų tvarkymo sistema, metu sukurtų infrastruktūrinių produktų tvarumą padės užtikrinti projekto vykdytojo **sutartiniai įsipareigojimai** ne tik išlaikyti įrangą, bet ir per 5 metus nuo projekto įgyvendinimo pabaigos **pasiekti rezultato rodiklius**, matuojančius visų upių, ežerų ir tvenkinių kadastre esančių ežerų ir tvenkinių, kuriuose kasmet vertinamos chlorofilo koncentracijos, dalį. Ši sistema bus naudojama pagrindinės valstybės institucijos, atsakingos už valstybinį aplinkos monitoringą, tad jos palaikymas ir atnaujinamas planuojamas iš **institucijos tęstinės veiklos ir kitų finansavimo šaltinių** (pavyzdžiui, programos LIFE) **lėšų**. Programos lėšomis iš dalies modernizuotos gyventojų perspėjimo sistemos tolesnis atnaujinimas ir plėtra numatyta **2021–2027 m. ESI fondų lėšomis**¹⁴⁵.

Visų projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **tvarūs neinfrastruktūriniai produktai** – metodiniai, analitiniai, IT produktai. Šių produktų tvarumas bus užtikrintas **integravus juos į institucijų tęstinę veiklą, strateginę darbotvarkę ar net šalies teisinę bazę**. Programos lėšomis parengta pavojingų atliekų identifikavimo metodika buvo **patvirtinta teisės aktu**¹⁴⁶, o jos tolesnis naudojimas bus užtikrintas pateikus **nuorodą į šią metodiką teisės aktuose, reglamentuojančiuose atliekų tvarkymą**, taip įpareigojant atsakingas institucijas, juridinius asmenis ir ūkio subjektus ją taikyti. Sukurtos interaktyvios platformos efektyviam ir subalansuotam energijos gamybos planavimui naudojamą bei atnaujinimą numatoma užtikrinti **LR energijos efektyvumo įstatymo pakeitimais**, pagal kuriuos visi energijos tiekėjai privalės kasmet pateikti atnaujintą informaciją LEA, atsakingai už sukurtos platformos palaikymą¹⁴⁷. Projektas, skirtas branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos stiprinimui, yra **sudėtinė atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo projekto dalis**, tad parengta panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų galutinio padėjimo Lietuvos teritorijoje koncepcija bei kiti produktai bus naudojami tęsiant atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo veiklas ir taps pagrindu giluminio atliekyno įrengimui ateityje. Parengtų metodinių gairių dėl jūros aplinką teršiančių šiukšlių tyrimų vykdymo tęstinį naudojimą užtikrins jų **naudotojų statusas** – jos bus naudojamos pagrindinių aplinkos apsaugos politiką planuojančių ir įgyvendinančių institucijų ne tik politikos priemonių planavimui, bet ir atsiskaitymui dėl tarptautinių teisės aktų vykdymo. Prie parengtų savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planų ir atnaujintų ekstremaliųjų situacijų valdymo planų tvarumo prisidės jų **įtraukimas į Nacionalinį prisitaikymo prie klimato kaitos planą 2024–2030 m.**, numatant poreikį bent kartą per metus stebėti juose nustatytų rodiklių pasiekimus, atspindinčius parinktų prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių veiksmingumą¹⁴⁸. Vis dėlto, šių produktų tęstinis naudojimas didele dalimi priklausys nuo **savivaldybių sąmoningumo ir politinės valios**.

TVARUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Virš ketvirtadalio projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti infrastruktūriniai produktai – įsigyta ir įdiegta įranga bei priemonės, kurių tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai, integravimas į institucijų tęstinę veiklą ir numatytas kitų finansavimo šaltinių finansavimas. Visų projektų įgyvendinimo metu sukurtų tvarių neinfrastruktūrinių produktų – metodinių, analitinių, IT produktų – tęstinį naudojimą padės užtikrinti jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą, strateginę darbotvarkę ar net šalies teisinę bazę bei naudotojų statusas. Vis dėlto, savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planų ir atnaujintų ekstremaliųjų situacijų valdymo planų tvarumas didele dalimi priklausys nuo savivaldybių sąmoningumo ir politinės valios.

¹⁴⁵ Pagal Civilinės saugos stiprinimo ir plėtros programos pažangos priemonę Nr. 01-004-10-04-01 „Stiprinti gyventojų perspėjimą, informavimą ir savisaugą“.

¹⁴⁶ LR aplinkos ministro 2023 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. D1-246 „Dėl Pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo metodikos patvirtinimo“.

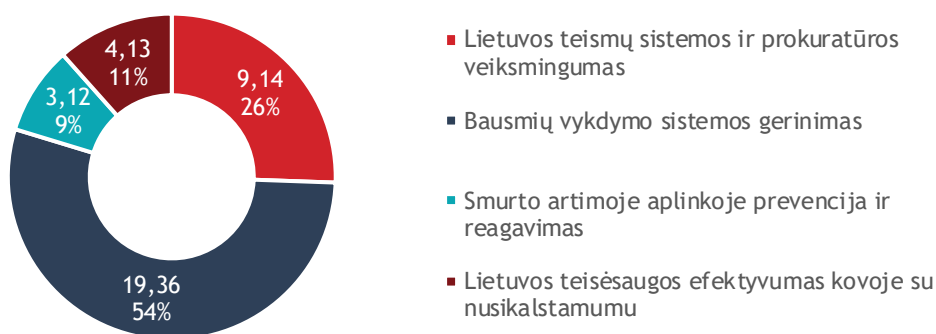
¹⁴⁷ Remiantis interviu su programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) NP atstovais metu surinkta informacija.

¹⁴⁸ Nacionalinis prisitaikymo prie klimato kaitos planas 2024–2030 m.: <https://enmin.lrv.lt/public/canonical/1727959989/5217/Priedas%20Nr.%205%20Prisitaikymo%20prie%20klimato%20kaitos%20planas.pdf>.

2.4 PROGRAMA „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06)

Programos tikslas – **stiprinti teisinę valstybę**. Pagal programą buvo įgyvendinti **5 projektai**, kuriems bendrai teko **35,75 mln. Eur** EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų ir VB lėšų (iš viso panaudota virš 93 proc. projektams skirtų lėšų¹⁴⁹). Siekiant programos tikslo buvo finansuotos veiklos 4 srityse – **teismų sistemos ir prokuratūros veiksmingumo didinimo, bausmių vykdymo sistemos gerinimo, smurto šeimoje ir dėl lyties prevencijos ir reagavimo sistemos stiprinimo bei teisės saugos efektyvumo kovojant su nusikalstamumu didinimo**.

Daugiau nei pusė (54 proc.) programos projektų lėšų buvo skirta bausmių vykdymo sistemos gerinimui, ketvirtadalis (26 proc.) – teismų sistemos ir prokuratūros veiksmingumo didinimui, po maždaug dešimtadalį (atitinkamai, 11 proc. ir 9 proc.) – teisės saugos efektyvumo kovojant su nusikalstamumu didinimui bei smurto šeimoje ir dėl lyties prevencijos ir reagavimo sistemos stiprinimui (žr. 11 paveikslas).

11 PAVEIKSLAS. LT06 PROGRAMOS PROJEKTŲ IŠ VISO DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMATINES SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

12 PAVEIKSLAS. LT06 PROGRAMOS PROJEKTŲ PATVIRTINTŲ PATIRTŲ IŠLAIDŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL LIETUVOS INSTITUCIJAS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis¹⁵⁰

Programos projektus įgyvendino **4 unikalūs projektų vykdytojai** – Lietuvos **valstybės institucijos ar įstaigos**. Visi projektai įgyvendinti su partneriais iš Norvegijos (9 subjektai), o keli projektų vykdytojai turėjo nacionalinį partnerį (5 valstybės institucijas ar įstaigas). **Lietuvos subjektams** (projekto vykdytojams ir partneriams) teko didžioji dalis (**34,1 mln. Eur** arba virš 90 proc.) programos projektams skirtų lėšų. Beveik pusė (47 proc.) jų gavo Lietuvos kalėjimų

¹⁴⁹ Lyginant projektų deklaruotas lėšas su projektų biudžetų lėšomis.

¹⁵⁰ Patirtų išlaidų pagrindimo dokumentų ataskaita (P13).

tarnyba (*toliau – LKT*), iki ketvirtadalio (23 proc.) – Nacionalinė teismų administracija (*toliau – NTA*). Likusioms institucijoms teko po mažiau nei 10 proc. lėšų (žr. 12 paveikslas).

2.4.1 INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

RODIKLIŲ PASIEKIMO MASTAS

Programos pasiekimai išreikšti per **65 teminius stebėsenos rodiklius** (50 produkto, 15 rezultato) ir **8 dvišalio bendradarbiavimo stebėsenos rodiklius** (5 produkto, 3 rezultato). Programos stebėsenos rodiklių pasiekimai detalizuoti 10 lentelėje.

TEISMŲ SISTEMOS IR PROKURATŪROS VEIKSMINGUMO DIDINIMAS

Keturių penktadalių (80 proc.) rodiklių tiek pagal sutartis, tiek programoje suplanuotos reikšmės buvo **beveik pasiektos, pasiektos ar viršytos** (90–679 proc. rezultatyvumas). Ypač aukštas rezultatyvumas fiksuotas rezultato rodiklio „*Tam tikros kategorijos prioritetinės srities nusikalstamų veikų vidutinė ikiteisminių tyrimų trukmė*“ atveju – ikiteisminių tyrimų trukmę pavyko sutrumpinti beveik **7 kartus daugiau**, negu buvo planuota. Prie to iš dalies prisidėjo projekto metu **įsigyta įranga**, leidusi **suskaitmenizuoti prokuratūros darbo** – ikiteisminio tyrimo organizavimo ir atlikimo – **procesus**. Neatmetama, jog ypatingai aukštam rodiklio rezultatyvumui įtakos galėjo turėti ir **nepakankamai ambicinga nustatyta siektina reikšmė**.

Penktadalio (20 proc.) rodiklių pagal sutartis suplanuotos reikšmės **nepasiektos visa apimtimi**. Kelių rodiklių atveju fiksuotas **vidutinis (64–67 proc.) rezultatyvumas** („*Teismų, kuriuose atnaujinta infrastruktūra, skaičius*“, „*Apmokytų teismų sistemos atstovų skaičius*“ ir „*Su prokuratūra susijusių parengtų gairių, vertinimų ir rekomendacijų skaičius*“). Dėl COVID-19 pandemijos ir Rusijos karo prieš Ukrainą sukeltos **infliacijos** išaugus kainoms buvo atnaujinta ne trijų teismų, kaip planuota programoje, o dviejų teismų infrastruktūra. Rodiklio, matuojančio apmokytų teismų sistemos atstovų skaičių, sutartyje numatyta reikšmė nepasiekta visa apimtimi dėl **pandemijos sukeltų organizacinių iššūkių**. Ekstremaliosios situacijos metu mokymai negalėjo vykti ir buvo prarasta reikšminga dalis laiko, skirta projekto įgyvendinimui, nepaisant vėliau pratęsto projekto įgyvendinimo laikotarpio. Rodiklio, matuojančio parengtų metodinių dokumentų skaičių, sutartyje numatyta reikšmė **bus pasiekta IT įrankio pagalba automatizavus tvarkomus dokumentus** ir parengus paskutinį dokumentą – rekomendacijas dėl prokurorų specializacijos. **Neigiamas rezultatyvumas** (-276 proc.) nustatytas rezultato rodiklio „*Vidutinė baudžiamųjų bylų nagrinėjimo teismuose trukmė (dienomis)*“ atveju¹⁵¹. Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo trukmė **ne tik nesutrumpėjo tiek, kiek buvo planuota, bet pailgėjo** daugiau nei mėnesiu. Tai daugiausiai sąlygojo su **baudžiamojo proceso specifika susiję išoriniai veiksniai** – proceso šalių ir jų atstovų neatvykimas į teismą, prašymai atidėti bylos nagrinėjimą, papildomų įrodymų rinkimas, COVID-19 pandemijos įtaka, bylų sustabdymas dėl kaltinamųjų paieškos ar iki ekspertizės atlikimo. Be to, rodiklio **skaičiavimo metodika** pagrįsta vidutine baigtų bylų nagrinėjimo trukme, neatsižvelgiant į pastaruoju metu skiriamą prioritetą senų bylų nagrinėjimui. Atsižvelgiant į tai, vertinama, kad šis **rodiklis** yra labiau poveikio tipo ir **nėra tinkamas** siekiant matuoti projekto veiklų sėkmę.

BAUSMIŲ VYKDYMO SISTEMOS GERINIMAS

Daugiau nei keturių penktadalių (86 proc.) rodiklių tiek programoje, tiek projekto sutartyje suplanuotos reikšmės buvo **beveik pasiektos, pasiektos ar viršytos** (91–500 proc. rezultatyvumas). Ypač aukštu rezultatyvumu pasižymėjo rodiklis „*Nevyriausybinių organizacijų, įtrauktų į nuteistųjų resocializacijos procesą, skaičius*“. Į nuteistųjų resocializacijos procesą įtrauktų NVO skaičius buvo **5 kartus didesnis**, nei suplanuota programoje, ir **2,5 karto**

¹⁵¹ Pažymėtina, jog neigiamas rodiklio rezultatyvumas neindikuoja projektinių veiklų žalos jo pasiekimui. Tai reiškia, jog rodiklis yra stipriai veikiamas išorės aplinkybių, todėl projektinių veiklų indėlis jo pasiekimui yra labai ribotas.

didesnis, nei suplanuota projekto sutartyje. Platesnį NVO įtraukimą į projekto veiklas lėmė **papildomai skirtos lėšos**, programos įgyvendinimo eigoje atsiradusios dėl sutaupymų (vietoje naujo pastato statymo nusprendus pritaikyti jau esamas patalpas). Taip pat buvo **ženkliai viršytos** rodiklių „Teisėjų ir prokurorų, dalyvaujančių susitikimuose / seminaruose / konferencijose dėl nuteistųjų elektroninio stebėjimo priemonių naudojimo, skaičius“ (287 proc. rezultatyvumas) ir „Nuteistųjų, perkeltų iš pilotinių pataisos įstaigų į pusiaukelės namus ir (ar) lygtinai paleistų iš pataisos įstaigų, skaičius“ (233 proc. rezultatyvumas) programoje ir projekto sutartyje suplanuotos reikšmės. Aukštą pastarojo rodiklio rezultatyvumą nulėmė **didelis nuteistųjų suinteresuotumas keltis į pusiaukelės namus**, kuriuose kalinimo sąlygos jiems yra palankesnės.

Rodiklio „Per metus taikytų alternatyvių laisvės atėmimui bausmių ir priemonių skaičius“ atveju fiksuotas **vidutinis rezultatyvumas** (79 proc.). Nors bendrai taikomų alternatyvių bausmių skaičius šalyje auga, tai priklauso nuo konkrečiu laikotarpiu **vyraujančių nusikaltimų sunkumo**, taip pat – **teismų ir visuomenės požiūrio**. Tai reiškia, jog projekto veiklos prie alternatyvių bausmių taikymo **galėjo prisidėti tik iš dalies**. Kadangi rodiklio pasiekimą **nulemia išorinės priežastys**, rodiklis **nėra tinkamas** siekiant matuoti projekto veiklų sėkmę. Su alternatyvių bausmių taikymu galimai susijęs ir „Vienam darbuotojui tenkančių nuteistųjų skaičius“ rodiklis, kurio atveju fiksuotas aukštas (91 proc.) rezultatyvumas. Vienam darbuotojui tenkantis nuteistųjų skaičius **reikšmingai sumažėjo, lyginant su pradine reikšme** (nuo 60 asmenų 2018 m. iki 19 asmenų 2024 m.). Kadangi bausmių vykdymo sistema (*toliau – BVS*) sistema susiduria su darbuotojų stygiu, projekto intervencijos, tokios kaip elektroninio stebėjimo centro įrengimas, skirtos **gerinti alternatyvių laisvės atėmimui bausmių atlikimo sąlygas**, galimai turėjo įtakos įkalintų asmenų skaičiaus mažinimui. Rodiklio „Probacijos tarnybos darbuotojų, dirbančių pilotinėse įstaigose, skaičius“ projekto sutartyje suplanuota reikšmė **nebuvo pasiekta visa apimtimi** (83 proc. rezultatyvumas). Tai nulėmė iššūkiai **pritraukiant ir išlaikant darbuotojus BVS**. Rodiklio „Bausmių vykdymo sistemos įstaigų ir jų padalinių, kuriuose pataisos pareigūnų profesinio mokymo įstaigos kursantai atlieka mokomąją praktiką, skaičius“ projekto sutartyje suplanuota reikšmė pasiekta visa apimtimi, nors faktinis mokomosios praktikos vietų skaičius buvo **keturis kart mažesnis, nei numatyta rengiant programą**. Taip nutiko dėl pasikeitusių **projekto įgyvendinimo aplinkybių** nusprendus pritaikyti ne visų 8, o 2 Lietuvos kalėjimų (Vilniaus ir Pravieniškių 1-ojo) infrastruktūrą pareigūnų praktinio mokymo tikslams.

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJA

Beveik trijų ketvirtadalių (73 proc.) rodiklių tiek programoje, tiek projekto sutartyje suplanuotos reikšmės buvo **beveik pasiektos, pasiektos ar viršytos** (90–200 proc. rezultatyvumas). Ypač aukštas rezultatyvumas fiksuotas rodiklių „NVO, sistemingai dalyvaujančių projekto veiklose, skaičius“ (200 proc.) ir „Asmenų, dalyvaujančių vietos bendruomenėms skirtuose susitikimuose apie smurtą šeimoje ir dėl lyties, skaičius“ (162 proc.) atveju. Aukštas jų pasiekimo lygis rodo **didelį vietos bendruomenių ir NVO suinteresuotumą smurto artimoje aplinkoje (toliau – SAA) prevencija ir bendrą SAA klausimo aktualumą** šalyje. Rodiklio „Policijos pareigūnų, reaguojančių į smurto šeimoje ir dėl lyties atvejus, dalis, naudojanti vaizdo kameras įkalčiams rinkti“ programoje suplanuota reikšmė buvo šiek tiek viršyta (116 proc. rezultatyvumas). Šis rodiklis atspindi kūno kameromis aprūpintų įvairius įvykius reaguojančių policijos pareigūnų dalį nuo viso reaguojančių policijos pareigūnų skaičiaus. Vis dėlto, skaičiuojant šio rodiklio reikšmę neatsižvelgta, jog vienu metu dirba ne visi reaguojantys policijos pareigūnai. Atsižvelgiant į vienu metu „gatvėje dirbančių“ pareigūnų skaičių, turimas kamerų skaičius yra pakankamas **aprūpinti visus faktiškai reaguojančius pareigūnus**. Projekto įgyvendinimo metu policijos pareigūnų atliktų prevencinių apsilankymų pagal IT sistemos rizikos vertinimą skaičius viršytas beveik dvigubai (189 proc. rezultatyvumas). Tai iš dalies nulėmė sėkmingai veikianti **SAA orderių išdavimo sistema**, pradėta taikyti nuo 2023 m. liepos mėn. Smurto orderių taikymo praktiką papildė projekto lėšomis sukurta smurto rizikos valdymo informacinė sistema (*toliau – RVIS*), kurioje automatiškai kaupiama informacija apie už SAA teistus ir (ar) smurto orderį gavusius asmenis. Remiantis RVIS duomenimis, policija formuoja **prevencinių pokalbių krepšelius** ir atitinkamai vykdo prevencinius apsilankymus. Tokiu būdu, šios priemonės prisideda prie geresnio **rizikos grupės asmenų identifikavimo** ir reikiamo kiekio prevencinių

apsilankymų vykdymo¹⁵². Atskiru rodikliu matuojamas policijos pareigūnų atliktų prevencinių apsilankymų skaičius po projekto pabaigos, todėl jo pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota** – rodiklį planuojama pasiekti per 5 metus po projekto įgyvendinimo pabaigos.

Programoje ir projekto sutartyje suplanuota rezultato rodiklio „Metinis smurto šeimoje ir dėl lyties atvejų skaičius, kai įkalčiai, surinkti naudojant vaizdo kameras, panaudojami atliekant ikiteisminį tyrimą“ reikšmė **nepasiekta visa apimtimi** (85 proc. rezultatyvumas). Tai nulėmė **nepasitvirtinusios planavimo metu darytos prielaidos**. Remiantis to meto tendencijomis, buvo tikimasi, jog ikiteisminių tyrimų skaičius augs, tačiau investicijų įgyvendinimo metu stebėta **pasikeitusi teisminė praktika**, kurioje dažniau pasirenkama ikiteisminius tyrimus nutraukti arba jų apskritai nepradėti. Pažymėtina, kad šis **rodiklis** yra labiau poveikio tipo ir **nėra tinkamas** siekiant matuoti projekto veiklų sėkmę. Kūno kamerų taikymo naudai matuoti tikslingiau naudoti ne kiekybinius, o kokybinius rodiklius, tokius kaip prokurorų ir teisėjų nuomonė apie vaizdo įrašų vaidmenį baudžiamajame procese. Produkto rodiklio „Savivaldybių, sistemingai dalyvaujančių projekto veiklose, skaičius“ programoje ir projekto sutartyje suplanuota reikšmė buvo **pasiekta tik trečdaliu** – projekto veiklose dalyvavo tik 20 iš 60 savivaldybių. Nors realias žemo savivaldybių įsitraukimo priežastis įvertinti sunku, tam įtakos gali turėti **skirtingas politinės valios lygis** bei **SAA problemos masto supratimas** atskirose savivaldybėse. **Neigiamas rezultatyvumas** (-631 proc.) fiksuotas rodiklio „Teismui perduotų bylų dėl smurto šeimoje ir dėl lyties skaičiaus santykis su gautų pranešimų apie smurtą šeimoje ir dėl lyties skaičiumi“ atveju¹⁵³. Nors dėl **COVID-19 pandemijos**¹⁵⁴ bei **vaiko teisių apsaugos sistemos pokyčių**¹⁵⁵ išaugo gaunamų pranešimų dėl SAA kiekiai, pastaruoju metu **susiformavusi teisminė praktika nulėmė**, kad teismui perduodamų bylų skaičiai sumažėjo. Atsižvelgiant į tai, vertinama, kad šis **rodiklis** yra labiau poveikio tipo ir **nėra tinkamas** siekiant matuoti projekto veiklų sėkmę.

TEISĖSAUGOS EFEKTYVUMO KOVOJE SU NUSIKALSTAMUMU DIDINIMAS

Visų rodiklių tiek programoje, tiek projekto sutartyje suplanuotos reikšmės buvo **beveik pasiektos, pasiektos ar viršytos** (93–847 proc. rezultatyvumas). **Ypač aukštas rezultatyvumas** fiksuotas rodiklį „Vaizdų, įkeltų į įsigytas elektroninių įrodymų saugojimo laikmenas, skaičius“ (847 proc.) ir „Užduočių, atliktų naudojant įsigytas priemones (programinę ir techninę įrangą), skaičius“ (357 proc.) atvejais. Tiek projekto sutartyje, tiek programoje suplanuotas į įsigytas elektronines įrodymų saugojimo laikmenas įkeltų vaizdų skaičius **viršytas virš 8 kartų**. Tam įtakos turėjo **policijos darbo ypatumai** (išaugę kriminalinės policijos biuro darbuotojų bei tiriamų nusikaltimų skaičiai), **technologinės priežastys** (modernėjanti nusikaltėlių įsigyjama ir naudojama įranga, dėl sumažėjusių kainų išaugęs policijos turimų laikmenų skaičius), taip pat **2021 m. migrantų krizė** (jos metu vaizdo įrašymo priemonėmis fiksuoti dideli skaičiai sienos kirtimo pažeidimų). Savo ruožtu, suplanuotas užduočių, atliktų įsigytas priemones, skaičius **viršytas virš 3,5 karto**. Tai sietina su **didele įrangos nauda** ir jos **atveriamos naujomis galimybėmis** policijos darbe.

DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS

Visų dvišalio bendradarbiavimo **produkto rodiklių** pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės **beveik pasiektos, pasiektos ar viršytos** (93–113 proc. rezultatyvumas), o pagal **programą** suplanuotos reikšmės **pasiektos ar ženkliai viršytos** (100–282 proc. rezultatyvumas). Visos programoje suplanuotos dvišalio bendradarbiavimo **rezultato rodiklių** reikšmės buvo **viršytos** (104–126 proc. rezultatyvumas). Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, kad **pasitikėjimo** tarp bendradarbiaujančių paramos gavėjų ir donorų subjektų **vertinimas** siekia 5,67 balus iš 7, o **pasitenkinimo partneryste** – tik 4,67 balus iš 7. Darytina išvada, jog programos planavimo metu pasirinktos

¹⁵² Remiantis interviu su projekto vykdytojo atstovais metu surinkta informacija.

¹⁵³ Pažymėtina, jog neigiamas rodiklio rezultatyvumas neindikuoja projektinių veiklų žalos jo pasiekimui. Tai reiškia, jog rodiklis yra stipriai veikiamas išorės aplinkybių, todėl projektinių veiklų indėlis jo pasiekimui yra labai ribotas.

¹⁵⁴ LRT.lt, „Per COVID-19 pandemiją visose šalyse padaugėjo skundų dėl šeimose patiriamo smurto“, 2022 m. Prieiga internete: https://www.lrt.lt/naujienos/sveikata/682/1814676/per-covid-19-pandemija-visose-salyse-padaugejo-skundu-del-seimose-patiriamo-smurto?srsltid=AfmBOopvITORZKrz7-Pt0B9PkFEVLkS_Sha0pilgoOhbjis8skScvGkq

¹⁵⁵ LR Seimo pranešimas spaudai „Savižudybių ir smurto prevencijos komisija: „Nuo vaiko teisių apsaugos reformos pradžios pavyko nuveikti daug – galime džiaugtis į iššūkius kūrybiškai reaguojančia sistema“, 2024 m. Prieiga internete: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=40817&p_k=1&p_t=287842

nepakankamai ambicingos rodiklių reikšmės. Duomenų apie rezultato rodiklio „Bendradarbiaujančių organizacijų, pritaikančių partnerystę įgytas žinias, dalis“ pasiekimą nėra dėl respondentų trūkumo.

PAPILDOMOS NAUDOS IR LĖŠŲ PAKANKAMUMAS

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus. Vis dėlto, intervencijų, skirtų BVS gerinimui bei prokuratūros veiksmingumui didinti, atvejais, galima išskirti kelis **papildomai sukurtus, bet rodikliais neišreikštus produktus**, tokius kaip **IT įranga ir įrankiai, metodiniai dokumentai**. Pirma, Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros (toliau – GP) įsigyta **IT įranga** reikšmingai prisidėjo prie **prokuratūros** darbo palaikymo COVID-19 pandemijos metu, suteikiant galimybę tęsti baudžiamuosius procesus nuotoliu. Antra, BVS gerinimui skirtą projektą metu buvo parengtas **dinaminės apsaugos taikymo įkalinimo įstaigose vadovas**, svarbus BVS diegiant dinaminės apsaugos modelį – kertinę priemonę stiprinant BVS darbuotojų ir nuteistųjų saugumą, nuteistųjų reintegraciją į visuomenę ir mažinant recidyvą. Trečia, pastarojo projekto lėšomis taip pat buvo įdiegtos ar pradėtos diegti **IT priemonės** bei įsigyta **IT įranga**, naudojamos įkalinimo ir probacijos įstaigų veikloje – **centralizuotas rizikos vertinimo metodikos START:AV elektroninis įrankis, el. paslaugų nuteistiesiems sistema, įranga centralizuotam pilotinių įstaigų stebėjimui bei nuteistųjų judėjimo kontrolei (apykojėms) fiksuoti**. Šie IT sprendimai reikšmingai prisidėjo prie BVS skaitmenizacijos didinimo.

Projektui skirtų **lėšų pakankamumas kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti** apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip **aukštas** (4,66 balo iš 5). Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, jog apklausoje dalyvavo **3 iš 5 projekto vykdytojų atstovų**, o **lėšų pakankamumas tarp projektų varijavo**. Projektuose, skirtuose teismų sistemos ir BVS gerinimui, susidurta su **lėšų nepakankamumu infrastruktūrinėms veikloms dėl infliacijos** paveiktų kainų. Kadangi numatytos infrastruktūros atnaujinimui visa apimtimi lėšų pritrūko, buvo investuota į **mažesnio skaičiaus infrastruktūrinių objektų atnaujinimą**, taip pat skiriant **daugiau lėšų neinfrastruktūrinio tipo projektų veikloms**. Finansinės apimtys požiūriu didžiausiam projektui, skirtam BVS gerinimui, taip pat buvo **numatytos programos rezervo lėšos**. Visgi, dėl **iššūkių užtikrinant sklandų projekto įgyvendinimo procesą** didelė dalis šiam projektui skirtų lėšų buvo nepanaudota. Projekte, skirtame SAA prevencijai, su lėšų pakankamumo iššūkiais nesusidurta, kadangi projekto vykdytojas prie projekto įgyvendinimo **reikšmingai prisidėjo nuosavomis lėšomis**.

REZULTATYVUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Projektų lygmeniu virš keturių penktadalių programos rodiklių pasiekimo mastas yra aukštas, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Didesnį, nei planuota, rezultatyvumą nulėmė projektų įgyvendinimo metu papildomai skirtos lėšos, programos įgyvendinimo eigoje atsiradusios dėl sutaupymų, didelis nuteistųjų suinteresuotumas keltis į pusiaukelės namus bei vietos bendruomenių ir NVO suinteresuotumas dalyvauti SAA prevencijos veiklose, taip pat didelė įsigytos kriminalistinių tyrimų įrangos nauda ir pritaikymo galimybės. Mažesnis, nei planuota, rezultatyvumas siejamas su įvairiomis išorinėmis priežastimis – ribotu savivaldybių įsitraukimu ar vidiniais teismų darbo organizavimo ypatumais. Atnaujintų infrastruktūros objektų ar apmokytų asmenų skaičių kiekybinių tikslų pasiekimui visa apimtimi sutrukdė viešųjų pirkimų, COVID-19 pandemijos ir (ar) infliacijos sukelti iššūkiai projektų įgyvendinimo metu. Projekto, skirtą BVS, rodiklių pasiekimui neigiamą įtaką turėjo iššūkiai pritraukiant ir išlaikant darbuotojus. Galiausiai, kai kurie programoje pasirinkti stebėsenos rodikliai yra labiau poveikio tipo. Šių rodiklių tinkamumas matuoti intervencijų rezultatus yra ribotas dėl išorinių veiksnių įtakos jų pasiekimui.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta papildomų, rodikliais neišreikštų produktų, tokių kaip IT įranga ir įrankiai bei metodiniai dokumentai. Lėšų pakankamumas tarp projektų varijavo. Viena projekto susidurta su lėšų trūkumu dėl infliacijos sukkelto kainų augimo, kas sutrukdė suplanuotas infrastruktūrines veiklas įgyvendinti visa apimtimi. Kitame projekte ne tik nepritrūko lėšų, bet dėl iššūkių užtikrinant sklandų projekto įgyvendinimo procesą didelė dalis lėšų liko nepanaudota. Dar vieno projekto metu su lėšų trūkumu nesusidurta dėl reikšmingo projekto vykdytojo nuosavo finansinio indėlio.

2.4.2 INVESTICIJŲ POVEIKIS

INVESTICIJŲ NAUDA TIKSLINĖMS GRUPĖMS

TEISMŲ SISTEMOS IR PROKURATŪROS VEIKSMINGUMO DIDINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos intervencijomis – didinti visuomenės pasitikėjimą teismais ir prokuratūra, trumpinti nagrinėjamų bylų trukmę, modernizuoti (skaitmeninti) teismų ir prokuratūros darbą bei subalansuoti šių institucijų darbo krūvius. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti teisinę valstybę, numatomas **tarpinis pokytis** – padidintas Lietuvos teismų sistemos ir prokuratūros veiksmingumas ir efektyvumas. Į jį nukreiptos **intervencijos**: teismų ir prokuratūros infrastruktūros atnaujinimas, darbuotojų kompetencijų stiprinimas, teisėjų atrankos ir vertinimo modelio kūrimas, institucijų įvaizdžio gerinimas, baudžiamojo proceso reglamentavimo vertinimas ir kt. Jų metu sukurti **produktai** – įdiegtos priemonės teismų sistemos ir prokuratūros veiklos efektyvumo didinimui.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko teismų ir prokuratūros darbuotojams (įskaitant vadovus, teisėjus ir prokurorus), **netiesioginė nauda** – teismo lankytojams bei baudžiamojo proceso dalyviams.

Teismo lankytojai ir baudžiamojo proceso dalyviai netiesioginę naudą gaus dėl projekto metu atnaujintų dviejų Lietuvos teismų viešųjų erdvių, kurios yra geriau **pritaikytos prie teismo lankytojų poreikių**. Įvedus srautų valdymo sistemas **sukurtos palankesnės sąlygos lankytojams patogiau patekti į reikiamas teismų patalpas**, o įrengti vaikų apsaugos kambariai prisidės prie **saugesnės aplinkos kūrimo šiuose teismuose**. Šios intervencijos, skirtos užtikrinti teismų saugumą ir jų patogumą lankytojams, be kita ko, turi teigiamos įtakos didinant lankytojų pasitikėjimą šiomis įstaigomis. Prie **Lietuvos teismų ir jų darbuotojų saugumo užtikrinimo** prisidės ir 16-oje šalies teismų įdiegtos įeigos kontrolės sistemos, kuriomis **atskirtos viešosios ir administracinės teismų erdvės**. Prokuratūros sistemoje įdiegtas naujas klientų aptarnavimo standartas sukurs prielaidas **baudžiamojo proceso dalyviams teikiamų paslaugų kokybės gerinimui**.

Teismų darbo veiksmingumo didinimui reikšmingą įtaką turės projekto metu sukurtas teisėjų atrankos ir vertinimo modelis, kurio **tiesioginę naudą jaučia teismų sistemos darbuotojai**. Iki modelio sukūrimo už visą teisėjų atrankos procesą buvo atsakinga atrankos komisija, neturėjusi visų reikiamų kompetencijų ir priemonių išsamiam vertinimui atlikti. Įdiegus naują modelį atrankų metu atliekamas ne tik pretendentų dalykinių, bet ir psichologinių kompetencijų nepriklausomas vertinimas. Nuo 2022 m. pradėtas taikyti naujas teisėjų atrankos ir vertinimo modelis padeda atrinkti tinkamesnius, iš anksto apibrėžtus ir aiškiai kvalifikacinius kriterijus atitinkančius specialistus, todėl **prisidės prie teisėjų atrankų kokybės gerinimo** ir paties **atrankos proceso skaidrumo didinimo**. Veiksmingai teisėjų atrankai vykdyti taip pat svarbi projekto metu sukurta teisėjų ir pretendentų į teisėjus informacinė sistema, skirta centralizuotai tvarkyti informaciją apie pretendentes į teisėjus. Pastaroji teigiamai prisidėjo prie **teismų darbo skaitmeninimo ir efektyvumo didinimo**. **Teismų sistemos darbuotojai** tiesioginę naudą gaus ir iš sukurto **vadovų kompetencijų modelio**, sudariusio galimybes jau dirbantiems ir pradėjusiems dirbti specialistams **stiprinti vadovavimo kompetencijas**. Teismų sistemos atstovų vertinimu, tiek teisėjų atrankos modelis, tiek vadovų kompetencijų modelis formuoja **pažangesnę vadovavimo praktiką** teismuose ir prisideda prie jų **darbo veiksmingumo ir administravimo efektyvumo didinimo**. Didesnis procesų skaidrumas bei aukštesnė darbo kokybė iš dalies prisidės ir prie **visuomenės pasitikėjimo teismais didinimo**. Vis dėlto, būtina pabrėžti, jog tiek teismų, tiek prokuratūros sistema dėl savo darbo specifikos susiduria su „pasitikėjimo lubomis“. Rezonansinių bylų atvejai ar esminis šių institucijų vaidmuo baudžiamojo persekiojimo procese visuomet lems dalies visuomenės nepasitikėjimą, nors investicijos į įvaizdžio formavimą ar procesų skaidrumą **gali prisidėti prie aukštesnių pasitikėjimo rodiklių trumpuoju laikotarpiu**.

Programos lėšomis įgyvendintos analitinės ir kompetencijų stiprinimo veiklos sukūrė tiesioginę naudą **prokuratūros darbuotojams**. Programos lėšomis buvo atlikti įvairūs vertinimai ir jų pagrindu parengtos metodikos, skirti **gerinti baudžiamojo proceso ir visos prokuratūros sistemos efektyvumą**. Šie dokumentai pasitarnauja prokuratūroje veikiančiai teisės aktų projektų rengimo komisijai ir tokiu būdu padeda **tobulinti vidinį prokuratūros veiklos**

reglamentavimą. Parengtomis metodikomis taip pat **naudojasi prokurorai** priimdami sprendimus savo kasdieniame darbe. Atlikus mikroklimato tyrimą, prokuratūroje taip pat įgyvendintos ne tik dalykinių kompetencijų (teisinių žinių), bet ir kitų reikalingų kompetencijų (vadovavimo, klientų aptarnavimo, komunikacijos, anglų kalbos) stiprinimo veiklos. Šie mokymai suteikė prokuratūros darbuotojams **galimybę atnaujinti darbui ypač svarbias kompetencijas**, kurios dėl finansavimo stokos anksčiau nebūdavo laikomos prioritetu.

Reikšmingą naudą **prokuratūros darbuotojams** sukūrė ir elektroninių darbo priemonių bei informacinės sistemos diegimas projekto metu. Įsigyta kompiuterinė įranga ne tik prisidėjo **mažinant administracinę naštą**, bet ir sudarė **sąlygas operatyvesniam darbui** (dėl didesnio darbuotojų mobilumo). Prokurorai įgijo galimybę nuotoliu tvarkyti dokumentus, taip pat komunikuoti su ikiteisminių tyrimų įstaigomis, advokatais ar proceso dalyviais per tam skirtą baudžiamųjų bylų elektroninių paslaugų portalą. Kadangi ikiteisminio tyrimo organizavimo ir netgi tyrimo atlikimo procesas dažniausiai vyksta integruotoje baudžiamojo proceso informacinėje sistemoje, prokurorų aprūpinimas el. įranga **įgalino prokuratūrą tęsti savo veiklas COVID-19 pandemijos metu** ir išvengti procesų stabdymo. Projekto metu taip pat buvo sukurta prokuratūros administravimo informacinė sistema – centralizuota visų prokuratūros vidaus dokumentų administravimo bazė. Pastaroji **pagreitina prokuratūros komunikaciją ir visų dokumentų apyvartą** tiek viduje, tiek su išorės subjektais, tokiu būdu **sumažinant administravimui skirtas laiko sąnaudas** ir leidžiant **efektyviau naudoti žmogiškuosius išteklius**. Projekto investicijos į prokuratūros darbo skaitmenizavimą pasižymėjo didele pridėtinė verte, nes prokuratūra anksčiau neturėjo galimybės VB ar kitų finansavimo šaltinių lėšomis finansuoti visos sistemos skaitmenizavimo ar tokio kiekio įrangos įsigijimo.

Aukščiau įvardytos programos investicijų naudos teismų ir prokuratūros darbuotojams **prisidėjo didinant Lietuvos teismų sistemos ir prokuratūros veiksmingumą ir efektyvumą**. Tikimasi, kad tai padės sutrumpinti bylų nagrinėjimo trukmę. Teismų sistemoje bylų trukmės trypinimui teigiamos įtakos gali turėti **administracinės naštos mažinimas, geresnis procesų valdymas, kompetentingesnių specialistų atėjimas į sistemą ir sustiprintos esamų specialistų kompetencijos**. Teigiama projekto investicijų įtaka bylų trukmei taip pat pasireiškia **išgrynintomis teisėjų darbo metodikomis** (dėka projekto metu parengtos teismo proceso vedimo studijos ir metodinių leidinių). Nors darbo krūvių problema teismų sistemoje šios programos investicijomis nebuvo sprendžiama, prokuratūroje parengta naujos redakcijos prokurorų ir prokuratūros darbo krūvio vertinimo metodika, kurios pagrindu bus priimtose rekomendacijos, apibrėžiančios prokurorų specializacijos poreikius vienoje ar kitoje srityje, siekiant **optimizuoti darbo procesus**. Prokuratūroje prie bylų nagrinėjimo trukmės trypinimo teigiamai prisidės **administracinės naštos mažinimas, didesnis procesų aiškumas ir sustiprintos specialistų kompetencijos**. Nepaisant to, bylų nagrinėjimo trukmei reikšmingą įtaką turi išorės veiksniai, tokie kaip teismų darbo ir baudžiamojo proceso organizavimo ypatumai bei kitos objektyvios aplinkybės. Baudžiamosios bylos reikšmingai užsitęsia dėl proceso šalių neatvykimo į teismą, prašymų atidėti bylos nagrinėjimą, papildomų įrodymų rinkimo ir kitų priežasčių. Be to, teismų darbui įtakos turi bendra kriminogeninė situacija šalyje, prokuratūros veikla, taip pat – prioriteto teikimas rezonansinėms ar didelės apimties byloms. Dėl šių priežasčių **programos intervencijų poveikis trumpinant bendrą bylų nagrinėjimo trukmę yra ribotas**. Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireikš per **efektyvesnį teismų ir teisėsaugos institucijų darbą, gerėjančią teikiamų paslaugų kokybę bei skaidresnius procesus**. Kompleksinės programos investicijos į pagrindines teisės viršenybę užtikrinančias institucijas neabejotinai prisidės **stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje**¹⁵⁶.

BAUSMIŲ VYKDYMO SISTEMOS GERINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos intervencijomis – užtikrinti tinkamą nuteistųjų resocializacijos procesą, gerinti jų kalinimo sąlygas ir tobulinti BVS darbuotojų įgūdžius. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti teisinę valstybę, numatomas **tarpinis pokytis** – pagerinta BVS. Į jį nukreiptos **intervencijos**: BVS infrastruktūros atnaujinimas, dinaminės apsaugos modelio vystymas, personalo kompetencijų

¹⁵⁶ Remiantis interviu su programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projektą vykdytojų atstovais metu surinkta informacija.

ugdymo veiklos, priemonių pozityviam užimtumui taikymas ir kt. Jų metu sukurti **produktai** – atnaujinta BVS infrastruktūra ir išplėstos darbuotojų kompetencijos.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko BVS (LKT ir Lietuvos probacijos tarnybos (*toliau – LPT*)) darbuotojams, taip pat nuteistiesiems, atliekantiems bausmę įkalinimo įstaigose, **netiesioginė nauda** – nuteistųjų artimiesiems. Nuo 2023 m. Lietuvoje įgyvendinama **BVS reforma**, kurios vieni iš svarbiausių tikslų apima **geresnę kalinių resocializaciją ir reintegraciją** į visuomenę, **pakartotinio nusikalstamumo mažinimą**, taip pat **įkalinimo sąlygų gerinimą**. Šio projekto investicijos tiesiogiai atliepė vykdomos reformos tikslus, todėl buvo labai **svarbios užtikrinant sėkmingą BVS reformos įgyvendinimą**. Didžioji dalis projekto investicijų buvo nukreiptos į BVS infrastruktūros atnaujinimą, siekiant **užtikrinti įkalinimo sąlygų atitiktį tarptautiniams standartams ir užtikrinti sėkmingą nuteistųjų resocializaciją**.

Siekiant tęsti pradėtą įkalinimo įstaigų modernizavimą, projekto lėšomis finansuotas perėjimas nuo bendrabutinio prie kamerinio tipo infrastruktūros, kuris yra kartinė priemonė, siekiant geresnių įkalinimo sąlygų ir žmogaus teisių užtikrinimo. Investicijos į infrastruktūrą taip pat padėjo užtikrinti **tinkamas nuteistųjų resocializacijos ir reintegracijos sąlygas**. Šiuo tikslu buvo įkurti 4 nauji pusiaukelės namai Šiauliuose, Tauragėje, Kaune ir Plungėje. Nuteistųjų suinteresuotumas keltis iš kalėjimo į pusiaukelės namus yra didelis, kadangi juose suteikiamos **galimybės dirbti laisvėje** ir prisidėti prie visuomenės gerovės mokant mokesčius. Projekto lėšomis vykdyta pusiaukelės namų tinklo plėtra yra svarbi siekiant **užtikrinti galimybes nuteistiesiems atlikti bausmę arčiau savo gyvenamosios vietos ir palaikyti ryšius su artimaisiais**. Šios infrastruktūros plėtra kuria naudą ne tik nuteistiesiems, bet ir **valstybei ir visuomenei**, kadangi pusiaukelės namų išlaikymas reikalauja **mažiau sąnaudų**, bet dėl ženklaus mažėjančio recidyvo kuria **teigiamą poveikį visuomenės saugumui**. Projekto metu pilotiniuose kalėjimuose taip pat buvo sukurti du TOG skyriai, kuriuose dirbama su nedideliu skaičiumi aukštos elgesio rizikos nuteistųjų. Šiuose skyriuose sudaromos **specialios sąlygos pakartotinai nusikalsti linkusių nuteistųjų resocializacijai** ir tiesiogiai prisidedama prie nuteistųjų resocializacijos proceso bei pakartotinio nusikalstamumo mažinimo. Nors programos lėšomis finansuota tik pati TOG modelio diegimo pradžia, jau matomi pozityvūs pokyčiai. TOG skyrių kūrimas taip pat kuria **tiesioginę naudą BVS darbuotojams** (tiek iš LKT, tiek iš LPT), kadangi darbas TOG skyriuose **prisideda prie dalykinių kompetencijų stiprinimo**, padeda **užtikrinti efektyvesnį darbą su recidyvu**, taip **gerinant bendrą saugumo situaciją įkalinimo įstaigose** ir visoje visuomenėje.

Sėkmingai **kalinių resocializacijai ir reintegracijai** užtikrinti ypatingai svarbus dinaminės apsaugos modelis, kurio diegimas į Lietuvos kalėjimų sistemą inicijuotas dar 2009–2014 m. finansinių mechanizmų programavimo laikotarpiu. Dinaminės apsaugos modelis grindžiamas konstruktyviu dialogu tarp nuteistųjų ir pareigūnų, humaniškumo, pasitikėjimo, profesionalumo, pagarbos, pozityvaus nuteistųjų užimtumo, nuolatinės priežiūros ir kt. principais¹⁵⁷. Šio modelio vystymas BVS kuria **naudą tiek kaliniams, tiek BVS darbuotojams**. Projekto lėšomis buvo iš esmės atnaujintas visų grandžių BVS personalo mokymo turinys, reikalingas diegiant pažangesnius darbo modelius – išleistas dinaminės apsaugos modelio taikymo įkalinimo įstaigose metodinis vadovas ir modelio pagrindu apmokyta 90 proc. su kaliniais tiesiogiai dirbančių BVS darbuotojų. Šio modelio pagrindu diegiamais naujais darbo su nuteistaisiais principais siekiama **efektyviau teikti pagalbą nuteistiesiems ir geriau parengti juos gyvenimui visuomenėje po bausmės atlikimo**. Savo ruožtu, **BVS darbuotojams** šio modelio taikymas suteikia **galimybes įgyti naujų kompetencijų ir užtikrina palankesnes darbo sąlygas** – didesnę saugumą ir pozityvesnius santykius su nuteistaisiais. Nors dinaminės apsaugos modelis pilnai taikomas tik 2 kalėjimuose, jį planuojama nuosekliai plėtoti, todėl projektinių lėšų indėlis tam yra ypatingai svarbus. Tiesioginė nauda BVS darbuotojams teko ir dėl projekto lėšomis naujai įrengto BVS pareigūnų profesinio mokymo centro, prisidėjusio prie **BVS darbuotojų rengimo sąlygų gerinimo**. Tikimasi, kad pagerinta infrastruktūra ir mokymo programos bei teigiami atsiliepimai apie mokymus turės teigiamą įtaką ir **naujų darbuotojų pritraukimui** į BVS, nors vien tai šių darbuotojų stygiaus problemos neišspręs.

¹⁵⁷ Rokas Uscila, „Dinaminio saugumo koncepcija laisvės atėmimo vietose“, 2020 m. Prieiga internete: https://teise.org/wp-content/uploads/2020/06/Dinaminis_saugumas_studija_2020-1.pdf.

Prie **pareigūnų darbo sąlygų gerinimo** prisideda ir projekto lėšomis finansuotas BVS skaitmenizavimas. BVS anksčiau naudojamoje informacinėje sistemoje buvo sukurta e-paslaugų nuteistiesiems sistema, kuria naudojantis nuteistieji galės teikti prašymus ir skundus kalėjimo administracijai, rezervuoti skambučius ar pasimatymus su artimaisiais. Tai leis sumažinti BVS **darbuotojams tenkančią administracinę naštą** ir **nukreipti žmogiškuosius išteklius tiesioginiam darbui su nuteistaisiais**. Šia sistema galės naudotis ir **nuteistųjų artimieji**, teikiantys prašymus ar planuojantys susitikimus, dėl to projekto nauda teks ir jiems. Projekto metu taip pat buvo įrengtas elektroninio stebėjimo centras, skirtas alternatyvias laisvės atėmimui bausmes atliekančių nuteistųjų stebėsenai vykdyti. Šių investicijų tiesioginę naudą gaus **LPT darbuotojai**, kadangi intervencijos leis **sustiprinti probacijos tarnybos techninius pajėgumus** efektyviai reaguoti į bausmės sąlygų nesilaikymą ar atlikti kitas elektroninio stebėjimo funkcijas. Kuriamos **geresnės sąlygos laisvės atėmimui alternatyvių bausmių vykdymo užtikrinimui** prisidės prie **nuteistųjų įkalinimo sąlygų gerinimo** dėl mažesnio įkalinimo įstaigose esančių asmenų skaičiaus. Elektroninės stebėsenos priemonės yra pasiteisinusios ne tik probacijos įstaigų, bet ir kalėjimų veikloje, kai yra poreikis stebėti kalėjimo patalpas laikinai palikusius nuteistuosius. Dėl to investicijų nauda teks ir **kalėjimų sistemos darbuotojams** bei **įkalinimo vietose laisvės atėmimo bausmes atliekantiems nuteistiesiems**.

Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireikš per **geresnę žmogus teisių užtikrinimą šalyje** dėl palankesnių įkalinimo sąlygų ir **didesnį viešąjį saugumą** dėl sėkmingesnės nuteistųjų resocializacijos ir reintegracijos į visuomenę. Programos investicijos pasižymėjo didele pridėtine verte, nes buvo **tikslingai mobilizuotos BVS reformos įgyvendinimui**. Dėl reikšmingo indėlio gerinant įkalinimo ir alternatyvių laisvės atėmimui bausmių atlikimo užtikrinimo sąlygas bei diegiant pažangius darbo metodus programos intervencijos atliko svarbų vaidmenį **stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje**¹⁵⁸.

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJA

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos intervencijomis – gerinti teisingumo grandinės atstovų kompetencijas, užtikrinti nuoseklų apsaugos nuo SAA politikos įgyvendinimą, sukurti efektyvią prevencijos ir reagavimo į SAA sistemą. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti teisinę valstybę, numatomas **tarpinis pokytis** – sustiprinta SAA prevencijos ir reagavimo sistema. Į ją nukreiptos **intervencijos**: teisinio reguliavimo SAA analizė, teisingumo grandinės dalyvių ir NVO atstovų kompetencijų stiprinimo ir bendradarbiavimo veiklos, policijos darbui reikalingos infrastruktūros įsigijimas ir IT priemonių sukūrimas. Jų metu sukurti **produktai** – pateiktos rekomendacijos dėl SAA reglamentavimo tobulinimo; kompetencijų stiprinimo ir bendradarbiavimo veiklose dalyvavę teisingumo grandinės ir NVO atstovai; reagavimui į SAA atvejus ir SAA prevencijai skirtomis priemonėmis aprūpinti policijos pareigūnai.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko teisingumo grandinės atstovams (policijos pareigūnams, teismų ir prokuratūros darbuotojams), **netiesioginė nauda** – SAA aukoms.

Vienas svarbiausių projekto rezultatų – policijos pareigūnų darbui įsigytos kūno kameros (detali kūno kamerų taikymo reaguojant į SAA atvejus analizė pateikta atvejo studijoje (žr. 8 priedas. Atvejo studija). Sisteminio šios įrangos taikymo policijos darbe nauda pirmiausiai teko **policijos pareigūnams**, kadangi **sumažinta** jiems tenkanti **administracinė našta** ir sudarytos sąlygos sutaupyta laiką skirti tiesioginei pagalbai SAA aukoms, sudarytos **galimybės užtikrinti pareigūnų saugumą** galimai pavojingose situacijose ir **pagrįsti jų veiksmų teisėtumą bei sprendimus** dėl apsaugos nuo SAA orderių skyrimo. Kūno kamerų naudojimas padeda surinkti objektyvią ir išsamią informaciją iš įvykio vietos bei užfiksuoti įrodymus apie fizinę aplinką, žmonių emocijas ir psichologinę būklę, kurių nepavyktų perteikti rašytiniais parodymais. Šios informacijos panaudojimas kuria naudą **SAA aukoms**, nes padeda **įrodyti smurto faktą ir pradėti taikyti teisinę atsakomybę smurtautojams** bei sudaro pagrindą **išlaikyti apsaugos nuo SAA orderių galiojimą ir užtikrinti SAA prevenciją**. Tokiu būdu užfiksuoti įrodymai įprastai suteikia pagrindą pradėti ikiteisminius tyrimus, o vaizdo medžiaga naudojama beveik visose bylose, todėl kūno kamerų taikymo netiesioginę naudą gauna **prokuratūros ir teismų atstovai**. Kūno kameromis užfiksuota informacija įneša į baudžiamąjį procesą

¹⁵⁸ Remiantis interviu su programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projektą vykdytojų atstovais metu surinkta informacija.

daugiau objektyvumo ir skaidrumo. Dėl to dažniau prašoma dalintis tiek su prokuratūra ir teismais, tiek su kitomis institucijomis, tad kūno kamerų naudojimas prisideda prie **tarpinstitucinio bendradarbiavimo apsaugos nuo SAA srityje stiprinimo**. Programos investicijos į infrastruktūrą taip pat apėmė RVIS sukūrimą. Naudojantis šia sistema anksčiau SAA bylose bausti ir (ar) smurto orderį gavę asmenys yra automatizuotai įtraukiami į prevencinius sąrašus, kuriais remiantis šių asmenų atžvilgiu yra vykdomos prevencinės veiklos – policijos pareigūnų vizitai. Atsižvelgiant į didelį išduotų smurto orderių skaičių, RVIS sukūrimas reikšmingai prisidėjo prie **policijos pareigūnams** tenkančios **administracinės naštos mažinimo** ir **efektyvesnio darbo organizavimo**. RVIS naudojimas taip pat užtikrina **didesnį policijos dėmesį SAA prevencijai** ir prisideda prie **pakartotinio smurto mažinimo**, todėl kuria naudą **SAA aukoms**.

Platesnė **nauda visos teisingumo grandinės atstovams** pasireiškė dėl projekto metu vykdytų bendrųjų mokymų SAA tema policijos pareigūnams, teismų ir prokuratūros sistemos bei NVO atstovams, taip pat valstybės ir savivaldybių įstaigų atstovams, tiesiogiai dirbantiems su pažeidžiamomis grupėmis. Pagalbos teikimo aukoms, mediacijos taikymo ginčiuose, efektyvaus įrodymų rinkimo ir įtaigos psichologijos temomis buvo apmokyta apie 1,8 tūkst. dalyvių. Tokio tipo mokymai svarbūs siekiant **užtikrinti vienodą teisingumo grandinės atstovų supratimą apie SAA ir nuoseklų SAA politikos įgyvendinimą**. Šiuo tikslu taip pat buvo parengtas SAA bylų vedimo teismuose praktinis vadovas teisingumo grandinės atstovams dėl įrodymų vertinimo ir procedūrinių aspektų. Teismų sistemos atstovų teigimu, įvairių suinteresuotų pusių sąmoningumo ir aktualių kompetencijų stiprinimas prisidės prie **procesų sklandumo** ir **geresnio SAA aukų interesų užtikrinimo**. Institucijų atstovai pastebi, kad vis dažniau **prioritetu tampa** ne nusikaltimo įrodymas ar pats persekiojimo procesas, o **SAA aukos gerovė**.

Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireiškės per **mažesnę SAA aukų stigmatizaciją** dėl padidėjusio teisingumo grandinės atstovų ir įvairių suinteresuotų pusių sąmoningumo SAA srityje bei **sustiprintos SAA prevencijos ir reagavimo sistemos** dėl efektyvių metodinių ir infrastruktūrinių priemonių diegimo bei sustiprintų teisingumo grandinės atstovų kompetencijų. Atsižvelgiant į tai, programos intervencijos atliko svarbų vaidmenį **stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje**¹⁵⁹.

TEISĖSAUGOS EFEKTYVUMO KOVOJE SU NUSIKALSTAMUMU DIDINIMAS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti šios srities programos intervencijomis – užtikrinti sistemingą keitimąsi informacija, stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą, atnaujinti ekspertizės metu naudojamą įrangą. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – sustiprinti teisinę valstybę, numatomas **tarpinis pokytis** – padidintas Lietuvos teisėsaugos efektyvumas kovojant su nusikalstamumu. Į jį nukreiptos **intervencijos**: kriminalistinių tyrimų vykdymui reikalingos infrastruktūros atnaujinimas, Kriminalistinių tyrimų centro darbuotojų kompetencijų stiprinimas bei tarptautinis bendradarbiavimas. Jų metu sukurti atitinkami **produktai** – įsigyta ir įdiegta kriminalistinių tyrimų įranga, apmokyti kriminalistinių tyrimų centro darbuotojai bei įvykdyti Lietuvos ir užsienio pareigūnų bendradarbiavimo skatinimo renginiai.

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko kriminalistinių tyrimų srities specialistams. Tiesioginė projekto investicijų nauda teko **Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ir Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų padalinių darbuotojams**. Projekto metu buvo įsigyta įvairi (programinė, techninė, laboratorinė ir pan.) įranga kriminalistiniams tyrimams atlikti, kuri padės institucijų darbuotojams efektyviau rinkti, saugoti ir analizuoti tyrimams reikšmingą informaciją, didinti atliekamų tyrimų kiekius, mažinti neatliktų užduočių eiles, atlikti didesnę dalį užduočių IT pagalba bei efektyviau panaudoti linkusių nusikalsti asmenų biometrinius duomenis. Visa tai teigiamai prisidės prie kriminalistinių tyrimų institucijų **veiklos efektyvumo ir kokybės didinimo**. Siekiant užtikrinti tinkamą naujai įsigytos įrangos naudojimą, kriminalinės policijos darbuotojams organizuoti mokymai, prisidėję prie jų **profesinių kompetencijų stiprinimo**. Sėkmingą infrastruktūrinių pajėgumų naudojimą ir svarbą kriminalistų kasdieniame darbe patvirtina aukštas aktualių programos stebėsenos rodiklių rezultatyvumas.

¹⁵⁹ Remiantis interviu su programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projektų vykdytojų atstovais metu surinkta informacija.

Ryški projekto nauda **kriminalistinių tyrimų srities specialistams** taip pat teko dėl projekto metu skirto didelio dėmesio tarptautiniam bendradarbiavimui ir gerosios praktikos perėmimui iš užsienio partnerių dalyvaujant įvairiose Europos šalyse organizuotuose tarptautiniuose mokymuose ir operatyviniuose pasitarimuose bei darbinuose susitikimuose su projekto partneriais iš Norvegijos. Dalyvavimas įvairiuose bendradarbiavimo formatuose **Lietuvos teisėsaugos pareigūnams** sudarė galimybes **užmegzti naujas ar palaikyti esamas partnerystes bei sustiprinti profesines kompetencijas. pasisemti naujų profesinių įgūdžių.** Bendradarbiavimas su partneriais iš valstybės donorės laikytinas ypatingai svarbiu tiek dėl vertingos Norvegijos patirties kriminalistų rengime, tiek dėl abipusio Lietuvos ir šalies donorės siekio **kovoti su nusikalstamumu.** Projekto **netiesioginė nauda** ateityje teks ir **Norvegijai** dėl Lietuvos nusikalstamų grupuočių veiklos Norvegijoje ribojimo. Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei,** tikėtina, pasireikš per **didėsni visuomenės saugumą** teisėsaugai efektyviau kovojant su nusikalstamumu.

Pabrėžtina, jog į programos lėšomis įgyvendintas panašios intervencijos daugiau nei du dešimtmečius finansuojamos iš įvairių kitų finansavimo šaltinių, pradedant 2002–2005 m. PHARE programa¹⁶⁰, baigiant 2014–2020 m. Vidaus saugumo fondu¹⁶¹. Savo ruožtu, Lietuvos kriminalinės policijos dalyvavimas tarptautinio bendradarbiavimo veiklose finansuojamas per įvairius tarptautinius projektus, tokius kaip ISF LUMEN ar LEAD-PRO, apimančius partnerius iš Vokietijos, Ispanijos, Danijos, Prancūzijos ir kt.¹⁶² Atsižvelgiant į tai, Norvegijos finansinio mechanizmo **investicijos nekuria sisteminių pokyčių,** o papildo ir palaiko Lietuvos teisėsaugos institucijų techninius pajėgumus ir specialistų įgūdžius kovojant su nusikalstamumu. Nepaisant to, programos intervencijos neabejotinai prisideda prie **teisinės valstybės Lietuvoje stiprinimo**¹⁶³.

PLATESNIO MASTO POVEIKIS

Programos intervencijos, tikėtina, prisidės kuriant platesnio masto poveikį **žmogaus teisėms ir viešajam valdymui.**

ŽMOGAUS TEISĖS

Programos intervencijų teigiamas poveikis žmogaus teisėms pirmiausiai tikėtinas dėl BVS gerinimo srities investicijų į **įkalinimo sąlygų nuteistiesiems gerinimą.** 2020–2024 m. laikotarpiu Lietuvos išlaidos nuteistųjų patirtai žalai už netinkamas kalinimo sąlygas atlyginti sudarė apie 860 tūkst. Eur¹⁶⁴. Nors šalies **įkalinimo įstaigų gyvenamųjų patalpų dalis, neatitinkanti Europos standartų,** po projekto įgyvendinimo vis dar siekia 80 proc., yra **9 proc. punktais mažesnė** nei prieš projekto įgyvendinimą. Be to, programos investicijos taip pat prisidės prie **ilgalaikio įkalinimo sąlygų gerinimo** per recidyvo mažinimą, geresnes kalinių resocializacijos ir reintegracijos sąlygas, alternatyvių laisvės atėmimui bausmių taikymo skatinimą ir sąlygų užtikrinti jų laikymąsi kūrimą. Intervencijų indėlis į geresnių kalinimo sąlygų užtikrinimą ir nuteistųjų sugrįžimo į visuomenę lengvinimą gali teigiamai prisidėti užtikrinant **geresnę žmogaus teisių padėtį šalyje** ir Lietuvos **pralaimimų bylų Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau – EŽTT) mažinimą.**

Teigiamas programos indėlis į žmogaus teisių užtikrinimą tikėtinas ir dėl SAA prevencijos srities intervencijų. Programos investicijos į SAA reglamentavimo tobulinimą, teisingumo grandinės atstovų ir kitų suinteresuotų pusių kompetencijų stiprinimą bei sąmoningumo didinimą, SAA prevencijos ir reagavimo sistemos techninius pajėgumus reikšmingai **papildė šalyje vykstančius sisteminius apsaugos nuo SAA politikos pokyčius** (įsteigtus naujus tarpinstitucinio bendradarbiavimo SAA srityje institutus bei apsaugos nuo SAA orderį). Šios intervencijos gali prisidėti skatinant institucijų atstovų ir visuomenės mąstymo pokyčius – **mažinant SAA aukų stigmatizavimą.** Dėl programos investicijų sumažėjusi pareigūnams tenkanti administracinė našta ir padidėję jų techniniai pajėgumai reaguoti į SAA

¹⁶⁰ tv3.lt, „Vilniuje atidarytas modernus Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras“, 2004 m. Prieiga internete: <https://www.tv3.lt/naujiena/projektai/vilniuje-atidarytas-modernus-lietuvos-policijos-kriminalistiniu-tyrimu-centras-n260795>

¹⁶¹ Vidaus saugumo fondas, „Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: Finansuoti projektai“, 2024 m. Prieiga internete: <https://www.isf.lt/policijos-departamentas-prie-lietuvos-respublikos-vida-us-reikal-u-ministerijos>

¹⁶² Lietuvos policija, „Kitų tarptautinių programų projektai“, 2024 m. Prieiga internete: <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/es-projektai/kitu-tarptautiniu-programu-projektai/>

¹⁶³ Remiantis interviu su programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projektų vykdytojų atstovais metu surinkta informacija.

¹⁶⁴ Valstybės kontrolė, „Vyriausybės projekto „Naujos kartos bausmių vykdymo įstaigos“ įgyvendinimo vertinimas“, 2024 m. Prieiga internete: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Post/17801/valstybes-kontrolė-bausmiu-vykdymo-sistema-pertvarkoma-taciau-ar-numatytu-laiku>

atvejus bei vykdyti SAA prevenciją prisidės **teikiant pagalbą SAA aukoms ir apsaugant jas nuo pakartotinio smurto.**

VIEŠASIS VALDYMAS

Programos intervencijų poveikis viešojo valdymo efektyvumui pasireiškia per **administracinės naštos mažinimą** bei **tarpinstitucinio ar tarpsektorinio bendradarbiavimo stiprinimą**. Įvairių institucijų (teismų, teisėsaugos institucijų, BVS įstaigų) patiriamą administracinę naštą padės mažinti projektų lėšomis įsigyta įranga ir parengti analitiniai bei metodiniai dokumentai. Tokios priemonės, kaip policijos naudojamos RVIS ir kūno kameros, teismų sistemoje naudojamas teisėjų atrankos registras, prokuratūros administravimo informacinė sistema ar BVS naudojama e-paslaugų nuteistiesiems sistema padės **sutaupyti šių institucijų laiko ir žmogiškuosius išteklius** bei **efektyvinti darbą**.

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimui didžiausią įtaką turėjo SAA prevencijos srities intervencijos. Skirtingų teisingumo grandinės dalių atstovų kompetencijų SAA srityje stiprinimas sudarė pagrindą **tolygesniam atskirų SAA atvejų tyrimo proceso dalyvių įtraukimui ir geresniam savo vaidmens procese supratimui**. Be to, aktyvus kūno kameromis užfiksuotų vaizdo įrašų dalijimasis tarp policijos, prokuratūros, teismų ir kitų institucijų taip pat prisideda prie **tarpinstitucinio bendradarbiavimo apsaugos nuo SAA srityje stiprinimo**. Prie **tarpsektorinio bendradarbiavimo** skatinimo prisidėjo BVS gerinimo srities intervencijos, į kurių įgyvendinimą aktyviai įsitraukė nevyriausybinių sektoriaus atstovai. **NVO įsitraukimas teikiant paslaugas nuteistiesiems** vertinamas ypač palankiai dėl šių veikėjų įnešamų reikšmingų įgūdžių, žinių ar požiūrio pokyčių.

POVEIKIO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Investicijų į teismų sistemos ir prokuratūros veiksmingumo didinimą tiesioginę naudą gaus teismų ir prokuratūros darbuotojai, įskaitant vadovus, teisėjus ir prokurorus, netiesioginę naudą - teismų lankytojai bei baudžiamojo proceso dalyviai. Teismų lankytojai gaus naudą dėl projekto metu atnaujintų teismų viešųjų erdvių ir įdiegtų priemonių, gerinančių patekimą į reikiamas patalpas ir didinančių teismų saugumą. Teismų darbuotojai gaus tiesioginę naudą tiek dėl didesnio saugumo, atskiriant teismų erdves, tiek dėl naujai įdiegto teisėjų atrankos ir vertinimo modelio bei pretendentų į teisėjus informacinės sistemos, gerinančių teisėjų atrankų proceso efektyvumą ir skaidrumą. Prokuratūros darbuotojams projekto nauda pasireiškia dėl parengtų metodinių dokumentų, įsigytų darbo priemonių ir įdiegtos informacinės sistemos, kurie padės efektyviau vykdyti darbinės funkcijas bei pagreitinoti procesus juos skaitmenizuojant. Baudžiamojo proceso dalyviai gaus naudą iš prokuratūroje sukurto naujo klientų aptarnavimo standarto, sukursiančio prielaidas prokuratūros teikiamų paslaugų kokybės gerinimui. Geresnis išteklių valdymas, aiškesnis procesų planavimas ir išgrynintos metodikos sudaro prielaidas gerinti teismų ir prokuratūros sistemos darbuotojų darbo sąlygas, o projekto metu organizuoti mokymai leido sustiprinti jų kompetencijas. Šios kompleksinės investicijos į pagrindines teisės viršenybę užtikrinančias institucijas neabejotinai prisidės stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje.

Investicijų į bausmių vykdymo sistemos gerinimą tiesioginę naudą gaus BVS - Lietuvos kalėjimų tarnybos ir Lietuvos probacijos tarnybos - darbuotojai, taip pat nuteistieji, atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose, netiesioginę naudą - nuteistųjų artimieji. Darbuotojų profesinio mokymo sąlygų gerinimas, keturių naujų pusiaukelės namų įsteigimas ir pakartotinai nusikalsti linkusių įkalinimų asmenų resocializacijai skirtų TOG skyrių plėtra teigiamai prisideda prie BVS reformos įgyvendinimo šalyje dėl gerinamų personalo darbo sąlygų ir palankesnių reintegracijos galimybių nuteistiesiems. Dinaminės apsaugos modelio diegimas bei darbuotojų kompetencijų stiprinimo veiklos prisidės prie kitokios kultūros formavimo BVS, geresnių resocializacijos sąlygų nuteistiesiems ir naujų darbuotojų pritraukimo. Investicijos į e-paslaugų nuteistiesiems sistemos diegimą ir elektroninį stebėjimo centrą alternatyvių bausmių vykdymui padės užtikrinti palankesnes darbo sąlygas BVS darbuotojams ir efektyvesnę sistemos paslaugų teikimą nuteistiesiems bei jų artimiesiems. Dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvų dėka taip pat buvo sustiprintas tarptautinis bendradarbiavimas, prisidedama prie stigmatizuoto požiūrio į nuteistuosius mažinimo bei esamų ir naujai į sistemą ateinančių darbuotojų kultūros pokyčio. Dėl reikšmingo indėlio gerinant įkalinimo ir alternatyvių laisvės atėmimui bausmių atlikimo užtikrinimo sąlygas bei diegiant pažangius darbo metodus, programos intervencijos atliko svarbų vaidmenį stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje.

Investicijų į SAA prevencijos sistemos stiprinimą tiesioginę naudą gaus teisingumo grandinės atstovai - policijos pareigūnai, teismų ir prokuratūros darbuotojai, netiesioginę naudą - SAA aukos. Policijos darbui įsigyta kūno kamerų įranga sumažina pareigūnams tenkančią administracinę naštą, prisideda prie jų saugumo ir sudaro galimybes geriau pagrįsti savo veiksmų teisėtumą. Kūno kameromis užfiksuota medžiaga taip pat ypač naudinga prokurorams ir teisėjams, kadangi į baudžiamąjį procesą įneša daugiau objektyvumo ir skaidrumo. Netiesioginė nauda dėl to tenka ir SAA aukoms, kadangi vaizdo medžiagos įrodymai padidina tikimybę, jog teisėjas paliks galioti pareigūno paskirtą apsaugos nuo SAA orderį potencialiam smurtautojui. Tokiu būdu, vaizdo medžiagos dalinimasis ir naudojimas stiprina tarpinstitucinį bendradarbiavimą kovoje su SAA. Dėl policijoje naudojamos rizikos valdymo informacinės sistemos automatizuojami policijos darbo procesai ir efektyviau vykdomos SAA prevencijos veiklos, todėl kuriama nauda pareigūnams ir SAA aukoms. Projekto metu vykdyti bendri mokymai teisingumo grandinės atstovams prisidėjo prie didesnio įvairių suinteresuotų pusių sąmoningumo apie SAA. Tai sukurs sąlygas geriau užtikrinti SAA aukų interesus ir vykdyti nuoseklesnę SAA politikos įgyvendinimą. Padidėjęs teisingumo grandinės

atstovų ir įvairių suinteresuotų pusių sąmoningumas ir sustiprintos kompetencijos SAA srityje bei sustiprinta SAA prevencijos ir reagavimo sistema turės teigiamos įtakos SAA aukų stigmatizavimo mažinimui ir pagalbos joms teikimui, todėl prisidės stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje.

Investicijų į teisėsaugos efektyvumo kovojant su nusikalstamumu didinimą tiesioginę naudą gaus kriminalistinius tyrimus vykdančių institucijų specialistai ir teisėsaugos pareigūnai, netiesioginę naudą - Norvegija. Projekto metu įsigyta programinė, techninė ir laboratorinė įranga yra efektyviai ir plačiai naudojama Lietuvos kriminalinės policijos darbe, tad prisideda didinant kriminalistinių tyrimų tarnybų veiklos efektyvumą ir kokybę bei darbuotojų profesines kompetencijas. Įvairių mokymo renginių ir operatyvinių pasitarimų užsienyje bei ekspertinių susitikimų su partneriais iš Norvegijos metu, kriminalistinius tyrimus vykdančių institucijų specialistams ir teisėsaugos pareigūnams buvo sudarytos sąlygos užmegzti naujas partnerystes, sustiprinti profesines kompetencijas ir įgūdžius. Projekto netiesioginė nauda ateityje teks ir Norvegijai dėl Lietuvos nusikalstamų grupuočių veiklos Norvegijoje ribojimo. Norvegijos finansinio mechanizmo investicijos papildė ir palaiko Lietuvos teisėsaugos institucijų techninius pajėgumus ir specialistų įgūdžius kovojant su nusikalstamumu, todėl teigiamai prisideda prie teisinės valstybės Lietuvoje stiprinimo.

Programos intervencijos prisidės kuriant platesnio masto poveikį žmogaus teisių ir viešojo valdymo srityse.

2.4.3 INVESTICIJŲ TVARUMAS

Visų projektų metu buvo sukurti tvarūs **infrastruktūriniai produktai** – atnaujintos teismų ir pilotinių kalėjimų patalpos, įrengtas mokymo centras BVS darbuotojams, taip pat įsigyta, įdiegta ar atnaujinta techninė įranga BVS, teismuose, prokuratūroje, policijoje ir Lietuvos kriminalinės policijos institucijose. Šių produktų atžvilgiu, projektų vykdytojams taikytas reikalavimas ilgalaikį turtą išlaikyti (neperleisti, neparduoti, neiškeisti ar kitokiu būdu nesuvaržyti daiktinių teisių į jį) ir drausti **tiesiogiai projektų įgyvendinimo metu, tiek 5 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos**. Remiantis programos koncepcija, BVS skirtų pastatų išlaikymo prielaidą taip pat padės užtikrinti juose vykdomas **ilgalaikis įstaigų darbuotojų gebėjimų tobulinimas**, siekiant **diegti pažangius darbo metodus**. Įrangos tęstinumo prielaidą padės užtikrinti **optimizuojamos administracinės ir valdymo sistemos**, padėsiančios skaitmenizuoti darbo procesus, taip pat **institucijose jau numatyti finansiniai ir žmogiškieji ištekliai** įsigytos įrangos palaikymui. Vieno iš projektų metu sukurtų infrastruktūrinių produktų tvarumą padės užtikrinti **po projekto įgyvendinimo numatytas pasiekti rezultato rodiklis**, matuojantis policijos pareigūnų atliktų prevencinių apsilankymų pagal IT sistemos rizikos vertinimą skaičių. Laikytina, jog nacionalinės institucijos bus **suinteresuotos palaikyti infrastruktūrinius produktus** ne tik dėl sutartinių įsipareigojimų, bet ir dėl jų **užtikrinamo darbo veiklų efektyvinimo, didesnio saugumo** klientams ar **gerinamų darbo sąlygų** personalui.

Visų projektų metu taip pat sukurti tvarūs **neinfrastruktūriniai produktai** – analitiniai ir metodiniai dokumentai, tokie kaip teisėjų atrankos ir vertinimo modelis, prokuratūros procesinės veiklos kokybės vertinimas ir kt. Atsižvelgiant į tai, jog visi programos projektų vykdytojai yra nacionalinės institucijos, neinfrastruktūrinių produktų tvarumą padės užtikrinti jų **institucionalizavimas** (įtraukimas į vidinį reglamentavimą ir standartines procedūras) ir, tam tikrai atvejais, **įteisinimas nacionaliniu lygiu**. Projekto tvarumas jau yra užtikrinamas BVS, teismų ir prokuratūros sistemose, kuriose projekto metu sukurtos metodikos naudojamos diegiant naujus darbo principus, vykdant personalo atranką ar vidinį veiklos reglamentavimą. Už dokumentų institucionalizavimą institucijose yra ar bus **atsakingi atitinkami subjektai** kaip mokymų ar personalo valdymo skyriai. Atsižvelgiant į **sutartinius** projektų vykdytojų **įsipareigojimus**, jų **nacionalinę reikšmę atitinkamų valstybės veiklos sričių įgyvendinime**, ir, tam tikrais atvejais, **nuosavą finansinį indėlį** į projektų įgyvendinimo veiklas, laikytina, kad sukurtų neinfrastruktūrinių produktų tvarumas bus užtikrintas – paramą darbo efektyvumo stiprinimui ir kokybės gerinimui gavusios institucijos bus **suinteresuotos užtikrinti** į kasdienį darbą integruotų **sistemų palaikymą** ir metodinių dokumentų **tęstinį naudojimą**.

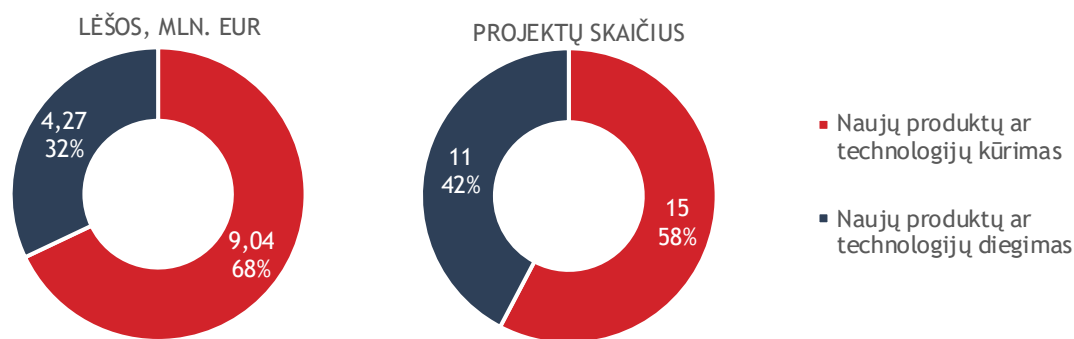
TVARUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Visų projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti tvarūs infrastruktūriniai ir neinfrastruktūriniai produktai, kurie pasižymi aukštu tęstinio naudojimo potencialu. Programos lėšomis atnaujintų pastatų ir įsigytos įrangos tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai ir jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą. Metodinių dokumentų tęstinį naudojimą padės užtikrinti jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą ir šalies teisinę bazę. Pažymėtina, jog bent dalis visų projektų metu sukurtų produktų jau yra naudojama.

2.5 PROGRAMA „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07)

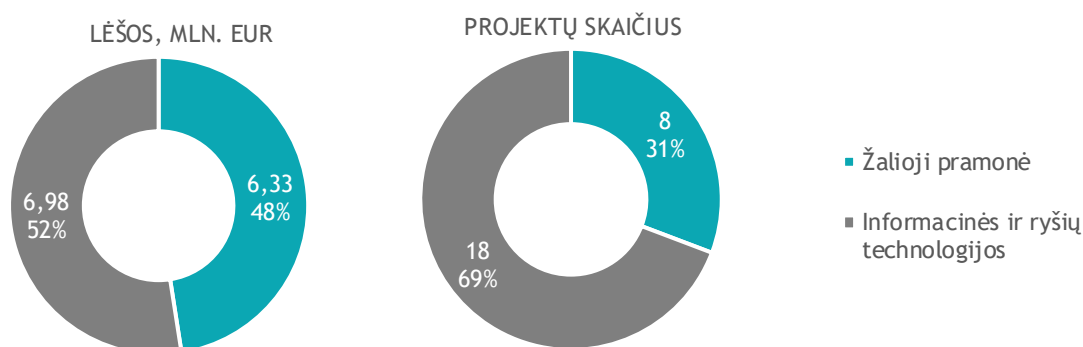
Programos tikslas – **skatinti didesnės pridėtinės vertės kūrimą ir tvarų ekonomikos augimą**. Pagal programą buvo įgyvendinti **26 projektai**, kuriems bendrai teko **13,31 mln. Eur** Norvegijos finansinio mechanizmo ir VB lėšų (iš viso panaudota beveik 93 proc. projektams skirtų lėšų¹⁶⁵). Siekiant programos tikslo buvo įgyvendinti projektai 2 srityse – rinkos lygmeniu **naujų produktų ar technologijų kūrimo**, vykdant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (*toliau – MTEP*) veiklas įmonėse, ir įmonių lygmeniu **naujų produktų ar technologijų diegimo**, įmonėms įsigyjant ir diegiant inovatyvią įrangą. Abiejų sričių projektams siekta **didinti Lietuvos įmonių konkurencingumą žaliosios pramonės inovacijų bei informacinių ir ryšių technologijų (IRT) srityse**.

Virš dviejų trečdalių (68 proc.) programos projektų lėšų ir daugiau nei pusė (58 proc.) projektų buvo skirta **naujų produktų ar technologijų kūrimui**, apie trečdalis (32 proc.) lėšų ir iki pusės (42 proc.) projektų – naujų produktų ar technologijų diegimui (žr. 13 paveikslas).

13 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL TEMINES SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

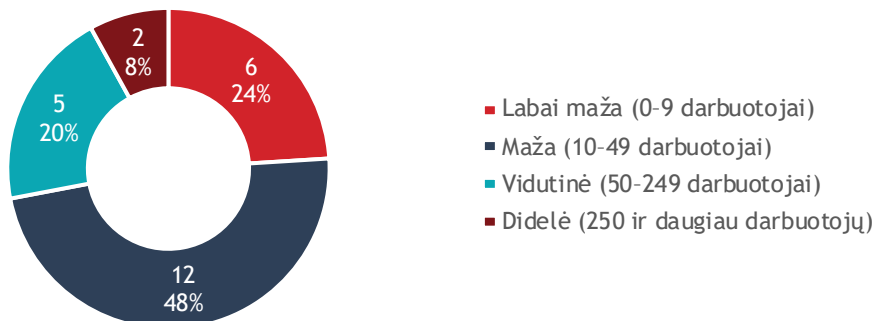
14 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL INOVACIJŲ SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Virš dviejų trečdalių (69 proc.) programos projektų buvo skirti inovacijų kūrimui ar diegimui **IRT srityje**, nors šiems projektams teko tik kiek daugiau nei pusė (52 proc.) programos projektams skirtų lėšų (žr. 14 paveikslas). Tai nulėmė objektyviai didesnis projektų, kuriuose kuriamos ar diegiamos žaliosios pramonės inovacijos, finansinis svoris.

¹⁶⁵ Lyginant projektų deklaruotas lėšas su projektų biudžetų lėšomis.

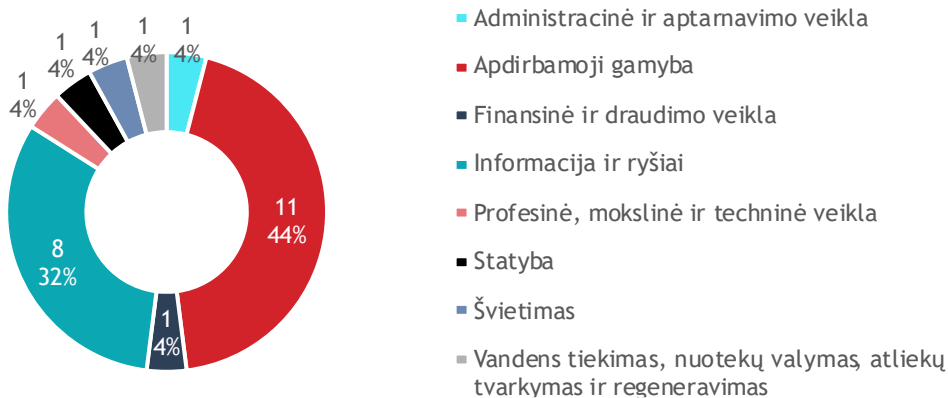
Programos projektus įgyvendino **25 unikalūs projektų vykdytojai** – Lietuvos **įmonės**. Tarp pastarųjų dominavo labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės (*toliau – MVI*), nors paramą gavo ir dvi didelės įmonės. Labai mažos įmonės sudarė apie ketvirtadalį (24 proc.), mažos – beveik pusę (48 proc.), vidutinės – penktadalį (20 proc.), didelės – iki dešimtadalio (8 proc.) unikalų projektų vykdytojų (žr. 15 paveikslas).

15 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS UNIKALIŲ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL ĮMONĖS TIPĄ

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Arti pusės (44 proc.) projektus įgyvendinusių įmonių veikia **apdirbamosios gamybos** srityje (užsiima medienos, metalo, guminių, plastikinių, popieriaus, chemijos gaminių, elektros įrangos, baldų gamyba), apie trečdalis (32 proc.) – **informacijos ir ryšių** srityje (kuria ir diegia įvairią programinę įrangą). Po vieną įmonę užsiima **profesine, mokslinė ir technine veikla, finansine ir draudimo veikla, administracine ir aptarnavimo veikla**, veikia **statybos, švietimo bei vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo** srityse (žr. 16 paveikslas). Visi projektai buvo įgyvendinti su partneriais iš **Norvegijos** (19 unikalų subjektų). Virš trečdaliao (9 arba 35 proc.) projektų vykdytojų taip pat turėjo **nacionalinį partnerį** (4 – Lietuvos MSI, 5 – Lietuvos įmonę).

16 PAVEIKSLAS. LT07 PROGRAMOS UNIKALIŲ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL EKONOMINĖS VEIKLOS RŪŠIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

2.5.1 INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

RODIKLIŲ PASIEKIMO MASTAS

LT07 programos pasiekimai išreikšti per **22 teminius stebėsenos rodiklius** (10 produkto, 12 rezultato) ir **6 dvišalio bendradarbiavimo stebėsenos rodiklius** (1 produkto, 5 rezultato). Programos stebėsenos rodiklių pasiekimai detalizuoti 11 lentelėje.

NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ KŪRIMAS

Pusės produkto rodiklių **programoje** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (100–150 proc. rezultatyvumas), dar **pusės – nepasiektos visa apimtimi** (50–75 proc. rezultatyvumas). Šie produkto rodikliai matuoja finansavimą gavusių žaliosios pramonės ir IRT inovacijas kūrusių, komercinusių ir diegusių MVĮ ir didelių įmonių skaičius. Finansavimą gavo kiek **mažesnis**, nei planuota, naujus **aplinkai palankius** produktus ar technologijas **kūrusių ir komercinusių** bei naujus **IRT** produktus ar technologijas **kūrusių** MVĮ skaičius, taip pat – su MSI kuriant naujus aplinkai palankius produktus ar technologijas bendradarbiavusių įmonių skaičius. Kita vertus, finansuota **daugiau**, nei planuota, naujus **IRT** produktus ar technologijas **komercinusių** MVĮ bei su MSI kuriant naujus IRT produktus ar technologijas bendradarbiavusių įmonių.

Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų produkto rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė **iššūkiai prognozuojant paramos verslui konkrečiose srityse paklausą** kvietimų teikti paraiškas metu. Programos planavimo metu buvo numatyta skelbti du kvietimus teikti paraiškas, tačiau dėl programos įgyvendinimo metu pasikeitusių aplinkybių buvo įgyvendinti penki kvietimai teikti paraiškas, iš kurių vienas buvo nesėkmingas – nepasirašyta nė viena projekto finansavimo sutartis¹⁶⁶. Programos įgyvendinimo metu **didesne paklausa** tarp įmonių pasižymėjo parama naujų produktų ar technologijų kūrimui ir komercinimui **IRT srityje**. Šios srities projektai sudarė du trečdalius visų inovacijų kūrimo projektų. Tai daugiausiai sietina su **stipria Lietuvos IRT sektoriaus pozicija ir mažesniais IRT produktų kūrimo sąnaudomis**. Pirma, MTEP veiklomis užsiimančių IRT sektoriaus įmonių dalis yra didesnė negu pramonės sektoriaus įmonių, vykdančių MTEP veiklas. Antra, IRT sprendimų kūrimas reikalauja mažiau laiko, žmogiškųjų ir infrastruktūrinių išteklių nei aplinkai palankių produktų kūrimas¹⁶⁷.

Visų privalomų rezultato rodiklių, atspindinčių sukurtų ir komercintų naujų aplinkai palankių ir IRT produktų ar technologijų skaičių, pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės buvo **pasiektos visa apimtimi** (100 proc. rezultatyvumas), nors **programos** lygmeniu beveik visais atvejais fiksuotas **vidutinis** (55–60 proc.) **rezultatyvumas**. Dėl minėtos **didesnės paklausos** tarp įmonių naujų produktų ar technologijų kūrimui ir komercinimui **IRT srityje** beveik **dvigubai viršytas** (180 proc. rezultatyvumas) programoje suplanuotas **komercintų naujų IRT** produktų ar technologijų skaičius. Kitų rodiklių atžvilgiu pasiektas vidutinis rezultatyvumas programos lygmeniu daugiausiai susijęs su mažesniu, nei planuota, bendru finansavimą gavusių įmonių skaičiumi. Pradėjus įgyvendinti programą paaiškėjo, kad **suplanuotas bendras** finansuotų **projektų skaičius** yra **pernelyg ambicingas**, atsižvelgiant į programai skirtą finansavimą. Galimų finansuoti projektų skaičių apribojo ir pirmųjų kvietimų teikti paraiškas metu didesnis gautų tinkamų paraiškų su maksimalia prašomo finansavimo suma skaičius¹⁶⁸.

Dalis šios srities projektų dar siekė papildomų rezultato rodiklių, atspindinčių sukurtų darbo vietų skaičių ir pateiktų patentinių paraiškų skaičių. Programoje suplanuota rodiklio „*Sukurtų darbo vietų skaičius*“ reikšmė buvo **pasiekta tik nedidele apimtimi** (22 proc. rezultatyvumas), kadangi šis **rodiklis buvo neprivalomas** ir jo siekti pasirinko tik dalis projektų vykdytojų. Kita vertus, pagal **sutartis** suplanuota šio rodiklio reikšmė buvo **viršyta** (138 proc. rezultatyvumas) – kai kurių projektų įgyvendinimo metu buvo sukurta daugiau **darbo vietų, nei planuota sutartyse**.

¹⁶⁶ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO atstovais metu surinkta informacija.

¹⁶⁷ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO, NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

¹⁶⁸ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO atstovais metu surinkta informacija.

Rodiklio „*Patentinių paraiškų skaičius*“ pasiekta reikšmė 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuota** – 3 projektai planuoja pasiekti rodiklį per 1 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos.

NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ DIEGIMAS

Produkto rodiklių, matuojančių finansavimą **aplinkai palankių ir IRT** produktų ar technologijų **diegimui** gavusių **MVĮ** skaičių, **programoje** suplanuotos reikšmės **nepasiektos planuota apimtimi** (12–70 proc. rezultatyvumas). Tai nulėmė **mažesnis**, nei planuota, bendras finansuotų **projektų skaičius** ir pirmųjų kvietimų teikti paraiškas metu skirtas **didesnis dėmesys inovacijų kūrimui**. Rezultato rodiklių, atspindinčių **įdiegtų** naujų **aplinkai palankių ir IRT** produktų ar technologijų skaičių, pagal **sutartis** suplanuotos reikšmės, tikėtina, bus **pasiektos visa apimtimi**. 2025 m. II ketv. pr. fiksuotas 67–95 proc. rezultatyvumas, nes dviejų projektų atveju šio rodiklio pasiekimai kol kas neužfiksuoti – tai bus padaryta ataskaitose po projekto įgyvendinimo.

Kaip ir inovacijų kūrimo projektuose, **didesnė pažanga** stebima naujų **IRT** produktų ar technologijų diegimo srityje – šios srities projektai sudarė beveik tris ketvirtadalius visų inovacijų diegimo projektų. Įgyvendinus projektus įdiegta **beveik dvigubai daugiau** naujų **IRT** produktų ar technologijų (180 proc. rezultatyvumas), negu buvo suplanuota programoje, bet **vos virš dešimtadalio** (12 proc. rezultatyvumas) programoje suplanuoto naujų **aplinkai palankių** produktų ar technologijų skaičiaus. Didesnis dėmesys inovacijų diegimui IRT srityje sietinas su **stipria Lietuvos IRT sektoriaus pozicija, nepakankamu Lietuvos įmonių sąmoningumu apie verslo žalinimo svarbą ir mažesniais IRT sprendimų diegimo sąnaudomis**. Pirmą, IRT veiklos sritis yra viena iš dominuojančių tarp Lietuvos įmonių, ypač MVĮ, kurios ypač sparčiai skaitmenizuoja. Antra, investicijas į verslą planuojančių ir administruojančių institucijų atstovai pastebi, kad Lietuvos įmonės vis dar stokoja supratimo apie teigiamą verslo žalinimo įtaką konkurencingumo didinimui ir nepakankamai pasinaudoja įvairių finansavimo šaltinių suteikiamomis galimybėmis gauti paramą aplinkai palankių sprendimų diegimui. Trečia, IRT diegimas yra santykinai greitesnis ir paprastesnis. Tai padėjo tikslingai panaudoti paramos lėšas programavimo laikotarpio pabaigoje. Likus kiek daugiau nei metams iki programos įgyvendinimo laikotarpio pabaigos nuspręsta skelbti kvietimą teikti paraiškas tik naujų IRT produktų ar technologijų diegimui, kadangi likęs laikas iki programos įgyvendinimo pabaigos buvo per trumpas siekiant sėkmingai įgyvendinti MTEP projektus. Nepaisant to, net 4 paskutinio kvietimo teikti paraiškas metu atrinktų projektų sutartys buvo nutrauktos įmonių iniciatyva. Atsižvelgiant į tai, kad įrangos pirkimo ir diegimo procesai taip pat gali užtrukti, šių projektų vykdytojai nuogaštavo, kad per vienerių metų ar net trumpesni projektų įgyvendinimo laikotarpį gali nespėti įgyvendinti projektų veiklą¹⁶⁹.

Projektai, skirti naujų aplinkai palankių produktų ar technologijų diegimui, taip pat siekė bent vieno papildomo rezultato rodiklio – „*Metinis CO₂ kiekio sumažėjimas*“ ir (ar) „*Metinis energijos vartojimo sumažėjimas*“, tačiau jų pasiektos reikšmės 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuotos** – rodiklius planuojama pasiekti per 1 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos. Vis dėlto, **programoje** suplanuota rodiklio, matuojančio **CO₂ kiekio sumažėjimą**, reikšmė **nebus pasiekta**, kadangi projektų vykdytojai teikė pirmenybę technologijoms, prisidedančioms prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo. Atitinkamai, rodiklio, matuojančio **energijos vartojimo sumažėjimą**, programoje nustatyta reikšmė, tikėtina, **bus pasiekta**. Nors šio rodiklio siekia tik trys projektai, įgyvendinus vieną projektą, skirtą naujos stiklo pakuotės atliekų perdirbimo linijos diegimui, planuojama sutaupyti virš 4 kartų daugiau energijos, nei suplanuota programoje.

BENDRI RODIKLIAI

Visų programos projektų rezultatai išreikšti dviem rezultato rodikliais – „*Projekto vykdytojo metinis apyvartos augimas*“ ir „*Projekto vykdytojo metinis pelno augimas*“, tačiau jų pasiektos reikšmės 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **dar nebuvo užfiksuotos** – išskyrus vieną projektą, rodiklį planuojama pasiekti per 3 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos. Nepaisant to, **programoje** suplanuotos šių rodiklių reikšmės, tikėtina, **bus pasiektos**, kadangi **sutartyse** suplanuotos **gerokai ambicingesnės** siektinos reikšmės. Pasibaigus projektams paramą gavusiose įmonėse metinę

¹⁶⁹ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO, NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

apyvartą planuojama padidinti nuo 5 iki 7 757 proc., o metinį pelną – nuo 3 iki 46 090 proc. Šių rodiklių siektinos reikšmės projektų sutartyse nustatytos remiantis Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (*toliau – MITA*) parengtomis gairėmis dėl rezultato rodiklių siektinų reikšmių nustatymo ir jų apskaičiavimo metodų taikymo. Kai kurių projektų atžvilgiu itin ambicingas siektinas rodiklių reikšmės nulėmė **įmonių finansiniai rodikliai** iki projektų įgyvendinimo. Kelių įmonių pelnas ikiprojektiniu laikotarpiu buvo neigiamas (t. y. įmonės patyrė nuostolį). Tai bent iš dalies susiję su išaugusiomis įmonių investicijomis į MTEP vykdymą, kurių grąžos galima tikėtis tik vidutiniu-ilguoju laikotarpiu, pradėjus gauti pajamų iš naujai sukurtų produktų.

DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS

Programoje suplanuota produkto rodiklio „*Dvišalės partnerystės projektų skaičius*“ reikšmė **nebuvo pasiekta visa apimtimi** (rezultatyvumas – 65 proc.). Nors visi projektai buvo įgyvendinti su partneriais iš Norvegijos, suplanuotas **bendras programos projektų skaičius** buvo **pernelyg ambicingas**, atsižvelgiant į programai skirtą finansavimą. Programoje suplanuotos rezultato rodiklių, matuojančių pasitenkinimo dvišale partnerystėje ir pasitikėjimo tarp partnerių lygį bei bendradarbiaujant įgytų žinių panaudojimo mastą, reikšmės buvo **viršytos** (151–200 proc. rezultatyvumas). Rezultato rodiklių, matuojančių bendrai užregistruotų patentinių paraiškų skaičių ir po projekto besitęsiančių partnerysčių dalį, pasiekimo mastas kol kas yra neaiškus – bus nustatytas ataskaitose po projektų įgyvendinimo.

PAPILDOMOS NAUDOS IR LĖŠŲ PAKANKAMUMAS

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus. Vis dėlto, skirtingų sričių intervencijų metu buvo sukurti **papildomi produktai, neišreikšti rodikliais**. Projektų, skirtų **naujų produktų ar technologijų kūrimui**, papildomi produktai – vykdytų MTEP veiklų metu sukurti **analitiniai dokumentai ir IT produktai**. MTEP ataskaitose dokumentuotos projektų metu vykdytos MTEP veiklos, kurių metu sukurti nauji produktai ar technologijos, ir aprašyti jų rezultatai. Šiuose dokumentuose pateiktos žinios gali būti naudojamos tiek toliau vystant ir komercinant projekto metu kurtus produktus ar technologijas, tiek jų pagrindu ateityje kuriant kitas rinkos inovacijas. Viena projekto papildomai sukurta **IT infrastruktūra**, reikalinga projekto metu sukurto naujo IT produkto valdymui, kuri plačiau pritaikyta įmonės veikloje kuriant kitus naujus produktus. Projektų, skirtų **naujų produktų ar technologijų diegimui**, papildomi produktai – **fiziniai produktai**. Dalyje šių projektų įdiegus naujas aplinkai palankias ar IRT technologijas įmonėse bus pradėti gaminti ir į rinką tiekti **nauji produktai** (popieriaus gaminiai, elektros įranga, baldai ir kt.).

Projektams skirtų **lėšų pakankumas kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti** apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip **aukštesnis nei vidutinis** (3,57 balo iš 5). Vieno respondento teigimu, projektui skirtos lėšos buvo nepakankamos (2 balai iš 5), tačiau papildomai atsiradusios nuosavos lėšos projekto veiklų įgyvendinimui padėjo pasiekti ir viršyti planuotas rodiklių reikšmes¹⁷⁰. Pažymėtina, kad sėkmingam programos projektų įgyvendinimui buvo itin svarbus **projektų vykdytojų finansinis indėlis**. Didžiąją dalį programos sudarė projektai, kuriuose remta eksperimentinė plėtra įmonėse, savo lėšomis jau įgyvendinusiose pradinio MTEP etapų veiklas ir išvysčiusiose naujus produktus iki vidutinio technologinės parengties lygio (*toliau – TPL*). Be to, projektų įgyvendinimo metu įmonės taip pat turėjo užtikrinti nuosavą indėlį, kurio dydis priklausė nuo individualiai įmonėms nustatyto finansavimo intensyvumo. Vienos įmonės ribotos galimybės surinkti reikiamas lėšas nuosavam indeliui padengti netgi nulėmė projekto sutarties nutraukimą ir paramos lėšų grąžinimą¹⁷¹.

REZULTATYVUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Projektų lygmeniu visų stebėsenos rodiklių pasiekimo mastas yra aukštas, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Programos lygmeniu iki pusės rodiklių

¹⁷⁰ Remiantis programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=9). Pažymėtina, kad lėšų pakankumą apklausoje įvertino tik virš ketvirtadalio (28 proc. arba 7 iš 25) unikalių projektų vykdytojų.

¹⁷¹ Iš viso buvo pasirašytos 32 projektų sutartys, iš kurių 6 buvo nutrauktos, grąžinant paramos lėšas. Vertinime analizuojami 26 sėkmingai įgyvendinti projektai.

atžvilgiu stebimas aukštas, ketvirtadalio - vidutinis, penktadalio - žemas rezultatyvumas, o dešimtadalio rodiklių pasiekimo mastas 2025 m. II ketv. pr. duomenimis dar nebuvo užfiksuotas, kadangi rodikliais matuojami projektų metu sukurti rezultatai poprojektiniu laikotarpiu.

Kelių projektų, kuriuose pasiektos ne visos sutartyse suplanuotos rodiklių reikšmės, vykdytojai mažesnę rezultatyvumą sieja su viešųjų pirkimų sąlygotais iššūkiais, pasikeitusiomis rinkos sąlygomis ir netiksliu planavimu, kurio metu nustatytos pernelyg ambicingos rodiklių reikšmės¹⁷². Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė iššūkiai prognozuojant paramos verslui konkrečiose srityse paklausą kvietimų teikti paraiškas metu. Suplanuotas bendras finansuotų projektų skaičius buvo pernelyg ambicingas, atsižvelgiant į programai skirtą finansavimą. Įgyvendinant programos investicijas didesnę paklausą tarp įmonių pasižymėjo parama inovacijų kūrimui ir diegimui IRT srityje, lyginant su aplinkai palankių inovacijų kūrimu ir diegimu. Tai sietina su stipria šalies IRT sektoriaus pozicija, mažesnėmis IRT produktų kūrimo ir diegimo sąnaudomis bei nepakankamu įmonių sąmoningumu apie verslo žalinimo svarbą. Dviejų rodiklių programoje suplanuotos reikšmės nepasiektos visa apimtimi dėl neprivalomo šių rodiklių įtraukimo į projektų stebėsenos sistemą.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta papildomų, rodikliais neišreikštų produktų, tokių kaip analitiniai dokumentai, IT produktai ir fiziniai produktai. Nors apklausti projektų vykdytojai projektams skirtų lėšų pakankamumą kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti įvertino kaip aukštesnę nei vidutinę, sėkmingą projektų įgyvendinimą užtikrino reikšmingas projektų vykdytojų nuosavas finansinis indėlis tiek ikiprojektiniu, tiek projektų įgyvendinimo laikotarpiu.

2.5.2 INVESTICIJŲ POVEIKIS

INVESTICIJŲ NAUDA TIKSLINĖMS GRUPĖMS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti programos investicijomis – skatinti eksperimentinės plėtros vykdymą privačiame sektoriuje, išnaudoti IRT sektoriaus įmonių potencialą kuriant aukštos pridėtinės vertės produktus ir paslaugas, žalinti verslą bei didinti pažangių skaitmeninių įrankių taikymą įmonėse¹⁷³. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – skatinti didesnės pridėtinės vertės kūrimą ir tvarų ekonomikos augimą, numatomas **tarpinis pokytis** – padidėjęs įmonių konkurencingumas žaliosios pramonės inovacijų ir IRT srityse. Į jį nukreiptos dviejų sričių **intervencijos** – rinkos lygmeniu naujų produktų ar technologijų kūrimas bei įmonių lygmeniu naujų produktų ar technologijų diegimas. Jų metu sukurti atitinkami **produktai** – sukurti nauji aplinkai palankūs arba IRT produktai ar technologijos bei patobulinti technologiniai procesai įmonėse.

NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ KŪRIMAS

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda** teko **projektų vykdytojams – 15 Lietuvos įmonių**, projektų lėšomis vykdžiusių MTEP veiklas ir vysčiusių rinkos lygmeniu naujus produktus ar technologijas. Absoliuti dauguma (53 proc. arba 8 iš 15) šių įmonių veikia IRT sektoriuje, likusios (47 proc. arba 7 iš 15) užsiima įvairių kitų rūšių ekonomine veikla (administracine ir aptarnavimo, apdirbamosios gamybos, finansine ir draudimo, profesine, moksline ir technine, statybos, švietimo). Dviejuose trečdaliuose (67 proc. arba 10 iš 15) projektų kurti nauji IRT produktai ar technologijos¹⁷⁴ (iš viso – 11 produktų ar technologijų), likusiuose (33 proc. arba 5 iš 15) – nauji aplinkai palankūs produktai ar technologijos¹⁷⁵ (iš viso – 9 produktai ar technologijos). Šių projektų lėšomis buvo finansuota

¹⁷² Remiantis programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=9). Pažymėtina, kad apklausoje dalyvavo tik kiek daugiau nei trečdalis (36 proc. arba 9 iš 25) unikalų projektų vykdytojų, iš kurių trečdalis (3) respondentų nurodė, kad jų vykdytame projekte bent dalies rodiklių suplanuotos reikšmės nebus pasiektos visa apimtimi, ir įvardijo to priežastis.

¹⁷³ Remiantis programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) koncepcija.

¹⁷⁴ Finansinių paslaugų platforma, autonominė duomenų surinkimo platforma, saulės parkų investicinės grąžos prognozės ir pelningumo valdymo sistema, ore liečiami holografiniai displejai, lietuvių kalbos telefoninių pokalbių šnekos kokybės vertinimo sprendimas, išmanioji neformaliojo švietimo paslaugų valdymo sistema, kelionių organizatorių rezervacinės sistemos kainų reguliavimas DI pagalba, išmanioji edukacijos monitoringo sistema, faktoringo rizikos vertinimo sistema, mokomasis kibernetinės saugos įrankis.

¹⁷⁵ Integruota fasado sistema, kompleksinės nuspėjamosios priežiūros sistema, polietileno tereftalato ruošinių defektų inspektavimo realiu laiku sistema, garsą izoliuojanti akustinė plokštė iš perdirbtų poliuretano, plastmasės ir gumos atliekų, elektromobilių įkrovimo stotelė, autobusų stotelės paviljonas, mobili fotovoltinė jėgainė, lengvas fotoelektros modulis.

eksperimentinė plėtra, pradedant nuo 4 MTEP etapo ir baigiant 9 MTEP etapu¹⁷⁶. **Daugiau nei pusėje** (60 proc. arba 9 iš 15) projektų **kuriant naujus produktus ar technologijas buvo pasiektas paskutinis TPL**¹⁷⁷ – sukurti nauji produktai ar technologijos buvo komercinti (iš viso – 12 komercintų produktų ar technologijų). **Likusių** (40 proc. arba 6 iš 15) projektų įgyvendinimo metu sukurti nauji produktai ar technologijos **dar nekomercinti, bet išvystyti iki aukšto TPL**¹⁷⁸.

Programos lėšomis buvo finansuotas tolesnis įmonių iniciatyva pradėtas naujų produktų vystymas, kurio rezultatas – sukurti ir įvedimui į rinką (beveik) parengti nauji produktai. Tai sudarė galimybes šioms įmonėms **palaikyti ir plėsti inovacinę veiklą** (tęsti pradėtas MTEP veiklas, o jų rezultatus, sukauptą žmogiškąjį kapitalą, užmegztą partnerystę ir iš naujų produktų pardavimo gautas pajamas panaudoti toliau investuojant į inovacijas) ir **didinti konkurencinį pranašumą** (pasiūlyti į rinką naujus produktus). Tikimasi, kad rinkos lygmeniu naujų produktų pasiūla ir dvišalė partnerystė padės **išplėsti rinkas ir eksporto geografiją** nuo Skandinavijos iki pasaulinės rinkų. Tai, savo ruožtu, teigiamai prisidės prie paramą gavusių įmonių **konkurencingumo didinimo**, kuris išreiškiamas pagerėjusiais įmonių veiklos finansiniais rodikliais – metinės apyvartos ir metinio pelno padidėjimu.

Remiantis projektus įgyvendinusių įmonių pelningumo analize ir prognozėmis, bendros **9 mln. Eur investicijos** į inovacijų kūrimą per 3 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos šioms įmonėms turėtų bendrai sugeneruoti apie **3,5 mln. Eur papildomo pelno**¹⁷⁹. Šių rezultato rodiklių pasiekimo mastas 2025 m. II ketv. pr. dar nebuvo užfiksuotas – jų reikšmės bus užfiksuotos ataskaitose po projektų įgyvendinimo. MTEP projektai taip pat prisidėjo ir prie **aukštos kvalifikacijos darbo vietų kūrimo**, nors tokia nauda fiksuojama tik mažesnėje dalyje (40 proc. arba 6 iš 15) inovacijas kūrusių įmonių, o bendras sukurtų naujų darbo vietų skaičius (22) – nedidelis. Pagrindinė **prielaida** paramą gavusių įmonių konkurencingumo padidėjimui – **sėkmingas ir savalaikis projektų metu sukurtų naujų produktų ar technologijų įdiegimas į rinką**. Projektų vykdytojai išsipareigojo bent 5 metus po projektų įgyvendinimo išlaikyti sukurtus produktus ar technologijas, o per 3 metus po projektų įgyvendinimo pasiekti sutartyse suplanuotas metinės apyvartos ir metinio pelno augimo rodiklių reikšmes. Atsižvelgiant į šiuos išsipareigojimus ir reikšmingą projektų vykdytojų nuosavą finansinį indėlį tiek ikiprojektiniu laikotarpiu, tiek projekto įgyvendinimo metu, manytina, kad minėta prielaida bus išpildyta – **paramą inovacijų kūrimui gavusios įmonės bus suinteresuotos trumpuoju laikotarpiu komercinti ar realizuoti rinkoje projektų metu vystytus produktus ar technologijas**. Kaip pabrėžia investicijas į verslą planuojančių ir administruojančių institucijų atstovai, aukštas išvystytų produktų TPL yra pagrindinė prielaida sėkmingam jų pateikimui į rinką¹⁸⁰.

Investicijų į naujų produktų ar technologijų kūrimą **netiesioginę naudą** vidutiniu-ilguoju laikotarpiu gaus įvairios kitos tikslinės grupės, kurios galės išgyti ir savo veikloje pritaikyti projektų metu sukurtas inovacijas. Pagrindinė **naujų produktų ar technologijų potencialių naudotojų grupė** – **pramonės ar verslo sektoriaus subjektai**, užsiimančys **įvairiomis ekonominės veiklos rūšimis: statyba** (integruotą fasado sistemą, garsą izoliuojančią akustinę plokštę naudosiantys nekilnojamojo turto vystytojai), **apdirbamąją gamybą** (polietileno tereftalato ruošinių defektų inspektavimo realiu laiku sistemą naudosiantys plastikinių gaminių gamintojai bei inovatyvią kompleksinės nuspėjamosios priežiūros sistemą naudosiančios chemijos, medienos, maisto ir kitų pramonės šakų įmonės), **finansinė ir draudimo veikla** (inovatyvią faktoringo rizikos vertinimo sistemą naudosiančios faktoringo paslaugas teikiančios įmonės), **administracinė ir aptarnavimo veikla** (kelionių organizatorių rezervacinę sistemą naudosiančios kelionių agentūros, ekskursijų organizavimo, išankstinio užsakymo paslaugų ir susijusia veikla užsiimančios įmonės), **meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla** (ore liečiamus holografinius displėjus

¹⁷⁶ Remiantis Rekomenduojamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapų klasifikacijos aprašu, patvirtintu LR Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 650.

¹⁷⁷ 9 TPL – produkto bandomieji pavydžiai pristatyti potencialiems vartotojams ir pastarųjų įvertinti, rengiantis įvedimui į rinką.

¹⁷⁸ 7 TPL – sukurtas ir išbandytas naujo produkto prototipas ar bandomoji versija, 8 TPL – pagaminta bandomoji produkto partija ar išbandyta galutinė produkto versija.

¹⁷⁹ Remiantis projektų sutartyse pateikiamais duomenimis apie faktinį įmonių pelną iki projektų įgyvendinimo pradžios ir prognozuojamą pelną per 3 metus po projekto įgyvendinimo. Atkreiptinas dėmesys, kad kelių įmonių pelnas prieš projekto įgyvendinimą buvo neigiamas, t. y. įmonės patyrė nuostolį. Tai bent iš dalies susiję su ikiprojektiniu laikotarpiu išaugusiomis įmonių investicijomis į MTEP vykdymą, kurių grąžos galima tikėtis tik vidutiniu-ilguoju laikotarpiu, pradėjus gauti pajamų iš naujai sukurtų produktų.

¹⁸⁰ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

naudosiančios įmonės, veikiančios pramogų ir poilsio organizavimo bei reklamos srityse), **elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo veikla** (autonominę duomenų surinkimo platformą naudosiantys elektros linijų ir dujų vamzdynų operatoriai bei saulės parkų investicinės grąžos prognozės ir pelningumo valdymo sistemą naudosiantys saulės elektrinių parkų vystytojai ir investuotojai), **švietimo veikla** (išmaniąją neformaliojo švietimo paslaugų valdymo sistemą naudosiantys neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai), **transporto ir saugojimo veikla** (inovatyvius žalios elektros energijos generavimo ir saugojimo sprendimus naudosiantys elektromobilių vairuotojai ir švaraus viešojo transporto plėtotojai). Keleto sukurtų inovacijų atžvilgiu numatomas **platesnis pritaikymas – skirtingomis ekonominės veiklos rūšimis užsiimančiose įmonėse, ypač MVĮ**. Lietuvių kalbos telefoninių pokalbių šnekos kokybės vertinimo sprendimo potencialūs naudotojai – skambučių centrus turinčios įmonės, inovatyvios finansinių paslaugų platformos – pasiskolinti siekiančios įmonės, inovatyvios faktoringo rizikos vertinimo sistemos – faktoringo paslaugomis besinaudojančios įmonės, mokomojo kibernetinės saugos įrankio – bet kurioje srityje veikiančios įmonės.

Kita, kiek mažesnė naujų produktų ar technologijų potencialių naudotojų grupė – **viešojo ar nevyriausybinių sektorių subjektai**. Pavyzdžiui, lietuvių kalbos telefoninių pokalbių šnekos kokybės vertinimo sprendimą galėtų naudoti skambučių centrus turinčios valstybės ar savivaldybių institucijos ar įstaigos, ore liečiamus holografinius displejus – valstybės ar savivaldybių kultūros ir medicinos įstaigos, saulės energiją generuojantį ir saugantį autobusų stotelės paviljoną – švarų viešąjį transportą plėtojančios savivaldybių institucijos ar įstaigos, išmaniąją neformaliojo švietimo valdymo sistemą – neformaliojo švietimo paslaugas teikiančios valstybės ar savivaldybių institucijos ar įstaigos ir NVO. Keletą sukurtų inovacijų tiesiogiai naudos **visuomenė**: inovatyvią finansinių paslaugų platformą – pasiskolinti siekiantys fiziniai asmenys, saulės energija grįstą automobilių įkrovimo stotelę – elektromobilių vairuotojai, išmaniąją neformaliojo švietimo paslaugų valdymo sistemą – neformaliojo švietimo paslaugomis suinteresuoti asmenys.

Atsižvelgiant į **didelę sukurtų inovacijų patekimo į rinką tikimybę ir plačias pritaikymo galimybes skirtinguose sektoriuose**, investicijos į naujų produktų ar technologijų kūrimą, tikėtina, **padidins** tiek inovacijas kūrusių, tiek jas ateityje naudosiančių **įmonių konkurencingumą**. Didesnė nauda tikėtina **IRT srityje**, kurioje veikia absoliuti dauguma paramą gavusių įmonių ir sukurta du trečdaliai naujų produktų ar technologijų. Aplinkai palankių naujų produktų ar technologijų kūrimui teko mažiau dėmesio, nei planuota programos rengimo metu. Dėl to programos investicijos prie įmonių konkurencingumo didinimo **žaliosios pramonės srityje** prisidės nedaug ir **netiesiogiai** – per sukurtų aplinkai palankių inovacijų pritaikymą žaliosios pramonės sektoriuose (atsinaujinančios energetikos, energijos efektyvumo, atliekų tvarkymo ir perdirbimo, tvarios statybos ir statybinių medžiagų, švaraus transporto). Nepaisant teigiamo investicijų poveikio įmonių konkurencingumo didinimui, paramą gavusių **subjektų skaičius** (15) – **pernelyg mažas, kad** dėl investicijų išaugęs jų konkurencingumas **sukurtų reikšmingą indėlį į didesnės pridėtinės vertės kūrimą ir tvarų ekonomikos augimą šalyje**. Tai ypač akivaizdu palyginus Norvegijos finansinio mechanizmo (9 mln. Eur) ir kitų to paties programavimo laikotarpio finansavimo šaltinių investicijas į MTEP vykdymą privačiame sektoriuje. Pavyzdžiui, pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos (VP) priemonę „COVID-19 MTEP tyrimai“ (Nr. 13.1.1-LVPA-T-858) MTEP vykdymui įmonėse buvo skirta virš 23 mln. Eur, pagal priemonę „Eksperimentas“ (Nr. 13.1.1-LVPA-K-856) beveik 77 mln. Eur, o pagal priemonę „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ (Nr. J05-LVPA-K) – virš 147 mln. Eur Europos struktūrinių ir investicijų (ESI) fondų lėšų¹⁸¹.

Didesnį MTEP projektų skaičių finansuoti sutrukdė ne tik **santykinai nedidelė programos finansinė apimtis**, bet ir kiti veiksniai, tokie kaip **vėlyva programos įgyvendinimo pradžia ir ribotas investicijas administravusios agentūros žinomumas**. Pirma, dėl ilgo programos investicijų turinio ir įgyvendinimo mechanizmų derinimo proceso pirmieji kvietimai teikti paraiškas buvo paskelbti programavimo laikotarpio pabaigoje (2020 m.). Be to, pirmojo kvietimo teikti paraiškas laikotarpis persidengė su kitų finansavimo šaltinių projektų kvietimais, tad **paraiškų vertinimo procesą prailgino** iššūkiai užtikrinti reikalingus nepriklausomus paraiškų vertinimo ekspertus keliems

¹⁸¹ Remiantis 2014–2020 m. ESI fondų investicijų įgyvendinimo Lietuvoje oficialiu internetiniu puslapiu: https://2014.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/patvirtintos_priemonės.

vienu metu vykdytiems kvietimams¹⁸². Kadangi MTEP projektų įgyvendinimas užtrunka bent kelerius metus, paskutinių kvietimų teikti paraiškas metu (2022 m.) **laikas iki programos įgyvendinimo pabaigos buvo per trumpas**, kad būtų galima sėkmingai įgyvendinti inovacijų kūrimo projektus. Antra, programos įgyvendinimo pradžioje už investicijų administravimą buvo atsakinga MITA, kurios žinomumas tarp verslo subjektų buvo ribotas, lyginant su tuo metu įprastai paramos verslui projektus administravusia Lietuvos verslo paramos agentūra (*toliau – LVPA*). MITA **santykinis nepopuliarumas verslo bendruomenėje ir ribota informacijos apie finansinių mechanizmų paramos galimybes sklaida** sąlygojo iššūkius pirmųjų kvietimų teikti paraiškas metu pritraukiant tinkamus pareiškėjus. 2022 m. Lietuvoje įgyvendinus inovacijų reformą buvo įkurta Inovacijų agentūra (IA), sujungusi trijų anksčiau egzistavusių agentūrų (MITA, LVPA ir VŠĮ „Versli Lietuva“) veiklas. IA pradėjus „vieno langelio“ principu teikti verslui įvairias paslaugas ir administruoti skirtingų finansavimo šaltinių paramą verslui, **padidėjo ne tik informacijos apie paramos galimybes prieinamumas verslui, bet ir Norvegijos finansinio mechanizmo žinomumas**¹⁸³.

Turinio požiūriu programos lėšomis buvo finansuotos panašios veiklos, kaip ir remtos iš kitų to paties programavimo laikotarpio finansavimo šaltinių. Vis dėlto, visos šios investicijos yra **labai svarbios siekiant** Lietuvai ir visai ES svarbaus tikslo **skatinti MTEP vykdymą privačiame sektoriuje**, todėl Norvegijos finansinio mechanizmo lėšos **papildė** ESI fondų investicijas šioje srityje. Didžiausia Norvegijos finansinio mechanizmo pridėtinė vertė pasireiškė per **dvišalį bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir Norvegijos subjektų**. Palyginimui, pagal VP finansuotus MTEP projektus nebuvo draudžiama įgyvendinti kartu su partneriais iš užsienio, o kai kuriais atvejais net buvo skatinama tai daryti¹⁸⁴, bet tarptautinė partnerystė įgyvendinant VP buvo veikiau išimtis, negu taisyklė¹⁸⁵. Tokia tendencija pastebėta ir kitose šalyse, finansinių mechanizmų lėšomis įgyvendinusiuose panašias verslo programas¹⁸⁶. Norvegijos finansinio mechanizmo lėšomis finansuotuose projektuose **dvišalė partnerystė buvo privaloma**, o jos **užmezgimas buvo skatinamas** DBF lėšomis finansuojant kontaktų mugės ir kitus renginius. Projektuose, skirtuose **inovacijų kūrimui**, Lietuvos įmonės bendradarbiavo su Norvegijos įmonėmis, MSI ir kitomis organizacijomis, turinčiomis didelę patirtį MTEP vykdyme ir inovacijų komercinime. Projektų partnerių vaidmuo skirtinguose projektuose varijavo tarp konsultacijų dėl inovacijų kūrimo bei komercinimo teikimo ir konkrečių techninių užduočių vystant naujus produktus atlikimo. Visi projektai apėmė partnerių iš valstybės donorės **žinių ir ekspertinės patirties perėmimą**. Dalyje projektų Norvegijos partneriai prisidėjo **atliekant kai kurias MTEP veiklas**, tam įdarbindami savo tyrėjus. Tam tikrais atvejais projektų vykdytojai su partneriais dalinasi intelektinėmis teisėmis į naujai sukurtus produktus ar technologijas, nors daugeliu atvejų pagrindiniai inovacijų savininkai yra Lietuvos įmonės. Kitas svarbus partnerių iš valstybės donorės vaidmuo įgyvendinant projektus susijęs su sukurtų **produktų ar technologijų komercinimu ir įvedimu į užsienio, pirmiausiai Skandinavijos, rinkas**. Kai kuriuose projektuose partneriai iš Norvegijos buvo atsakingi už rinkos, į kurią ketinama plėstis, analizę, inovacijų pritaikymą, pristatymą ir pardavimų skatinimą pasirinktose rinkose¹⁸⁷. Projektų metu užmezgta ar palaikyta dvišalė partnerystė gali tapti pagrindu toliau kartu vykdyti MTEP veiklas ir plėsti eksporto rinkas, todėl yra svarbi **skatinant šalies įmonių išiliejimą į tarptautinės vertės grandines**¹⁸⁸.

NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ DIEGIMAS

Šios srities intervencijų **tiesioginė nauda teko projektų vykdytojams – 10 Lietuvos įmonių, daugiausiai veikiančių apdirbamosios gamybos sektoriuje**¹⁸⁹, projektų lėšomis įsigijusių ir įdiegusių inovatyvią įrangą.

¹⁸² UAB „Smart Continent LT“, 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų tarpinis vertinimas (užsakovas – LR finansų ministerija), 2022.

¹⁸³ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO, NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

¹⁸⁴ Pavyzdžiui, įgyvendinant VP priemonę „COVID-19 MTEP tyrimai“ (Nr. 13.1.1-LVPA-T-858) buvo skatinama pasitelkti užsienio partnerius, o už tai numatant didesnę finansavimo intensyvumą.

¹⁸⁵ Pavyzdžiui, tarptautinių partnerysčių pasitaikė priemonės „Intelektas. Bendri mokslo–verslo projektai“ (Nr. J05-LVPA-K) projektuose.

¹⁸⁶ Tetra Tech International Development, *Evaluation of Competitiveness in Business Innovation Programmes* (užsakovas – Finansinių mechanizmų valdyba), 2023, 28.

¹⁸⁷ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO atstovais metu surinkta informacija ir stebėsenos duomenimis.

¹⁸⁸ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO, NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

¹⁸⁹ Gaminančių elektros įrangą, medienos, popieriaus, plastikinius gaminius, chemijos produktus, baldus, kitą įrangą. Tik 1 įmonė iš 11 veikia kitame – atliekų tvarkymo – sektoriuje.

Mažesnėje dalyje (27 proc. arba 3 iš 11) projektų įmonėse įdiegtos naujos aplinkai palankios technologijos¹⁹⁰, skirtos mažinti gamyboje suvartojamos energijos kiekius ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų (*toliau – ŠESD*) emisijas iš gamybos. Beveik trijuose ketvirtadaliuose (73 proc. arba 8 iš 11) projektų įmonėse įdiegtos naujos IRT technologijos, kurios pirmiausiai buvo skirtos automatizuoti ir skaitmenizuoti gamybos procesus, bet tuo pačiu prisidės ir prie įmonių veiklos neigiamo poveikio aplinkai mažinimo (energijos sąnaudų ir taršos iš gamybos mažinimo).

Įdiegus naują įrangą buvo atnaujintos ir patobulintos paramą gavusių įmonių gamybos linijos. Gamybos modernizavimas, automatizavimas ir skaitmenizavimas sudarė sąlygas šioms įmonėms **didinti gamybos našumą** (didinti pagaminamos produkcijos kiekio ir gamybos metu patirtų darbo, žaliavų ir medžiagų bei energijos sąnaudų santykį), o pažangesni technologiniai procesai leido **pagerinti gaminamos produkcijos kokybę ir atitiktį rinkos lūkesčiams** (patobulinti esamus produktus, ypatingą dėmesį skiriant išaugusios paklausos tvaresniems produktams patenkinimui) ar net **išplėsti produktų asortimentą** (kurti ir rinkai pasiūlyti naujus produktus). Dėl programos investicijų numatomas įmonių gamybos našumo augimas suteiks galimybes **pagaminti didesnius produkcijos kiekius ir nustatyti konkurencingesnes produktų kainas**, geresnę produktų kokybę ir atitikties rinkos lūkesčiams – **didinti įmonių konkurencinį pranašumą**, o produktų asortimento plėtra – **plėsti rinkas**. Visa tai teigiamai prisidės prie paramą gavusių įmonių konkurencingumo didinimo, kuris išreiškiamas pagerėjusiais įmonių veiklos finansiniais rodikliais – metinės apyvartos ir metinio pelno padidėjimu. Remiantis projektus įgyvendinusių įmonių pelningumo analize ir prognozėmis, bendros **4,3 mln. Eur investicijos** į inovatyvią įrangą per 3 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos šioms įmonėms turėtų bendrai sugeneruoti **15,8 mln. Eur papildomo pelno**¹⁹¹. Šių rezultato rodiklių pasiekimo mastas kol kas yra neaiškus – jų reikšmės bus užfiksuotos ataskaitose po projektų įgyvendinimo. Pagrindinė **prielaida** paramą gavusių įmonių konkurencingumo padidėjimui – investicijų į inovatyvią įrangą **tvarumas**. Įmonėse įdiegtos inovatyvios įrangos tęstinį naudojimą užtikrins projektų sutartyse nustatytas įpareigojimas projekto lėšomis įsigytą įrangą išlaikyti ir naudoti pagal tą pačią paskirtį bent 5 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos, todėl ši prielaida, tikėtina, **bus išpildyta**.

Taigi, investicijos į naujų technologijų diegimą įmonėse, tikėtina, **prisidės prie įmonių**, daugiausiai veikiančių **apdirbamosios gamybos** sektoriuje, **konkurencingumo didinimo**. Dėl atnaujintų ir patobulintų paramą gavusių įmonių gamybos linijų tikėtinas gamybos našumo augimas bei sudarytos galimybės kurti aukštesnės vertės produkciją, savo ruožtu, paskatins ir įmonių pridėtinės vertės augimą. Nepaisant to, šios srities intervencijos palietė tik 10 unikalių įmonių, savo veiklą vykdančių penktadalyje (12) šalies savivaldybių, todėl investicijų **indėlis siekiant skatinti didesnės pridėtinės vertės kūrimą ir tvarų ekonomikos augimą šalyje yra ribotas**. Tai ypač akivaizdu palyginus Norvegijos finansinio mechanizmo (virš 4 mln. Eur) ir ESI fondų investicijas į inovatyvių technologijų diegimą įmonėse. Pavyzdžiui, pagal VP priemonę „Eco-inovacijos LT+“ (Nr. 03.3.2-LVPA-K-837) įmonių investicijoms į aplinkai palankias technologijas buvo skirti beveik 87 mln. Eur, o pagal priemonę „Pramonės skaitmeninimas LT“ (Nr. 03.3.1-LVPA-K-854) pramonės MVĮ investicijoms į skaitmenines technologijas – virš 91 mln. Eur¹⁹². Kone visi šios srities projektai prisidės prie jas įgyvendinusių įmonių žalinimo per aplinkai palankių technologijų diegimą ir IRT technologijų diegimą, taip pat padedantį optimizuoti išteklį naudojimą gamyboje. Vis dėlto, kaip ir MTEP projektuose, **didžiausias dėmesys** projektuose buvo skirtas **IRT inovacijų diegimui**, o programos **paklausa** investicijoms į **aplinkai palankių technologijų diegimą** buvo **ribota**. Tik kelis projektus įgyvendino žaliosios pramonės įmonės, veikiančios AEI technologijų gamybos, biotechnologijų gamybos, antrinių žaliavų perdirbimo srityse. Investicijas į verslą planuojančių ir administruojančių institucijų atstovai apgailestauja dėl **riboto Lietuvos įmonių suinteresuotumo aplinkai palankių inovacijų diegimu**, ypač atsižvelgiant į tai, kad ateityje subsidijas verslo žalinimui vis dažniau keis finansinės priemonės¹⁹³.

¹⁹⁰ Fotelektros modulių gamybos, stiklo pakuočių atliekų perdirbimo, medienos džiovavimo.

¹⁹¹ Remiantis projektų sutartyse pateikiamais duomenimis apie faktinį įmonių pelną iki projektų įgyvendinimo pradžios ir prognozuojamą pelną per 3 metus po projekto įgyvendinimo.

¹⁹² Remiantis 2014–2020 m. ESI fondų investicijų įgyvendinimo Lietuvoje oficialiu internetiniu puslapiu: https://2014.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/patvirtintos_priemonės.

¹⁹³ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

Inovacijų diegimui skirti projektai apėmė panašias veiklas į finansuotas ESI fondų lėšomis, tad Norvegijos finansinio mechanizmo investicijos šioje srityje tik **papildė** iš kitų finansavimo šaltinių remtas **pastangas žalinti verslą ir didinti įmonių skaitmeninį intensyvumą**. Vis dėlto, didžiausia Norvegijos finansinio mechanizmo pridėtinė vertė pasireiškė per **dvišalį bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir Norvegijos**, kuris kitų to paties programavimo laikotarpio finansavimo šaltinių lėšomis buvo realizuotas santykinai retai¹⁹⁴. Inovacijų diegimui skirtuose projektuose partnerių iš Norvegijos vaidmuo daugiausiai apsiribojo konsultacijomis inovatyvios įrangos įsigijimo ir diegimo klausimais, tačiau buvo vertinamas kaip svarbus **perduodant** verslo žalinimo ir skaitmeninimo srityse labiau pažengusios Norvegijos **gerąją patirtį**. Lietuvos įmonėms buvo sudarytos galimybės išvengti klaidų pasirenkant jų veiklos sričiai tinkamiausias inovacijas, o Norvegijos partneriams – užmegzti verslo ryšius su panašia veikla užsiimančiais pažangiais Lietuvos subjektais¹⁹⁵.

PLATESNIO MASTO POVEIKIS

Programos intervencijos, tikėtina, prisidės kuriant platesnio masto poveikį **dvišaliams santykiams, skaitmeninei transformacijai ir aplinkos apsaugai**.

DVIŠALIAI SANTYKIAI

Visi programos projektai buvo įgyvendinti su partneriais iš Norvegijos. Dvišalis bendradarbiavimas įgyvendinant projektus atnešė projektų vykdytojams įvairią naudą. Pavyzdžiui, apklaustų projektų vykdytojų vertinimu, partnerystė su valstybės donorės subjektais labiausiai **padėjo skleisti žinią apie savo organizacijos veiklą tarptautinėje erdvėje**, taip pat – **praplėsti ar pagilinti dalykines žinias** bei **pasisemti inovatyvių idėjų**. Pusė apklaustų programos projektų vykdytojų **iki projektų įgyvendinimo bendradarbiavo** su projektų partneriais iš Norvegijos, kita **pusė dvišalę partnerystę užmezgė projekto įgyvendinimo metu**. Nepriklausomai nuo ankstesnės dvišalės partnerystės patirties, **visi** respondentai išvelgė **galimybes tęsti bendradarbiavimą** pasibaigus projektų įgyvendinimui (iki trijų ketvirtadalių apklaustųjų mato daugiau fragmentiškos, iki trečdalio – ilgalaikės partnerystės galimybes)¹⁹⁶. Programos įgyvendinimo teigiamą indėlį į dvišalio bendradarbiavimo tarp Lietuvos ir Norvegijos stiprinimą rodo ne tik projektų vykdytojų išvelgiamos konkrečios partnerystės naudos ir jos tęstinumo ateityje galimybės, bet ir aukšti dvišalio bendradarbiavimo rezultato rodiklių pasiekimai. Remiantis programos projektų vykdytojų ir partnerių iš Norvegijos apklausos rezultatais, stebimas **aukštas bendradarbiavusių Lietuvos ir Norvegijos subjektų pasitenkinimo partneryste lygis** (įvertintas 6,78 balais iš 7) ir **pasitikėjimo partneriais lygis** (įvertintas 6,83 balais iš 7) bei **iš dvišalės partnerystės įgytas žinias taikančių organizacijų dalis** (sudaranti 100 proc.)¹⁹⁷. Dvišalį bendradarbiavimą įgyvendinant programą taip pat palankiai vertina tiek NP ir PO atstovai, palaikę glaudžius santykius su programos partneriu „Innovation Norway“, tiek NKI atstovai, išvelgiantys didelę dvišalės partnerystės naudą šalies verslo plėtrai¹⁹⁸. Sėkmingas bendradarbiavimas projektų ir programos lygmenimis turės teigiamą poveikį **dvišaliams santykiams** tarp Lietuvos ir Norvegijos.

SKAITMENINĖ TRANSFORMACIJA

Įgyvendinant programos investicijas daugiausiai dėmesio teko IRT sričiai – naujų IRT produktų ar technologijų kūrimui ir komercinimui bei skaitmeninių technologijų diegimui apdirbamosios gamybos įmonėse. Beveik trys ketvirtadaliai inovacijas kūrusių įmonių projektų sutartyse nurodė taikiusios **dirbtinio intelekto (toliau – DI) sprendimus**. Panaši dalis inovacijas diegusių įmonių savo gamybos linijų tobulinimui pasitelkė **skaitmenines technologijas**. IRT technologijų diegimas įmonėse neretai prisidėjo ir prie **pramonės žalinimo** – aplinkos taršos CO₂

¹⁹⁴ Pavyzdžiui, kitaip nei pagal VP finansuotuose MTEP projektuose, ESI fondų lėšomis įgyvendintuose investiciniuose projektuose užsienio partnerių dalyvavimas nebuvo galimas.

¹⁹⁵ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) PO, NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

¹⁹⁶ Remiantis programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=8). Pažymėtina, kad apklausoje dalyvavo tik kiek daugiau nei trečdalis unikalių projektų vykdytojų.

¹⁹⁷ Remiantis Finansinių mechanizmų valdybos užsakymu atliktos programos projektų vykdytojų ir projektų partnerių iš valstybės donorės apklausos rezultatais, išreikštais rodikliais „Pasitenkinimo partneryste lygis“, „Pasitikėjimo lygis tarp bendradarbiaujančių šalių įmonių“ ir „Bendradarbiaujančių organizacijų, kurios taiko žinias, įgytas iš dvišalės partnerystės, dalis“ (PO pateikta informacija).

¹⁹⁸ Remiantis interviu su programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) NP, PO ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

emisijomis ir suvartojamos energijos kiekio mažinimo. Nors programos lėšomis paremtų įmonių skaičius – santykinai mažas, investicijos teigiamai prisidėjo prie įmonių skaitmeninės transformacijos. Programos intervencijos prisidės siekiant 2030 m. ES skaitmeninio dešimtmečio politikos programos tikslų (didinti **DI besinaudojančių** įmonių dalį ir bent baziniu **skaitmeninio intensyvumo** lygiu pasižyminčių MVĮ dalį)¹⁹⁹ ir atliepia 2024 m. EK skaitmeninio dešimtmečio pažangos ataskaitoje pateiktas rekomendacijas Lietuvai (dėti daugiau pastangų remiant **pažangių skaitmeninių technologijų** diegimą įmonėse ir **skaitmeninių sprendimų, mažinančių išmetamo CO₂ kiekį** kituose sektoriuose, kūrimą ir diegimą)²⁰⁰. Be to, programos investicijos atliepia ir 2024 m. Europos konkurencingumo ataskaitoje pateiktas rekomendacijas ES atotrūkio inovacijų srityje mažinimui (daugiau investuoti į MTEP, ypač **pažangiųjų technologijų**, tokių kaip **DI, kūrimą**, sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms **komercinti naujai sukurtas technologijas** bei didinti pramonės našumą **diegiant** joje **pažangias technologijas**)²⁰¹.

APLINKOS APSAUGA

Nors paklausa programos investicijoms į aplinkai palankių produktų ar technologijų kūrimą ir diegimą buvo mažesnė, nei tikėtasi, žaliosios pramonės inovacijų projektams teko arti pusės visų programos projektams skirtų lėšų. Projektų metu buvo sukurtos ir įdiegtos inovacijos, prisidėsiančios prie neigiamo poveikio aplinkai mažinimo. Prie **ŠESD emisijų mažinimo** ir **energijos vartojimo efektyvumo didinimo pastatuose ir pramonėje** prisidės tiek projektų metu sukurtos inovacijos, tokios kaip integruota pastato fasado sistema ir inovatyvi kompleksinės nuspėjamosios priežiūros sistema, tiek įmonėse įdiegtos inovatyvios aplinkai palankios ir IRT technologijos. Prie **išteklių naudojimo efektyvumo didinimo dėl pakartotinio atliekų panaudojimo** prisidės projektų metu sukurtos inovacijos – iš perdirbtų poliuretano, plastmasės ir gumos atliekų pagaminta garsą izoliuojanti akustinė plokštė bei polietileno tereftalato ruošinių defektų inspektavimo realiu laiku sistema, skirta vienkartinį plastikinių produktų gamybai iš antrinių žaliavų. Prie **AEI naudojimo skatinimo** prisidės projektų metu sukurtos inovacijos saulės energijos naudojimo srityje – saulės parkų investicinės grąžos prognozės ir pelningumo valdymo sistema bei nauji elektros energijos iš saulės generavimo ir saugojimo sprendimai. Programos intervencijos prisidės siekiant Europos žaliojo kurso politikos tikslų – **poveikio klimatui neutralumo** (mažinti ŠESD emisijas), **žiedinės ekonomikos** (skatinti pakartotinį gaminių naudojimą, mažinant atliekų kiekį ir tausojančią išteklius) ir **švarios pramonės** (didinti AEI naudojimą, mažinti energijos suvartojimą, ypač pastatų ir pramonės sektoriuose)²⁰².

POVEIKIO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Programos investicijų į inovacijų kūrimą tiesioginę naudą gaus 15 šalies įmonių, projektų lėšomis vykdžiusių MTEP veiklas ir iki aukšto TPL išvysčiusių rinkos lygmeniu naujus produktus ar technologijas. Programos parama sudarė galimybes šioms įmonėms palaikyti ir plėsti inovacinę veiklą, didinti savo konkurencinį pranašumą, išplėsti rinkas ir eksporto geografiją, kai kuriais atvejais – kurti aukštos kvalifikacijos darbo vietas. Tai turėtų prisidėti prie paramą gavusių įmonių konkurencingumo didinimo, kurio pagrindinė prielaida – sėkmingas ir savalaikis sukurtų naujų produktų ar technologijų įdiegimas į rinką. Atsižvelgiant į projektų vykdytojų sutartinius įsipareigojimus ir reikšmingą nuosavą finansinį indėlį, ši prielaida veikiausiai bus išpildyta. Dėl plačių sukurtų inovacijų pritaikymo galimybių investicijų netiesioginę naudą gaus naujų produktų ar technologijų potencialūs naudotojai – įvairiomis ekonominės veiklos rūšimis užsiimančios pramonės ar verslo sektoriaus subjektai, viešojo ar nevyriausybinių sektorių subjektai bei visuomenė. Nepaisant teigiamo investicijų poveikio įmonių konkurencingumo didinimui, intervencijų finansinė ir tikslinių grupių aprėptis – pernelyg maža, kad investicijos reikšmingai prisidėtų siekiant programos tikslo – didesnės pridėtinės vertės kūrimo ir tvaraus ekonomikos augimo šalyje. Daugiau MTEP projektų finansuoti sutrukdė ne tik ribota programos finansinė apimtis, bet ir vėlyva programos įgyvendinimo pradžia bei ribotas investicijas administravusios agentūros žinomumas.

Investicijų į inovacijų diegimą tiesioginę naudą gaus 10 šalies įmonių, projektų lėšomis įsigijusių ir įdiegusių inovatyvią įrangą. Programos parama sudarė galimybes šioms įmonėms didinti gamybos našumą, gerinti gaminamos produkcijos kokybę ir didinti jos atitiktį rinkos lūkesčiams bei išplėsti produktų asortimentą, skatinant produkcijos apimčių didėjimą, konkurencingesnes produktų kainas, konkurencinį pranašumą ir rinkų plėtrą. Tai turėtų prisidėti prie paramą gavusių įmonių

¹⁹⁹ 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas (ES)2022/2481, kuriuo nustatoma 2030 m. Skaitmeninio dešimtmečio politikos programa.

²⁰⁰ European Commission, *Digital Decade Country Report 2024: Lithuania*, 2024 m. Prieiga internete: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/factpages/lithuania-2024-digital-decade-country-report>.

²⁰¹ Mario Draghi, *The future of European competitiveness*, 2024 m. Prieiga internete: https://commission.europa.eu/document/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en

²⁰² EK informacija: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_lt.

konkurencingumo didinimo, kurio pagrindinę prielaidą - investicijų tvarumą - padės užtikrinti projektų vykdytojų sutartiniai įsipareigojimai. Vis dėlto, dėl mažos intervencijų finansinės ir tikslinių grupių aprėpties investicijų indėlis siekiant programos tikslo - didesnės pridėtinės vertės kūrimo ir tvaraus ekonomikos augimo šalyje - yra ribotas. Dėl nepakankamo Lietuvos įmonių sąmoningumo apie verslo žalinimo svarbą didžiausias dėmesys įgyvendinant projektus teko IRT inovacijų diegimui.

Programos lėšomis buvo finansuotos panašios veiklos, kaip ir remtos iš kitų to paties programavimo laikotarpio finansavimo šaltinių, tad Norvegijos finansinio mechanizmo investicijos papildomai prisidėjo siekiant ES svarbos tikslų - MTEP vykdymo privačiame sektoriuje skatinimo, verslo žalinimo ir įmonių skaitmeninio intensyvumo didinimo. Didžiausia Norvegijos finansinio mechanizmo pridėtinė vertė pasireiškė per dvišalį bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir Norvegijos verslo subjektų, kuris kitų finansavimo šaltinių lėšomis buvo realizuojamas tik fragmentiškai. Užmegztos tvarios verslo partnerystės sukūrė abipusę naudą ir prisidėjo skatinant šalies įmonių integraciją į tarptautinės vertės grandines. Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį dvišalių santykių, skaitmeninės transformacijos ir aplinkos apsaugos srityse.

2.5.3 INVESTICIJŲ TVARUMAS

Mažiau nei pusės (42 proc.) projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai** – įsigyta ir įdiegta **įranga**. Jų atžvilgiu projektų vykdytojams taikytas reikalavimas ilgalaikį turtą, kuriam įsigyti buvo skirtas projekto finansavimas, išlaikyti projektų įgyvendinimo metu ir **5 metus po projektų įgyvendinimo** pabaigos. Projektų metu sukurtų infrastruktūrinių produktų tvarumą padės užtikrinti projektų vykdytojų **sutartiniai įsipareigojimai** ne tik **išlaikyti įrangą**, bet ir **per 3 metus** nuo projektų įgyvendinimo pabaigos **pasiekti rezultato rodiklius**, matuojančius paramą gavusių įmonių metinės apyvartos ir metinio pelno pokyčius dėl įdiegtų inovacijų. Anot kai kurių projektų vykdytojų, prie šių produktų tvarumo užtikrinimo teigiamai prisidės ir gautos **pajamos iš produkcijos, pagamintos įdiegus naujas technologijas**, padengsiančios įrangos eksploataavimo išlaidas.

Didžiosios dalies (58 proc.) projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti tvarūs **neinfrastruktūriniai produktai** – **MTEP produktai ir analitiniai produktai**. Kaip ir įsigytos įrangos atveju, projektų metu sukurtų **naujų produktų ar technologijų prototipams ar bandomosioms versijoms** taikytas reikalavimas sukurtą inovaciją išlaikyti bent **5 metus po projektų įgyvendinimo pabaigos**, o **per 3 metus** po projektų įgyvendinimo **pasiekti rezultato rodiklius**, matuojančius paramą gavusių įmonių metinės apyvartos ir metinio pelno pokyčius pardavus sukurtas inovacijas. Sukurtų MTEP produktų tvarumą padės užtikrinti ne tik šie **sutartiniai įsipareigojimai**, bet ir **aukštas jų TPL, reikšmingas projektų vykdytojų nuosavas finansinis indėlis** į jų kūrimą ikiprojektiniu laikotarpiu ir projekto įgyvendinimo metu bei **tęstinis bendradarbiavimas su projektų partneriais iš šalių donorų**. Atsižvelgiant į tai, MTEP produktų tęstinio naudojimo potencialas yra didelis. Kai kurių projektų vykdytojų teigimu, pajamos, **gautos rinkoje realizavus naujus produktus ar technologijas**, prisidės toliau tobulinant sukurtą inovaciją. Šių projektų įgyvendinimo metu taip pat buvo parengtos **MTEP ataskaitos**, kuriose dokumentuotos projektų metu vykdytos MTEP veiklos ir aprašyti jų rezultatai. Jų tęstinis naudojimas neatsiejamas nuo tolesnio MTEP produktų vystymo – jo tobulinimo ir susijusių inovacijų kūrimo. Dėl **aukšto** sukurtų produktų ar inovacijų **TPL** šių analitinių produkto tęstinio naudojimo potencialas yra didelis.

Apklaustų projektų vykdytojų vertinimu, siekiant užtikrinti projekto sukurtos naudos tęstinumą labiausiai reikia **tolesnio finansavimo prieinamumo ir palankios ekonominės situacijos šalyje**. Trys ketvirtadaliai respondentų ateityje planuoja ieškoti finansavimo galimybių panašioms veikloms, likusi dalis apklaustųjų apie ateities planus negalėjo atsakyti²⁰³.

TVARUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Didžiosios dalies projektų metu buvo sukurti tvarūs neinfrastruktūriniai produktai - MTEP produktai ir analitiniai produktai. MTEP produktų tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai, aukštas sukurtų produktų ar technologijų TPL, reikšmingas projektų vykdytojų nuosavas finansinis indėlis į jų kūrimą bei tęstinis bendradarbiavimas su projektų partneriais

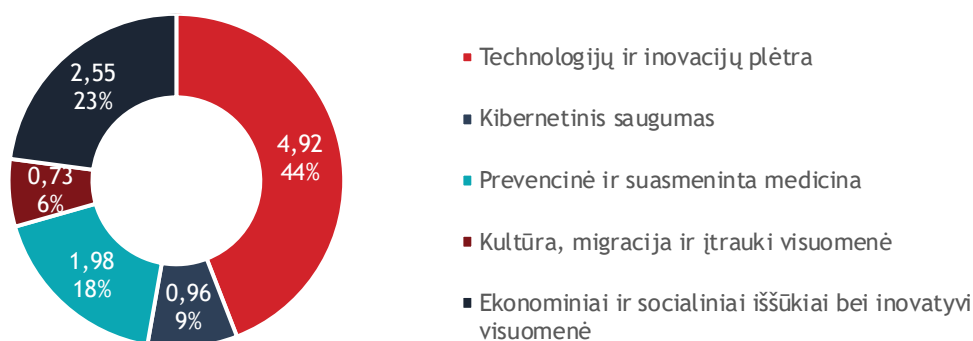
²⁰³ Remiantis programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=8). Pažymėtina, kad apklausoje dalyvavo tik kiek daugiau nei trečdalis unikalių projektų vykdytojų.

iš šalių donorių. Analitinių produktų tvarumą padės užtikrinti aukštas sukurtų produktų ar technologijų TPL. Iki pusės projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti infrastruktūriniai produktai - įsigyta ir įdiegta įranga, kurios tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai bei gautos pajamos iš produkcijos, pagamintos įdiegus naujas technologijas.

2.6 PROGRAMA „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08)

Jungtinės Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) mokslo programos tikslas – **skatinti moksliniais tyrimais pagrįstą žinių plėtrą**. Siekiant pagrindinio programos tikslo buvo keltas tarpinis tikslas – **didinti Baltijos šalių mokslinių tyrimų našumą tarptautiniu mastu**. Šiuo tikslu buvo finansuoti moksliniai tyrimai, bendrai įgyvendinami Lietuvos, Latvijos ir Estijos mokslininkų su partneriais iš šalių donorių ar kitų valstybių. Pagal Lietuvoje administruotą programos dalį buvo įgyvendinta **12 projektų**, kuriems bendrai teko **11,14 mln. Eur** EEE finansinio mechanizmo ir VB lėšų (iš viso panaudota 98 proc. projektams skirtų lėšų²⁰⁴).

Programos lėšomis buvo įgyvendinti moksliniai tyrimai **5 srityse**. Virš dviejų penktadalių (44 proc.) programos projektų lėšų buvo skirta moksliniams tyrimams **technologijų ir inovacijų plėtros** srityje, arti ketvirtadalio (23 proc.) – **ekonominių ir socialinių iššūkių bei inovatyvios visuomenės** srityje, iki penktadalio (18 proc.) – **prevenčinės ir suasmenintos medicinos** srityje. Santykinai mažiausiai programos lėšų buvo skirta moksliniams tyrimams **kibernetinio saugumo bei kultūros, migracijos ir įtraukios visuomenės** srityse (žr. 17 paveikslas). Du trečdaliai projektų atitiko 2014–2020 m. **sumaniosios specializacijos prioritetus**²⁰⁵ – agroinovacijų ir maisto technologijų, energetikos ir tvarios aplinkos, IRT, naujų gamybos procesų, medžiagų ir technologijų, sveikatos technologijų ir biotechnologijų.

17 PAVEIKSLAS. LT08 PROGRAMOS PROJEKTŲ DEKLARUOTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) PASISKIRSTYMAS PAGAL MOKSLINIŲ TYRIMŲ SRITIS

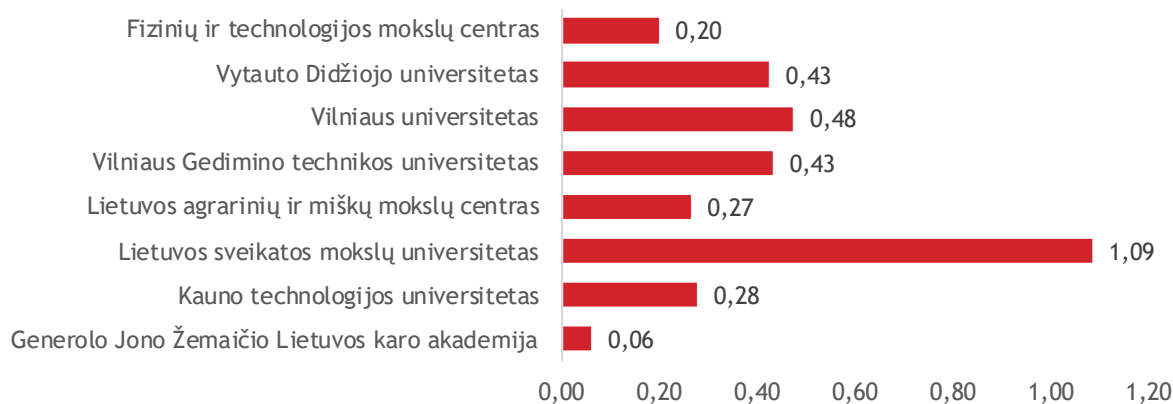
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Lietuvoje administruotos programos dalies projektus įgyvendino **7 unikalūs projektų vykdytojai** – Lietuvos MSI. Visi projektai buvo įgyvendinti su partneriais iš **Latvijos** (10 unikalų MSI), **Estijos** (6 unikaliomis MSI) ir **Norvegijos** (12 unikalų MSI). Vienaime projekte kaip partneris dalyvavo MSI iš Lichtenšteino, pavieniuose projektuose – subjektai iš kitų valstybių (Švedijos, Kinijos). Vienas projektas turėjo nacionalinį partnerį. **Lietuvos subjektams** iš viso teko iki trečdaliai (**3,22 mln. Eur** arba 29 proc.) Lietuvoje administruotiems programos projektams skirtų lėšų. Santykinai

²⁰⁴ Lyginant projektų deklaruotas lėšas su projektų biudžetų lėšomis.

²⁰⁵ LR Vyriausybės 2014 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 411 „Dėl prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos (sumaniosios specializacijos) prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“.

daugiausiai lėšų gavo LSMU, su partneriais įgyvendinęs 3 projektus, santykinai mažiausiai – Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, kuri projekte dalyvavo kaip nacionalinis projekto partneris (žr. 18 paveikslas).

18 PAVEIKSLAS. LIETUVOS MSI TEKUSIOS LT08 PROGRAMOS LIETUVOJE ADMINISTRUOTŲ PROJEKTŲ LĖŠOS (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis projektų finansiniais duomenimis²⁰⁶

2.6.1 INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

RODIKLIŲ PASIEKIMO MASTAS

LT08 programos pasiekimai išreikšti per **4 teminius stebėsenos rodiklius** (1 produkto, 3 rezultato) ir **4 dvišalio bendradarbiavimo stebėsenos rodiklius** (1 produkto, 3 rezultato). Programos stebėsenos rodiklių pasiekimai detalizuoti 12 lentelėje.

BALTIJOS ŠALIŲ MOKSLINIŲ TYRIMŲ NAŠUMO DIDINIMAS TARPTAUTINIU MASTU

Visos pagal **sutartis** suplanuotos produkto ir rezultato rodiklių reikšmės buvo **pasiektos arba viršytos** (132–200 proc. rezultatyvumas). Projektų įgyvendinimo metu buvo paskelbta **COVID-19 pandemija**, dėl kurios šiek tiek sutrūko tiekimo grandinės ir kai kurių projektų įgyvendinimui reikalingų priemonių (įrangos, medžiagų ir pan.) įsigijimas užtruko ilgiau. Nepaisant to, tai **nesudarė esminių kliūčių** įgyvendinant projektus²⁰⁷. **Programoje** suplanuotų rodiklių reikšmių **pasiekimo mastas varijavo** (20–285 proc. rezultatyvumas). Tai daugiausiai sąlygojo **netikslus planavimas**, iš dalies nulemtas Lietuvos **patirties** įgyvendinant finansinių mechanizmų lėšomis finansuotas mokslo rėmimo programas **trūkumo**. Kitaip nei Latvija ir Estija, Lietuva ankstesniais programavimo laikotarpiais nebuvo gavusi EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų paramos mokslinių tyrimų sričiai²⁰⁸.

Programoje suplanuota produkto rodiklio „Remiamų tyrėjų skaičius“ reikšmė buvo **viršyta daugiau nei pustrėčio karto**. Lietuvoje buvo taikyta santykinai griežta šio rodiklio reikšmės apskaičiavimo metodika – nustatant jo reikšmę buvo įtraukiami tik daktaro laipsnį turintys tyrėjai (palyginimui, Latvijoje ir Estijoje buvo įtraukiami ir doktorantai)²⁰⁹. Nepaisant to, didesnę, nei planuota, rezultatyvumą nulėmė **nepakankamai ambicingas planavimas, kurio metu**

²⁰⁶ Patirtų išlaidų pagrindimo dokumentų ataskaita (P13)

²⁰⁷ Remiantis interviu su PO ir NKI atstovais metu surinkta informacija.

²⁰⁸ Remiantis interviu su PO atstovais metu surinkta informacija.

²⁰⁹ Visionary Analytics, Blomeyer & Sanz, Krišjanis Veitners, Kadri Kuusk, *Evaluation of the Baltic Research Programme under the 2014-2021 EEA and Norway Grants* (užsakovas – Finansinių mechanizmų valdyba), 2024 m.

neatsižvelgta į specifinius reikalavimus projektams ir rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikos ypatumus.

Pirma, Lietuvoje administruotiems programos projektams buvo keltas reikalavimas į projektų veiklas įtraukti visų Baltijos šalių atstovus (palyginimui, Latvijoje ir Estijoje buvo privalomas tik dviejų iš trijų Baltijos šalių atstovų dalyvavimas). Antra, pagal donorų nustatytą bendrą rodiklio apibrėžimą skaičiuojant rodiklio reikšmę buvo įtraukiami visi bent vieną mėnesį projekte išdirbę tyrėjai. Tokie rodiklio reikšmės skaičiavimo ypatumai atspindi siekį, kad kuo daugiau mokslininkų turėtų galimybę gauti naudą iš dalyvavimo programos projektuose²¹⁰. **Trečdaliu viršyta** ir pagal sutartis suplanuota šio rodiklio reikšmė. Tai daugiausiai nulėmė projektų įgyvendinimo metu įvykę **pokyčiai projektų komandose**, kai dėl įvairių aplinkybių (vaiko priežiūros atostogų, darbovietės pokyčių ir kt.) vieniems tyrėjams pasitraukus iš projekto įgyvendinimo, juos pakeisdavo kiti²¹¹.

Tiek **programoje**, tiek pagal **sutartis** suplanuota rezultato rodiklio „*Pateiktų recenzavimui mokslinių publikacijų skaičius*“ reikšmė buvo **viršyta**. Tai sietina su programos įgyvendinimo metu įvestu **didesniu lankstumu rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikoje**. Nustatant šio rodiklio reikšmę buvo įtraukiamos tik mokslinės publikacijos, parengtos dalyvaujant projektų partneriams iš šalių donorų. Pirmaisiais programos įgyvendinimo metais skaičiuojant rodiklį buvo įtraukiamos tik projektų vykdytojų (Lietuvos tyrėjų) kartu su partneriais iš šalių donorų parengtos publikacijos, bet vėliau – ir projektų partnerių (Latvijos ir (ar) Estijos tyrėjų) kartu su partneriais iš šalių donorų parengtos publikacijos²¹².

Programoje suplanuota²¹³ rezultato rodiklio „*Bendrų paraiškų dėl tolesnio finansavimo skaičius*“ reikšmė **buvo viršyta** (rezultatyvumas – 106 proc.). Šio rodiklio reikšmei pasiekti buvo numatytas vienerių metų laikotarpis po projektų įgyvendinimo pabaigos. Nepaisant aukšto rezultatyvumo, galimybes pateikti bendras²¹⁴ paraiškas dėl tolesnio finansavimo labiausiai riboja **nepakankamas aktualių kvietimų teikti paraiškas gauti finansavimą moksliniams tyrimams prieinamumas, didelis mokslininkų užimtumas ir nepakankamas naujų mokslinių konsorcių pasirengimas tolesniam bendradarbiavimui**. Pirma, susiduriama su iššūkiais rasti finansavimo šaltinį, kurio lėšomis būtų galima finansuoti tokios sudėties mokslinių konsorcių vykdomus jiems aktualių sričių mokslinius tyrimus. Antra, Lietuvos mokslininkų bendruomenė yra santykinai maža ir tos pačios MSI dalyvauja daugelyje skirtingų mokslo projektų, tad dalyvavimas kituose projektuose, administracinių užduočių vykdymas, dėstymas ir kiti įsipareigojimai riboja mokslininkų laiko galimybes²¹⁵. Trečia, kai kurie projektus įgyvendinę moksliniai konsorciūnai buvo nauji, tad jų atveju santykinai ilgiau užtrukdavo sklandaus bendradarbiavimo mechanizmo sukūrimas ir tik projekto įgyvendinimo pabaigoje išryškėdavo tolesnio bendradarbiavimo perspektyvos. Atsižvelgiant į tai, kai kurie projektų vykdytojai projektų galutinėse ataskaitose nurodė dar tik svarstantys bendros paraiškos dėl tolesnio finansavimo rengimo galimybes²¹⁶. Nepaisant šių iššūkių, virš keturių penktadalių (83 proc.) programos projektų prisidėjo siekiant šio rodiklio, o įgyvendinus dalį jų pateiktos net dvi bendros paraiškos dėl tolesnio finansavimo mokslinei veiklai.

Rezultato rodiklio „*Kartu registruotų paraiškų intelektinės nuosavybės apsaugai skaičius*“ atveju **pasiekta tik penktadalis** programoje suplanuotos reikšmės. Tai nulėmė atrinktų finansuoti **projektų specifika** – tik dviejuose iš jų pasiektas toks MTEP etapas, kuriame buvo sukurta patentuojama technologija²¹⁷.

²¹⁰ Remiantis interviu su PO atstovais metu surinkta informacija.

²¹¹ Visionary Analytics et al, 6–8.

²¹² Remiantis interviu su PO atstovais metu surinkta informacija.

²¹³ Visionary Analytics et al, 6–8.

²¹⁴ Šio rodiklio atžvilgiu sutartyse nebuvo suplanuotos kitos, nei numatytos programoje, siektinos reikšmės.

²¹⁵ Kartu dalyvaujant projekto vykdytojui ar partneriui ir partneriui iš šalies donorės.

²¹⁶ Visionary Analytics et al, 14.

²¹⁷ Remiantis interviu su PO atstovais metu surinkta informacija.

²¹⁸ Visionary Analytics et al, 10.

DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS

Programoje suplanuota produkto rodiklio „Projektų su donoro projekto partneriu skaičius“ reikšmė **nebuvo pasiekta visa apimtimi** (rezultatyvumas – 67 proc.). Tai daugiausiai sietina su **mažesniu**, nei planuota, bendru programos **projektų skaičiumi** (12 vietoje 18). Nors Lietuvoje organizuoto kvietimo teikti paraiškas metu buvo sulaukta 79 paraiškų, įvertinus jas nuspręsta skirti finansavimą mažesniai skaičiui, bet didesnės finansinės apimties mokslinių tyrimų projektų²¹⁸. Programoje suplanuotų dvišalio bendradarbiavimo rezultato rodiklių reikšmių **pasiekimo mastas** 2025 m. II ketv. pr. duomenimis **nebuvo užfiksuotas**.

PAPILDOMOS NAUDOS IR LĖŠŲ PAKANKAMUMAS

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus. Vis dėlto, apklausti projektų vykdytojai įvardijo **papildomai sukurtus produktus, neišreikštus rodikliais** (metodinius dokumentus, IT įrankius, pranešimus konferencijose) ar **neįskaičiuotus į esamų rodiklių reikšmes** (papildomas mokslines publikacijas, nenumatytas planuojant projektą ar parengtas nedalyvaujant partneriams iš šalių donorių). Papildomai sukurtos **mokslinės publikacijos** prisideda didinant Baltijos šalių mokslinių tyrimų našumą, o **pranešimai konferencijose** – didinant mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą tarptautinėje erdvėje. Tarp **papildomai sukurtų rezultatų** respondentai įvardijo projekto įgyvendinimo metu suburtus ir toliau bendradarbiaujančius **mokslinius konsorciumus** bei įkurtą Šiaurės ir Baltijos šalių **bendradarbiavimo** mokslinių tyrimų srityje **tinklą**. Projektams skirtų **lėšų pakankamumas kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti** apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip **aukštas** (4,38 balo iš 5)²¹⁹. Tai susiję su tuo, kad programos lėšomis įgyvendinti moksliniai tyrimai daugiausiai apėmė žemesnius MTEP etapus, tad didžiausia lėšų dalis teko tyrėjų darbo užmokesčio išlaidoms²²⁰.

REZULTATYVUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Projektų lygmeniu visų stebėsenos rodiklių pasiekimo mastas yra aukštas, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų ir rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Programos lygmeniu virš trečdalio rodiklių atžvilgiu stebimas aukštas, apie dešimtadalio - vidutinis, dar apie dešimtadalio - žemas rezultatyvumas, o virš trečdalio rodiklių pasiekimai 2025 m. II ketv. pr. duomenimis nebuvo užfiksuoti. Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė netikslus planavimas.

Didesnis, nei planuota, rezultatyvumas pasiektas dėl specifinių reikalavimų projektams, rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikos ypatumų, pokyčių projektų komandose ir projektų įgyvendinimo metu atsiradusio didesnio lankstumo rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikoje. Mažesni, nei planuota, rezultatyvumą programos lygmeniu apsprendė bendras finansuotų projektų skaičius ir atrinktų finansuoti projektų specifiška. Galimybes tęsti projektų metu pradėtą mokslinį bendradarbiavimą rengiant paraiškas dėl tolesnio finansavimo iš kitų šaltinių riboja nepakankamas aktualių kvietimų teikti paraiškas gauti finansavimą moksliniams tyrimams prieinamumas, didelis mokslininkų užimtumas ir nepakankamas naujų mokslinių konsorcių pasirengimas tolesniam bendradarbiavimui.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta papildomų, rodikliais neišreikštų ar į esamų rodiklių reikšmes neįskaičiuotų produktų, iš kurių svarbiausi – papildomos mokslinės publikacijos ir pranešimai konferencijose. Papildomai sukurti rezultatai apima suburtus mokslinius konsorciumus bei sukurta Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo tinklą. Apklausti projektų vykdytojai projektams skirtų lėšų pakankumą kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti įvertino kaip aukštą.

²¹⁹ Remiantis programos „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=8).

²²⁰ Remiantis interviu su PO atstovais metu surinkta informacija.

2.6.2 INVESTICIJŲ POVEIKIS

INVESTICIJŲ NAUDA TIKSLINĖMS GRUPĖMS

Pagrindiniai **poreikiai**, kuriuos siekta atliepti programos investicijomis – sudaryti galimybes finansuoti bendrus Baltijos šalių mokslinius tyrimus, didinti mokslininkų galimybes dalyvauti didelėse tarptautinėse mokslo programose ir didinti mokslinių tyrimų organizacijų tarptautinį žinomumą. Siekiant pagrindinio **programos tikslo** – skatinti moksliniais tyrimais pagrįstų žinių plėtrą, numatomas **tarpinis pokytis** – padidėjęs Baltijos šalių mokslinių tyrimų našumas tarptautiniu mastu. Į jį nukreiptos **intervencijos** – bendros Baltijos šalių ir valstybių donorų MTEP veiklos, kurių metu sukurti **produktai** – bendrai sukurti mokslinių tyrimų rezultatai.

Programos intervencijų **didžiausia tiesioginė nauda** teko **mokslininkams iš projektų vykdytojų ir projektų partnerių organizacijų**. Pirmą, programa suteikė **išskirtinę galimybę Baltijos šalių mokslininkams vykdyti bendrus mokslinius tyrimus**, kartu prisidedant prie visam regionui aktualių problemų sprendimo. Nors Baltijos šalių mokslinių tyrimų prioritetai yra panašūs, regiono MSI pirmenybę paprastai teikia bendradarbiavimui su didžiosiomis ar senosiomis Europos šalimis. Dėl to iki programos įgyvendinimo Baltijos šalių mokslinis bendradarbiavimas buvo daugiau epizodinis ir vyko didesnių mokslinių konsorcių sudėtyje. Baltijos mokslinių tyrimų programa sudarė palankias sąlygas tose pačiose mokslo srityse veikiančioms MSI iš skirtingų Baltijos šalių bendram tikslui **suvienyti savo mokslinius pajėgumus** – MTEP infrastruktūrą ir žmogiškuosius išteklius. Programoje dalyvavę mokslininkai pripažįsta **daug sužinoję apie kitų Baltijos šalių MSI vykdomas veiklas ir jų konkurencinį pranašumą bei užmezgę naudingus kontaktus su regiono kolegomis**.

Antra, dalyvavimas programoje padėjo Baltijos šalių MSI **sustiprinti mokslinių tyrimų koordinavimo gebėjimus**. Lietuvoje administruotų programos projektų vykdytojai buvo Lietuvos MSI, kurios buvo atsakingos už viso mokslinio konsorcių veiklą. Nors šalies MSI turėjo nemažai patirties dalyvaujant tarptautinių mokslo programų (tokių, kaip „Horizontas 2020“, „Eureka“ ir pan.) projektuose, į juos dažniausiai įsitraukdavo kaip projekto partneriai, o ne kaip projekto koordinatoriai. Dalyvavimas Baltijos mokslinių tyrimų programos projektuose suteikė galimybę **ugdyti vadovavimo tarptautiniams konsorciams kompetencijas santykinai lengvesnėmis sąlygomis** (esant mažesnei konkurencijai teikiant paraiškas, mažesniai konsorcių narių skaičiui, panašiam dalyvaujančių šalių sociokultūriniam kontekstui), lyginant su didelėmis tarptautinėmis mokslo programomis. Investicijas į mokslą planuojančių ir administruojančių institucijų atstovai tai vertina kaip ypač naudingą pamoką ruošiantis dalyvavimui Europos lygmens mokslinių tyrimų programose, tokiose kaip „Europos Horizontas“.

Trečia, Baltijos mokslinių tyrimų programos projektų įgyvendinimas prisidėjo **stiprinant mokslines kompetencijas, ypač jaunųjų mokslininkų**. Nors Lietuvoje skaičiuojant parentų tyrėjų skaičiaus rodiklį buvo įtraukiami tik daktaro laipsnį turintys tyrėjai, faktiškai projektų nauda teko ir doktorantams, kuriems sudarytos sąlygos stiprinti mokslines kompetencijas ne tik įsitraukiant į tarptautinius mokslinius tyrimus, bet ir dalyvaujant kitose projektų metu organizuotose veiklose (vasaros mokyklose, stažuotėse, seminaruose ir pan.). Dauguma apklaustų projektų vykdytojų sutiko, kad bendradarbiavimas su projektų partneriais iš šalių donorų ir kitų valstybių padėjo praplėsti ar pagilinti dalykines žinias. Sustiprėjusios mokslinės kompetencijos atsispindi **aukštoje mokslinių publikacijų kokybėje**. Projektų metu gautų mokslinių tyrimų rezultatų pagrindu parengtos mokslinės publikacijos buvo pateiktos recenzuojamiems mokslo žurnalams, o didelė dalis jų buvo išspausdinta.

Ketvirta, unikalūs programos formatai ir įgyvendinimo rezultatai prisidėjo prie **Lietuvos MSI ir viso Baltijos regiono mokslo potencialo žinomumo tarptautinėje erdvėje didinimo**. Viena vertus, bendrų mokslinių projektų įgyvendinimas padėjo **skleisti žinią** kolegoms iš kitų Baltijos valstybių ir valstybių donorų **apie Lietuvos MSI mokslinius interesus, kompetencijas ir išteklius**. Kita vertus, Baltijos šalių mokslinių pajėgumų suvienijimas įgyvendinant bendrus projektus padėjo **skleisti žinią apie bendrą Baltijos regiono mokslo potencialą** valstybėms donorėms, kurių subjektai demonstruoja išaugusį interesą bendradarbiavimu su Baltijos regionu. Prie Lietuvos ir kitų Baltijos šalių MSI žinomumo tarptautiniu mastu prisidėjo ir kartu su partneriais iš šalių donorų skelbtos mokslinės publikacijos recenzuojamuose mokslo žurnaluose. Didžioji dalis apklaustų projektų vykdytojų sutiko, kad

bendradarbiavimas su projektų partneriais iš šalių donorių ir kitų valstybių padėjo skleisti žinią apie savo organizacijos veiklą tarptautinėje erdvėje.

Galiausiai, **didžiausia** Baltijos mokslinių tyrimų programos **pridėtinė vertė** glūdi **tarptautiniame bendradarbiavime**, kuris yra ypač svarbus mokslo srityje. **COVID-19 pandemijos** metu taikyti judėjimo tiek šalies viduje, tiek tarp valstybių apribojimai sutrukdė kai kurių projektų veiklą (gyvų susitikimų tarp projektų konsorciumo narių, bendro darbo laboratorijose ir pan.) įgyvendinimui. Visgi, šiek tiek pakoregavus projektų planus ir gyvą bendravimą pakeitus nuotoliniu pavyko užtikrinti sklandžią tarptautinę partnerystę. Tik kiek daugiau nei trečdalis (38 proc.) apklaustų programos projektų vykdytojų iki projektų įgyvendinimo bendradarbiavo su projektų partneriais iš šalių donorių, o beveik du trečdaliai (63 proc.) respondentų dvišalę partnerystę užmezgė projektų įgyvendinimo metu. Tai sietina su tuo, kad, kitaip nei Latvija ir Estija, Lietuva ankstesniais programavimo laikotarpiais nebuvo gavusi finansinių mechanizmų paramos mokslinių tyrimų sričiai. Dėl santykinai mažų Baltijos šalių mokslo bendruomenių Lietuvoje administruotiems programos projektams keltas reikalavimas įtraukti visų trijų Baltijos šalių tyrėjų kartais tapdavo iššūkiu. Nepaisant to, Baltijos šalių subjektai pasižymėjo santykinai didesniu suinteresuotumu partnerystėje, lyginant su partneriais iš šalių donorių. Bendrų mokslinių tyrimų vykdymas paskatino aktyvesnę Baltijos regiono valstybių mokslinį bendradarbiavimą. **Beveik visi** (88 proc.) respondentai **įžvelgė galimybes tęsti bendradarbiavimą** su projektų partneriais pasibaigus projektų įgyvendinimui – virš keturių penktadalių apklaustųjų mato **ilgalaiškės partnerystės**, virš dešimtadalio – daugiau fragmentiškos partnerystės galimybes. Vienas respondentas nurodė, kad tolesniam dvišaliam bendradarbiavimui palaikyti trūksta išteklių. Tolesnio bendradarbiavimo palaikymui ypač svarbūs projektų metu užsimezgę **mokslininkų asmeniniai kontaktai**, dėl kurių ateityje galima tikėtis daugiau iniciatyvos iš pačių mokslininkų²²¹.

Kita Baltijos mokslinių tyrimų programos **tiesioginę naudą** gavusi tikslinė grupė – **Lietuvos ir kitų Baltijos šalių mokslo tarybos**, kurios reguliariai ir glaudžiai tarpusavyje **bendradarbiavo** bei **keitėsi patirtimi** programos projektų **administravimo klausimais**. Tad programa leido sustiprinti ne tik ryšius tarp regiono mokslo bendruomenių, bet ir bendradarbiavimą administraciniame lygmenyje. Lietuvoje administruotos Baltijos mokslinių tyrimų programos dalies projektų **netiesioginę naudą** vidutiniu-ilguoju laikotarpiu gaus įvairios kitos tikslinės grupės, naudosiančios šių mokslinių tyrimų rezultatus: **energetikos**²²² ir **maisto**²²³ **pramonės atstovai**, **žemės ūkio atstovai**²²⁴, **švietimo sektoriaus atstovai**²²⁵, **politikos formuotojai**²²⁶, priimančys sprendimus dėl ekonominės, švietimo ir socialinės politikos. Mokslinių tyrimų rezultatų naudą ilguoju laikotarpiu gaus ir **visuomenė**.

Taigi, programos suteikta galimybė Baltijos šalims suvienyti savo mokslinius pajėgumus, užmegzti kontaktai tarp regiono MSI ir mokslinių tyrimų rezultatų publikavimas recenzuojamuose mokslo žurnaluose neabejotinai prisidėjo prie **Baltijos šalių mokslinių tyrimų našumo tarptautiniu mastu didinimo**. Programos projektų metu sustiprėjusios tyrėjų mokslinės kompetencijos ir mokslinių tyrimų koordinavimo gebėjimai, padidėjęs Lietuvos MSI ir viso Baltijos regiono mokslo potencialo matomumas tarptautinėje erdvėje bei užmegztas tvarus mokslinis Baltijos valstybių bendradarbiavimas tiek tarpusavyje, tiek su šalimis donorėmis padidino Baltijos šalių galimybes dalyvauti didelėse tarptautinėse mokslo programose. Atsižvelgiant į sustiprintą tarptautinių mokslinių tyrimų vykdymo

²²¹ Remiantis interviu su programos „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) PO, NP ir NKI atstovais metu surinkta informacija bei projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=8).

²²² Potencialūs projektų „Pusiaus skaidrių, dvipusių, plonasluoksnių saulės elementų, skirtų inovatyviems sprendimams, kūrimas ir tyrimas“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-001), „Pramoniniai interneto metodai elektros energijos keitimo sistemų stebėjimui ir diagnostikai“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-005) ir „Tvariai pagamintos anglies nanomedžiagos energetikai“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-012) rezultatų naudotojai.

²²³ Potencialūs projekto „Valgomo dangalo iš rūgščių išrūgų ultrafiltrato su biokomponentais bei biopakuotės panaudojimas probiotinio sūrio saugos ir kokybės užtikrinimui“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-003) metu sukurtos inovacijos naudotojai.

²²⁴ Potencialūs projekto „NOBALwheat – nauji kviečių selekcijos metodai tvaraus maisto sistemai Šiaurės-Baltijos regione“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-007) rezultatų naudotojai.

²²⁵ Potencialūs projektų „Kibernetinio saugumo kompetencijų gerinimas“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-006) ir „Profesinis mokymas įgalinant socialinę atskirtį patiriantį jaunimą“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-009) rezultatų naudotojai.

²²⁶ Projektų „Šiaurės ir Baltijos regiono ekonominė integracija pasitelkiant užimtumą, inovacijas, investicijas ir prekybą“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-008), „Mikro lygio atsakai į socialinius ir ekonominius iššūkius globalaus netikrumo sąlygomis“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-010), „Profesinis mokymas įgalinant socialinę atskirtį patiriantį jaunimą“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-009) ir „Religija ir lyčių lygybė: Baltijos ir Šiaurės šalių visuomenių pokyčiai“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-011) rezultatų pagrindu.

potencialą ir mokslinių tyrimų rezultatų reikšmingumą, laikytina, kad programos investicijos **teigiamai prisidėjo prie moksliniais tyrimais pagrįstų žinių plėtros Šiaurės-Baltijos valstybių regione.**

PLATESNIO MASTO POVEIKIS

Programos intervencijos, tikėtina, prisidės kuriant platesnio masto poveikį **visuomenės sveikatai, aplinkos apsaugai ir socialinei įtraukčiai.**

VISUOMENĖS SVEIKATA

Sveikatos technologijų ir biotechnologijų bei agroinovacijų ir maisto technologijų sumaniosios specializacijos prioritetus atitinkančių mokslinių tyrimų rezultatai ateityje turės teigiamos įtakos **visuomenės sveikatos gerinimui**. Prie **ligų diagnostikos ir gydymo tikslingumo didinimo** prisidės programos įgyvendinimo metu gauti nauji moksliniai duomenys, reikšmingi uždegiminių žarnyno ligų ir pirminio sklerozuojančio cholangito diagnostikai ir gydymui²²⁷ bei kasos vėžio gydymui²²⁸. Prie **saugių ir tvarių maisto sistemų užtikrinimo** prisidės programos įgyvendinimo metu gauti nauji moksliniai duomenys, reikšmingi klimato pokyčiams atsparių kviečių veislių kūrimui²²⁹, o prie **maisto saugos ir kokybės gerinimo** – programos lėšomis sukurta apsauginė valgomoji sūrio danga ir biologiškai skaidoma sūrio pakuotė, kurios apsaugos sūrį nuo pelėsio ir praturtins sūrį žmogaus sveikatai naudingomis probiotinėmis medžiagomis²³⁰.

APLINKOS APSAUGA

Agroinovacijų ir maisto technologijų bei energetikos ir tvarios aplinkos sumaniosios specializacijos prioritetus atitinkančių mokslinių tyrimų rezultatai ateityje turės teigiamos įtakos **neigiamo poveikio aplinkai mažinimui**. Prie **AEI naudojimo skatinimo** prisidės programos įgyvendinimo metu sukurtos inovatyvios medžiagos saulės elementams²³¹, prie **ŠESD emisijų mažinimo** – inovatyvios nanoanglies medžiagos, skirtos mažai CO₂ į aplinką išskiriančioms technologijoms²³². Prie **išteklių naudojimo efektyvumo didinimo** prisidės programos lėšomis vykdytas inovatyvių nanomedžiagų kūrimas panaudojant atliekas iš medienos, popieriaus, celiuliozės pramonės ir bioperdirbimo įmonių²³³ bei biologiškai skaidomos sūrio pakuotės kūrimas panaudojant perdirbtas atliekas. Šie mokslinių tyrimų rezultatai prisidės siekiant *Europos žaliojo kurso* politikos tikslų – **poveikio klimatui neutralumo, švarios pramonės ir žiedinės ekonomikos**²³⁴.

SOCIALINĖ ĮTRAUKTIS

Socialinių mokslų sričių mokslinių tyrimų rezultatai ateityje gali būti panaudoti siekiant **mažinti tam tikrų visuomenės grupių socialinę atskirtį**. Projektų metu buvo sukurti metodai ir priemonės sėkmingai **rizikos grupių jaunimo** socialinei įtraukčiai profesinio mokymo įstaigose²³⁵ bei ištirta religinių bendruomenių įtaka **lyčių lygybės** politikai Baltijos šalyse ir Norvegijoje²³⁶.

²²⁷ Projektas „Žarnyno-kraujo-kepenų ašis: cirkuliuojantis mikrobiomas kaip neinvazinis uždegiminių žarnyno ligų ir pirminio sklerozuojančio cholangito žymuo“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-004).

²²⁸ Projektas „AHR signalinio kelio slopinimas kasos vėžyje, siekiant pagerinti atsaką į gydymą PD-1/PD-L1 inhibitoriais ir chemoterapiją per ELAV1 reguliaciją“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-002).

²²⁹ Projektas „NOBALwheat – nauji kviečių selekcijos metodai tvaraus maisto sistemai Šiaurės-Baltijos regione“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-007).

²³⁰ Projektas „Valgomo dangalo iš rūgščių išrūgų ultrafiltrato su biokomponentais bei biopakuotės panaudojimas probiotinio sūrio saugos ir kokybės užtikrinimui“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-003).

²³¹ Projektas „Pusiau skaidrių, dvipusių, plonasluoksnių saulės elementų, skirtų inovatyviems sprendimams, kūrimas ir tyrimas“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-001).

²³² Projektas „Tvariai pagamintos anglies nanomedžiagos energetikai“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-012).

²³³ Projektas „Pusiau skaidrių, dvipusių, plonasluoksnių saulės elementų, skirtų inovatyviems sprendimams, kūrimas ir tyrimas“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-001).

²³⁴ EK informacija: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_lt.

²³⁵ Projektas „Profesinis mokymas įgalinant socialinę atskirtį patiriantį jaunimą“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-009).

²³⁶ Projektas „Religija ir lyčių lygybė: Baltijos ir Šiaurės šalių visuomenių pokyčiai“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-011).

POVEIKIO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

Programos intervencijų didžiausią tiesioginę naudą gavo Baltijos šalių mokslininkai iš projektų vykdytojų ir projektų partnerių MSI, kuriems buvo suteikta išskirtinė galimybė suvienyti savo mokslinius pajėgumus bendrų mokslinių tyrimų vykdymui. Dalyvavimas programos projektuose padėjo stiprinti tyrėjų, ypač jaunųjų mokslininkų, mokslines kompetencijas bei santykinai lengvesnėmis sąlygomis ugdyti vadovavimo tarptautiniams moksliniams konsorciams kompetencijas. Sustiprėjusios mokslinės kompetencijos atsispindi aukštoje mokslinių publikacijų kokybėje. Unikalus programos formatas ir įgyvendinimo rezultatai prisidėjo prie Lietuvos MSI ir viso Baltijos regiono mokslo potencialo žinomumo tarptautinėje erdvėje didinimo. Baltijos mokslinių tyrimų programa užpildė mokslinių tyrimų finansavimo Lietuvoje nišą, atsiradusią tarp ESI fondų programavimo laikotarpių investicijų. Trys ketvirtadaliai apklaustų projektų vykdytojų teigė, kad jų projektų rezultatai negalėjo būti sukurti be programos investicijų, ketvirtadalis nurodė, jog galėjo, tik mažesne apimtimi²³⁷. Vis dėlto, didžiausia programos pridėtinė vertė glūdi tarptautiniame bendradarbiavime.

Programos investicijos paskatino aktyvesnę Baltijos regiono valstybių mokslinį bendradarbiavimą ir tvarių mokslinių partnerystę tiek su kitomis Baltijos valstybėmis, tiek su valstybėmis donorėmis užmezgimą, kuriam itin svarbūs užsimezgę asmeniniai mokslininkų kontaktai. Programos metu plėtotas tarptautinis bendradarbiavimas ir bendrai sukurti mokslinių tyrimų rezultatai prisidėjo prie Baltijos šalių mokslinių tyrimų našumo tarptautiniu mastu didinimo. Atsižvelgiant į sustiprintą tarptautinių mokslinių tyrimų vykdymo potencialą ir mokslinių tyrimų rezultatų reikšmingumą, laikytina, kad programos investicijos teigiamai prisidėjo prie moksliniais tyrimais pagrįstų žinių plėtos Šiaurės-Baltijos valstybių regione. Programos tiesioginė nauda taip pat teko Lietuvos ir kitų Baltijos šalių mokslo taryboms, kurios užmezgė tvarų bendradarbiavimą administraciniame lygmenyje. Programos intervencijų netiesioginę naudą vidutiniu-ilguoju laikotarpiu gaus potencialūs projektų metu vykdytų mokslinių tyrimų rezultatų naudotojai - energetikos ir maisto pramonės, žemės ūkio, švietimo sektoriaus atstovai, politikos formuotojai bei visuomenė plačiąja prasme. Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį visuomenės sveikatos, aplinkos apsaugos ir socialinės įtraukties srityse.

2.6.3 INVESTICIJŲ TVARUMAS

Visų projektų metu buvo sukurti tvarūs **neinfrastruktūriniai produktai – MTEP ataskaitos, mokslinės publikacijos ir moksliniai konsorciams**. MTEP ataskaitose dokumentuotos projektų metu vykdytos mokslinių tyrimų veiklos ir aprašyti jų rezultatai. Atsižvelgiant į tai, kad programos lėšomis įgyvendinti moksliniai tyrimai daugiausiai apėmė žemesnius MTEP etapus, jų ataskaitų tolesnis naudojimas priklausys nuo projektus vykdžiusių MSI **galimybių tęsti pradėtas MTEP veiklas kitų finansavimo šaltinių lėšomis**. Vis dėlto, tikėtina, kad **plati partnerystė** projektų įgyvendinimo metu vykdant bendrus MTEP prisidės prie mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimo didesniu mastu – bendrų MTEP ataskaitas galės naudoti tiek Lietuvos MSI, tiek projektų partneriai iš kitų Baltijos šalių ir valstybių donorų. Be to, kai kurių **MTEP rezultatų**²³⁸ **didelės praktinio pritaikymo galimybės** taip pat nulems didesnę jų tęstinio naudojimo potencialą. Visų projektų metu vykdytų mokslinių tyrimų pagrindinis rezultatas – **mokslinės publikacijos**. Atsižvelgiant į tai, kad MTEP rezultatai buvo pateikti recenzavimui ir didele dalimi publikuoti **recenzuojamuose ir plačiai cituojamuose mokslo žurnaluose**, o mokslo publikacijos buvo parengtos **dalyvaujant projektų partneriams iš šalių donorų**, šių produktų tęstinio naudojimo potencialas yra didelis. Šios programos projektų įgyvendinimui itin svarbus tarptautinis bendradarbiavimas, todėl visų projektų metu buvo suburti **moksliniai konsorciams**. Virš keturių penktadalių jų veiklos tęstinumo ketinimai išreikšti bent dalies konsorciams narių parengtomis ir pateiktomis **bendromis paraiškomis dėl tolesnio finansavimo** pagal tarptautines mokslo programas (Europos horizontas, COST, Chanse, NordPlus ir pan.). Vis dėlto, mokslinių konsorciams tvarumo galimybės priklausys tiek nuo juos sudarančių **MSI iniciatyvos**, tiek nuo **išorės veiksnių**, tokių kaip pakankamas aktualių kvietimų teikti paraiškas gauti finansavimą moksliniams tyrimams prieinamumas. Dviejų

²³⁷ Pažymėtina, kad apklausoje dalyvavo du trečdaliai (67 proc. arba 8 iš 12) projektų vykdytojų.

²³⁸ Pavyzdžiui, projekto „NOBALwheat – nauji kviečių selekcijos metodai tvaraus maisto sistemai Šiaurės-Baltijos regione“ (Nr. LT08-1-ŠMSM-K01-007) metu gauti mokslinių tyrimų rezultatai apie klimato kaitai atsparias kviečių veisles gali būti naudojami kaip mokomoji populiacija, kuri leistų įvesti genominę selekcijos metodą į selekcijos programas Baltijos šalyse.

projektų metu buvo sukurti **MTEP produktai** – naujų technologijų bandomosios versijos. Šių produktų tvarumą padės užtikrinti tiek **aukštas jų TPL**, tiek **užregistruotos paraiškos intelektualinės nuosavybės apsaugai**.

Apklaustų projektų vykdytojų vertinimu, siekiant užtikrinti projekto sukurtos naudos tęstinumą labiausiai reikia **tolesnio finansavimo prieinamumo** ir **tolesnio bendradarbiavimo su projekto partneriais**. Visi respondentai ateityje planuoja ieškoti finansavimo galimybių panašioms veikloms²³⁹.

TVARUMO VERTINIMO APIBENDRINIMAS

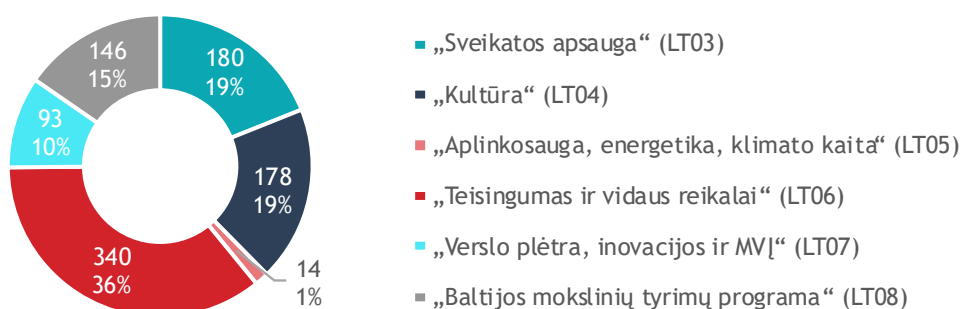
Visų projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti tvarūs neinfrastruktūriniai produktai - MTEP ataskaitos, mokslinės publikacijos ir moksliniai konsorciškai. MTEP ataskaitų tolesnis naudojimas priklausys nuo juos rengusių MSI galimybių tęsti pradėtas MTEP veiklas kitų finansavimo šaltinių lėšomis, nors plati partnerystė vykdant mokslinius tyrimus ir kai kurių iš jų rezultatų didelės praktinio pritaikymo galimybės padidins šių produktų tvarumo potencialą. Mokslinių publikacijų tolesnio naudojimo galimybes užtikrins jų rengimas dalyvaujant projektų partneriams iš šalių donorų bei skelbimas recenzuojamuose ir plačiai cituojamuose mokslo žurnaluose. Mokslinių konsorcių tvarumo galimybės priklausys nuo juos sudarančių MSI iniciatyvos ir pakankamo aktualių kvietimų teikti paraiškas gauti finansavimą moksliniams tyrimams prieinamumo. Dviejų projektų metu sukurtų MTEP produktų tęstinį naudojimą garantuos aukštas jų TPL ir užregistruotos paraiškos intelektualinės nuosavybės apsaugai.

2.7 DVIŠALIO BENDRADARBIAVIMO FONDAS

DBF tikslas – **stiprinti dvišalius santykius** tarp Lietuvos ir valstybių donorų (Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos), vystant strateginę partnerystę, kuriant ar stiprinant partnerystės tinklus, vykdant patirties ir žinių mainus bei kitas jungtines iniciatyvas. Bendra DBF finansinė apimtis – **5,37 mln. Eur** finansinių mechanizmų lėšų. DBF lėšos buvo naudojamos dviem būdais – įgyvendinant **dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvas per finansinių mechanizmų programas** ir įgyvendinant **tiesioginio finansavimo projektus**.

DVIŠALIO BENDRADARBIAVIMO INICIATYVOS ĮGYVENDINANT PROGRAMAS

Dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvoms įgyvendinant finansinių mechanizmų programas iš viso buvo skirta **951 tūkst. Eur**.

19 PAVEIKSLAS. DBF LĖŠŲ PANAUDOJIMAS PAGAL PROGRAMAS, TŪKST. EUR

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Daugiau nei trečdalis šių DBF lėšų buvo panaudota pagal programą „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06), po maždaug penktadalį – pagal programas „Sveikatos apsauga“ (LT03) ir „Kultūra“ (LT04), iki penktadalio – pagal programą „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08), dešimtadalį – pagal programą „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07), vos virš 1 proc. – pagal programą „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) (žr. 19 paveikslas).

²³⁹ Remiantis programos „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=8).

DBF lėšomis pagal įvairias programas daugiausiai naudojosi jų **PO, NP ir projektų vykdytojai ar nacionaliniai projektų partneriai**. Pagal programas „Kultūra“ (LT04), „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) bei „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) DBF lėšos buvo skirtos ir **kitoms, programų intervencijų įgyvendinime nedalyvavusioms, organizacijoms**.

Pagrindinės DBF lėšų panaudojimo sritys – įvairūs tarptautiniai **renginiai** ir **vizitai**. Įgyvendinant programas „Kultūra“ (LT04), „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) bei „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) prieš skelbiant kvietimus teikti paraiškas buvo organizuojami **kontaktų užmezgimo renginiai** („kontaktų mugės“), skirti padėti potencialiems pareiškėjams užmegzti ryšius su toje pačioje veiklos srityje veikiančiomis organizacijomis iš šalių donorų ir susirasti projektų partnerius. Šios iniciatyvos **padėjo projektų vykdytojams susirasti kompetentingus ir patikimus užsienio partnerius** iš šalių donorų, o Baltijos mokslinių tyrimų programos atveju – ir iš kitų Baltijos šalių. Kontaktų užmezgimo renginiai turėjo didelę pridėtinę vertę programose, kurių projektų vykdytojams keltas reikalavimas projektus įgyvendinti kartu su užsienio partneriais. DBF lėšomis taip pat buvo organizuoti įvairūs **tarptautiniai teminiai renginiai** arba finansuotas projektų vykdytojų dalyvavimas juose. Pagal programą „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) buvo finansuota nemažai projektų vykdytojų išvykų į tokius renginius, siekiant **pasisemti žinių ir gerosios patirties konkrečiose teminėse srityse**, aktualiose projektų įgyvendinimui. Tarptautiniai renginiai sudarė galimybes Lietuvos atstovams susitikti su atstovais iš kitų finansinių mechanizmų paramą gavusių šalių ar šalių donorų bei **pasidalinti finansinių mechanizmų programų įgyvendinimo patirtimi**²⁴⁰, taip pat – **pristatyti projektų naudą visuomenei ir partneriams**²⁴¹. DBF lėšomis taip pat buvo finansuoti **dvišaliai vizitai**, kurių metu PO ir projektų vykdytojų atstovai bei kiti subjektai vyko į šalis donores ir pastarųjų atstovai vyko į Lietuvą. Šie susitikimai buvo skirti **palaikyti užmegztą partnerystę**²⁴², **apsikeisti patirtimi, perimti šalių donorų gerąją praktiką**²⁴³, **aptarti praktinius projektų įgyvendinimo**²⁴⁴ ir **programų administravimo klausimus**²⁴⁵. Programų įgyvendinimo laikotarpiu prasidėjusi COVID-19 pandemija kuriam laikotarpiui apribojo gyvų susitikimų vykdymo galimybes, todėl dalis planuotų renginių ar vizitų neįvyko arba buvo įgyvendinti nuotoliu. Nepaisant to, finansinių mechanizmų programų PO ir NP vertinimu, DBF lėšos dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvoms **reikšmingai prisidėjo prie dvišalės partnerystės programų ir projektų lygmeniu stiprinimo bei leido pratęsti intensyvias bendradarbiavimo veiklas net ir pasibaigus programų projektų įgyvendinimui**²⁴⁶.

TIESIOGINIO FINANSAVIMO PROJEKTAI

PROJEKTŲ TURINYS

DBF lėšomis buvo finansuoti **24 tiesioginio finansavimo projektai**, kuriems bendrai skirta **4,42 mln. Eur** finansinių mechanizmų lėšų. 2025 m. II ketv. pr. duomenimis 14 projektų buvo baigti, 10 – vis dar vykdomi (numatoma projektų pabaiga – iki 2025 m. balandžio 30 d.). Projektus vykdė **17 unikalių projektų vykdytojų**. Daugiau nei pusę (59 proc.) jų sudarė **valstybės institucijos ar įstaigos**, apie trečdalį (29 proc.) – **NVO**, virš dešimtadalio (12 proc.) – **MSI** (žr. 20 paveikslas). Didžioji dauguma (17 arba 71 proc.) projektų buvo įgyvendinti su **partneriais iš EEE šalių – Norvegijos** (19 unikalių organizacijų) ir **Islandijos** (1 unikali organizacija). Kai kurie projektų vykdytojai turėjo partnerių iš **kitų valstybių** (Estijos, Suomijos, Ispanijos ir kt.) ar **tarptautinių organizacijų** (14 unikalių organizacijų). Trys

²⁴⁰ Pavyzdžiui, pagal programą „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) DBF lėšomis PO su donorų programos partneriu organizavo tarptautinę konferenciją SAA prevencijos srityje.

²⁴¹ Pavyzdžiui, pagal programą „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) DBF lėšomis projekto vykdytojas organizavo tarptautinį renginį, skirtą BVS bendruomenės ryšių stiprinimui.

²⁴² Pavyzdžiui, pagal programą „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) DBF lėšomis buvo sudaryta galimybė paraiškas teikusių, bet finansavimo negavusių, MSI mokslininkams ir kitiems Lietuvos mokslininkams vykti į šalių donorų MSI.

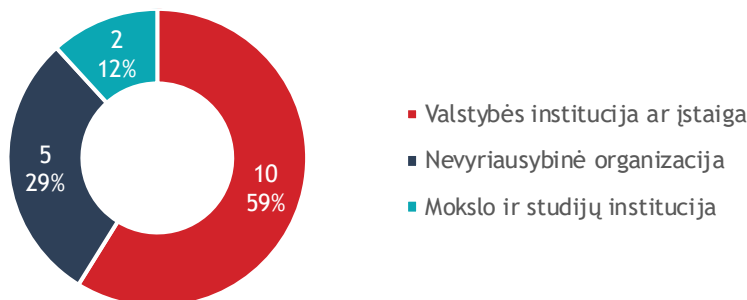
²⁴³ Pavyzdžiui, pagal programą „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) DBF lėšomis buvo finansuoti būsimų BVS pareigūnų dvišaliai vizitai į Norvegiją, kurių metu jie susipažindinti su gerąja Norvegijos BVS darbo praktika.

²⁴⁴ Pavyzdžiui, pagal programą „Sveikata“ (LT03) DBF lėšomis buvo finansuotas projektų vykdytojų ir partnerių vizitas į Naująją Zelandiją, siekiant susitikti su Lietuvoje naujai diegiamos programos „Neįtikėtini metai“ kūrėja ir perimti gerąją programos įgyvendinimo patirtį.

²⁴⁵ Pavyzdžiui, pagal programą „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) DBF lėšomis buvo finansuoti PO atstovų susitikimai su Latvijos PO ir donorų programos partnerio (Latvijos ir Norvegijos mokslo tarybų) atstovais, keičiantis patirtimi administruojant programą skirtingose Baltijos šalyse.

²⁴⁶ Remiantis interviu su finansinių mechanizmų programų NP ir PO atstovais metu surinkta informacija.

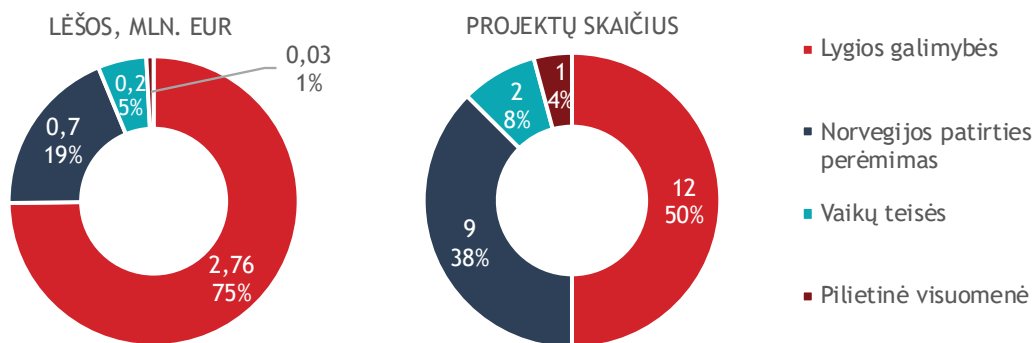
ketvirtadaliai (18 arba 75 proc.) projektų taip pat turėjo **nacionalinį partnerį** (30 unikalų organizacijų – 17 valstybės institucijų ar įstaigų, 10 NVO, 3 įmonės).

20 PAVEIKSLAS. DBF TIESIOGINIO FINANSAVIMO PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPĄ

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Šie projektai įgyvendinti **4 pagrindinėse** strateginėse dvišalės partnerystės srityse²⁴⁷ – **lygių galimybių, Norvegijos patirties perėmimo, vaikų teisių ir pilietinės visuomenės**. Trys ketvirtadaliai (75 proc.) programos projektų lėšų ir pusė (50 proc.) projektų teko lygių galimybių sričiai, beveik penktadalis (19 proc.) lėšų ir daugiau nei trečdalis (38 proc.) projektų – Norvegijos patirties perėmimo sričiai, po mažiau nei dešimtadalį (atitinkamai, 5 proc. ir 8 proc.) lėšų ir projektų – vaikų teisių sričiai, vienas projektas – pilietinės visuomenės sričiai (žr. 21 paveikslas).

21 PAVEIKSLAS. DBF TIESIOGINIO FINANSAVIMO PROJEKTŲ LĖŠŲ (MLN. EUR) IR PROJEKTŲ SKAIČIAUS PASISKIRSTYMAS PAGAL STRATEGINES DVIŠALĖS PARTNERYSTĖS SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis stebėsenos duomenimis

Lygių galimybių srities projektai apėmė tris pagrindines kryptis – **trečiųjų šalių piliečių integracijos, LGBTQ+ socialinės įtraukties ir įvairių grupių socialinės įtraukties**. Du trečdaliai šių projektų buvo skirti trečiųjų šalių piliečių integracijai. Vienas projektas buvo skirtas **pabėgėlių integracijos** į darbo rinką didinimui, įgyvendinant stažuotų programą ir organizuojant darbdavių bei pabėgėlių kompetencijų stiprinimą. Visgi, daugiausiai dėmesio skirta **ukrainiečių kultūrinei ir socialinei integracijai** per projektus, skirtus lietuvių kalbos mokymo paslaugų, teisinių konsultacijų ir bazinės medicininės pagalbos teikimui ukrainiečiams bei Lietuvos pedagogų kompetencijų ukrainiečių vaikų integracijos srityje stiprinimui. Šie projektai **leido atliepti pagalbos ukrainiečiams poreikį**, iškilusį prasidėjus Rusijos karui prieš Ukrainą. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas mobilizuoti DBF lėšas paramos Ukrainos piliečiams teikimui, DBF tiesioginio finansavimo projektų taisyklėse įvestas supaprastinimas – šios srities

²⁴⁷ Remiantis Dvišalių santykių fondo darbo planu (2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų Jungtinio dvišalio bendradarbiavimo fondo komiteto parengtu 2019 m. vasario 26 d., atnaujintu 2024 m. sausio 8 d.), galimos strateginės dvišalės partnerystės sritys – kibernetinio saugumo, Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių bendradarbiavimo kultūros, verslumo skatinimo, energetikos ir aplinkos apsaugos srityse, Norvegijos patirties perėmimo, pilietinės visuomenės, lygių galimybių, vaikų teisių, emigracijos, lyčių lygybės, klimato kaitos, mokslinių tyrimų ir inovacijų, pabėgėlių krizės.

projektus buvo leista įgyvendinti be partnerių iš valstybių donorių²⁴⁸. Trečdalis lygių galimybių srities projektų buvo nukreipti į **LGBTQ+ ir įvairių grupių socialinę įtrauktį** ir apėmė įvairias analitines, tinklaveikos, informuotumo ir sąmoningumo apie įvairių socialiai pažeidžiamų grupių padėtį ir teises didinimo veiklas. **Norvegijos patirties perėmimo** srities projektai apėmė Lietuvos ir Norvegijos institucijų bei organizacijų bendradarbiavimą įvairiose srityse – **sveikatos politikos, inovacijų politikos, viešojo valdymo, verslo valdymo ir kultūros**. Sveikatos politikos srityje Norvegijos patirtis perimta sveikatos programų ir sveikatos technologijų vertinimo klausimais, inovacijų politikos srityje – gerovės technologijų sektoriaus plėtros klausimais, verslo srityje – verslo darnios plėtros ir futurologijos klausimais, viešojo valdymo srityje – investicijų socialinio poveikio vertinimo klausimais, kultūros srityje – kultūros kelių vystymo klausimais.

PROJEKTŲ REZULTATAI

DBF tiesioginio finansavimo projektų rezultatai pasižymėjo **neinfrastruktūriniu pobūdžiu**. Pusė apklaustų projektų vykdytojų nurodė, kad pagrindiniai projektų metu sukurti rezultatai apima **naujas žinias ir įgūdžius**, nors ketvirtadalis respondentų įvardijo ir projektų metu sukurtus **tvarius neinfrastruktūrinius produktus – metodinius įrankius** (metodikas, gaires, mokymų programas ir pan.). Pavieniai respondentai tarp projektų rezultatų nurodė **išbandytus inovatyvius sprendimus ir (ar) paslaugų teikimo modelius, parengtus analitinius dokumentus** (tyrimus, studijas, vertinimus), **sukurtus IT įrankius** (stebėsenos sistemas, duomenų bazines ir pan.). Iki pusės (42 proc.) apklaustų projektų vykdytojų nurodė, kad jų projektų metu sukurtos naudos tęstinumui užtikrinti svarbiausias **tolesnio finansavimo prieinamumas**²⁴⁹. **Daugiau nei pusė** (62 proc.) apklaustų projektų vykdytojų nurodė, kad jų įgyvendintų projektų **rezultatai negalėjo būti pasiekti be DBF finansavimo**, ketvirtadalis (25 proc.) respondentų manė, kad galėjo, bet mažesne apimtimi arba žemesne kokybe, virš dešimtadalio (13 proc.) DBF lėšų pridėtinės vertės negalėjo įvertinti. Atsižvelgiant į tai, **trys ketvirtadaliai** (75 proc.) apklaustų projektų vykdytojų **planuoja ieškoti finansavimo galimybių panašioms veikloms ateityje**, ketvirtadalis (25 proc.) respondentų ateities planų negalėjo įvertinti²⁵⁰. Beveik trys ketvirtadaliai (71 proc.) respondentų išvelgė **galimybes tęsti bendradarbiavimą su projektų partneriais** pasibaigus projektų įgyvendinimui (iki pusės apklaustųjų mato ilgalaikės, iki trečdaliai – daugiau fragmentiškos partnerystės galimybes)²⁵¹.

PROJEKTŲ ADMINISTRAVIMAS

Kitaip nei konkursinio tipo finansinių mechanizmų programų projektai, kurie buvo atrenkami kvietimų teikti paraiškas būdu, DBF tiesioginio finansavimo projektams buvo taikyta **tęstinė projektų atranka**. Projektų paraiškas vertino ir projektus atrinko DBF jungtinis komitetas, atsižvelgiant į strategines dvišalės partnerystės sritis. Toks projektų atrankos mechanizmas **leido reaguoti į aktualius konteksto pokyčius ir mobilizuoti DBF lėšas aktualiems poreikiams**, tokiems kaip pagalba ukrainiečiams prasidėjus Rusijos karui prieš Ukrainą. Lyginant su finansinių mechanizmų programų projektais, DBF tiesioginio finansavimo projektų paraiškų rengimo ir projektų įgyvendinimo administravimas buvo paprastesnis. DBF tiesioginio finansavimo projektų paraiškos forma buvo paprastesnė, pareiškėjams netaikytas reikalavimas su užsienio partneriais sudaryti jungtines veiklos sutartis²⁵², projektų išlaidoms pagrįsti buvo taikomi išlaidų supaprastinimo metodai, paramai ukrainiečiams teikti skirtų projektų vykdytojams buvo leista projektus įgyvendinti be partnerių iš valstybių donorių, naujausių projektų vykdytojams suteikta galimybė pradėti vykdyti veiklas tik DBF jungtiniam komitetui patvirtinus paraišką, dar nepasirašius projekto sutarties. **Lankstus** DBF tiesioginio finansavimo projektų **administravimo mechanizmas ir ilgesnis** jam skirtų iniciatyvų įgyvendinimo **laikotarpis** sudarė **galimybes tikslingai panaudoti finansinių mechanizmų programų įgyvendinimo metu nepanaudotas lėšas**. Už finansinių mechanizmų įgyvendinimą Lietuvoje atsakingos institucijos bendrai sutarė sutaupyti lėšas nukreipti į DBF, finansuojant papildomas mažesnės trukmės iniciatyvas. Remiantis ES

²⁴⁸ Remiantis interviu su NKI ir DBF administratoriaus atstovais metu surinkta informacija.

²⁴⁹ Remiantis DBF tiesioginio finansavimo projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=10).

²⁵⁰ Remiantis DBF tiesioginio finansavimo projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=8).

²⁵¹ Remiantis DBF tiesioginio finansavimo projektų vykdytojų apklausos rezultatais (N=7).

²⁵² Pakako pateikti laisvos formos partnerystės įrodymą, pavyzdžiui, susirašinėjimą su partneriais el. laiškais, kuriuose deklaruoti ketinimai bendradarbiauti.

fondų investicijų administravimo praktika, šių lėšų atžvilgiu buvo taikytas virškontraktavimas – papildomų DBF tiesioginio finansavimo projektų sutartys buvo sudarytos oficialiai dar neperkėlus sutaupyto lėšų į DBF, prisiimant finansavimo riziką VB lėšomis. Lietuva yra viena iš nedaugelio finansinių mechanizmų paramą gavusių šalių, kuri taiko šią gerąją tikslinę ir efektyvą lėšų panaudojimo praktiką.

DBF ĮGYVENDINIMO, REZULTATŲ IR EFEKTYVUMO APIBENDRINIMAS

DBF lėšos buvo naudojamos įgyvendinant dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvas per finansinių mechanizmų programas ir įgyvendinant tiesioginio finansavimo projektus. DBF lėšomis pagal įvairias programas daugiausiai naudojosi jų PO, NP ir projektų vykdytojai ar nacionaliniai projektų partneriai, rečiau – kitos, programų intervencijų įgyvendinime nedalyvavusios, organizacijos. Pagrindinės lėšų panaudojimo sritys – įvairūs tarptautiniai renginiai ir vizitai, kurie sudarė galimybes susirasti užsienio partnerius bei palaikyti užmegztą partnerystę, pasisemti žinių ir gerosios patirties konkrečiose teminėse srityse, pasidalinti finansinių mechanizmų programų ir projektų administravimo bei įgyvendinimo patirtimi, pristatyti projektų naudą visuomenei ir partneriams. Šios DBF dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvos reikšmingai prisidėjo prie dvišalės partnerystės programų ir projektų lygmeniu stiprinimo bei leido pratęsti intensyvias bendradarbiavimo veiklas net ir pasibaigus programų projektų įgyvendinimui.

DBF tiesioginio finansavimo projektai įgyvendinti 4 pagrindinėse strateginės dvišalės partnerystės srityse – lygių galimybių, Norvegijos patirties perėmimo, vaikų teisių ir pilietinės visuomenės. Lygių galimybių sritys projektai apėmė tris pagrindines kryptis – trečiųjų šalių piliečių integracijos, LGBTQ+ socialinės įtraukties ir įvairių grupių socialinės įtraukties. Šioje srityje daugiausiai dėmesio skirta ukrainiečių kultūrinei ir socialinei integracijai. Norvegijos patirties perėmimo sritys projektai apėmė Lietuvos ir Norvegijos institucijų bei organizacijų bendradarbiavimą sveikatos politikos, inovacijų politikos, viešojo valdymo, verslo valdymo ir kultūros srityse. DBF tiesioginio finansavimo projektų rezultatai pasižymėjo neinfrastruktūriniu pobūdžiu – daugiausiai apėmė naujas žinias ir įgūdžius, metodinius ir IT įrankius. DBF tiesioginio finansavimo projektų atrankos mechanizmas leido reaguoti į aktualius konteksto pokyčius ir mobilizuoti DBF lėšas aktualiems poreikiams, tokiems kaip pagalba ukrainiečiams prasidėjus Rusijos karui prieš Ukrainą. Lankstus DBF tiesioginio finansavimo projektų administravimo mechanizmas ir ilgesnis jam skirtų iniciatyvų įgyvendinimo laikotarpis sudarė galimybes tikslingai panaudoti finansinių mechanizmų programų įgyvendinimo metu nepanaudotas lėšas.

3. VERTINIMO IŠVADOS

Toliau atskiruose poskyriuose pateikiamos vertinimo rezultatų pagrindu suformuluotos vertinimo išvados apie kiekvienos programos investicijų **rezultatyvumą**, **poveikį** ir **tvarumą**, atsakant į vertinimo klausimus.

3.1 PROGRAMŲ INVESTICIJŲ REZULTATYVUMAS

- 1.1. Kokiu mastu sukurti reikiamos kokybės produktai ir pasiekti reikiamos kokybės rezultatai?
- 1.2. Kokie veiksniai turėjo įtakos produktų sukūrimui / nesukūrimui ir rezultatų pasiekimui / nepasiekimui?
- 1.3. Ar be suplanuotų buvo sukurta kokių nors kitų produktų, išskyrus nurodytus rezultatų sistemoje (results framework), ir ar jie prisidėjo prie suplanuotų produktų? Jei taip, kokių?
- 1.4. Ar be suplanuotų buvo pasiekta kokių nors kitų rezultatų, išskyrus nurodytus rezultatų sistemoje (results framework), ir ar jie padėjo siekti programų tikslų? Jei taip, kokių?
- 1.5. Ar programoje suplanuotos lėšos buvo pakankamos rodiklių pasiekimui? Ar su nustatytais resursais galima buvo pasiekti daugiau? Kodėl?

PROGRAMA „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03)

Tiek projektų, tiek programos lygmeniu dviejų trečdalių rodiklių pasiekimo mastas yra **aukštas**, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų ir rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą.

Didesnis, nei planuota, rezultatyvumas pasiektas dėl **didelės naujai sukurto paslaugų paklausos tarp tikslinės grupės asmenų**, atliepiančios ypač po COVID-19 pandemijos išaugusius jų emocinės pagalbos poreikius, **teigiamo grįžtamojo ryšio sklaidos tikslinės grupės viduje, mažesnių, nei planuota, išlaidų prekių ar paslaugų įsigijimui** ir **papildomai atsiradusių lėšų projekto veiklų įgyvendinimui**. Pagal programą suplanuotos pasiekti rodikliai

reikšmės buvo nepakankamai ambicingos dėl **planavimo metu būdingo orientavimosi į vidutinių pajėgumų projektų vykdytojus**, tačiau įgyvendinant programą dalyvavo labiau patyrę subjektai, gebėję pasiekti ir viršyti numatytus intervencijų kiekybinius tikslus.

Mažesni, nei planuota, rezultatyvumą sąlygojo **komplikuotas naujų paslaugų poreikio prognozavimas, paslaugų teikimui reikalingų žmogiškųjų išteklių užtikrinimo iššūkiai** dėl savivaldybių specialistų įdarbinimo mažesniu etatu, darbuotojų kaitos ir specialistų trūkumo, **pasikeitę poreikiai ir rodiklių aktualumas projekto įgyvendinimo metu, projektų pasiekimų matavimui netinkami arba ne visai tinkamai rodikliai, vėlavimai** pradėti projektą ar jo įgyvendinimo metu ir **viešųjų pirkimų sąlygoti iššūkiai**. Apklausti projektų vykdytojai projektams skirtų **lėšų pakankamumą** kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti įvertino kaip **aukštą**.

Programos rezultatų sistema **atspindi visus svarbiausius** intervencijų produktus ir rezultatus. Projektui skirtų **lėšų pakankamumas** kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti apklausoje dalyvavusių projektų vykdytojų įvertintas kaip **aukštas**. Visgi, **pavieniais atvejais išryškėjo finansavimo nepakankamumas, ypač infliacijos kontekste**, kas lėmė veiklų planų korekcijas, pavyzdžiui, infrastruktūros projektų apimčių mažinimą.

PROGRAMA „KULTŪRA“ (LT04)

Projektų lygmeniu visų programos **rodiklių pasiekimo mastas** yra **aukštas**, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir aukštą reikiamos kokybės produktų ir rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. Tik trijų rodiklių pasiekimo mastas 2025 m. II ketv. pr. duomenimis dar nebuvo užfiksuotas, kadangi šie rodikliai nebuvo įtraukti į programos sutartį, bet buvo PO pasitelkti papildomai, siekiant stebėti projekto metu vykdytų veiklų tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu.

Didesnis, nei planuota, rezultatyvumas dažnu atveju pasiektas dėl **didesnės**, nei planuota, **kultūrinių veiklų paklausos** (didele dalimi nulemtos po COVID-19 pandemijos išaugusio visuomenės suinteresuotumo dalyvauti kultūroje bei konkrečių projektus įgyvendinusių kultūros operatorių ir jų vykdytų veiklų populiarumo) ir **mažesnių**, nei planuota, **išlaidų prekių ar paslaugų įsigijimui**. Dalyje projektų mažesnis, nei planuota, rezultatyvumas sietas su pasirinktais **kūrybiniais sprendimais, neigiama pasikeitusio geopolitinio konteksto įtaka** projektų veiklų paklausai, **rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikos ypatumais, netiksliu planavimu, viešųjų pirkimų sąlygotais iššūkiais, vėlavimais** pradėti projektą ar jo įgyvendinimo metu ir **išorinių paslaugų teikėjų netinkamu įsipareigojimų vykdymu**. Programos lygmeniu visų, išskyrus vieno, stebėsenos rodiklių atžvilgiu stebimas aukštas rezultatyvumas. Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė **iššūkiai** investicijų planavimo metu **prognozuojant finansuotinių veiklų**, ypač inovatyvių, **pobūdį ir apimtį, projektų dydį** bei **nepasitvirtinusios** planavimo metu darytos **prielaidos**.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta **papildomų**, rodikliais neišreikštų **produktų**, tokių kaip **metodiniai dokumentai ir kultūrinės paslaugos**. Papildomai sukurti **rezultatai** apima **projektų kūrybinių idėjų sklaidą ir užmegztą vertingą partnerystę**. Lėšų **pakankamumas** tarp projektų **varijavo**. Projekte, skirtame kultūros paveldo valdymo gerinimui, ne tik nepritrūko lėšų, bet ir pavyko **su esamais finansiniais ištekliais** įsigyti **daugiau** įrangos. Projektuose, skirtuose kultūrinio verslumo skatinimui, susidurta su **lėšų trūkumu dėl infliacijos sukulto kainų augimo**. Tai daugeliu atvejų sutrukdė suplanuotas infrastruktūrines veiklas įgyvendinti visa apimtimi ir sąlygojo santykinai mažesni bendrą šios srities projektų lėšų panaudojimo mastą.

PROGRAMA „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05)

Tiek **projektų**, tiek **programos** lygmeniu beveik visų stebėsenos **rodiklių pasiekimo mastas** yra **aukštas**, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą.

Didesni, nei planuota, rezultatyvumą nulėmė **projektų įgyvendinimo metu atsiradusios galimybės atlikti daugiau**, nei planuota, **tiriamųjų veiklų** (dėl įsigytos įrangos techninių pajėgumų, palankių gamtinių sąlygų, pakankamų laiko

ir finansinių išteklių) ir **didesnis**, nei planuota, **į intervencijas įtrauktų savivaldybių skaičius**. Vieno produkto rodiklio vidutinį rezultatyvumą nulėmė **vėlyva projekto įgyvendinimo pradžia, iššūkiai bendradarbiaujant su savivaldybėmis ir užsitęsęs viešųjų pirkimų procesas**.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau vieno projekto metu buvo sukurta ir **papildomų**, rodikliais neišreikštų **produktų**, tokių kaip **fizinė ir IT įranga**. Lėšų **pakankamumas** tarp projektų **varijavo**. Vieno projekto įgyvendinimo metu pavyko **sutaupyti reikšmingą dalį** jam skirtų **lėšų** ir nukreipti jas didžiausio programos projekto įgyvendinimui, tačiau dėl nepakankamai sklandaus įgyvendinimo proceso pastarojo lėšų **panaudojimo efektyvumas** buvo **ribotas**.

PROGRAMA „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06)

Projektų lygmeniu virš keturių penktadalių programos **rodiklių pasiekimo mastas** yra **aukštas**, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų ir rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą.

Aukštą rodiklių rezultatyvumą projektų įgyvendinimo metu padėjo užtikrinti **papildomai skirtos lėšos**, programos įgyvendinimo eigoje atsiradusios dėl **sutaupymų, didelis nuteistųjų suinteresuotumas keltis į pusiaukelės namus**, aukštas **vietos bendruomenių ir NVO suinteresuotumas SAA prevencijos veiklomis**, taip pat didelė **įsigytos kriminalistinių tyrimų įrangos nauda** ir jos **atveriamos galimybės** Lietuvos kriminalinės policijos darbe. Dalies rodiklių sutartyse suplanuotų reikšmių nepasiekimui visa apimtimi įtakos turėjo įvairios **išorinės priežastys**, tokios kaip **ribotas savivaldybių įsitraukimas** į projekto veiklas, institucijų **vidiniai darbo organizavimo ypatumai**. Atnaujintų infrastruktūros objektų ar apmokytų asmenų skaičius neigiamai paveikė ir **viešųjų pirkimų, pandemijos ir (ar) infliacijos sukelti iššūkiai** projektų įgyvendinimo metu. Projekto, skirto gerinti BVS, stebėsenos rodikliams neigiamą įtaką turėjo **iššūkiai pritraukiant ir išlaikant darbuotojus. Skirtingas politinės valios lygis** bei SAA **problemos masto supratimas** atskirose savivaldybėse sutrukdė pasiekti pilną savivaldybių įtraukimą į projektines veiklas dėl SAA problemos mažinimo. Galiausiai, kai kurie programoje pasirinkti stebėsenos rodikliai, matuojantys per metus taikytų alternatyvių laisvės atėmimui bausmių skaičių, pradedamų ikiteisminių tyrimų dėl SAA skaičių, teismui perduodamų bylų dėl SAA atvejų skaičių ar bylų nagrinėjimo trukmę, yra **labiau poveikio tipo**. Šių **rodiklių tinkamumas** matuoti intervencijų rezultatus yra **ribotas dėl išorinių veiksnių** įtakos jų pasiekimui.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta **papildomų, rodikliais neišreikštų produktų**, tokių kaip **IT įranga ir įrankiai bei metodiniai dokumentai**. Nors apklausti projektų vykdytojai projektams skirtų lėšų pakankamumą kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti įvertino kaip aukštą, **lėšų pakankamumas tarp projektų varijavo**. Vienaame projekte susidurta su lėšų trūkumu dėl **infliacijos** sukulto kainų augimo, kas sutrukdė suplanuotas infrastruktūrines veiklas įgyvendinti visa apimtimi. Kitame projekte ne tik nepritrūko lėšų, bet dėl **iššūkių užtikrinant sklandų projekto įgyvendinimo procesą** didelė dalis lėšų liko nepanaudota. Dar vieno projekto metu su lėšų trūkumu nesusidurta dėl **reikšmingo projekto vykdytojo nuosavo finansinio indėlio**.

PROGRAMA „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07)

Projektų lygmeniu visų programos rodiklių pasiekimo mastas yra **aukštas**, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. **Programos** lygmeniu iki pusės rodiklių atžvilgiu stebimas **aukštas**, ketvirtadalio – **vidutinis**, penktadalio – **žemas** rezultatyvumas, o dešimtadalio rodiklių pasiekimo mastas 2025 m. II ketv. pr. duomenimis dar nebuvo užfiksuotas, kadangi rodikliais matuojami projektų metu sukurti rezultatai poprojektiniu laikotarpiu.

Kelių projektų atveju mažesni, nei planuota, rezultatyvumą nulėmė **viešųjų pirkimų sąlygoti iššūkiai, pasikeitusios rinkos sąlygos ir netikslus planavimas**. Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė **iššūkiai prognozuojant paramos verslui konkrečiose srityse paklausą** kvietimų teikti paraiškas metu. Suplanuotas bendras finansuotų projektų skaičius buvo pernelyg ambicingas, atsižvelgiant į programai skirtą finansavimą. Įgyvendinant programos investicijas **didesne paklausa** tarp įmonių pasižymėjo

parama **inovacijų kūrimui ir diegimui IRT srityje**, lyginant su aplinkai palankių inovacijų kūrimu ir diegimu. Tai sietina su **stipria šalies IRT sektoriaus pozicija, mažesnėmis IRT produktų kūrimo ir diegimo sąnaudomis bei nepakankamu įmonių sąmoningumu apie verslo žalinimo svarbą**. Dviejų rodiklių programoje suplanuotos reikšmės nepasiektos visa apimtimi dėl **neprivalomo šių rodiklių įtraukimo** į projektų stebėsenos sistemą.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta **papildomų**, rodikliais neišreikštų **produktų**, tokių kaip **analitiniai dokumentai, IT produktai ir fiziniai produktai**. Nors apklausti projektų vykdytojai projektams skirtų **lėšų pakankamumą** kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti įvertino kaip **aukštesnį nei vidutinį**, sėkmingą projektų įgyvendinimą užtikrino **reikšmingas projektų vykdytojų nuosavas finansinis indėlis** tiek ikiprojektiniu, tiek projektų įgyvendinimo laikotarpiu.

PROGRAMA „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08)

Projektų lygmeniu visų stebėsenos rodiklių pasiekimo mastas yra **aukštas**, kas rodo aukštą reikiamos kokybės produktų bei rezultatų sukūrimo mastą ir iš esmės sėkmingą programos investicijų įgyvendinimą. **Programos** lygmeniu virš trečdaliai rodiklių atžvilgiu stebimas **aukštas**, apie dešimtadalio – **vidutinis**, dar apie dešimtadalio – **žemas** rezultatyvumas, o virš trečdaliai rodiklių pasiekimai 2025 m. II ketv. pr. duomenimis nebuvo užfiksuoti. Skirtumus tarp programoje suplanuotų ir faktiškai pasiektų rodiklių reikšmių daugiausiai nulėmė **netikslus planavimas**.

Didesnis, nei planuota, rezultatyvumas pasiektas dėl **specifinių reikalavimų projektams, rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikos ypatumų, pokyčių projektų komandose** ir projektų įgyvendinimo metu atsiradusio **didesnio lankstumo rodiklio reikšmės skaičiavimo metodikoje**. Mažesnis, nei planuota, rezultatyvumą programos lygmeniu apsprendė **bendras finansuotų projektų skaičius ir atrinktų finansuoti projektų specifika**. Galimybės tęsti projektų metu pradėtą mokslinį bendradarbiavimą rengiant paraiškas dėl tolesnio finansavimo iš kitų šaltinių riboja **nepakankamas aktualių kvietimų** teikti paraiškas gauti finansavimą moksliniams tyrimams **prieinamumas, didelis mokslininkų užimtumas** ir **nepakankamas** naujų mokslinių konsorcių **pasirengimas tolesniam bendradarbiavimui**.

Programos rezultatų sistema atspindi visus svarbiausius intervencijų produktus ir rezultatus, tačiau įgyvendinus investicijas buvo sukurta **papildomų**, rodikliais neišreikštų ar į esamų rodiklių reikšmes neįskaičiuotų **produktų**, iš kurių svarbiausi – **papildomos mokslinės publikacijos ir pranešimai konferencijose**. Papildomai sukurti **rezultatai** apima **suburtus mokslinius konsorciumus bei sukurta Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo tinklą**. Apklausti projektų vykdytojai projektams skirtų **lėšų pakankamumą** kokybiškiems produktams ir rezultatams pasiekti įvertino kaip **aukštą**.

1.6. Panagrinėti nacionalinio dvišalio fondo įgyvendinimą, rezultatus ir efektyvumą.

DBF lėšos buvo naudojamos įgyvendinant **dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvas per finansinių mechanizmų programas** ir įgyvendinant **tiesioginio finansavimo projektus**.

DBF lėšomis **pagal įvairias programas** daugiausiai naudojosi jų **PO, NP ir projektų vykdytojai ar nacionaliniai projektų partneriai**, rečiau – kitos, programų intervencijų įgyvendinime nedalyvavusios, organizacijos. Pagrindinės lėšų panaudojimo sritys – **įvairūs tarptautiniai renginiai ir vizitai**, kurie sudarė galimybes susirasti užsienio partnerius bei palaikyti užmegztą partnerystę, pasisemti žinių ir gerosios patirties konkrečiose teminėse srityse, pasidalinti finansinių mechanizmų programų ir projektų administravimo bei įgyvendinimo patirtimi, pristatyti projektų naudą visuomenei ir partneriams. Šios DBF dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvos **reikšmingai prisidėjo prie dvišalės partnerystės programų ir projektų lygmeniu stiprinimo** bei **leido pratęsti intensyvias bendradarbiavimo veiklas** net ir pasibaigus programų projektų įgyvendinimui.

DBF tiesioginio finansavimo projektai įgyvendinti **4 pagrindinėse strateginės dvišalės partnerystės srityse – lygių galimybių, Norvegijos patirties perėmimo, vaikų teisių ir pilietinės visuomenės**. Lygių galimybių sritys

projektai apėmė tris pagrindines kryptis – trečiųjų šalių piliečių integracijos, LGBTQ+ socialinės įtraukties ir įvairių grupių socialinės įtraukties. Šioje srityje daugiausiai dėmesio skirta ukrainiečių kultūrinei ir socialinei integracijai. Norvegijos patirties perėmimo srities projektai apėmė Lietuvos ir Norvegijos institucijų bei organizacijų bendradarbiavimą sveikatos politikos, inovacijų politikos, viešojo valdymo, verslo valdymo ir kultūros srityse. DBF tiesioginio finansavimo projektų **rezultatai pasižymėjo neinfrastruktūriniu pobūdžiu** – daugiausiai apėmė naujas žinias ir įgūdžius, metodinius ir IT įrankius. DBF tiesioginio finansavimo projektų atrankos mechanizmas **leido reaguoti į aktualius konteksto pokyčius ir mobilizuoti DBF lėšas aktualiems poreikiams**, tokiems kaip pagalba ukrainiečiams prasidėjus Rusijos karui prieš Ukrainą. Lankstus DBF tiesioginio finansavimo projektų administravimo mechanizmas ir ilgesnis jam skirtų iniciatyvų įgyvendinimo laikotarpis **sudarė galimybes tikslingai panaudoti finansinių mechanizmų programų įgyvendinimo metu nepanaudotas lėšas**.

3.2 PROGRAMŲ INVESTICIJŲ POVEIKIS

2.1. Kokia yra rezultatų nauda naudos gavėjams, kitoms suinteresuotoms grupėms, visuomenei (išskiriant visuomenės tikslines grupes, kurios gavo didžiausią naudą)? Ar rezultatai pakankamai naudingi naudos gavėjams? Jei taip, kodėl?
2.2. Kiek programos paskatino (arba turėtų paskatinti) platesnio masto socialinį, aplinkosauginį ar ekonominį poveikį žmonių gerovei, žmogaus teisėms, lygybei ar aplinkai, neapsiribojant tiesioginiais paramos gavėjais?

PROGRAMA „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03)

Programos investicijų į bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų stiprinimą **tiesioginę naudą** gavo **14–29 m. jaunuoliai, susiduriantys su psichologiniais, elgesio ar sveikatos sunkumais, socialinę riziką patiriančios šeimos, su lengvais emociniais sunkumais susiduriantys suaugusieji bei 11–17 m. elgesio ar emocinių sutrikimų turintys vaikai ir jų šeimos**. Su psichologiniais, elgesio ar sveikatos sunkumais susiduriantys 14–29 m. jaunuoliai gavo konfidencialią, individualizuotą, JPSP modelio algoritmais grįstą žemo slenksčio pagalbą jautriomis sveikatos ir socialinėmis temomis. Asmenys iš socialinę riziką patiriančių šeimų „Vienos stotelės“ centruose gavo kompleksinę ir koordinuotą pagalbą krizių metu – nuo konsultacijų ir atvejo vadybos iki laikino apgyvendinimo. Šie centrai užpildė anksčiau egzistavusią paslaugų teikimo spragą, leido sukoncentruoti įvairią pagalbą vienoje vietoje, užtikrinti greitą reagavimą ir sumažinti emocinį krūvį paslaugų gavėjams. Su lengvais emociniais sunkumais susiduriantiems asmenims buvo suteikta individualizuota ir konfidenciali emocinės gerovės pagalba. Gerovės konsultantų modelis sudarė sąlygas gauti dėl stigos, ilgo laukimo ar riboto specialistų prieinamumo anksčiau niekur neteiktą pagalbą asmenims su pirminiais emocinės būklės pablogėjimo simptomais. Elgesio ar emocinių sutrikimų turintys 11–17 m. vaikai ir jų šeimos dėl įgyvendintos MDFT programos gavo intensyvią elgsenos keitimo pagalbą jų natūralioje aplinkoje. Iki programos įgyvendinimo Lietuvoje trūko prieinamų, į vaiko poreikius ir šeimos įtraukimą orientuotų kompleksinių intervencijų, o anksčiau taikyti sprendimai dažnai apsiribodavo administracinėmis ar baudžiamojo pobūdžio intervencijomis. Programa užpildė šią spragą kaip įrodymais grįsta intervencija, orientuota ne tik į elgesio korekciją, bet ir į vaikų bei jaunuolių trauminių patirčių bei jas lemiančių aplinkos veiksnių sprendimą. Investicijos į JPSP modelio plėtrą, „Vienos stotelės“ centrų steigimą, gerovės konsultantų modelio kūrimą ir diegimą bei MDFT programos įgyvendinimą **reikšmingai sustiprino bendruomenines psichikos sveikatos paslaugas** – prisidėjo prie **pasitikėjimu grįstos, prieinamos ir į asmens poreikius orientuotos sistemos kūrimo, skatinant ankstyvą įsitraukimą, greitesnį pagalbos prieinamumą ir neformaliu bendradarbiavimu pagrįstą specialistų ir šeimų santykį teikiant paslaugas realioje gyvenamojoje aplinkoje**.

Investicijų į vaikų ir jaunimo gerovės didinimą **tiesioginę naudą** gavo **vaikai ir jaunuoliai, turintys raidos, emocijų ar elgesio sunkumų, augantys pažeidžiamose aplinkose, patyrę smurtą ar traumas bei pasižymintys delinkventiniu elgesiu, mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankantys vaikai ir jaunuoliai, ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų tėvai bei nėščiosios, gimdyvės ir vaikus iki 2 metų auginančios moterys, ypač turinčios socialinės rizikos veiksnių**. Raidos, emocijų ar elgesio sunkumų turintys, augantys pažeidžiamose aplinkose, smurtą ar traumas patyrę vaikai ir jaunuoliai gavo jų poreikiams pritaikytą bei moksliniais įrodymais grįstą pagalbą, kuri prisidėjo prie jų emocinio stabilumo, socialinės integracijos ir pasirengimo

savarankiškam gyvenimui didinimo. Mokyklas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankantys vaikai ir jaunuoliai, pasinaudoję atnaujintų sveikatos kabinetų teikiamomis paslaugomis, gavo kokybiškesnę sveikatos priežiūrą, dalyvavo prevencinėse veiklose ir stiprino sveikatos raštingumo įgūdžius. „Neįtikėtinų metų“ programoje dalyvavę ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų tėvai sustiprino pozityvios tėvystės įgūdžius. Aiškos struktūros ir įrodymais grįstos mokymų programos tėvystės įgūdžių stiprinimui užpildė iki tol egzistavusių ankstyvųjų, prieinamų ir nemedikamentinių intervencijų spragą. Nėščiosios ir vaikus iki 2 metų auginančios moterys gavo tęstinę, individualizuotą šeimų lankymo modeliu grįstą pagalbą namuose, sustiprinusią jų motinystės įgūdžius ir gebėjimą atpažinti naujagimio sveikatos rizikas. Modelis užpildė spragą ankstyvosios pagalbos teikime pažeidžiamoms šeimoms, ypač regionuose, kur sveikatos priežiūros įstaigų prieinamumas yra ribotas, o moterys linkusios jų vengti. Iki šiol pagalba nėščiosioms ir motinoms apsiribodavo reguliariais vizitais pas šeimos gydytojus ar pavienėmis slaugytojos konsultacijomis po gimdymo. Investicijos į pažeidžiamoms vaikams ir jaunimui skirtų iniciatyvų įgyvendinimą, sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimą, „Neįtikėtinų metų“ programos“ įgyvendinimą bei šeimų lankymo modelio kūrimą ir diegimą **reikšmingai sustiprino vaikų ir jaunimo gerovę – užtikrinta ankstyva pagalba, mažinta emocinių ir elgesio sunkumų rizika bei stiprinti suaugusiųjų gebėjimai atpažinti ir spręsti vaikų poreikius.**

Investicijų **tiesioginė nauda** teko ir **paslaugas teikusiems specialistams** – jaunimo koordinatoriams, MDFT terapeutams, „Vienos stotelės“ centruose dirbantiems specialistams, gerovės konsultantams, su pažeidžiamais vaikais bei jaunimu dirbantiems specialistams, mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantiems visuomenės sveikatos specialistams, pozityvios tėvystės įgūdžių mokymus vedantiems grupių vadovams ir šeimų lankymo specialistėms. Specializuoti mokymai, supervizijos ir metodinės pagalbos sistema **padėjo** šiems specialistams **sustiprinti žinias, profesinius gebėjimus taikyti inovatyvias darbo metodikas ir plėtoti tarpžinybinio darbo įgūdžius.**

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį visuomenės sveikatos, socialinės įtraukties ir viešojo valdymo srityse.

PROGRAMA „KULTŪRA“ (LT04)

Programos investicijų į kultūros prieinamumo didinimą **tiesioginė nauda** teko **kultūros ir švietimo sektorių atstovams bei šalies periferijų gyventojams.** Projektus įgyvendinusiems kultūros operatoriams suteiktos galimybės gauti finansavimą savo kūrybinei veiklai realizuoti ar kultūrinei veiklai plėtoti, išplėsti auditoriją ir didinti savo organizacijos žinomumą šalyje bei užmegzti ir palaikyti kultūrinę partnerystę su šalių donorių subjektais. Konkrečių gyvenamųjų vietovių kultūros ir švietimo sektorių atstovams sudarytos sąlygos stiprinti kompetencijas. Nuo rajonų centrų nutolusių vietovių gyventojams pagerintos sąlygos pasiekti profesionaliosios kultūros turinį, vaikams ir jaunimui – dalyvauti kultūriniame švietime. Plati geografinė aprėptis ir pakankamai didelės projektų veiklomis pasiektų tikslinių grupių apimtys sąlygojo **apčiuopiamą intervencijų indėlį didinant kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumą regionuose** projektų įgyvendinimo laikotarpiu bei teigiamai **prisidėjo prie kultūrinės atskirties mažinimo ir socialinės įtraukties per kultūrą didinimo.** Vis dėlto, galimybės ilguoju laikotarpiu užtikrinti pakankamą kultūros ir kultūrinio švietimo prieinamumą priklausys nuo politinės valios, tęstinių politikos priemonių įgyvendinimo bei kultūros ir švietimo sektorių bendradarbiavimo.

Investicijų į kultūros paveldo valdymo gerinimą **tiesioginė nauda** teko **kultūros paveldo apsaugos politiką įgyvendinančioms valstybės institucijoms bei kultūros paveldo objektų valdytojams ir savininkams.** Institucijoms sudarytos galimybės sutelkti efektyvesnei kultūros paveldo apsaugai užtikrinti reikalingus techninius pajėgumus ir žmogiškąjį kapitalą, taip pat – pasidalinti atsakomybe už kultūros paveldo objektų išsaugojimą su jų valdytojais ir savininkais. Pastariesiems tiesioginė intervencijų nauda pasireiškė per galimybes sustiprinti žinias ir įgūdžius kultūros paveldo priežiūros srityje, kas ateityje gali padėti išlaikyti geresnę kultūros paveldo objektų būklę ir sumažinti išlaidas jų tvarkymui. Prevencinės priežiūros modelio taikymo **tiesioginę ir netiesioginę naudą** gaus ir **visuomenė** dėl sudarytų prielaidų didinti jos sąmoningumą ir žinias kultūros paveldo išsaugojimo srityje bei gerinti bendrą šalies kultūros paveldo būklę ir mažinti mokesčių mokėtojams tenkančią kultūros paveldo objektų tvarkymo finansinę naštą. Plati intervencijų geografinė aprėptis ir jų kompleksiskumas **prisidėjo prie žinių apie kultūros**

paveldo valdymą stiprinimo. Inovatyvaus modelio taikymas sąlygojo reikšmingus požiūrio į kultūros paveldo valdymą pokyčius, todėl teigiamai **prisidės prie valstybės išteklių taupymo ir ekonominės plėtros stiprinimo.**

Investicijų į kultūrinio verslumo skatinimą **tiesioginė nauda** teko projektus įgyvendinusius **kūrybiškos vietokūros tinklų atstovams.** Vietos kūrėjams, verslo ir kitų organizacijų atstovams sudarytos galimybės užmegzti vertingas vietos partnerystes, panaudoti vietinius išteklius savo veiklos vykdymui ir iš to gauti pajamų. Aktyvus vietos bendruomenių ir kitų suinteresuotų pusių įsitraukimas į kultūros objektų aktualizavimą padės sumažinti vietos valdžios institucijoms tenkančią infrastruktūros išlaikymo finansinę naštą. Bendruomenėms tekusi nauda pasireiškė per joms sudarytas sąlygas dalyvauti priimant sprendimus dėl savo gyvenamosios vietovės plėtros, aktualizuojus kultūros objektus ir išplėstą kultūros paslaugų įvairovę. Intervencijų **netiesioginę naudą** gaus **konkrečių gyvenamųjų vietovių gyventojai.** Kūrybiškos vietokūros modelis **paskatino kultūrinį verslumą konkrečiose gyvenamosiose vietovėse bei sudarė prielaidas stiprinti jų socialinę ir ekonominę plėtrą.**

Didžiausia programos investicijų **pridėtinė vertė** pasireiškė per **inovatyvių politikos įgyvendinimo modelių** – kultūros paveldo prevencinės priežiūros ir kūrybiškos vietokūros – įdiegimą šalyje. Trys ketvirtadaliai apklaustų projektų vykdytojų teigė, kad jų projektų rezultatai negalėjo būti sukurti be programos investicijų, ketvirtadalis nurodė, jog galėjo, tik mažesne apimtimi.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį dvišalių santykių ir darnaus vystymosi srityse.

PROGRAMA „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05)

Programos investicijų į ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimų stiprinimą **tiesioginė nauda** teko **aplinkos apsaugos politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms valstybės institucijoms,** kurioms sudarytos sąlygos reikšmingai išplėsti vandens stebėjimo plotus ir dažnį, vykdyti sistemingą Baltijos jūros ir jos aplinkos taršos šiuokšlėmis stebėseną ir vertinimą bei tinkamai identifikuoti ir klasifikuoti atliekas. Dėl indėlio vertinant žemės kokybinius parametrus ir stebint žuvų ekosistemos būklę, gerinant atliekų identifikavimą ir viešinant informaciją apie galimybes naudotis prie vandens telkinių esančiomis poilsio zonomis, intervencijų **netiesioginė nauda** teko **žemės ūkio ir žuvininkystės bei atliekų tvarkymo sektorių atstovams ir visuomenei.** Investicijos sudarė prielaidas taikyti efektyvesnes vandens telkinių būklės gerinimo, jūros taršos mažinimo ir prevencijos priemones bei sumažinti riziką pavojingas atliekas priskirti prie nepavojingų, todėl neabejotinai **prisidėjo stiprinant atsakingų institucijų ekosistemų ekologinės būklės valdymo gebėjimus.** Tam, kad programos investicijos prisidėtų prie ekosistemų aplinkosauginės būklės gerinimo ir neigiamo taršos ir kitos žmonių veiklos poveikio mažinimo, svarbu užtikrinti sukurtų metodinių įrankių tvarumą.

Investicijų į branduolinės energetikos eksploatavimo nutraukimo sistemos stiprinimą **tiesioginė nauda** teko **branduolinės energetikos eksploatacijos nutraukimo sistemoje dirbančioms valstybės institucijoms,** kurių specialistams sudarytos sąlygos įgyti gerosios saugaus ir efektyvaus branduolinių jėgainių eksploatavimo nutraukimo patirties bei sustiprinti kasdienėje darbinėje veikloje reikalingas žinias ir kompetencijas, suteikti priemones tęsti atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo projekto įgyvendinimą. Intervencijos sudarė pagrindą pradėti vykdyti pradinis giluminio atliekyno įrengimo darbus, padės pagerinti radioaktyvių atliekų tvarkymo sąlygas ir atitikti sugriežtintus reikalavimus dėl branduolinės energetikos veiklos metu susidarančių atliekų tvarkymo. Investicijos **prisidėjo užtikrinant sklandų branduolinės energetikos nutraukimo politikos įgyvendinimą,** o tinkamas radioaktyvių atliekų tvarkymas ateityje **turės įtakos neigiamam žmonių veiklos poveikio aplinkai mažinimui.**

Investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą **tiesioginė nauda** teko **energetikos politiką planuojančioms ir įgyvendinančioms valstybės institucijoms,** nes sukurti įrankiai sudarė sąlygas mažinti joms tenkančią administracinę naštą, prisidėti siekiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų ir įgyvendinant teisės aktų reikalavimus, efektyviau planuoti energijos gamybą ir tiekimą bei AEI naudojimo plėtrą šalyje. Dėl galimybės naudotis konsoliduotais duomenimis apie savivaldybėse egzistuojančią energetikos infrastruktūrą, elektros ir šilumos gamybos pajėgumus **tiesioginę naudą** gaus ir **savivaldybės,** planuojančios vietos lygmens energetikos infrastruktūros plėtrą, bei **pramonės ar verslo sektoriaus subjektai,** planuojantys savo ekonominės veiklos kryptis ir plėtrą. Intervencijos

prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo prisidės tik netiesiogiai ir su sąlyga, kad duomenų bazėje pateikiama informacija bus reguliariai atnaujinama ir naudojama energetikos politikos planavime.

Investicijų į savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos gebėjimų stiprinimą **tiesioginė nauda** teko **savivaldybių administracijoms**, kurioms sudarytos galimybės sustiprinti specialistų kompetencijas ir didinti sąmoningumą prisitaikymo prie klimato kaitos srityje, imtis konkrečių priemonių spręsti prisitaikymo prie klimato kaitos iššūkius ir efektyviau planuoti savivaldybių biudžetų lėšas ekstremalių situacijų valdymui. Intervencijos leido žengti svarbų žingsnį įgyvendinant Nacionalinę klimato kaitos valdymo darbotvarkę, **padėjo sustiprinti savivaldybių gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos**, o ilguoju laikotarpiu **netiesiogiai gali prisidėti gerinant ekosistemų aplinkosauginę būklę**. Vis dėlto, jos apėmė tik kiek daugiau nei dešimtadalį šalies savivaldybių. Sėkmingam prisitaikymo prie klimato kaitos politikos įgyvendinimui svarbu užtikrinti visų šalies savivaldybių įsitraukimą rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos planus.

Investicijų į išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos stiprinimą **tiesioginė nauda** teko **civilinės saugos politiką įgyvendinančioms valstybės ir savivaldybių institucijoms** bei šalies gyventojams. Institucijoms sudarytos sąlygos stiprinti įgūdžius koordinuoti veiksmus ir vykdyti visuomenės informavimą bei apsaugą ekstremaliųjų situacijų metu, pasirengti reaguoti į galimas avarijas AE. Dėl įdiegtos centralizuotai valdomos sirenų sistemos pritaikymo gyventojų perspėjimui apie įvairius pavojus ir išplėsto sirenų tinklo šalyje didesnė gyventojų dalis ekstremalių situacijų atveju bus informuoti greičiau. Civilinės saugos pratybos leido sustiprinti praktinį institucijų ir visuomenės pasirengimą ekstremalioms situacijoms, o gyventojų mokymo ir švietimo priemonės prisidės prie visuomenės informuotumo didinimo. Intervencijos neabejotinai **padėjo sustiprinti išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemą**, o dėl sustiprinto pasirengimo galimam branduoliniam pavojui programos investicijos **sudaro prielaidas mažinti neigiamą žmonių veiklos poveikį**. Vis dėlto, siekiant efektyvaus jos veikimo nacionaliniu mastu svarbu užtikrinti tolygų visos šalies teritorijos padengimą sirenų tinklu. Tolesnį sistemos modernizavimą ir sirenų tinklo plėtrą numatoma vykdyti kitų finansavimo šaltinių lėšomis.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį aplinkos apsaugos ir visuomenės saugumo srityse.

PROGRAMA „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06)

Programos investicijų į teismų sistemos ir prokuratūros veiksmingumo didinimą **tiesioginę naudą** gaus **teismų ir prokuratūros darbuotojai** (įskaitant vadovus, teisėjus ir prokurorus), **netiesioginę naudą – teismo lankytojai bei baudžiamojo proceso dalyviai**. Pastarieji netiesioginę naudą gaus dėl projekto metu atnaujintų teismų viešųjų erdvių, taip pat įdiegtų saugumo priemonių, gerinančių patekimą į reikiamas patalpas ir didinančių teismų saugumą. Dėl didesnio saugumo atskiriant teismų erdves tiesioginę naudą gaus ir teismų darbuotojai. Savo ruožtu, prokuratūros sistemoje įdiegtas naujas klientų aptarnavimo standartas sukurs prielaidas baudžiamojo proceso dalyviams teikiamų paslaugų kokybės gerinimui. Tiesioginė nauda teismų darbuotojams taip pat tenka dėl naujai taikomo teisėjų atrankos ir vertinimo modelio, gerinančio teisėjų atrankų proceso efektyvumą, skaidrumą ir pritraukiančio aukštesnės kvalifikacijos specialistus į sistemą. Projekto metu sukurta teisėjų ir pretendentų į teisėjus informacinė sistema padeda teismų darbuotojams skaitmenizuoti ir efektyviau vykdyti teisėjų atrankos proceso veiklas. Galiausiai, teismų darbuotojai tiesioginę naudą gavo iš vadovų kompetencijų modelio diegimo, suteikusių galimybes stiprinti kompetencijas vadybinėse srityse. Prokuratūros darbuotojams tiesioginė nauda teko iš projekto metu sukurtų metodinių dokumentų, įsigytų el. darbo priemonių, taip pat įdiegtos PAIS sistemos. Šios priemonės padeda prokuratūros darbuotojams efektyviau vykdyti darbinės veiklas bei pagreitinoti procesus juos skaitmenizuojant. Dėl geresnio išteklių valdymo, aiškesnio procesų planavimo ir išgrynintų metodikų bendrai gerėja tiek teismų, tiek prokuratūros sistemos darbuotojų darbo sąlygos. Nors projekto indėlis trumpinant bylų nagrinėjimo trukmę yra ribotas, tiek teismuose, tiek prokuratūroje prie spartesnio bylų nagrinėjimo iš dalies prisideda tokios projekto naudos, kaip administracinės naštos mažinimas, aiškesni procesai, aukštesnės darbuotojų kompetencijos. Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireikš per **efektyvesnį teismų ir teisėsaugos institucijų darbą, gerėjančią teikiamų paslaugų kokybę bei skaidresnius procesus**. Kompleksinės programos investicijos į pagrindines teises viršenybę užtikrinančias institucijas neabejotinai **prisidės stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje**.

Investicijų į bausmių vykdymo sistemos gerinimą **tiesioginę naudą** gaus **BVS (LKT ir LPT) darbuotojai**, taip pat **nuteistieji, atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose, netiesioginę naudą – nuteistųjų artimieji**. Profesinio darbuotojų mokymosi sąlygų gerinimas, pusiaukelės namų tinklo ir TOG skyrių plėtra teigiamai prisideda prie BVS reformos įgyvendinimo šalyje dėl gerinamų darbo sąlygų personalui ir palankesnių reintegracijos galimybių nuteistiesiems. Dinaminės apsaugos modelio diegimas bei darbuotojų kompetencijų stiprinimo veiklos, tikimasi, prisidės prie kitokios kultūros formavimo sistemoje, geresnių resocializacijos sąlygų nuteistiesiems, taip pat naujų darbuotojų pritraukimo. BVS skaitmenizacijai skirtos investicijos į e-paslaugų nuteistiesiems sistemos diegimą ir elektroninį stebėjimo centrą alternatyvių bausmių vykdymui, tikėtina, užtikrins palankesnes darbo sąlygas BVS darbuotojams ir efektyvesnę sistemos paslaugų teikimą nuteistiesiems bei jų artimiesiems. Dvišalio bendradarbiavimo iniciatyvų dėka taip pat buvo sustiprintas tarptautinis bendradarbiavimas, prisidedama prie stigmatizuoto požiūrio į nuteistuosius mažinimo, o dėka vizitų į Norvegijos kalėjimus – prie esamų ir naujai į sistemą ateinančių darbuotojų kultūros pokyčio. Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireikš per geresnį žmogus teisių užtikrinimą šalyje ir viešojo saugumo didinimą. Dėl reikšmingo indėlio **gerinant įkalinimo ir alternatyvių laisvės atėmimui bausmių atlikimo užtikrinimo sąlygas bei diegiant pažangius darbo metodus BVS** programos intervencijos atliko **svarbų vaidmenį stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje**.

Investicijų į SAA prevencijos sistemos stiprinimą **tiesioginę naudą** gaus **teisingumo grandinės atstovai** (policijos pareigūnai, taip pat teismų ir prokuratūros darbuotojai), **netiesioginę naudą – SAA aukos**. Policijos darbui įsigyta kūno kamerų įranga sumažina pareigūnams tenkančią administracinę naštą, prisideda prie jų saugumo, taip pat sudaro galimybes geriau pagrįsti pareigūnų veiksmų teisėtumą, įskaitant smurto orderių skyrimą. Netiesioginė nauda dėl to tenka ir SAA aukoms dėl palankesnių sąlygų palikti galioti paskirtą smurto orderį potencialiam smurtautojui. Kūno kameromis užfiksuota medžiaga taip pat ypač naudinga prokurorams ir teisėjams, kadangi į baudžiamąjį procesą įneša daugiau objektyvumo ir skaidrumo. Savo ruožtu, vaizdo medžiagos dalinimasis ir naudojimas stiprina tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Policijoje įdiegta RVIS taip pat tiesiogiai prisideda prie policijos pareigūnų administracinės naštos mažinimo ir efektyvesnio darbo organizavimo dėl duomenų automatizavimo. Dėl RVIS naudojimo dėka vykdomos efektyvesnės smurto prevencijos, naudą gauna SAA aukos. Galiausiai, teisingumo grandinės atstovai gaus tiesioginę naudą dėka projekto metu vykdytų bendrų mokymų, kuriais siekta užtikrinti vienodą supratimą apie SAA ir nuoseklų SAA politikos įgyvendinimą. Dėl įvairių suinteresuotų pusių sąmoningumo ir aktualių kompetencijų stiprinimo bus gerinamas procesų sklandumas ir geresnis SAA aukų interesų užtikrinimas. Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireikš per mažesnę SAA aukų stigmatizavimą dėl **padidėjusio teisingumo grandinės atstovų ir įvairių suinteresuotų pusių sąmoningumo SAA srityje** bei **sustiprintos SAA prevencijos ir reagavimo sistemos** dėl efektyvių metodinių ir infrastruktūrinių priemonių diegimo bei **sustiprintų teisingumo grandinės atstovų kompetencijų**. Atsižvelgiant į tai, programos intervencijos atliko **svarbų vaidmenį stiprinant teisinę valstybę Lietuvoje**.

Investicijų į teisėsaugos efektyvumo kovoje su nusikalstamumu didinimą **tiesioginę naudą** gaus **kriminalistinių tyrimų srities specialistai ir teisėsaugos pareigūnai, netiesioginę naudą – Norvegija**. Projekto metu įsigyta programinė, techninė ir laboratorinė įranga, kaip rodo projekto rezultatyvumas, yra efektyviai ir plačiai naudojama Lietuvos kriminalinės policijos darbe, taip didinant Lietuvos kriminalistinių tyrimų tarnybų veiklos efektyvumą ir kokybę, bei darbuotojų profesines kompetencijas. Ryški projekto nauda kriminalistinių tyrimų srities specialistams bei Lietuvos teisėsaugos pareigūnams taip pat teko dėl didelio projekto metu skirto dėmesio tarptautiniam bendradarbiavimui ir gerosios praktikos perėmimui iš užsienio partnerių. Įvairių mokymų renginių ir operatyvinių pasitarimų užsienyje, taip pat ekspertinių susitikimų su partneriais iš Norvegijos dėka buvo sukurtos sąlygos užmegzti naujas partnerystes, sustiprinti profesines kompetencijas ir įgūdžius. Projekto netiesioginė nauda ateityje teks ir Norvegijai dėl Lietuvos nusikalstamų grupuočių veiklos Norvegijoje ribojimo. Teigiamas investicijų poveikis **visuomenei**, tikėtina, pasireikš per didesnę visuomenės saugumą teisėsaugai efektyviau kovojant su nusikalstamumu. Nors Norvegijos finansinio mechanizmo investicijos nekuria sisteminių pokyčių šioje srityje, jos **papildo ir palaiko Lietuvos teisėsaugos institucijų techninius pajėgumus ir specialistų įgūdžius** kovojant su nusikalstamumu. Dėl šios priežasties, programos intervencijos **prisideda prie teisinės valstybės Lietuvoje stiprinimo**.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį žmogaus teisių ir viešojo valdymo srityse.

PROGRAMA „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07)

Programos investicijų į inovacijų kūrimą **tiesioginę naudą** gaus **15 šalies įmonių, projektų lėšomis vykdžiusių MTEP veiklas** ir iki aukšto TPL išvysčiusių rinkos lygmeniu naujus produktus ar technologijas. Programos parama sudarė galimybes šioms įmonėms palaikyti ir plėsti inovacinę veiklą, didinti savo konkurencinį pranašumą, išplėsti rinkas ir eksporto geografiją, kai kuriais atvejais – kurti aukštos kvalifikacijos darbo vietas. Tai **turėtų prisidėti prie paramą gavusių įmonių konkurencingumo didinimo**, kurio pagrindinė prielaida – sėkmingas ir savalaikis sukurtų naujų produktų ar technologijų įdiegimas į rinką. Atsižvelgiant į projektų vykdytojų sutartinius įsipareigojimus ir reikšmingą nuosavą finansinį indėlį, ši prielaida veikiausiai bus išpildyta. Dėl plačių sukurtų inovacijų pritaikymo galimybių investicijų **netiesioginę naudą** gaus naujų produktų ar technologijų potencialūs naudotojai – įvairiomis ekonominės veiklos rūšimis užsiimančios **pramonės ar verslo sektoriaus subjektai, viešojo ar nevyriausybinių sektorių subjektai** bei **visuomenė**. Nepaisant teigiamo investicijų poveikio įmonių konkurencingumo didinimui, **intervencijų finansinė ir tikslinių grupių aprėptis – pernelyg maža, kad investicijos reikšmingai prisidėtų prie didesnės pridėtinės vertės kūrimo ir tvaraus ekonomikos augimo šalyje**. Daugiau MTEP projektų finansuoti sutrukdė ne tik ribota programos finansinė apimtis, bet ir vėlyva programos įgyvendinimo pradžia bei ribotas anksčiau investicijas administravusios agentūros žinomumas.

Investicijų į inovacijų diegimą **tiesioginę naudą** gaus **10 šalies įmonių, projektų lėšomis įsigijusių ir įdiegusių inovatyvią įrangą**. Programos parama sudarė galimybes šioms įmonėms didinti gamybos našumą, gerinti gaminamos produkcijos kokybę ir didinti jos atitiktį rinkos lūkesčiams bei išplėsti produktų asortimentą, skatinant produkcijos apimčių didėjimą, konkurencingesnes produktų kainas, konkurencinį pranašumą ir rinkų plėtrą. Tai **turėtų prisidėti prie paramą gavusių įmonių konkurencingumo didinimo**, kurio pagrindinė prielaida – investicijų tvarumą – padės užtikrinti projektų vykdytojų sutartiniai įsipareigojimai. Vis dėlto, dėl mažos intervencijų finansinės ir tikslinių grupių aprėpties **investicijų indėlis į didesnės pridėtinės vertės kūrimą ir tvarų ekonomikos augimą šalyje yra ribotas**. Dėl nepakankamo Lietuvos įmonių sąmoningumo apie verslo žalinimo svarbą didžiausias dėmesys įgyvendinant projektus teko IRT inovacijų diegimui.

Programos lėšomis buvo finansuotos panašios veiklos, kaip ir remtos iš kitų to paties programavimo laikotarpio finansavimo šaltinių, tad Norvegijos finansinio mechanizmo **investicijos papildomai prisidėjo siekiant ES svarbos tikslų** – MTEP vykdymo privačiame sektoriuje skatinimo, verslo žalinimo ir įmonių skaitmeninio intensyvumo didinimo. **Didžiausia** Norvegijos finansinio mechanizmo **pridėtinė vertė** pasireiškė per **dvišalį bendradarbiavimą** tarp Lietuvos ir Norvegijos verslo subjektų, kuris kitų finansavimo šaltinių lėšomis buvo realizuojamas tik fragmentiškai. Užmegztos tvarios verslo partnerystės sukūrė abipusę naudą ir **prisidėjo skatinant šalies įmonių integraciją į tarptautinės vertės grandines**.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį dvišalių santykių, skaitmeninės transformacijos ir aplinkos apsaugos srityse.

PROGRAMA „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08)

Programos intervencijų didžiausią **tiesioginę naudą** gavo **Baltijos šalių mokslininkai iš projektų vykdytojų ir projektų partnerių MSI**, kuriems buvo suteikta išskirtinė galimybė suvienyti savo mokslinius pajėgumus bendrų mokslinių tyrimų vykdymui, ugdyti vadovavimo tarptautiniams moksliniams konsorciams kompetencijas ir stiprinti mokslines kompetencijas. Unikalus programos formatas ir įgyvendinimo rezultatai prisidėjo prie Lietuvos MSI ir viso Baltijos regiono mokslo potencialo žinomumo tarptautinėje erdvėje didinimo. Baltijos mokslinių tyrimų programa užpildė mokslinių tyrimų finansavimo Lietuvoje nišą, atsiradusią tarp ESI fondų programavimo laikotarpių investicijų. Trys ketvirtadaliai apklaustų projektų vykdytojų teigė, kad jų projektų rezultatai negalėjo būti sukurti be programos investicijų, ketvirtadalis nurodė, jog galėjo, tik mažesne apimtimi. Vis dėlto, **didžiausia** programos **pridėtinė vertė** glūdi **tarptautiniame bendradarbiavime**.

Programos investicijos paskatino aktyvesnį Baltijos regiono valstybių mokslinį bendradarbiavimą ir tvarių mokslinių partnerysčių tiek su kitomis Baltijos valstybėmis, tiek su valstybėmis donorėmis užmezgimą, įskaitant užsimezgusius asmeninius mokslininkų kontaktus. Programos metu plėtotas tarptautinis bendradarbiavimas ir bendrai sukurti

mokslinių tyrimų rezultatai **prisidėjo prie Baltijos šalių mokslinių tyrimų našumo tarptautiniu mastu didinimo**. Atsižvelgiant į sustiprintą tarptautinių mokslinių tyrimų vykdymo potencialą ir mokslinių tyrimų rezultatų reikšmingumą, laikytina, kad programos investicijos teigiamai **prisidėjo prie moksliniais tyrimais pagrįstų žinių plėtros Šiaurės-Baltijos valstybių regione**. Programos **tiesioginė nauda** taip pat teko Lietuvos ir kitų Baltijos šalių mokslo taryboms, kurios palaikė tvarų bendradarbiavimą administraciniame lygmenyje. Programos intervencijų **netiesioginę naudą** vidutiniu-ilguoju laikotarpiu gaus potencialūs projektų metu vykdytų mokslinių tyrimų rezultatų naudotojai – **energetikos ir maisto pramonės, žemės ūkio, švietimo sektoriaus atstovai, politikos formuotojai bei visuomenė**.

Programos intervencijos taip pat prisidės kuriant platesnio masto poveikį visuomenės sveikatos, aplinkos apsaugos ir socialinės įtraukties srityse.

3.3 PROGRAMOS INVESTICIJŲ TVARUMAS

3.2. Kokia yra tikimybė, kad programos teiks naudos per ateinančius penkerius metus?

3.3. Kokių reikia finansinių, ekonominių, socialinių, aplinkosaugos ir institucinių pajėgumų, kad ilgai išsilaikytų programų sukurta nauda?

PROGRAMA „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03)

Virš trijų ketvirtadalių projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai**. Programos lėšomis atnaujintų **pastatų** ir įsigytos **įrangos** bei **priemonių** tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai. **Daugumoje** šių projektų buvo sukurti ir **tvarūs neinfrastruktūriniai produktai**. **Ketvirtadalyje** projektų **nebuvo sukurta infrastruktūrinių produktų**, tačiau dalyje jų buvo sukurti, pritaikyti ar įdiegti **metodiniai produktai**, kurių pagrindu įdiegtos ir pradėtos teikti naujos paslaugos. Daugumos programos lėšomis sukurtų inovatyvių paslaugų tvarumas užtikrintas jas integravus į nacionalinio lygmens strateginį planavimą, šalies teisinę bazę ir numčius jų finansavimą kitų šaltinių lėšomis.

PROGRAMA „KULTŪRA“ (LT04)

Beveik dviejų trečdalių projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai**, kurių tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai, jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą ir savivaldybių administracijų įsitraukimas. Mažesnėje dalyje kultūros prieinamumo didinimui skirtų projektų buvo investuota į **įrangą**, reikalingą įvairių kultūros produktų kūrimui ir pristatymui, tad sutartiniai įsipareigojimai sudarys prielaidas atitinkamų kultūros produktų prieinamumo užtikrinimui ateityje. Prie vieno projekto metu sukurto **kultūros produkto** tvarumo papildomai prisidės jo įtraukimas į Kultūros paso programą. Visgi, didžiosios dalies kultūros prieinamumo didinimo srities projektų metu **nebuvo sukurta tvarių produktų** arba **buvo sukurti tvarūs neinfrastruktūriniai produktai**, todėl intervencijų naudos tęstinumas priklausys nuo jas įgyvendinusių organizacijų iniciatyvos ir tolesnės veiklos finansavimo galimybių.

PROGRAMA „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05)

Virš ketvirtadalio projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai** – įsigyta ir įdiegta **įranga** bei **priemonės**, kurių tvarumą padės užtikrinti sutartiniai įsipareigojimai, integravimas į institucijų tęstinę veiklą ir numatytas kitų finansavimo šaltinių finansavimas. **Visų** projektų įgyvendinimo metu sukurtų **tvarių neinfrastruktūrinių produktų** – **metodinių, analitinių, IT produktų** – tęstinį naudojimą padės užtikrinti jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą, strateginę darbotvarkę ar net šalies teisinę bazę bei naudotojų statusas. Vis dėlto, savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planų ir atnaujintų ekstremaliųjų situacijų valdymo planų tvarumas didele dalimi priklausys nuo savivaldybių sąmoningumo ir politinės valios.

PROGRAMA „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06)

Visų projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **tvarūs infrastruktūriniai ir neinfrastruktūriniai produktai**, kurie pasižymi aukštu tęstinio naudojimo potencialu. Programos lėšomis atnaujintų **pastatų** ir įsigytos **įrangos** tvarumą padės užtikrinti sutartiniai išsipareigojimai ir jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą. **Metodinių dokumentų** tęstinį naudojimą padės užtikrinti jų integravimas į institucijų tęstinę veiklą ir šalies teisinę bazę. Pažymėtina, jog bent dalis visų projektų metu sukurtų produktų **jau yra naudojama**.

PROGRAMA „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07)

Didžiosios dalies projektų metu buvo sukurti **tvarūs neinfrastruktūriniai produktai** – MTEP produktai ir analitiniai produktai. **MTEP produktų** tvarumą padės užtikrinti sutartiniai išsipareigojimai, aukštas sukurtų produktų ar technologijų TPL, reikšmingas projektų vykdytojų nuosavas finansinis indėlis į jų kūrimą bei tęstinis bendradarbiavimas su projektų partneriais iš šalių donorių. **Analitinių produktų** tvarumą padės užtikrinti aukštas sukurtų produktų ar technologijų TPL. **Iki pusės** projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **infrastruktūriniai produktai** – įsigyta ir įdiegta **įranga**, kurios tvarumą padės užtikrinti sutartiniai išsipareigojimai bei gautos pajamos iš produkcijos, pagamintos įdiegus naujas technologijas.

PROGRAMA „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08)

Visų projektų įgyvendinimo metu buvo sukurti **tvarūs neinfrastruktūriniai produktai** – MTEP ataskaitos, mokslinės publikacijos ir moksliniai konsorciūnai. **MTEP ataskaitų** tolesnis naudojimas priklausys nuo juos rengusių MSI galimybių tęsti pradėtas MTEP veiklas kitų finansavimo šaltinių lėšomis, nors plati partnerystė vykdant mokslinius tyrimus ir kai kurių iš jų rezultatų didelės praktinio pritaikymo galimybės padidins šių produktų tvarumo potencialą. **Mokslinių publikacijų** tolesnio naudojimo galimybes užtikrins jų rengimas dalyvaujant projektų partneriams iš šalių donorių bei skelbimas recenzuojamuose ir plačiai cituojamuose mokslo žurnaluose. **Mokslinių konsorciūnų** tvarumo galimybės priklausys nuo juos sudarančių MSI iniciatyvos ir pakankamo aktualių kvietimų teikti paraiškas gauti finansavimą moksliniams tyrimams prieinamumo. Dviejų projektų metu sukurtų **MTEP produktų** tęstinį naudojimą garantuos aukštas jų TPL ir užregistruotos paraiškos intelektinės nuosavybės apsaugai.

4. VERTINIMO REKOMENDACIJOS

Toliau pateikiamos vertinimo išvadų pagrindu suformuluotos **rekomendacijos**, atsakant į vertinimo klausimą:

4.1. Ar reikalingos tolimesnės investicijos į programose nustatytas sritis? Jei taip, kaip geriau investuoti?

1 LENTELĖ. VERTINIMO REKOMENDACIJOS

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
FINANSINIŲ MECHANIZMŲ AR KITŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ LĖŠŲ INVESTICIJŲ Į PROGRAMOSE NUSTATYTAS SRITIS POREIKIS ATEITYJE			
SVEIKATOS IR SOCIALINĖ APSAUGA	Vertinimas atskleidė, kad dviejų EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programavimo laikotarpių lėšomis įgyvendintas JPSPP modelis pasiteisino kaip efektyvi priemonė stiprinant bendruomenines psichikos sveikatos paslaugas šalyje. Vis dėlto, šios paslaugos prieinamos ne visose savivaldybėse (teikiamos dviejuose penktadaliuose (25 iš 60) šalies savivaldybių).	Remti tolesnę JPSPP modelio plėtrą į likusias šalies savivaldybes.	LR sveikatos apsaugos ministerija, LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	Vertinimas atskleidė, kad „ Vienos stotelės “ centruose organizuotos veiklos pasiteisino kaip efektyvi priemonė teikti kompleksines, koordinuotas paslaugas vaikams ir jų šeimoms. Vis dėlto, šios paslaugos išbandytos tik dviejose didžiausiose savivaldybėse .	Remti tolesnę „Vienos stotelės“ centrų plėtrą į likusias šalies savivaldybes.	
	Vertinimas atskleidė, kad „ Neįtikėtinų metų “ programa pasiteisino kaip veiksminga tėvystės įgūdžių gerinimo priemonė. Vis dėlto, sveikatos apsaugos politikos formuotojų vertinimu, šiuo metu trūksta sisteminių sprendimų, kurie padėtų pedagogams ir švietimo pagalbos specialistams efektyviai dirbti su vaikais, turinčiais emocinių ar elgesio sunkumų. Didėjantis specialiųjų poreikių turinčių vaikų skaičius ugdymo įstaigose reikalauja atitinkamų praktinių įrankių pedagogams parengimo.	Remti praktinio pobūdžio programų pedagogams, skirtų stiprinti jų gebėjimus atliepti emocinius ir elgesio sunkumus turinčių vaikų poreikius ugdymo aplinkoje, kūrimą ar adaptavimą.	
	Vertinimas atskleidė, kad programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) lėšomis finansuotas įrodymais grįstų pagalbos priemonių vystymas prisidėjo prie tikslingesnių paslaugų teikimo būdų pažeidžiamiems vaikams ir jaunimui. Visgi, socialinės apsaugos politikos formuotojų vertinimu, viešųjų paslaugų sistema vis dar nėra pakankamai pasirengusi atliepti tam tikrų vaikų grupių, susiduriančių su kompleksiniais sunkumais, poreikius . Pirma, vis dažniau identifikuojami vaikų elgesio sutrikimai, susiję su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, agresija, seksualizuotu elgesiu .	Remti bendruomenėje teikiamų pagalbos priemonių vaikams, susiduriantiems su kompleksiniais sunkumais (turintiems elgesio sutrikimų, ypač susijusių su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, agresija, seksualizuotu elgesiu; patyrusiems smurtą, įskaitant netradicinių formų; turintiems raidos, elgesio ar emocijų sutrikimų), vystymą.	

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
	Šios problemos reikalauja ne tik ankstyvos intervencijos, bet ir specializuotų paslaugų bei kompetentingų specialistų pasiūlos. Antra, nors dėmesys tradicinėms smurto formoms pastaruoju metu išaugo, paslaugų sistema dažnai nėra pasirengusi greitai reaguoti į naujas smurto formas, tokias kaip vaikų seksualinis išnaudojimas pasitelkiant IRT. Tokios problemos reikalauja inovatyvių, tarpžinybiškai koordinuotų ir greitai taikomų sprendimų. Trečia, trūksta bendruomeninėmis paslaugomis grįstos pagalbos vaikams, turintiems raudos, elgesio ar emocijų sutrikimų (specifinių mokymosi, kalbos ir autizmo spektro bei kitų raudos sutrikimų, elgesio, emocijų, dėmesio ar komunikacijos iššūkių).		
	Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą susiklosčiusi sudėtinga geopolitinė situacija Europoje didina įvairių ekstremaliųjų situacijų, įskaitant sveikatos krizių, tikimybę Lietuvoje. Siekiant užtikrinti gyvybiškai svarbių paslaugų teikimo tęstinumą ištikus krizėms, svarbu parengti sveikatos priežiūros sistemos infrastruktūrą ir žmogiškuosius išteklius dirbti ekstremaliųjų situacijų metu.	• Remti sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros pritaikymą paslaugų teikimui ekstremaliųjų situacijų metu; • Remti sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų pasirengimo veikti ekstremaliųjų situacijų metu stiprinimą.	
KULTŪRA	Vertinimas atskleidė, kad inovatyvaus kūrybiškos vietokūros modelio taikymas sukūrė naudą įvairioms konkrečių vietovių suinteresuotoms pusėms – vietos kūrėjams, verslo ir kitų organizacijų atstovams, vietos valdžios institucijoms, vietos bendruomenėms ir gyventojams. Šis modelis laikomas pasiteisinusiu skatinant kultūrinį verslumą konkrečiose gyvenamosiose vietovėse bei stiprinant jų socialinę ir ekonominę plėtrą. Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą susiklosčiusi sudėtinga geopolitinė situacija Europoje didina ir įvairių ekstremaliųjų situacijų, įskaitant karinių krizių, tikimybę Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, svarbu užtikrinti tinkamą kultūros vertybių apsaugą ir stiprinti visuomenės pilietinį atsparumą susiklosčius krizinėms situacijoms.	• Remti iniciatyvų, grindžiamų inovatyviu kūrybiškos vietokūros modeliu, sklaidą Lietuvoje.	LR kultūros ministerija
APLINKOS APSAUGA IR CIVILINĖ SAUGA	Vertinimas atskleidė, kad programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) lėšomis parengti savivaldybių prisitaikymo prie klimato kaitos planai ir atnaujinti jų ekstremaliųjų situacijų valdymo planai leido žengti svarbų žingsnį įgyvendinant Nacionalinę klimato kaitos valdymo darbotvarkę. Vis dėlto, intervencijos leido pagerinti tik kiek daugiau nei dešimtadalio (8 iš 60) savivaldybių gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos.	• Remti prisitaikymo prie klimato kaitos planų rengimą likusioms savivaldybėms.	LR aplinkos ministerija

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
	Vertinimas atskleidė, kad programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) lėšomis organizuotos civilinės saugos pratybos, skirtos pasirėngti galimai avarijai Astravo AE, buvo itin reikšmingos stiprinant praktinį institucijų ir visuomenės pasirėngimą ekstremaliosioms situacijoms, ypač atsižvelgiant į tai, kad tokio pobūdžio veiklos įprastai organizuojamos retai. Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą susiklosčiusi sudėtinga geopolitinė situacija Europoje didina ir įvairių ekstremaliųjų situacijų (pavyzdžiui, karinių, energetinių, kibernetinių, sveikatos krizių) tikimybę Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, svarbu toliau stiprinti atsakingų institucijų ir visuomenės pasirėngimą krizinėms situacijoms.	Remti tarpsektorinių iniciatyvų, skirtų pasirėngti ekstremaliosioms situacijoms (įskaitant visuomenės psichologinio atsparumo didinimo priemones ir reguliarias plataus masto civilinės saugos pratybas valstybinio, nevyriausybinių ir privataus sektorių bei visuomenės atstovams), įgyvendinimą.	
TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI	Remiantis tiek viešai prieinama informacija, tiek už teismų sistemą atsakingų institucijų atstovų vertinimu, teisės viršenybės principo įgyvendinimas susiduria su iššūkiais tiek JAV, tiek ES. Siekiant palaikyti ir vystyti lygybės prieš įstatymą idėją, būtina investuoti į teismų nepriklausomumo ir efektyvumo užtikrinimą. Lietuvos teismų sistemos gerinimas nėra finansuojamas kitų finansavimo šaltinių lėšomis, todėl EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai atlieka svarbų vaidmenį. Vis dėlto, vertinimas atskleidė, kad investicijų į įvaizdžio gerinimą tiek teismų, tiek prokuratūros sistemoje nauda yra trumpalaikė, kas rodo poreikį skirti didesnę dėmesį ilgalaikę naudą kuriančioms investicijoms kryptims.	Remti tolesnes investicijas į Lietuvos teismų sistemos gerinimą, prioretizuojant ilgalaikę naudą kuriančias intervencijas teismų nepriklausomumo didinimui ir darbo efektyvumo gerinimui.	LR teisingumo ministerija
	Vertinimas atskleidė, kad programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) lėšomis sukurtos metodikos ir įrankiai yra naudojami prokuratūros darbo procesuose, tačiau kai kuriais atvejais jų įgalinimui reikalingos papildomos investicijos. Be to, darbuotojų kaita ir institucinės atminties praradimas sukuria papildomų iššūkių užtikrinant ilgalaikį metodikų naudojimą.	Remti prokuratūros skaitmeninės infrastruktūros plėtrą ir reguliarias kompetencijų stiprinimo veiklas darbuotojams, skirtas užtikrinti sukurtų metodikų praktinį ir tęstinį panaudojimą.	
	Vertinimas atskleidė, kad programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) investicijos prisidėjo prie anksčiau pradėto įkalinimo įstaigų modernizavimo, vykdam perėjimą nuo bendrabutinio prie kamerinio tipo infrastruktūros. Vis dėlto, didžioji dalis įkalinimo sąlygų Lietuvoje vis dar neatitinka Europos standartų. Dėl to Lietuva dažnai pralaimi bylas prieš nuteistuosius EŽTT ir turi skirti papildomas biudžeto lėšas priteistai žalai kompensuoti. Siekiant užtikrinti tinkamas kalinimo sąlygas ir nuteistųjų žmogaus teises, būtinas visos BVS infrastruktūros transformavimas į kamerinio tipo patalpas.	Remti tolesnį BVS infrastruktūros atnaujinimą, užtikrinant perėjimą iš bendrabutinio tipo patalpų į kamerinio tipo patalpas įkalinimo įstaigose.	

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
	Programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) lėšomis išplėstas pusiaukelės namų tinklas (įkurti 4 nauji pusiaukelės namai) teigiamai prisidėjo prie nuteistųjų resocializacijos ir reintegracijos sąlygų gerinimo. Nuteistųjų suinteresuotumas keltis iš kalėjimo į pusiaukelės namus yra didelis, kadangi juose suteikiamos galimybės dirbti laisvėje, atlikti bausmę arčiau savo gyvenamosios vietos ir palaikyti ryšius su artimaisiais. Šios infrastruktūros plėtra kuria naudą ne tik nuteistiesiems, bet ir valstybei ir visuomenei, kadangi pusiaukelės namų išlaikymas reikalauja mažiau sąnaudų, bet dėl ženklių mažėjančio recidyvo kuria teigiamą poveikį visuomenės saugumui.	Remti tolesnę pusiaukelės namų tinklo plėtrą šalyje.	
	Vertinimas atskleidė, kad programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) investicijos į TOG skyrių pakartotinai nusikalsti linkusių nuteistųjų resocializacijai ir dinaminės apsaugos modelio diegimą kuria naudą tiek nuteistiesiems, tiek BVS darbuotojams per nuteistųjų resocializacijos proceso, darbuotojų darbo sąlygų ir kompetencijų gerinimą. Vis dėlto, šios inovacijos įdiegtos tik dviejuose pilotiniuose kalėjimuose.	- Remti TOG skyrių veiklai reikalingos infrastruktūros plėtrą likusiose šalies įkalinimo įstaigose; - Remti dinaminės apsaugos modelio plėtrą likusiose šalies įkalinimo įstaigose.	
	Už BVS atsakingų institucijų atstovų vertinimu, BVS ypatingai pasitarnauja NVO sektoriaus išitraukimas, atsižvelgiant į NVO gebėjimus įgyvendinant resocializacijos, reintegracijos ir kt. veiklas su nuteistaisiais. NVO į BVS įneša naudojimo ir darbo principų, todėl dažnesnis įkalinimo įstaigų atsivėrimas bendradarbiavimui su NVO sektoriaus yra skatintinas, siekiant kultūrinių pokyčių ir veiksmingos BVS reformos įgyvendinimo.	Remti aktyvesnį NVO įtraukimą į paslaugų nuteistiesiems ir kalintiems teikimą.	
VERSLAS IR INOVACIJOS	Vertinimas atskleidė, kad įgyvendinant programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) investicijas didėsne paklausa tarp įmonių pasižymėjo parama inovacijų kūrimui ir diegimui IRT srityje, lyginant su aplinkai palankių inovacijų kūrimu ir diegimu. Tai sietina ne tik su stipria šalies IRT sektoriaus pozicija, mažesnėmis IRT produktų kūrimo ir diegimo sąnaudomis, bet ir nepakankamu įmonių sąmoningumu apie verslo žalinimo svarbą. Investicijas į verslą planuojančių ir administruojančių institucijų atstovai apgailestauja dėl riboto Lietuvos įmonių suinteresuotumo aplinkai palankiomis inovacijomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad ateityje subsidijas verslo žalinimui vis dažniau keis finansinės priemonės.	Remti įmonių informuotumo ir sąmoningumo apie verslo žalinimo naudą didinimo priemonių įgyvendinimą.	LR ekonomikos ir inovacijų ministerija
	Nors programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVI“ (LT07) investicijos teigiamai prisidėjo prie įmonių skaitmeninės transformacijos, paremtų įmonių skaičius – santykinai mažas. EK skaitmeninio dešimtmečio pažangos ataskaitoje (2024 m.) atkreiptas dėmesys į Lietuvoje išliekančius iššūkius	Remti pažangiųjų technologijų, įskaitant debesijos paslaugas ir DI, diegimą įmonėse.	

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
	skaitmeninimo srityje, tokius kaip nepakankamas pažangiųjų technologijų diegimas įmonėse bei sunkumai kuriant žaliosios ir skaitmeninės transformacijų sinergijas , todėl rekomenduota investuoti į pažangių skaitmeninių technologijų diegimą įmonėse ir skaitmeninių sprendimų, mažinančių išmetamo CO ₂ kiekį kituose sektoriuose, kūrimą ir diegimą. Europos konkurencingumo (M. Draghi) ataskaitoje (2024 m.) taip pat akcentuoti poreikiai investuoti į pažangiųjų technologijų kūrimą ir didinti pramonės našumą diegiant joje pažangias technologijas.		
	Nors programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) investicijos daugiausiai apėmė inovacijų kūrimą ir diegimą IRT srityje, ES strateginiame diskurse pabrėžiama aplinkai palankių technologijų svarba įgyvendinant dekarbonizaciją. Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktu (2024 m.) sudarytos palankesnės sąlygos kurti ir į rinką pateikti nulinio balanso technologijų inovacijas. Europos konkurencingumo (M. Draghi) ataskaitoje (2024 m.) akcentuotas poreikis didinti investicijas į švariąsias technologijas. Švarios pramonės kursas (2025 m.) akcentuoja ne tik švariųjų technologijų plėtrą, bet ir poreikį lengvinti energijai imlios pramonės dekarbonizaciją.	Remti energijai imlių pramonės įmonių dekarbonizacijos spartinimą, įskaitant švarios pramonės technologijų kūrimą ir diegimą.	
	Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą susiklosčiusi sudėtinga geopolitinė situacija Europoje sąlygojo nacionaliniame ir ES strateginiame diskurse išaugusį dėmesį saugumo didinimui per gynybos stiprinimą. Poreikį stiprinti Europos gynybos pramonę akcentuoja Europos strateginių technologijų platforma (STEP) (2024 m.), Europos konkurencingumo (M. Draghi) ataskaita (2024 m.) ir baltoji knyga „Europos gynyba – pasirengimas 2030“ (2025 m.).	Remti gynybos pramonės stiprinimą, įskaitant dvigubos paskirties MTEP produktų kūrimą.	
MOKSLAS	Vertinimas atskleidė, kad iki programos „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) įgyvendinimo Baltijos šalių mokslinis bendradarbiavimas buvo daugiau epizodinis ir vyko didesnių mokslinių konsorcių sudėtyje, o programa suteikė išskirtinę galimybę tose pačiose mokslo srityse veikiančioms MSI iš skirtingų Baltijos šalių bendram tikslui suvienyti savo mokslinius pajėgumus , kas leido padidinti Baltijos regiono mokslo potencialo žinomumą tarptautinėje erdvėje.	Toliau remti bendrą Baltijos šalių mokslinių tyrimų vykdymą.	LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija
	Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą susiklosčiusi sudėtinga geopolitinė situacija Europoje sąlygojo nacionaliniame ir ES strateginiame diskurse išaugusį dėmesį saugumo didinimui per visuomenės pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms ir gynyboms stiprinimą. Mokslo politikos formuotojų vertinimu, rengiantis ateities iššūkiams būtų pravartu išnaudoti šalies mokslo potencialą.	Remti MTEP civilinės saugos ir gynybos srityse, įskaitant dvigubos paskirties MTEP produktų plėtrą.	

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
EEE IR NORVEGIJOS FINANSINIŲ MECHANIZMŲ INVESTICIJŲ ĮGYVENDINIMO IR ADMINISTRAVIMO GERINIMAS ATEITYJE			
PROJEKTŲ ĮGYVENDINIMAS	Programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) įgyvendinimo metu didesnę MTEP projektų skaičių įgyvendinti iš dalies sutrukdė vėlyva programos įgyvendinimo pradžia. Dėl ilgo programos investicijų turinio ir įgyvendinimo mechanizmų derinimo proceso pirmieji kvietimai teikti paraiškas buvo paskelbti programavimo laikotarpio pabaigoje. Be to, pirmojo kvietimo teikti paraiškas laikotarpis persidengė su kitų finansavimo šaltinių projektų kvietimais, tad paraiškų vertinimo procesą prailgino iššūkiai užtikrinti reikalingus nepriklausomus paraiškų vertinimo ekspertus keliems vienu metu vykdytiems kvietimams.	Užtikrinti spartesnę investicijų įgyvendinimo pradžią, strategiškai svarbiausių investicinių krypčių kvietimus skelbiant pirmiausiai, iš anksto nustatant ir viešai skelbiant kvietimų datas, vengiant kvietimų skelbimo tuo pačiu laikotarpiu kaip kitų finansavimo šaltinių kvietimai.	NP, PO
	Programų „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) bei „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) dviejų projektų, pasižymėjusių santykinai didele finansine apimtimi ir daugiausiai infrastruktūrinių pobūdžiu, atveju susidurta su iššūkiais užtikrinant sklandų infrastruktūrinių veiklų (statybos, įrangos įsigijimo) įgyvendinimą. Tai sąlygojo infrastruktūros atnaujinimo ar plėtros planų keitimą projektų įgyvendinimo metu ir reikšmingos dalies projektų įgyvendinimui skirtų lėšų nepanaudojimą.	Numatyti reikalavimą didelių infrastruktūrinių projektų vykdytojams iš anksto pasirengti infrastruktūros plėtros ar atnaujinimo darbams reikalingus dokumentus, užtikrinant sklandžią tokių projektų eigą.	NP, PO
	Programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) lėšomis organizuojant sveikatos ir socialinės apsaugos srities paslaugų teikimą savivaldybėse buvo susidurta su įvairiais paslaugų organizavimo iššūkiais. Pirma, paslaugų teikimui reikalingų žmogiškųjų išteklių užtikrinimo iššūkiai kai kuriais atvejais turėjo neigiamos įtakos investicijų rezultatyvumui ir paslaugų prieinamumui. Kai kuriose savivaldybėse pagrindiniai paslaugas teikiantys specialistai buvo įdarbinti ne pilnu etatu, todėl kilo sunkumų užtikrinant vienodus paslaugų standartus, tęstinumą bei kokybę tarp savivaldybių. Tam tikrais atvejais sklandžiam paslaugų teikimo procesui sutrukdė darbuotojų kaita ir kvalifikuotų specialistų trūkumas. Paslaugas teikiančių specialistų skaičius dažnai nebuvo derinamas su realiais vietos gyventojų poreikiais, todėl paslaugų prieinamumas savivaldybėse buvo netolygus. Antra, tikslinės grupės asmenims išsikrausčius į kitą savivaldybę ir nesant mechanizmų užtikrinti paslaugų teikimo tęstinumą tokiais atvejais, paslaugų teikimas nutrūkdavo. Kai kuriais atvejais mobilus paslaugų teikimas pasiteisino kaip veiksmingas būdas užtikrinti reikalingos pagalbos pasiekiamumą tikslinėms grupėms. Trečia, paslaugų plėtra į naujas savivaldybes išryškino žinių ir patirties organizuojant jau anksčiau išbandytas paslaugas perdavimo stoką,	- Numatyti reikalavimą pagrindinius paslaugas teikiančius specialistus įdarbinti pilnu etatu, prisidedant prie vieningų paslaugų teikimo standartų užtikrinimo skirtingose savivaldybėse; - Nustatyti paslaugas teikiančių specialistų skaičių pagal aktualius vietos demografinius rodiklius, taip užtikrinant tikslesnį žmogiškųjų išteklių paskirstymą ir tolygesnį paslaugų prieinamumą skirtingose vietovėse; - Skatinti bendradarbiavimą tarp gretimų savivaldybių teikiant paslaugas, užtikrinant tęstinį paslaugų teikimą tikslinei grupei ir operatyviai reaguojant į laikinas žmogiškųjų išteklių spragas; - Skatinti mobilių paslaugų teikimą ten, kur tai yra įmanoma ir tikslinga, ir užtikrinti tam reikalingas sąlygas bei priemones; - Užtikrinti naujų paslaugų teikėjų bendradarbiavimą su patyrusiais paslaugų teikėjais,	NP, PO

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
	kadangi nauji paslaugų teikėjai dažnai susiduria su įvairiais iššūkiais prognozuojant naujo tipo paslaugų poreikį, tikslinių grupių dydį, reikiamų specialistų skaičių ir kt. konkrečiose savivaldybėse.	įgalinant projektų administravimo ir praktinio įgyvendinimo patirties perdavimą; - Vystant naujas paslaugas iš anksto numatyti jų poveikio vertinimą, sudarant sąlygas teikti įrodymais grįstą informaciją apie intervencijų sėkmę politikos formuotojams; - Numatyti priemones projektų metu įgytų žinių ir gebėjimų tvarumui užtikrinti, pasikeitus žmogiškiesiems ištekliams projektus įgyvendinusiose institucijose.	
PROJEKTŲ STEBĖSENA	Kai kurie programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) intervencijų stebėsenai pasirinkti rodikliai yra poveikio tipo. Jų pasiekimui didelę įtaką daro įvairūs išoriniai veiksniai, nesusiję su intervencijų įgyvendinimu, todėl tokie rodikliai yra netinkami siekiant matuoti projektų veiklą sėkmę. Tai taikytina šiems rodikliams: „Vidutinė baudžiamųjų bylų nagrinėjimo teismuose trukmė (dienomis)“; „Per metus taikytų alternatyvių laisvės atėmimui bausmių ir priemonių skaičius“; „Metinis smurto šeimoje ir dėl lyties atvejų skaičius, kai įkalčiai, surinkti naudojant vaizdo kameras, panaudojami atliekant ikiteisminį tyrimą“; „Teismui perduotų bylų dėl smurto šeimoje ir dėl lyties skaičiaus santykis su gautų pranešimų apie smurtą šeimoje ir dėl lyties skaičiumi“.	Nustatant intervencijų stebėsenos rodiklius vengti poveikio tipo rodiklių taikymo intervencijų rezultatų matavimui.	NP, PO
	Kelių programų („Sveikatos apsauga“ (LT03), „Kultūra“ (LT04) ir „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06)) pasiekimų matavimui be programose nustatytų stebėsenos rodiklių PO buvo papildomai pasitelkti rodikliai, matuojantys projektų metu vykdytų veiklą tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu. Nors programos administravimo dokumentuose aiškiai nurodoma, kad šie rodikliai yra susiję su projektų tęstinumu, jų formuluotės ne visais atvejais tai atspindi. Tai taikytina šiems rodikliams: „Nacionalinių koordinatorių ir savivaldybių jaunimo koordinatorių susitikimai per metus“ (LT03); „Privalomas paslaugas gavusių asmenų skaičius“ (LT03); „MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius per metus“ (LT03); „Apmokytų tėvų skaičius per metus“ (LT03);	- Nustatyti tikslesnes stebėsenos rodiklius, matuojančių projektų metu vykdytų veiklą tęstinumą poprojektiniu laikotarpiu, formuluotes, remiantis pavyzdine vieno iš taikytų tęstinumo rodiklių formuluote „Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“: „Nacionalinių koordinatorių ir savivaldybių jaunimo koordinatorių susitikimai per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT03);	NP, PO

SRITIS	IŠVADOS	REKOMENDACIJOS	ATSAKINGA INSTITUCIJA
	- „Asmenų, gavusių šeimų lankymo specialisto (-ų) paslaugas per metus, skaičius“ (LT03); - „Suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius“ (LT03); - „Stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius“ (LT04); - „Parengtų išsamių kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planų skaičius“ (LT04).	- „Privalomas paslaugas gavusių asmenų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT03); - „MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT03); - „Apmokytų tėvų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT03); - „Asmenų, gavusių šeimų lankymo specialisto (-ų) paslaugas per metus, skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT03); - „Suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT03); - „Stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT04); - „Parengtų išsamių kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planų skaičius, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui“ (LT04).	
	I programos stebėsenos sistemą įtraukti rezultato rodikliai, matuojantys dvišalės partnerystės įgyvendinant projektus sėkmę – projektų vykdytojų ir donorų projektų partnerių pasitikėjimo bei pasitenkinimo partneryste lygį. Nepaisant didelės dvišalės partnerystės svarbos ir pridėtinės vertės įgyvendinant finansinių mechanizmų investicijas, kai kurių programų projektų įgyvendinimui ne mažiau svarbus bendradarbiavimas nacionaliniu lygmeniu, kurio sėkmė nėra matuojama.	• Įtraukti rezultato rodiklius, matuojančius projektų vykdytojų ir nacionalinių partnerių pasitikėjimo bei pasitenkinimo partneryste lygį projektuose, kuriuose teikiamas prioritetas partnerystei nacionaliniu lygmeniu.	NP, PO

PRIEDAI

1 PRIEDAS. ANALIZUOTŲ PROJEKTŲ SĄRAŠAS

Žemiau pateiktas vertinime analizuotų 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų ir DBF tiesioginio finansavimo projektų sąrašas (*remiantis 2025 m. II ketv. pr. NORIS duomenimis*).

2 LENTELĖ. ANALIZUOTŲ PROJEKTŲ SĄRAŠAS

EIL. NR.	PROJEKTO NR.	PROJEKTO PAVADINIMAS	PROJEKTO STATUSAS
DVIŠALIO BENDRADARBIAVIMO FONDO TIESIOGINIO FINANSAVIMO PROJEKTAI			
1.	LT01-1S-CPVA-VI-001	Patirties mainai investicijų atsiperkamumo tema socialinių investicijų srityje	Baigtas
2.	LT01-1S-CPVA-TF-001	Baltic Pride 2019: LGBT teisių skatinimas per Baltijos šalių ir Norvegijos bendradarbiavimą	Baigtas
3.	LT01-1S-CPVA-TF-002	Norvegijos ir Lietuvos bendradarbiavimas plėtojant visuomenės sveikatos intervencijų vertinimą	Baigtas
4.	LT01-1S-CPVA-TF-003	Socialinių inovacijų skatinimas: išankstinė galimybių įvertinimo studija dėl dvišalio bendradarbiavimo galimybių gerovės technologijų srityje	Baigtas
5.	LT01-1S-CPVA-TF-004	Lietuvos inovacijų sistemos tobulinimas	Baigtas
6.	LT01-1S-CPVA-TF-005	Vaiko teisių apsauga	Baigtas
7.	LT01-1S-CPVA-TF-006	Renginių ciklas „Kultūros keliai regioninės plėtros vystymui“	Baigtas
8.	LT01-1S-CPVA-TF-007	Tarptautinės sinergijos kūrimas baudinių vykdymo sistemų srityje	Vykdomas
9.	LT01-1S-CPVA-TF-008	Vadovų ir lyderystės konferencija „reFOCUS“	Baigtas
10.	LT01-1S-CPVA-TF-009	#HATEFREE: stiprinant dvišalį Norvegijos ir Lietuvos bendradarbiavimą neapykantos kalbos prevencijos ir lygių galimybių sklaidos srityse	Baigtas
11.	LT01-1S-CPVA-TF-010	Lygių galimybių įtvirtinimas miestuose partneriuose (Vilnius-Oslas)	Baigtas
12.	LT01-1S-CPVA-TF-011	Lietuvoje įgyvendinamų visuomenės sveikatos programų vertinimo gebėjimų stiprinimas per Norvegijos ir Lietuvos bendradarbiavimą	Baigtas
13.	LT01-1S-CPVA-TF-012	UA+LT= TULA. Lietuvių ir ukrainiečių šeimų savitarpio integracija	Baigtas
14.	LT01-1S-CPVA-TF-013	Naujas lietuvių-ukrainiečių klasių ugdymas	Baigtas
15.	LT01-1S-CPVA-TF-014	Rethink Ukraine	Baigtas
16.	LT01-1S-CPVA-TF-015	Centre - translyčių žmonių balsai	Vykdomas
17.	LT01-1S-CPVA-TF-016	Kompleksinė pagalba seksualinės prievartos aukoms iš Ukrainos	Vykdomas
18.	LT01-1S-CPVA-TF-017	UA+LT= TULA 2.0 Išplėstinės šeimos ir atsparios bendruomenės architektų programa	Vykdomas
19.	LT01-1S-CPVA-TF-018	Kova su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu stiprinant strateginį ir operacinį bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir Norvegijos	Vykdomas
20.	LT01-1S-CPVA-TF-019	Psichologinio atsparumo ir sociokultūrinių žinių didinimas nuo karo pasitraukusiems pabėgėliams iš Ukrainos	Vykdomas
21.	LT01-1S-CPVA-TF-021	Barnahus projektas: daugiadalykio ir tarpžinybinio teisingumo bei reagavimo į vaikus, smurto aukas ir liudininkus, skatinimas	Vykdomas
22.	LT01-1S-CPVA-TF-022	Lietuvių kalbos mokymai nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pasitraukusiems Ukrainos pabėgėliams	Vykdomas
23.	LT01-1S-CPVA-TF-023	Įtraukus įdarbinimas – stažuočių modelis pabėgėliams	Vykdomas

EIL. NR.	PROJEKTO NR.	PROJEKTO PAVADINIMAS	PROJEKTO STATUSAS
24.	LT01-1S-CPVA-TF-024	Šiaurės, Baltijos šalių ir Ukrainos sinergija: į žmogų ir šeimą orientuotas požiūris į pilietinio atsparumo, integracijos ir bendruomenės sanglaudos ugdymą	Vykdomas
PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) PROJEKTAI			
1.	LT03-1-SADM-K01-002	„Vienos stotelės“ centro įkūrimas Nadruvos g. 13, Vilniuje	Baigtas
2.	LT03-1-SADM-K01-003	„Viena stotelė“	Baigtas
3.	LT03-1-SADM-TF-001	Multidimensinis požiūris į vaikų ir jaunimo elgesio problemas per MDFT programos įgyvendinimą	Baigtas
4.	LT03-1-SAM-K01-001	Adaptuoto ir išplėsto jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (JPSP) teikimo modelio įdiegimas Klaipėdos miesto savivaldybėje	Baigtas
5.	LT03-1-SAM-K01-002	Saugok sveikatą kol jaunas 2	Baigtas
6.	LT03-1-SAM-K01-003	Sveikos gyvensenos įgūdžių formavimas ir psichikos sveikatos gerinimas	Baigtas
7.	LT03-1-SAM-K01-004	Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (JPSP) teikimo modelio diegimas ukmergės, širvintų ir molėtų savivaldybėse	Baigtas
8.	LT03-1-SAM-K01-005	Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (JPSP) teikimo modelio diegimas plungės, mažeikių ir tauragės savivaldybėse	Baigtas
9.	LT03-1-SAM-K01-007	Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų modelio plėtra Jonavos rajono savivaldybėje	Baigtas
10.	LT03-1-SAM-K01-009	Adaptuoto ir išplėsto jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (jpspp) teikimo modelio įdiegimas akmenės, klaipėdos ir raseinių rajonų savivaldybėse	Baigtas
11.	LT03-1-SAM-K01-010	Sveikas ir išmanus jaunimas	Baigtas
12.	LT03-1-SAM-K01-011	Sveikesnis ir saugesnis jaunimo gyvenimas	Baigtas
13.	LT03-1-SAM-K02-001	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Kazlų Rūdos savivaldybėje	Baigtas
14.	LT03-1-SAM-K02-003	Gerovės konsultantų modelio kūrimas Šiaulių rajono savivaldybėje	Baigtas
15.	LT03-1-SAM-K02-004	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Telšių rajono savivaldybėje	Baigtas
16.	LT03-1-SAM-K02-005	Gerovės konsultantų modelio diegimas Ignalinos rajono savivaldybėje	Baigtas
17.	LT03-1-SAM-K02-006	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Skuodo rajono savivaldybėje	Baigtas
18.	LT03-1-SAM-K02-007	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Pagėgių savivaldybėje	Baigtas
19.	LT03-1-SAM-K02-008	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Joniškio rajono savivaldybėje	Baigtas
20.	LT03-1-SAM-K03-001	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Vilniaus mieste	Baigtas
21.	LT03-1-SAM-K03-002	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Jonavos rajono savivaldybėje	Baigtas
22.	LT03-1-SAM-K03-003	Gerovės konsultantų paslaugų prieinamumo gerinimas Kauno rajono savivaldybėje	Baigtas
23.	LT03-1-SAM-K03-004	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Šilalės rajone	Baigtas
24.	LT03-1-SAM-K03-005	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Palangos miesto savivaldybėje	Baigtas
25.	LT03-1-SAM-K03-006	Gerovės konsultantų modelio įdiegimas Kalvarijos savivaldybėje	Baigtas
26.	LT03-1-SAM-K03-007	Klaipėdos rajono savivaldybės psichikos sveikatos paslaugų prieinamumo užtikrinimas	Baigtas
27.	LT03-1-SAM-TF-001	Jaunimui palankios sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu	Baigtas
28.	LT03-1-SAM-TF-002	Gerovės konsultantų modelio sukūrimas	Baigtas

EIL. NR.	PROJEKTO NR.	PROJEKTO PAVADINIMAS	PROJEKTO STATUSAS
29.	LT03-2-SADM-K01-005	Kokybinės sistemos vaikams turintiems specifinių mokymosi sutrikimų adaptavimas ir pritaikymas Lietuvoje	Baigtas
30.	LT03-2-SADM-K01-020	Pagalbos mechanizmas vaikams ir jaunuoliams iš pažeidžiamų grupių bei jų šeimos nariams	Baigtas
31.	LT03-2-SADM-K01-024	Intensyvios integracijos modelis vaikams ir jaunuoliams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimus	Baigtas
32.	LT03-2-SADM-K01-025	Programėlė skirta kalbos sutrikimą turintiems vaikams integruotis į visuomenę	Baigtas
33.	LT03-2-SADM-K01-029	„Lengvi batai“	Baigtas
34.	LT03-2-SADM-K01-034	Taiki komunikacija-gyvenimo kalba (ang. NVC)	Baigtas
35.	LT03-2-SADM-K01-035	SCERTS modelio pritaikymas Lietuvoje	Baigtas
36.	LT03-2-SADM-K01-045	Vaikų trauminės patirties įvertinimo ir intervencijos (TF-CBT) metodikų diegimas Lietuvoje	Baigtas
37.	LT03-2-SADM-K01-049	Socialinės integracijos stiprinimas taikant ABA metodiką vaikams ir jaunuoliams, turintiems autizmo spektro ir kitų raidos sutrikimų	Baigtas
38.	LT03-2-SADM-K01-052	„Kartu mes galime“ – projektas, skirtas smurtą patyrusių vaikų psichinei sveikatai gerinti	Baigtas
39.	LT03-2-SADM-K02-001	Vaikų ir jaunų žmonių pa(si)rengimas savarankiškam gyvenimui, taikant sportu paremtą metodiką	Baigtas
40.	LT03-2-SADM-K02-004	Socialinės integracijos mechanizmo diegimas Aukštaitijos regione taikant pameistrystės ir sustiprinto palydėjimo paslaugas vaikams ir jaunuoliams (Jaunuolių socialinės integracijos laboratorija)	Baigtas
41.	LT03-2-SADM-K02-005	Jaunuolių iš socialinę riziką patiriančių šeimų ir globos sistemos socialinė integracija naudojant Terapinio ūkio metodiką	Baigtas
42.	LT03-2-SAM-K01-001	Šakių, Vilkaviškio ir Kazlų Rūdos savivaldybių ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų aprūpinimas metodinėmis priemonėmis.	Baigtas
43.	LT03-2-SAM-K01-002	Kėdainių ir Anykščių rajonų savivaldybių mokyklų sveikatos kabinetų atnaujinimas	Baigtas
44.	LT03-2-SAM-K01-003	Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigose teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas Joniškio ir Raseinių rajonų savivaldybėse	Baigtas
45.	LT03-2-SAM-K01-004	Rokiškio rajono, Kupiškio rajono ir Visagino savivaldybių mokyklų sveikatos kabinetų atnaujinimas	Baigtas
46.	LT03-2-SAM-K01-005	Sveikatos kabinetų mokymo įstaigose aprūpinimas metodinėmis priemonėmis	Baigtas
47.	LT03-2-SAM-K01-006	Sveikatos kabinetų paslaugų kokybės gerinimas	Baigtas
48.	LT03-2-SAM-K01-007	Socialinio emocinio ugdymo sprendimai	Baigtas
49.	LT03-2-SAM-K01-008	Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų aprūpinimas metodinėmis priemonėmis Plungės ir Tauragės savivaldybėse	Baigtas
50.	LT03-2-SAM-K01-009	Trakų rajono savivaldybės ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų aprūpinimas metodinėmis priemonėmis	Baigtas
51.	LT03-2-SAM-K01-010	Sveikatos priežiūros paslaugų teikimo Elektrėnų, Jurbarko ir Prienų savivaldybių mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose gerinimas	Baigtas
52.	LT03-2-SAM-K01-012	Įtraukusis sveikatos mokymas sveikatą stiprinančioje aplinkoje	Baigtas
53.	LT03-2-SAM-K01-013	Sveikatos paslaugų gerinimas Pakruojo ir Šilalės rajonų savivaldybių ugdymo įstaigose	Baigtas
54.	LT03-2-SAM-K01-014	Vaikų ir jaunimo psichinės sveikatos stiprinimas bei paslaugų prieinamumo gerinimas Švenčionių rajono ugdymo įstaigose	Baigtas
55.	LT03-2-SAM-K01-019	Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų aprūpinimas metodinėmis priemonėmis	Baigtas

EIL. NR.	PROJEKTO NR.	PROJEKTO PAVADINIMAS	PROJEKTO STATUSAS
56.	LT03-2-SAM-K02-001	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas Šiaulių rajone	Baigtas
57.	LT03-2-SAM-K02-002	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas Elektrėnų savivaldybėje	Baigtas
58.	LT03-2-SAM-K02-003	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas VšĮ Rokiškio PASPC	Baigtas
59.	LT03-2-SAM-K02-004	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas Pakruojo PSPC	Baigtas
60.	LT03-2-SAM-K03-003	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas VšĮ Šeškinės poliklinikoje	Baigtas
61.	LT03-2-SAM-K03-004	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas Marijampolės apskrityje	Baigtas
62.	LT03-2-SAM-K03-005	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas „Saugi pradžia“ įgyvendinimas Telšių bendruomenėje	Baigtas
63.	LT03-2-SAM-K03-006	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas Ukmergės rajone	Baigtas
64.	LT03-2-SAM-K03-007	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas plungės rajono savivaldybėje	Baigtas
65.	LT03-2-SAM-K03-009	VšĮ Centro poliklinikos pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo didinimas, teikiant šeimoms lankymo paslaugas, paremtas ankstyvųjų intervencijų taikymu	Baigtas
66.	LT03-2-SAM-K03-010	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas Klaipėdos rajone	Baigtas
67.	LT03-2-SAM-K03-011	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio įdiegimas UAB Sveikatos ratas	Baigtas
68.	LT03-2-SAM-TF-001	Programos „Neįtikėtini metai“ pritaikymas ir įgyvendinimas Lietuvoje	Baigtas
69.	LT03-2-SAM-TF-002	Šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelio sukūrimas	Baigtas
PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) PROJEKTAI			
1.	LT04-1-KM-K01-045	Spindinti Lietuva: LDK muzikos paveldo edukacijos projektas su istoriniais bažnyčių vargonais	Baigtas
2.	LT04-1-KM-K01-044	Muziejus ant ratų	Baigtas
3.	LT04-1-KM-K01-039	Interaktyvaus spektaklio „Babelio bokštas“ sukūrimas	Baigtas
4.	LT04-1-KM-K01-038	Tarptautinis kino festivalis „Kino karavanas“ Lietuvos regionuose 2021-2022	Baigtas
5.	LT04-1-KM-K01-036	„Menų gaudyklė“. Kūrybinių rezidencijų tinklo išvystymas Ežerų krašto regione	Baigtas
6.	LT04-1-KM-K01-026	Keliaujantis muziejus: pažink save per meną	Baigtas
7.	LT04-1-KM-K01-019	Inovatyvūs Lietuvos bibliotekų skaitymo skatinimo sprendimai vaikų ir jaunimo socialinių santykių kūrimui su aplinka	Baigtas
8.	LT04-1-KM-K01-011	Keliaujantis Aristavėlės dvaras – KAD	Baigtas
9.	LT04-1-KM-K01-005	Voss modelio integravimas kultūros prieinamumo plėtojimui ir kultūrinio švietimo stiprinimui Panevėžio regione	Baigtas
10.	LT04-1-KM-K01-002	Be sienų: teatras vaikams ir jaunimui	Baigtas
11.	LT04-3-KM-K01-049	Kultūros skūnė	Baigtas
12.	LT04-3-KM-K01-045	Vienijantis kūrybiškumo centras - Pragiedrulių sodyba	Baigtas
13.	LT04-3-KM-K01-040	Kamariškių dvarvietė - istorija, kūryba, inovacijomis ir bendradarbiavimu grįsta centrinė Zarasų rajono kultūros erdvė	Baigtas
14.	LT04-3-KM-K01-024	Vietos kultūros verslumo skatinimas - Merkinės dvarvietė	Baigtas
15.	LT04-3-KM-K01-017	Atvira bendruomenės kūrybos erdvė Kuliuose	Baigtas
16.	LT04-2-KM-TF-001	FIXUS	Baigtas
PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) PROJEKTAI			

EIL. NR.	PROJEKTO NR.	PROJEKTO PAVADINIMAS	PROJEKTO STATUSAS
1.	LT05-1-AM-TF-004	Jūros šiukšlių monitoringas	Baigtas
2.	LT05-5-VRM-TF-001	Lietuvos išankstinio perspėjimo apie branduolinį pavojų sistemos vystymas	Baigtas
3.	LT05-4-AM-TF-001	ClimAdapt-LT	Baigtas
4.	LT05-3-EM-TF-001	Interaktyvios platformos, skirtos efektyviam ir subalansuotam energijos gamybos planavimui, sukūrimas	Baigtas
5.	LT05-2-EM-TF-001	Radioaktyvių atliekų tvarkymo saugumo didinimas Ignalinos atominėje elektrinėje	Baigtas
6.	LT05-1-AM-TF-003	HAZ-IDENT	Baigtas
7.	LT05-1-AM-TF-002	Jūros ir vidaus vandenų ekologinės būklės kartografavimo ir monitoringo gerinimas	Baigtas
PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) PROJEKTAI			
1.	LT06-4-VRM-TF-001	Tarpžinybinio bendradarbiavimo stiprinimas ir nusikaltimų tyrimo kokybės gerinimas Lietuvos policijoje	Baigtas
2.	LT06-3-VRM-TF-001	Teisingumo grandinės darbo kokybės gerinimas ir kompetencijų stiprinimas, siekiant apsaugoti smurto šeimoje ir dėl lyties aukas	Baigtas
3.	LT06-1-GP-TF-001	Modernios ir atviros prokuratūros kūrimas Lietuvos Respublikoje	Baigtas
4.	LT06-1-NTA-TF-001	Kokybės, paslaugų ir infrastruktūros tobulinimas Lietuvos teismuose	Baigtas
5.	LT06-2-TM-TF-001	Lietuvos bausmių vykdymo sistemos kokybės gerinimas	Baigtas
PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) PROJEKTAI			
1.	LT07-1-EIM-K05-022	AB „Astra LT“ investicijos į gamybos automatizavimą ir skaitmeninimą, didinant darbo našumą	Baigtas
2.	LT07-1-EIM-K05-018	Naujų gamybos procesų skaitmeninimo ir automatizavimo technologinių sprendimų diegimas "Premium" klasės pakuočių gamyboje, didinant pakuočių gamybos našumą	Baigtas
3.	LT07-1-EIM-K05-017	UAB „Pakmarkas“ investicijos į gamybos automatizavimą ir skaitmeninimą, didinant darbo našumą	Baigtas
4.	LT07-1-EIM-K05-014	Naujų technologinių sprendimų skirtų gamybos procesų skaitmeninimui ir automatizavimui diegimas UAB Vli Timber	Baigtas
5.	LT07-1-EIM-K05-007	Inovatyvios aplinkai palankios technologijos diegimas UAB „INČAS“ veikloje	Baigtas
6.	LT07-1-EIM-K05-006	AB „Lietkabelis“ investicijos į gamybos automatizavimą ir skaitmeninimą, didinant darbo našumą	Baigtas
7.	LT07-1-EIM-K05-004	UAB „Ausnė“ konkurencingumo didinimas, diegiant žaliąsias išmanias technologijas gamyboje bei sukuriant inovatyvų „AURAVITA“ produktą	Baigtas
8.	LT07-1-EIM-K05-001	UAB „NANDO“ automatizuotos gamybinės linijos diegimas	Baigtas
9.	LT07-1-EIM-K04-007	Aplinkai palankių technologijų diegimas įmonėje Vli Timber	Baigtas
10.	LT07-1-EIM-K04-006	Aplinkai palankių technologijų diegimas UAB „Ekobazė“ veikloje	Baigtas
11.	LT07-1-EIM-K04-001	UAB „Modernios E-Technologijos“ konkurencingumo didinimas vystant žaliąsias technologijas	Baigtas
12.	LT07-1-EIM-K02-032	Mokomasis kibernetinės saugos įrankis	Baigtas
13.	LT07-1-EIM-K02-031	UAB „Scorify“ MTEP veiklą, reikalingų inovatyvios faktoringo rizikos vertinimo sistemos kūrimui, vykdymas	Baigtas
14.	LT07-1-EIM-K02-029	Išmanioji edukacijos monitoringo sistema (EMS)	Baigtas
15.	LT07-1-EIM-K02-025	Kelionių organizatorių rezervacinės sistemos Frogelo kainų reguliavimas dirbtinio intelekto pagalba	Baigtas
16.	LT07-1-EIM-K02-023	IT inovacijos: dirbtiniu intelektu (AI) paremtos valdymo sistemos sukūrimas ir plėtra	Baigtas

EIL. NR.	PROJEKTO NR.	PROJEKTO PAVADINIMAS	PROJEKTO STATUSAS
17.	LT07-1-EIM-K02-019	Lietuvių kalbos telefoninių pokalbių šnekos kokybės vertinimo sprendimas	Baigtas
18.	LT07-1-EIM-K02-016	Ore liečiama holografinė atvaizdavimo sąsaja	Baigtas
19.	LT07-1-EIM-K02-013	Saulės parkų finansinio valdymo modelio kūrimas	Baigtas
20.	LT07-1-EIM-K02-007	Smart Falcon - autonominė duomenų surinkimo platforma	Baigtas
21.	LT07-1-EIM-K02-006	UAB Finbro MTEP veiklos, siekiant konkurencingumo IRT srityje didinimo	Baigtas
22.	LT07-1-EIM-K01-018	Inovatyvūs žalios elektros energijos generavimo ir saugojimo sprendimai e-transportui	Baigtas
23.	LT07-1-EIM-K01-017	Technologinio proceso, skirto garsą izoliuojančios akustinės plokštės iš perdirbtų poliuretano, plastmasės ir gumos atliekų gamybai, sukūrimas	Baigtas
24.	LT07-1-EIM-K01-009	Technologija padedanti didinti antrinių žaliavų panaudojimą PET ruošinių gamyboje, gerinant pramoninio proceso (angl. „on-line“) kokybės kontrolę, panaudojant kompiuterines vaizdo atpažinimo sistemas ir dirbtinį intelektą (angl. „AI“)	Baigtas
25.	LT07-1-EIM-K01-006	Inovatyvios kompleksinės nuspėjamosios priežiūros sistemos EA-Predictive sukūrimas	Baigtas
26.	LT07-1-EIM-K01-003	Mažiau taršios, automatizuotos ir į pastato valdymo sistemas integruotos fasado sistemos vystymas	Baigtas
PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08) PROJEKTAI			
1.	LT08-1-ŠMSM-K01-012	Tvariai pagamintos anglies nanomedžiagos energetikai	Baigtas
2.	LT08-1-ŠMSM-K01-011	Religija ir lyčių lygybė: Baltijos ir Šiaurės šalių visuomenių pokyčiai	Baigtas
3.	LT08-1-ŠMSM-K01-010	Mikro lygio atsakai į socialinius ir ekonominius iššūkius globalaus netikrumo sąlygomis	Baigtas
4.	LT08-1-ŠMSM-K01-009	Profesinis mokymas įgalinantis socialinę atskirtį patiriantį jaunimą	Baigtas
5.	LT08-1-ŠMSM-K01-008	Šiaurės ir Baltijos regiono ekonominė integracija pasitelkiant užimtumą, inovacijas, investicijas ir prekybą	Baigtas
6.	LT08-1-ŠMSM-K01-007	NOBALwheat - nauji kviečių selekcijos metodai tvaraus maisto sistemai Šiaurės-Baltijos regione	Baigtas
7.	LT08-1-ŠMSM-K01-006	Kibernetinio saugumo kompetencijų gerinimas	Baigtas
8.	LT08-1-ŠMSM-K01-005	Pramoniniai interneto metodai elektros energijos keitimo sistemų stebėjimui ir diagnostikai	Baigtas
9.	LT08-1-ŠMSM-K01-004	Žarnyno-kraujo-kepenų ašis: cirkuliuojantis mikrobiomas kaip neinvazinis uždegiminių žarnyno ligų ir pirminio sklerozuojančio cholangito žymuo	Baigtas
10.	LT08-1-ŠMSM-K01-003	Valgomo dangalo iš rūgščių išrūgų ultrafiltrato su biokomponentais bei biopakuotės panaudojimas probiotinio sūrio saugos ir kokybės užtikrinimui	Baigtas
11.	LT08-1-ŠMSM-K01-002	AHR signalinio kelio slopinimas kasos vėžyje, siekiant pagerinti atsaką į gydymą PD-1/PD-L1 inhibitoriais ir chemoterapiją per ELAV1 reguliaciją	Baigtas
12.	LT08-1-ŠMSM-K01-001	Pusiau skaidrių, dvipusių, plonasluoksnių saulės elementų, skirtų inovatyviems sprendimams, kūrimas ir tyrimas	Baigtas

2 PRIEDAS. VERTINIMO KLAUSIMŲ IR METODŲ SĄSAJOS

3 LENTELĖ. VERTINIME TAIKYTI METODAI

VERTINIMO UŽDAVINYS	VERTINIMO KLAUSIMAS	TAIKYTI VERTINIMO METODAI
1. Įvertinti programų investicijų rezultatyvumą.	1.1. Kokiu mastu sukurti reikiamos kokybės produktai ir pasiekti reikiamos kokybės rezultatai?	• Stebėsenos duomenų analizė • Dokumentų analizė • Antrinių šaltinių analizė • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	1.2. Kokie veiksniai turėjo įtakos produktų sukūrimui / nesukūrimui ir rezultatų pasiekimui / nepasiekimui?	• Dokumentų analizė • Antrinių šaltinių analizė • Anketinė apklausa • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	1.3. Ar be suplanuotų buvo sukurta kokių nors kitų produktų, išskyrus nurodytus rezultatų sistemoje (<i>results framework</i>), ir ar jie prisidėjo prie suplanuotų produktų? Jei taip, kokių?	• Stebėsenos duomenų analizė • Dokumentų analizė • Antrinių šaltinių analizė • Anketinė apklausa • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	1.4. Ar be suplanuotų buvo pasiekta kokių nors kitų rezultatų, išskyrus nurodytus rezultatų sistemoje (<i>results framework</i>), ir ar jie padėjo siekti programų tikslų? Jei taip, kokių?	• Stebėsenos duomenų analizė • Dokumentų analizė • Antrinių šaltinių analizė • Anketinė apklausa • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	1.5. Ar programoje suplanuotos lėšos buvo pakankamos rodiklių pasiekimui? Ar su nustatytais resursais galima buvo pasiekti daugiau? Kodėl?	• Anketinė apklausa • Sąnaudų efektyvumo analizė • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	1.6. Panagrinėti nacionalinio dvišalio fondo įgyvendinimą, rezultatus ir efektyvumą.	• Stebėsenos duomenų analizė • Dokumentų analizė • Anketinė apklausa • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
2. Įvertinti programų investicijų poveikį.	2.1. Kokia yra rezultatų nauda naudos gavėjams, kitoms suinteresuotoms grupėms, visuomenei (išskiriant visuomenės tikslines grupes, kurios gavo didžiausią naudą)? Ar rezultatai pakankamai naudingi naudos gavėjams? Jei taip, kodėl?	• Dokumentų analizė • Viešai prieinamos informacijos analizė • Intervencijų logikos analizė • Anketinė apklausa • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	2.2. Kiek programos paskatino (arba turėtų paskatinti) platesnio masto socialinį, aplinkosauginį ar ekonominį poveikį žmonių gerovei, žmogaus teisėms, lygybei ar aplinkai, neapsiribojant tiesioginiais paramos gavėjais?	• Anketinė apklausa • Dokumentų analizė • Viešai prieinamos informacijos analizė • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas

VERTINIMO UŽDAVINYS	VERTINIMO KLAUSIMAS	TAIKYTI VERTINIMO METODAI
3. Įvertinti programų investicijų tvarumą.	3.1. Kokia yra tikimybė, kad programos teiks naudos per ateinančius penkerius metus?	• Dokumentų analizė • Anketinė apklausa • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	3.2. Kokių reikia finansinių, ekonominių, socialinių, aplinkosaugos ir institucinių pajėgumų, kad ilgai išsilaikytų programų sukurta nauda?	• Dokumentų analizė • Anketinė apklausa • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
4. Pateikti išvadas ir rekomendacijas dėl investicijų į programose nustatytas sritis geresnio panaudojimo galimybių ateityje.	4.1. Ar reikalingos tolimesnės investicijos į programose nustatytas sritis? Jei taip, kaip geriau investuoti?	• Anketinė apklausa • Pusiau struktūruotas interviu • Dokumentų analizė • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
5. Atlikti programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ pagal programos sritį PA22 įgyvendinto projekto „Prievarotos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos prevencijos ir reagavimo sistemos tobulinimas“ atvejo studiją, ypač akcentuojant kūno kamerų naudojimo įrodymams surinkti veiklą.	5.1. Ar pasiekti PA22 nustatyti produkto ir rezultato rodikliai? Jei taip, kokie veiksniai įtakoją pasiekimą / nepasiekimą?	• Stebėsenos duomenų analizė • Dokumentų analizė • Antrinių šaltinių analizė • Viešai prieinamos informacijos analizė • Pusiau struktūruotas interviu • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	5.2. Panagrinėti kūno kamerų naudojimą prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos atvejais: a) kokią naudą sukuria kamerų naudojimas siekiant prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos prevencijos; b) panagrinėti 3 kamerų naudojimo prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos geros praktikos atvejus.	• Pusiau struktūruotas interviu • Viešai prieinamos informacijos analizė • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting remiantis TS

3 PRIEDAS. APKLAUSŲ VYKDYMO PARAMETRAI

Žemiau nurodytos vertinimo metu vykdytų anketinių apklausų respondentų grupės, detalizuojant jų imtis, reikiamą ir faktinį atsakomumo lygį.

4 LENTELĖ. APKLAUSŲ VYKDYMO PARAMETRAI

EIL. NR.	RESPONDENTŲ GRUPĖ	BENDRA IMTIS	ATSAKIUSIŲJŲ SKAIČIUS	REIKIAMAS ATSAKOMUMO LYGIS ²⁵³	FAKTINIS ATSAKOMUMO LYGIS
1.	Programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) projektų vykdytojai	68	40	52 proc.	59 proc.
2.	Programos „Kultūra“ (LT04) projektų vykdytojai	16	13	88 proc.	81 proc.
3.	Programos „Aplinkosauga, energetika, klimato kaita“ (LT05) projektų vykdytojai	7	3	100 proc.	43 proc.
4.	Programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projektų vykdytojai	5	3	100 proc.	60 proc.
5.	Programos „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“ (LT07) projektų vykdytojai	25	9	76 proc.	36 proc.
6.	Programos „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ (LT08) projektų vykdytojai	10	8	90 proc.	80 proc.
7.	DBF tiesioginio finansavimo projektų vykdytojai	19	10	84 proc.	53 proc.
Iš viso		150	86		

Apklausų vykdymui buvo pasitelkta automatizuota internetinė apklausų vykdymo sistema Survey Monkey©. Į bendrą apklausų imtį buvo įtraukti tik unikalūs subjektai, t. y. asmenų, atstovaujančių daugiau nei vieną projektą, buvo prašoma užpildyti tik vieną klausimyną. Siekiant užtikrinti apklausų reprezentatyvumą, respondentams kelis kartus buvo siunčiami priminimai užpildyti apklausų klausimynus, taip pat su dalimi respondentų susisiekti telefonu. Vertinimo metu atliktose anketinėse apklausose iš viso dalyvavo **86 projektų vykdytojai** – daugiau nei pusė (57 proc.) visų potencialių respondentų. Palyginus reikiamą ir faktinį anketinių apklausų atsakomumo lygį, darytina išvada, jog socialiniuose moksluose priimtinas **minimalus reprezentatyvumo lygis pasiektas tik programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) projektų vykdytojų apklausoje**. Kitų respondentų grupių atsakymus reikėtų vertinti atsargiai, tik kaip papildančius kitais vertinimo metodais surinktą informaciją.

²⁵³ Nustatytas, remiantis mažiausiu atsakymų skaičiumi, reikalingu siekiant apklausos rezultatus taikyti visai tyrimo populiacijai su ne mažiau kaip 90 proc. patikimumu ir ne didesne nei 10 proc. paklaida (socialiniuose moksluose priimtinas minimalus reprezentatyvumo lygis).

4 PRIEDAS. INTERVIU RESPONDENTŲ SĄRAŠAS

Žemiau pateikiamas vertinimo metu atliktų pusiau struktūruotų interviu respondentų sąrašas.

5 LENTELĖ. INTERVIU RESPONDENTŲ SĄRAŠAS

EIL. NR.	VARDAS, PAVARDĖ	ATSTOVAUJAMA INSTITUCIJA	PAREIGOS	VAIDMUO FINANSINIŲ MECHANIZMŲ ĮGYVENDINIME
1.	Sandra Remeikienė	Centrinė projektų valdymo agentūra	Direktoriaus pavaduotoja	Programų operatorius (LT03, LT04, LT06)
2.	Eglė Jackeivičiūtė	Centrinė projektų valdymo agentūra	Lietuvos ir tarptautinių investicijų skyriaus vyresnioji projektų vadovė	Programos operatorius (LT04)
3.	Marius Navadunskis	Centrinė projektų valdymo agentūra	Lietuvos ir tarptautinių investicijų skyriaus vyresnysis projektų vadovas	Programos operatorius (LT05)
4.	Monika Kemežytė-Vaitiekūnienė	Inovacijų agentūra	Kūrybinių ir tarptautinių investicijų skyriaus srities vadovė	Programos operatorius (LT07)
5.	Jūratė Devičienė	Lietuvos mokslo taryba	Programos „Baltijos mokslo programa“ vadovė	Programos operatorius (LT08)
6.	Aurelija Lygnugarytė-Papazisi	Lietuvos mokslo taryba	Programos „Baltijos mokslo programa“ koordinatore	Programos operatorius (LT08)
7.	Gytė Sirgėdienė	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija	Investicijų įgyvendinimo skyriaus vedėja	Programos nacionalinis partneris (LT03)
8.	Kristina Stepanova	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vadovė	Programos nacionalinis partneris (LT03)
9.	Eglė Saudargaitė	Lietuvos Respublikos kultūros ministerija	Strateginių pokyčių grupės vadovė	Programos nacionalinis partneris (LT04)
10.	Inesis Kiškis	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Strateginio valdymo ir investicijų departamento patarėjas	Programos nacionalinis partneris (LT05)
11.	Mindaugas Stonkus	Lietuvos Respublikos energetikos ministerija	Energijos efektyvumo politikos grupės vadovas	Programos nacionalinis partneris (LT05)
12.	Sigita Alčauskienė	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Europos Sąjungos investicijų valdymo skyriaus patarėja	Programos nacionalinis partneris (LT05)
13.	Marius Rakštelis	Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija	Bausmių vykdymo politikos grupės vadovas	Programos nacionalinis partneris (LT06)
14.	Tauras Rutkūnas	Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija	Bausmių vykdymo politikos grupės patarėjas	Programos nacionalinis partneris (LT06)
15.	Kristina Volkienė	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija	Vidaus reikalų fondų programų skyriaus patarėja	Programos nacionalinis partneris (LT06)
16.	Rasa Butkienė	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija	Vidaus reikalų fondų programų skyriaus vedėja	Programos nacionalinis partneris (LT06)
17.	Agnė Sinkevičienė	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija	Vidaus reikalų fondų programų skyriaus patarėja	Programos nacionalinis partneris (LT06)
18.	Ramunė Majauskaitė	Nacionalinė teismų administracija	Projektų valdymo skyriaus vedėja	Programos nacionalinis partneris (LT06)
19.	Giedrė Soloveičikienė	Nacionalinė teismų administracija	Projektų valdymo skyriaus patarėja	Programos nacionalinis partneris (LT06)
20.	Elaina Paulauskaitė-Dilienė	Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra	Mokymų skyriaus vyriausioji specialistė	Programos nacionalinis partneris (LT06)
21.	Laura Čeberekienė	Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra	Mokymų skyriaus vedėja	Programos nacionalinis partneris (LT06)

EIL. NR.	VARDAS, PAVARDĖ	ATSTOVAUJAMA INSTITUCIJA	PAREIGOS	VAIDMUO FINANSINIŲ MECHANIZMŲ ĮGYVENDINIME
22.	Rimvydas Valentukevičius	Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra	Baudžiamojo persekiojimo departamento vyriausiasis prokuroras	Programos nacionalinis partneris (LT06)
23.	Edvinas Griškšas	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija	Inovacijų politikos grupės vadovas	Programos nacionalinis partneris (LT07)
24.	Gytis Puišė	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija	Inovacijų politikos grupės vyriausiasis specialistas	Programos nacionalinis partneris (LT07)
25.	Dovilė Lissauskienė	Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija	Technologijų ir inovacijų skyriaus vyriausioji specialistė	Programos nacionalinis partneris (LT08)
26.	Zita Duchovskienė	Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija	Technologijų ir inovacijų skyriaus vedėja	Programos nacionalinis partneris (LT08)
27.	Vilija Šemetienė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Socialinių investicijų skyriaus patarėja	Nacionalinė koordinavimo institucija (LT03, LT06 programos)
28.	Violeta Vazienė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Socialinių investicijų skyriaus vyriausioji specialistė	Nacionalinė koordinavimo institucija (LT04 programa)
29.	Gabija Ramšaitė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Žaliųjų investicijų skyriaus vyriausioji specialistė	Nacionalinė koordinavimo institucija (LT05 programa)
30.	Laura Sabulienė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Investicijų į ekonomikos augimą skyriaus patarėja	Nacionalinė koordinavimo institucija (LT07 programa)
31.	Sigitas Miškinis	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Investicijų į ekonomikos augimą skyriaus vyriausiasis specialistas	Nacionalinė koordinavimo institucija (LT08 programa)
32.	Ingrida Ilgauskienė	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos	Planavimo ir projektų valdymo skyriaus projektų administratorė	Projekto vykdytojas (LT05)
33.	Mindaugas Gudas	Aplinkos apsaugos agentūra	Hidrografinio tinklo skyriaus vyresnysis patarėjas	Projekto vykdytojas (LT05)
34.	Mindaugas Akelaitis	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	Viešosios tvarkos biuro viršininko pavaduotojas	Projekto vykdytojas (LT06)
35.	Šarūnas Gavėnas	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	Informacinių technologijų valdybos viršininkas	Projekto vykdytojas (LT06)
36.	Vidmantas Bujokas	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	Informacinių technologijų valdybos Telekomunikacijos ir techninės priežiūros skyriaus patarėjas	Projekto vykdytojas (LT06)
37.	Aušra Atkočiūnaitė	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	Viešosios tvarkos biuro Veiklos koordinavimo ir kontrolės valdybos Veiklos ir reagavimo skyriaus vyriausioji tyrėja	Projekto vykdytojas (LT06)
38.	Ramunė Girdauskienė	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	Viešosios tvarkos biuro Veiklos koordinavimo ir kontrolės valdybos patarėja	Projekto vykdytojas (LT06)
39.	Joana Gudelytė	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	Viešosios tvarkos biuro Veiklos koordinavimo ir kontrolės valdybos viršininkė	Projekto vykdytojas (LT06)

EIL. NR.	VARDAS, PAVARDĖ	ATSTOVAUJAMA INSTITUCIJA	PAREIGOS	VAIDMUO FINANSINIŲ MECHANIZMŲ ĮGYVENDINIME
40.	Jūratė Vaškienė	Centrinė projektų valdymo agentūra	Lietuvos ir tarptautinių investicijų projektų vadovė	DBF administratorius
41.	Jolanta Vaičiūnienė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Investicijų politikos skyriaus vedėja	Nacionalinė koordinavimo institucija (DBF)
42.	Vaida Zigmantaitė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Investicijų politikos skyriaus patarėja	Nacionalinė koordinavimo institucija (DBF)
43.	Agnė Pakšytė	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Investicijų politikos skyriaus vyriausioji specialistė	Nacionalinė koordinavimo institucija (DBF)

5 PRIEDAS. SĄNAUDŲ-EFEKTYVUMO ANALIZĖ

METODIKA

Sąnaudų-efektyvumo analizė apima projektų **lėšų, skirtų vieno rodiklio vieneto sukūrimui, nustatymą ir palyginimą**, siekiant įvertinti projektų įgyvendinimui skirtų lėšų pakankumą ir nustatyti, ar su numatytais ištekliais buvo galima pasiekti daugiau. Detaliai išanalizavus prieinamą informaciją, nuspręsta šį metodą taikyti **tik atrinktų programos „Sveikatos apsauga“ (LT03) projektams**, kurie pasižymi santykinio homogeniškumu ir kurių išlaidos vieno rodiklio vieneto sukūrimui gali būti palyginamos. Kitų finansinių mechanizmų programų projektai tarpusavyje yra pernelyg heterogeniški, todėl negali būti lyginami vienetinių sąnaudų atžvilgiu. Analizuoti **26 (iš 69) projektai** arba 38 proc. visų programos projektų, įgyvendintų 4 srityse: JPSP modelio plėtos, gerovės konsultantų modelio įdiegimo, sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimo bei šeimų lankymo modelio įdiegimo. Iš viso efektyvumas analizuotas **4 (iš 24) programos teminių rodiklių** atžvilgiu: 1) paslaugas gavusių asmenų skaičius, 2) asmenų, besikreipusių į gerovės konsultantą su lengvais nerimo, streso, nemigos, depresijos ar psichologinės adaptacijos problemų požymiais ir užbaigusių pilną konsultacijų kursą, skaičius, 3) ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų, kuriuose buvo patobulintos paslaugos vaikams, skaičius ir 4) suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius. Šie rodikliai pasirinkti remiantis prielaida, kad projektai, kurių veiklos buvo orientuotos į konkretaus rodiklio pasiekimą, **labiausiai tiesiogiai (be reikšmingos išorinių veiksnių įtakos) prisidėjo prie jų reikšmių pasiekimo**.

Atliekant šią analizę sąnaudomis laikomos projektų išlaidos, tiesiogiai susijusios su tikslų pasiekimu, o efektyvumas vertinamas pagal tai, kiek kainavo pasiekti vieną vienetą projektų rezultatus matuojančio atitinkamo rodiklio reikšmės. Siekta nustatyti, kurių rodiklių pasiekimas buvo santykinai efektyviausias bei kurių – mažiausiai efektyvus, įvertinant atskirais projektais pasiektų stebėsenos rodiklių reikšmių ir patirtų tiesioginių išlaidų santykius. Didžiosios dalies analizuotų projektų atveju **sąnaudoms** priskirtos išlaidos „ilgalaikis turtas“, „prekės (trumpalaikis turtas) ir paslaugos“, „ranga (statyba, rekonstravimas, remontas ir kiti darbai)“, „darbo užmokestis“ ir „komandiruočių“ kategorijose, kuriose numatomos pagrindinės su stebėsenos rodiklių pasiekimu susijusios projektinių veiklų išlaidos. Tokiu būdu iš analizės apimtų pašalintos netiesioginės, informavimo apie projekto veiklas ir kitos smulkesnės (arba tiesiogiai su rodiklių pasiekimu nesusijusios) išlaidos bei užtikrintas tikslesnis išlaidų rodiklio vieneto pasiekimui palyginimas tarp atskirų projektų. **Rezultatais** analizėje laikomos projektų pasiektos pagrindinių programos sutartyje numatytų rodiklių reikšmės. Efektyvumo analizė atlikta lyginant tų pačių rodiklių siekiančius projektus tarpusavyje.

Vertinimui atrinkti **tik tarpusavyje santykinai panašiausi projektai**, t. y. tie, kurių veiklos buvo vienodos ar itin panašios, o biudžetai – panašaus dydžio. Laikytasi **vieno skirtumo** metodo principo, kai lyginami projektai pasižymi panašiais bruožais, o vienintelis reikšmingas skirtumas fiksuojamas tik pasiektoje rodiklio reikšmėje. Siekiant užtikrinti projektų palyginamumą, efektyvumo analizei pasirinkti **tik tie projektai, kurių biudžetai pateko į tarpkvartilinį intervalą (IQR)**, t. y. tarp pirmojo (Q_1) ir trečiojo (Q_3) kvartilio. Tai reiškia, kad į vertinimą neįtraukti nei mažiausių, nei didžiausių biudžetų projektai, kurie galėjo iškreipti analizės rezultatus.

Siekiant užtikrinti tikslesnį projektų efektyvumo palyginimą, analizuotos **tik aktualių atitinkamo rodiklio pasiekimui kategorijų projektų išlaidos**. Kiekvieno analizuojamo rodiklio siekusių projektų atveju buvo įvertintos patirtos išlaidos pagal atskiras kategorijas ir pasirinkta kategorija(-os), kuri(-os) labiausiai siejasi su siekiamu rezultatu (programos rodikliu) bei yra išskiriama(-os) visuose lyginamuose projektuose. Faktiškai patirtos sąnaudos (projektų išlaidos) nustatytos remiantis patirtų išlaidų pagrindimo ataskaita (P13), taip pat pasitelkta informacija iš projektų sutarčių ir galutinių ataskaitų.

Kiekvieno projekto atveju buvo apskaičiuotos atitinkamo programos **rodiklio vieneto pasiekimui patirtos išlaidos** (atitinkamos išlaidų kategorijos projekto išlaidas padalijant iš pasiektos rodiklio reikšmės). Pavyzdžiui, projektas A siekė rodiklio „Paslaugas gavusių asmenų skaičius“, projekto pabaigoje pasiekta rodiklio reikšmė 2829, projekto išlaidos kategorijose „ilgalaikis turtas“, „prekės (trumpalaikis turtas) ir paslaugos“, „ranga (statyba, rekonstravimas, remontas ir kiti darbai)“, „darbo užmokestis“ ir „komandiruotės“ siekė 222 200,84 tūkst. Eur – rodiklio vieneto pasiekimui patirtos išlaidos siekė 78,54 Eur. Panašiu principu apskaičiuotos ir visų projektų, siekusių atitinkamo rodiklio, vieneto pasiekimo išlaidos. Šių projektų sąnaudų efektyvumo atskaitos tašku laikyta **išlaidų vieneto pasiekimui mediana**. Remiantis šia verte, kiekvienam projektui buvo apskaičiuotas **nuokrypis** nuo efektyvumo medianos – padalijant projekto vieneto išlaidas iš medianos ir atėmus vienetą. Šis nuokrypis rodo, kiek projektas buvo pigesnis ar brangesnis nei „tipinis“ projektas, siekęs to paties rodiklio, bei kiek stipriai varijavo atskirų projektų išlaidos rodiklio vieneto sukūrimui. Neigiamas nuokrypis reiškia, kad projektas veikė santykinai efektyviai – jo vieneto pasiekimo sąnaudos buvo mažesnės nei tipinio projekto. Savo ruožtu, teigiamas nuokrypis rodo, kad projektas pasiekė rezultatą santykinai didesnėmis sąnaudomis. Galiausiai, apskaičiuota **visų jo siekusių projektų nuokrypių mediana**, kuri atspindi bendrą efektyvumo tendenciją grupėje. Ji leidžia įvertinti, ar projektų grupė bendrai pasižymėjo didesnėmis, ar mažesnėmis sąnaudomis nei efektyvumo atskaitos taškas. Analizėje naudota **mediana**, o ne vidurkis, kadangi mediana yra atsparesnė išsiskiriančioms (ypač didelėms ar mažoms) reikšmėms ir geriau atspindi tipinį projektą analizės imtyje.

Galutinis efektyvumo įvertis teikiamas įvertinus pagal aprašytą metodiką gautus rezultatus. Laikoma, kad **santykinai efektyvus** yra tų programos rodiklių pasiekimas, kurių atveju atskirų projektų efektyvumas nuo visų rodiklio siekusių projektų efektyvumo medianos vidutiniškai nukrypsta ne daugiau 50 proc. **Santykinai neefektyviai** pasiektais laikomi rodikliai, kurių atveju projektų efektyvumas nuo visų projektų (siekusių atitinkamo rodiklio) efektyvumo medianos vidutiniškai nukrypsta 50 proc. ir daugiau.

REZULTATAI

JPSPP MODELIO PLĖTRA

Rodiklio „Paslaugas gavusių asmenų skaičius“ siekiantys JPSPP modelio plėtros projektai buvo vertinti atskirai dviejose grupėse, atsižvelgiant į vykdytų veiklų apimtį. Pirmojoje grupėje (6 projektai), kurioje buvo įgyvendinamos tiek koordinacinių centrų atnaujinimo, tiek specialistų aprūpinimo priemonėmis veiklos, projektai pasižymėjo santykinai **aukštu efektyvumu**. Visų projektų nuokrypių mediana buvo -6 proc. Tik vienas projektas (Nr. LT03-1-SAM-K01-009) ženkliai viršijo efektyvumo medianos ribą – jo nuokrypis siekė 109 proc., kas rodo, jog šis rezultatą pasiekė didesnėmis sąnaudomis nei tipinis grupės projektas, todėl laikytinas neefektyviu. Antrojoje grupėje (2 projektai), kurioje buvo vykdomos tik specialistų aprūpinimo

veiklos, projektai pasižymėjo santykinai **aukštu efektyvumu** – nė vienas iš analizuotų projektų neviršijo 50 proc. nuokrypio nuo efektyvumo medianos ribos, o visų projektų nuokrypių mediana buvo 3 proc. Rezultatai rodo, kad abiejose grupėse visų projektų, išskyrus vieno, sąnaudos rodiklio vieneto pasiekimui buvo artimos medianai, o tai leidžia vertinti išteklių panaudojimą kaip **santykinai efektyvų**.

GEROVĖS KONSULTANTŲ MODELIO DIEGIMAS

Rodiklio „Asmenų, besikreipusių į gerovės konsultantą su lengvais nerimo, streso, nemigos, depresijos ar psichologinės adaptacijos problemų požymiais ir užbaigusių pilną konsultacijų kursą, skaičius“ siekiantys gerovės konsultantų modelio įdiegimo projektai pasižymėjo santykinai **aukštu efektyvumu, tačiau žemiausiu iš visų analizuojamų intervencijų**. Visų projektų nuokrypių mediana buvo 22 proc., tačiau trečdalis projektų (arba 2 iš 6) viršijo 50 proc. nuokrypį nuo efektyvumo medianos ribos (projekto Nr. LT03-1-SAM-K02-005 nuokrypis siekė 55 proc., o projekto Nr. LT03-1-SAM-K03-005 – net 120 proc.). Tai rodo, jog nors daugumos šios grupės projektų išlaidos rodiklio vieneto sukūrimui buvo panašaus lygio ir jų atžvilgiu neefektyvaus išteklių panaudojimo rizika vertintina kaip žema, **du projektai** pasiekė rezultatą didesnėmis sąnaudomis nei tipinis grupės projektas, todėl laikytini **santykinai neefektyviais**.

SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS

Rodiklio „Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų, kuriuose buvo patobulintos paslaugos vaikams, skaičius“ siekiantys sveikatos kabinetų ugdymo įstaigose atnaujinimo projektai pasižymėjo santykinai **aukščiausiu efektyvumu iš visų analizuojamų intervencijų**. Nė vienas iš analizuotų projektų neviršijo 50 proc. nuokrypio nuo efektyvumo medianos ribos, o visų projektų nuokrypių mediana buvo -8 proc. Tai rodo, jog daugumos šios grupės projektų išlaidos rodiklio vieneto sukūrimui buvo panašaus lygio, todėl neefektyvaus išteklių panaudojimo rizika vertintina kaip žema. Daugiau nei pusė visų projektų pasižymėjo neigiamu nuokrypiu, kas rodo, jog pastarieji **pasiekė rezultatą mažesnėmis sąnaudomis nei tipinis grupės projektas**.

ŠEIMŲ LANKYMO MODELIO DIEGIMAS

Rodiklio „Suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius“ siekiantys šeimų lankymo modelio diegimo projektai pasižymėjo santykinai **aukštu efektyvumu**. Nė vienas iš analizuotų projektų neviršijo 50 proc. nuokrypio nuo efektyvumo medianos ribos, o visų projektų nuokrypių mediana buvo -6 proc. Tai rodo, jog daugumos šios grupės projektų išlaidos rodiklio vieneto sukūrimui buvo panašaus lygio, todėl neefektyvaus išteklių panaudojimo rizika vertintina kaip žema. Beveik visi projektai pasižymėjo neigiamu nuokrypiu, kas rodo, jog pastarieji **pasiekė rezultatą mažesnėmis sąnaudomis nei tipinis grupės projektas**.

6 LENTELĖ. SĄNAUDŲ-EFEKTYVUMO ANALIZĖS REZULTATAI

RODIKLIS	PROJEKTO NR.	IŠLAIDOS RODIKLIO VIENETUI PASIEKTI, EUR	NUOKRYPIS
JPSPP MODELIO PLĖTRA			
Paslaugas gavusių asmenų skaičius	LT03-1-SAM-K01-002	78,54	-12%
	LT03-1-SAM-K01-003	74,61	-17%
	LT03-1-SAM-K01-004	107,55	20%
	LT03-1-SAM-K01-005	66,86	-25%
	LT03-1-SAM-K01-009	187,94	109%
	LT03-1-SAM-K01-010	89,83	0%*
	Mediana	84,19	-6%
	LT03-1-SAM-K01-007**	92,07	-14%

	LT03-1-SAM-K01-011**	126,99	19%
	Mediana	109,53	3%
GEROVĖS KONSULTANTŲ MODELIO ĮDIEGIMAS			
Asmenų, besikreipusių į gerovės konsultantą su lengvais nerimo, streso, nemigos, depresijos ar psichologinės adaptacijos problemų požymiais ir užbaigusių pilną konsultacijų kursą, skaičius	LT03-1-SAM-K02-003	131,46	-48%
	LT03-1-SAM-K02-005	389,21	55%
	LT03-1-SAM-K03-001	350,81	40%
	LT03-1-SAM-K03-002	162,41	-35%
	LT03-1-SAM-K03-003	259,45	3%
	LT03-1-SAM-K03-005	552,52	120%
	Mediana	305,13	22%
SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS			
Išimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų, kuriuose buvo patobulintos paslaugos vaikams, skaičius	LT03-2-SAM-K01-003	8 819,18	12%
	LT03-2-SAM-K01-004	7 156,39	-9%
	LT03-2-SAM-K01-005	8 613,52	9%
	LT03-2-SAM-K01-008	7 230,32	-8%
	LT03-2-SAM-K01-010	6 696,13	-15%
	LT03-2-SAM-K01-013	10 392,91	32%
	LT03-2-SAM-K01-019	70 17,04	-11%
	Mediana	7 230,32	-8%
ŠEIMŲ LANKYMO MODELIO ĮDIEGIMAS			
Suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius	LT03-2-SAM-K02-002	3 171,95	-6%
	LT03-2-SAM-K02-003	2 830,28	-16%
	LT03-2-SAM-K03-004	4 733,91	41%
	LT03-2-SAM-K03-005	3 159,14	-6%
	LT03-2-SAM-K03-010	3 326,35	-1%
	Mediana	3 171,95	-6%

* Santykinis efektyvumas siekia 0,1%, tad apvalinamas iki 0%.

** Projektai LT03-1-SAM-K01-007 ir LT03-1-SAM-K01-011 atskiriami nuo kitų JPSPP projektų dėl skirtingo veiklų pobūdžio – šių dviejų projektų įgyvendinimo metu lėšos nebuvo skirtos remonto darbams, priešingai nei kituose JPSPP diegimo projektuose.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis projektų patirtų išlaidų pagrindimo ataskaita

Vertinant bendrai, programos projektų efektyvumas buvo aukštas – tik mažiau nei dešimtadalio analizuotų projektų (arba 3 iš 26) pasižymėjo santykinio neefektyvumu. Daugiau nei pusė analizuotų projektų (arba 14 iš 26) pasižymėjo neigiamu santykinio efektyvumu, kas nurodo, jog pastarieji su mažesnėmis sąnaudomis pasiekė daugiau.

6 PRIEDAS. PROGRAMŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

Žemiau pateikiami atskirų programų stebėsenos duomenys (remiantis 2025 m. II ketv. pr. NORIS duomenimis) – kiekvieno rodiklio pradinė reikšmė (jei taikoma), programoje ir pagal sutartis suplanuotos pasiekti reikšmės, faktiškai pasiekta reikšmė, rezultatyvumas programos ir projektų lygmeniu bei prie rodiklio pasiekimo faktiškai prisidėję projektai. Vertinimo metu stebėsenos rodiklių pasiekimai analizuoti tiek programos lygmeniu (pagal programoje suplanuotų rodiklių reikšmių pasiekimo mastą), tiek projektų lygmeniu (pagal sutartyse suplanuotų rodiklių reikšmių pasiekimo mastą), kadangi programoje ir pagal projektų sutartis suplanuotos rodiklių reikšmės neretai skiriasi. Be to, ne visi rodikliai stebimi abiem

lygmenimis. Pavyzdžiui, projektų metų vykdytų veiklų tęstinumą ar rezultatus poprojektiniu laikotarpiu matuojantys rodikliai stebimi tik projektų lygmeniu, o dvišalio bendradarbiavimo rodikliai – tik programos lygmeniu.

PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) REZULTATYVUMAS

7 LENTELĖ. PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (META)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
JPSPP MODELIO PLĖTRA							
JPSPP koordinatorių, apmokytų atvejo vadybos, skaičius (P)	0	24	65	55	229 proc.	85 proc.	LT03-1-SAM-K01-001 LT03-1-SAM-K01-002 LT03-1-SAM-K01-003 LT03-1-SAM-K01-004 LT03-1-SAM-K01-005 LT03-1-SAM-K01-007 LT03-1-SAM-K01-009 LT03-1-SAM-K01-010 LT03-1-SAM-K01-011 LT-03-1-SAM-TF-001
Savivaldybių, įgyvendinančių atnaujintą jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų modelį 2014–2021 m. periode, skaičius (P)	0	22	24	24	109 proc.	100 proc.	LT03-1-SAM-K01-001 LT03-1-SAM-K01-002 LT03-1-SAM-K01-003 LT03-1-SAM-K01-004 LT03-1-SAM-K01-005 LT03-1-SAM-K01-007 LT03-1-SAM-K01-009 LT03-1-SAM-K01-010 LT03-1-SAM-K01-011
Sukurtų ir išvystytų algoritmų skaičius (P)	6	8	8	8	100 proc.	100 proc.	LT03-1-SAM-TF-001
Nacionalinių koordinatorių ir savivaldybių jaunimo koordinatorių susitikimai per metus (R)	n/d	9	1	n/d	n/d	n/d	LT03-1-SAM-TF-001
„VIENOS STOTELĖS“ CENTRŲ STEIGIMAS							
Tėvų, kurių tėvystės įgūdžiai buvo sustiprinti, skaičius (P)	0	100	205	328	328 proc.	160 proc.	LT03-1-SADM-K01-002 LT03-1-SADM-K01-003
Specialistų, dirbančių su vaikais ir šeimomis, kurie buvo apmokyti dirbti su atvejo	0	20	78	78	390 proc.	100 proc.	LT03-1-SADM-K01-002 LT03-1-SADM-K01-003

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
vadyba, skaičius (P)							
Įsteigti „vienos stotelės“ centrai (egzistuojančios infrastruktūros pagrindu) (P)	0	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT03-1-SADM-K01-002 LT03-1-SADM-K01-003
Privalomas paslaugas gavusių asmenų skaičius (P)	n/d	n/d	700	n/d	n/d	n/d	LT03-1-SADM-K01-002 LT03-1-SADM-K01-003
GEROVĖS KONSULTANTŲ MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS							
Asmenų, besikreipusių į gerovės konsultantą su lengvais nerimo, streso, nemigos, depresijos ar psichologinės adaptacijos problemų požymiais ir užbaigusių pilną konsultacijų kursą, skaičius (P)	0	5580	5520	3969	71 proc.	72 proc.	LT03-1-SAM-K02-001 LT03-1-SAM-K02-003 LT03-1-SAM-K02-004 LT03-1-SAM-K02-005 LT03-1-SAM-K02-006 LT03-1-SAM-K02-007 LT03-1-SAM-K02-008 LT03-1-SAM-K03-001 LT03-1-SAM-K03-002 LT03-1-SAM-K03-003 LT03-1-SAM-K03-004 LT03-1-SAM-K03-005 LT03-1-SAM-K03-006 LT03-1-SAM-K03-007
Specialistų, apmokytų „psichosocialinių kompetencijų“ srityje, skaičius (P)	0	30	60	60	200 proc.	100 proc.	LT03-1-SAM-TF-002
Sukurta ir išbandyta specializuota mokymų programa medicinos ir ne medicinos personalui (P)	0	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT03-1-SAM-TF-002
Paslaugas gavusių asmenų skaičius per metus, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui (P)	n/d	n/d	4939	0	n/d	n/d	LT03-1-SAM-K02-001 LT03-1-SAM-K02-003 LT03-1-SAM-K02-004 LT03-1-SAM-K02-005 LT03-1-SAM-K02-006 LT03-1-SAM-K02-007 LT03-1-SAM-K02-008 LT03-1-SAM-K03-001 LT03-1-SAM-K03-002 LT03-1-SAM-K03-003 LT03-1-SAM-K03-004 LT03-1-SAM-K03-005

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGROJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGROJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
							LT03-1-SAM-K03-006 LT03-1-SAM-K03-007
MDFT PROGRAMOS ADAPTAVIMAS IR ĮDIEGIMAS							
Sukurtų MDFT komandų skaičius (P)	0	3	3	3	100 proc.	100 proc.	LT03-1-SADM-TF-001
MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius (P)	0	63	99	118	187 proc.	119 proc.	LT03-1-SADM-TF-001
Specialistų, apmokytų dirbti pagal MDFT, skaičius (P)	0	21	23	22	105 proc.	96 proc.	LT03-1-SADM-TF-001
MDFT specialistų išspręstų atvejų skaičius per metus (P)	n/d	105	105	n/d	n/d	n/d	LT03-1-SADM-TF-001
SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS							
Išimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų sveikatos kabinetų, kuriuose buvo patobulintos paslaugos vaikams, skaičius (P)	0	500	406	406	81 proc.	100 proc.	LT03-2-SAM-K01-001 LT03-2-SAM-K01-002 LT03-2-SAM-K01-003 LT03-2-SAM-K01-004 LT03-2-SAM-K01-005 LT03-2-SAM-K01-006 LT03-2-SAM-K01-007 LT03-2-SAM-K01-008 LT03-2-SAM-K01-009 LT03-2-SAM-K01-010 LT03-2-SAM-K01-012 LT03-2-SAM-K01-013 LT03-2-SAM-K01-014 LT03-2-SAM-K01-019
PAŽEIDŽIAMIES VAIKAMS IR JAUNIMUI SKIRTŲ INICIATYVŲ SUKŪRIMAS IR IŠBANDYMAS							
Išplėtotų ir įgyvendintų iniciatyvų, skirtų vaikams ir jaunimui iš pažeidžiamų grupių, skaičius (P)	0	17	15	15	88 proc.	100 proc.	LT03-2-SADM-K01-005 LT03-2-SADM-K01-020 LT03-2-SADM-K01-024 LT03-2-SADM-K01-025 LT03-2-SADM-K01-029 LT03-2-SADM-K01-034 LT03-2-SADM-K01-035 LT03-2-SADM-K01-045 LT03-2-SADM-K01-049 LT03-2-SADM-K01-052 LT03-2-SADM-K02-001 LT03-2-SADM-K02-004 LT03-2-SADM-K02-005
POZITYVIOS TĖVYSTĖS STIPRINIMAS ADAPTUOJANT IR ĮGYVENDINANT „NEĮTIKĖTINŲ METŲ“ PROGRAMĄ							
Pritaikytų programų skaičius (P)	0	1	2	2	200 proc.	100 proc.	LT03-2-SAM-TF-001
Apmokytų grupių vadovų skaičius (P)	0	40	102	102	255 proc.	100 proc.	LT03-2-SAM-TF-001
Apmokytų tėvų skaičius (P)	0	840	1200	1216	145 proc.	101 proc.	LT03-2-SAM-TF-001
Apmokytų tėvų skaičius	n/d	400	400	n/d	n/d	n/d	LT03-2-SAM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
per metus (P)							
ŠEIMŲ LANKYMO MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS							
Išbandytas šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelis Lietuvoje (P)	-	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT03-2-SAM-TF-002
Savivaldybių, dalyvaujančių šeimų lankymo, teikiant ankstyvosios intervencijos paslaugas, modelyje, skaičius (P)	0	10	14	14	140 proc.	100 proc.	LT03-2-SAM-K02-001 LT03-2-SAM-K02-002 LT03-2-SAM-K02-003 LT03-2-SAM-K02-004 LT03-2-SAM-K03-003 LT03-2-SAM-K03-004 LT03-2-SAM-K03-005 LT03-2-SAM-K03-006 LT03-2-SAM-K03-007 LT03-2-SAM-K03-009 LT03-2-SAM-K03-010 LT03-2-SAM-K03-011
Specialistų, apmokytų vykdyti vizitus namuose, skaičius (P)	0	30	30	22	73 proc.	73 proc.	LT03-2-SAM-TF-002
Asmenų, gavusių šeimų lankymo specialisto (-ų) paslaugas per metus, skaičius (P)	0	100	325	n/d	n/d	n/d	LT03-2-SAM-K02-001 LT03-2-SAM-K02-002 LT03-2-SAM-K02-003 LT03-2-SAM-K03-003 LT03-2-SAM-K03-004 LT03-2-SAM-K03-005 LT03-2-SAM-K03-006 LT03-2-SAM-K03-007 LT03-2-SAM-K03-009 LT03-2-SAM-K03-010 LT03-2-SAM-K03-011
JPSP MODELIO PLĖTRA IR „VIENOS STOTELĖS“ CENTRŲ STEIGIMAS							
Pasitenkinimo suteiktomis paslaugomis lygis (balai iki 7) (R)	0 (n/t)	4	4,4	4,7	110 proc.	118 proc.	LT03-1-SADM-K01-002 LT03-1-SADM-K01-003 LT03-1-SAM-K01-001 LT03-1-SAM-K01-002 LT03-1-SAM-K01-003 LT03-1-SAM-K01-004 LT03-1-SAM-K01-005 LT03-1-SAM-K01-007 LT03-1-SAM-K01-009 LT03-1-SAM-K01-010 LT03-1-SAM-K01-011
JPSP MODELIO PLĖTRA, „VIENOS STOTELĖS“ CENTRŲ STEIGIMAS IR GEROVĖS KONSULTANTŲ MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS							
Paslaugas gavusių asmenų skaičius (R)	0	9663	28732	37213	385 proc.	130 proc.	LT03-1-SADM-K01-002 LT03-1-SADM-K01-003 LT03-1-SAM-K01-001 LT03-1-SAM-K01-002 LT03-1-SAM-K01-003 LT03-1-SAM-K01-004 LT03-1-SAM-K01-005 LT03-1-SAM-K01-007 LT03-1-SAM-K01-009

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
							LT03-1-SAM-K01-010 LT03-1-SAM-K01-011 LT03-1-SAM-K02-001 LT03-1-SAM-K02-003 LT03-1-SAM-K02-004 LT03-1-SAM-K02-005 LT03-1-SAM-K02-006 LT03-1-SAM-K02-007 LT03-1-SAM-K02-008 LT03-1-SAM-K03-001 LT03-1-SAM-K03-002 LT03-1-SAM-K03-003 LT03-1-SAM-K03-004 LT03-1-SAM-K03-005 LT03-1-SAM-K03-006 LT03-1-SAM-K03-007
SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS IR PAŽEIDŽIAMIES VAIKAMS IR JAUNIMUI SKIRTOS INICIATYVŲ SUKŪRIMAS IR IŠBANDYMAS							
Vietinių specialistų/paslaugų teikėjų, teikiančių paslaugas vaikams ir (arba) jaunimui, skaičius (P)	0	425	1886	2135	502 proc.	114 proc.	LT03-2-SADM-K01-005 LT03-2-SADM-K01-020 LT03-2-SADM-K01-024 LT03-2-SADM-K01-025 LT03-2-SADM-K01-029 LT03-2-SADM-K01-034 LT03-2-SADM-K01-035 LT03-2-SADM-K01-045 LT03-2-SADM-K01-049 LT03-2-SADM-K01-052 LT03-2-SADM-K02-001 LT03-2-SADM-K02-004 LT03-2-SADM-K02-005 LT03-2-SAM-K01-001 LT03-2-SAM-K01-002 LT03-2-SAM-K01-003 LT03-2-SAM-K01-004 LT03-2-SAM-K01-005 LT03-2-SAM-K01-006 LT03-2-SAM-K01-007 LT03-2-SAM-K01-008 LT03-2-SAM-K01-009 LT03-2-SAM-K01-010 LT03-2-SAM-K01-012 LT03-2-SAM-K01-013 LT03-2-SAM-K01-014 LT03-2-SAM-K01-019
Apmokytų specialistų, patvirtinančių apie sustiprintus gebėjimus atpažinti ir gydyti vaikų ir jaunimo patiriančio patyčias ir (arba) psichosocialines problemas atvejus, dalis (R)	0 (n/t)	80 proc.	87 proc.	96 proc.	120 proc.	110 proc.	LT03-2-SADM-K01-005 LT03-2-SADM-K01-020 LT03-2-SADM-K01-024 LT03-2-SADM-K01-025 LT03-2-SADM-K01-029 LT03-2-SADM-K01-034 LT03-2-SADM-K01-035 LT03-2-SADM-K01-045 LT03-2-SADM-K01-049 LT03-2-SADM-K01-052 LT03-2-SADM-K02-001 LT03-2-SADM-K02-004 LT03-2-SADM-K02-005 LT03-2-SAM-K01-001 LT03-2-SAM-K01-002 LT03-2-SAM-K01-003 LT03-2-SAM-K01-004 LT03-2-SAM-K01-005 LT03-2-SAM-K01-006 LT03-2-SAM-K01-007

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
							LT03-2-SAM-K01-008 LT03-2-SAM-K01-009 LT03-2-SAM-K01-010 LT03-2-SAM-K01-012 LT03-2-SAM-K01-013 LT03-2-SAM-K01-014 LT03-2-SAM-K01-019
SVEIKATOS KABINETŲ UGDYMO ĮSTAIGOSE ATNAUJINIMAS IR ŠEIMŲ LANKYMO MODELIO SUKŪRIMAS IR ĮDIEGIMAS							
Suteiktų ar pagerintų paslaugų gavėjų skaičius (R)	0	1617	39250	55478	3 431 proc.	141 proc.	LT03-2-SAM-K01-001 LT03-2-SAM-K01-002 LT03-2-SAM-K01-003 LT03-2-SAM-K01-004 LT03-2-SAM-K01-005 LT03-2-SAM-K01-006 LT03-2-SAM-K01-007 LT03-2-SAM-K01-008 LT03-2-SAM-K01-009 LT03-2-SAM-K01-010 LT03-2-SAM-K01-012 LT03-2-SAM-K01-013 LT03-2-SAM-K01-014 LT03-2-SAM-K01-019 LT03-2-SAM-K02-001 LT03-2-SAM-K02-002 LT03-2-SAM-K02-003 LT03-2-SAM-K02-004 LT03-2-SAM-K03-003 LT03-2-SAM-K03-004 LT03-2-SAM-K03-005 LT03-2-SAM-K03-006 LT03-2-SAM-K03-007 LT03-2-SAM-K03-009 LT03-2-SAM-K03-010 LT03-2-SAM-K03-011
DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS							
Dalyvių iš valstybių paramos gavėjų, dalyvaujančių mainuose, skaičius (P)	0	20	14	14	70 proc.	100 proc.	LT03-2-SADM-K01-034 LT03-2-SAM-TF-001
Dalyvių iš valstybių donorių, dalyvaujančių mainuose, skaičius (P)	0	12	10	13	83 proc.	108 proc.	LT03-1-SADM-TF-001 LT03-2-SADM-K01-024 LT03-2-SADM-K01-034 LT03-2-SADM-K01-035 T03-2-SAM-TF-001
Projektų, įgyvendinamų partnerystėje su šalių donorių partneriais (P)	0	7	5	5	71 proc.	100 proc.	LT03-2-SADM-K01-024 LT03-2-SADM-K01-034 LT03-2-SADM-K01-035 LT03-2-SADM-K02-004 LT03-2-SAM-TF-001
Pasitikėjimo tarp bendradarbiaujančių paramos gavėjų ir valstybių	6,42	4,5	-	6,33	141 proc.	-	-

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAİ)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
donorių subjektų lygis (balai iš 7) (R)							
Pasitenkinimo partneryste lygis (balai iš 7) (R)	6,38	4,5	-	6,33	141 proc.	-	-
Bendradarbiaujančių organizacijų, pritaikančių partnerystėje įgytas žinias, dalis	0 (n/t)	50 proc.	-	100 proc.	200 proc.	-	-
	100 proc. ir daugiau	80-99 proc.	51-79 proc.	1-50 proc.	0 proc.	n/t	netaikytina

* rodiklis, stebimas poprojektiniu laikotarpiu

PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) REZULTATYVUMAS

8 LENTELĖ. PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAİ)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
KULTŪROS PRIEINAMUMO DIDINIMAS							
Programos finansuotų veiklų skaičius (P)	0 (n/t)	107	536	791	739 proc.	147 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Į veiklas ir renginius regioniniu ar vietos lygiu įtrauktų vaikų ir jaunimo skaičius (P)	0 (n/t)	5 350	32 884	43 073	805 proc.	131 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Vietos suinteresuotųjų šalių, įtrauktų į renginius ir veiklas regioniniu ar vietos lygiu, skaičius (P)	0 (n/t)	11	108	158	1 436 proc.	146 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Projektų, skatinančių	0 (n/t)	3	4	4	133 proc.	100 proc.	LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-036

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
visuomenės sąmoningumą apie socialinę įtrauktį ir nediskriminavimą, skaičius (P)							LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-044
Projektų, įgyvendinamų partnerystėje tarp skirtingų sektorių, skaičius (P)	0 (n/t)	4	8	8	200 proc.	100 proc.	LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Visų projekto vykdytojų ir (ar) partnerio (-ių) įvykdytų kultūrinės edukacijos veiklų dalyvių skaičius (P)	0 (n/t)	321	18 782	30 584	9 528 proc.	163 proc.	LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Programos finansuotų renginių dalyvių skaičius (R)	0 (n/t)	32 100	52 112	69 701	217 proc.	134 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Vietos naudos gavėjų, dalyvaujančių projektų veiklose, dalis (proc.) (R)	n/t	42,8	48,1	42,9	100 proc.	89 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
Asmenų, pranešančių apie padidėjusį kultūrinių veiklų prieinamumą, dalis (proc.) (R)	n/t	76	74	87	114 proc.	118 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-011 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-039 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045
KULTŪROS PAVELDO VALDYMO GERINIMAS							
Vietos lygiu organizuotų informuotumo didinimo renginių, konferencijų visuomenei skaičius (P)	0 (n/t)	30	30	30	100 proc.	100 proc.	LT04-2-KM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
<i>Veikiančių mobiliųjų komandų skaičius (P)*</i>	0 (n/t)	3	3	0	0 proc.	0 proc.	LT04-2-KM-TF-001
<i>Stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius (P)*</i>	0 (n/t)	350	350	0	0 proc.	0 proc.	LT04-2-KM-TF-001
<i>Parengtų išsamų kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planų skaičius (P)*</i>	0 (n/t)	350	350	0	0 proc.	0 proc.	LT04-2-KM-TF-001
Parengti išsamūs kultūros paveldo prevencijos ir priežiūros planai (P)	0 (n/t)	200	200	200	100 proc.	100 proc.	LT04-2-KM-TF-001
Konsultacijų su vietos suinteresuotaisiais subjektais, susijusių su specifinių kultūros paveldo objektų išsaugojimu ir atgaivinimu, skaičius (P)	0 (n/t)	6	6	7	117 proc.	117 proc.	LT04-2-KM-TF-001
Sukurtų mobiliųjų komandų skaičius (P)	0 (n/t)	3	3	3	100 proc.	100 proc.	LT04-2-KM-TF-001
Vietos lygmeniu apmokytų žmonių skaičius (P)	0 (n/t)	120	120	121	101 proc.	101 proc.	LT04-2-KM-TF-001
Metinis stebėtų kultūros paveldo objektų skaičius (R)	0 (n/t)	200	200	200	100 proc.	100 proc.	LT04-2-KM-TF-001
Sukurtų darbo vietų skaičius (R)	0 (n/t)	9	11	11	122 proc.	100 proc.	LT04-2-KM-TF-001
KULTŪRINIO VERSLUMO SKATINIMAS							
Igyvendintų veiklų ar kampanijų, skirtų kultūros išteklių naudojimui, skaičius (P)	0 (n/t)	2	13	13	650 proc.	100 proc.	LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Parengtų rinkodaros strategijų skaičius (P)	0 (n/t)	4	3	3	75 proc.	100 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (META)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
Kultūrinio verslumo mokymų dalyvių skaičius (P)	0 (n/t)	100	795	1 389	1 389 proc.	175 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Atkurtų ir kultūriniais tikslams pritaikytų į kultūros vertybių registrą įtrauktų nekilnojamojų kultūros vertybių skaičius (P)	0 (n/t)	2	3	3	150 proc.	100 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045
Į verslumo skatinimo veiklas įtrauktų vietos suinteresuotų šalių skaičius (P)	0 (n/t)	10	24	23	230 proc.	96 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045
Sukurtų naujų paslaugų skaičius (P)	0 (n/t)	4	32	31	775 proc.	97 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Projektų, naudojančių kūrybiškos vietokūros metodą, skaičius (P)	0 (n/t)	4	5	5	125 proc.	100 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Kultūriniais tikslams pritaikytų vietų, neįtrauktų į kultūros vertybių registrą, skaičius (P)	0 (n/t)	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-049
Metinių pajamų padidėjimas dėl projekto veiklų (proc.) (R)	TBD	2	88	100	5 000 proc.	114 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Mokymų dalyvių, pranešusių apie padidėjusius kultūrinio verslumo gebėjimus, dalis (proc.) (R)	n/t	50	75	87	174 proc.	116 proc.	LT04-3-KM-K01-017 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Vietos bendruomenių (projekto vykdytojai) įgyvendintų	0 (n/t)	30	100	100	333 proc.	100 proc.	LT04-3-KM-K01-017

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
projektų dalis (proc.) (R)							
DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS							
Darbuotojų iš valstybių paramos gavėjų, dalyvaujančių mainuose, skaičius (P)	0 (n/t)	31	78	77	248 proc.	99 proc.	LT04-1-KM-K01-005 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-036 LT04-1-KM-K01-038 LT04-2-KM-TF-001 LT04-3-KM-K01-024 LT04-3-KM-K01-040 LT04-3-KM-K01-045 LT04-3-KM-K01-049
Darbuotojų iš valstybių donorių, dalyvaujančių mainuose, skaičius (P)	0 (n/t)	26	59	55	212 proc.	93 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045 LT04-2-KM-TF-001 LT04-3-KM-K01-017
Igyvendintų bendrų kultūrinių veiklų skaičius (P)	0 (n/t)	26	59	55	212 proc.	93 proc.	LT04-1-KM-K01-002 LT04-1-KM-K01-019 LT04-1-KM-K01-026 LT04-1-KM-K01-038 LT04-1-KM-K01-044 LT04-1-KM-K01-045 LT04-2-KM-TF-001 LT04-3-KM-K01-017
Projektų, įgyvendinamų partnerystėje su šalių donorių partneriais, skaičius (P)	0 (n/t)	11	-	16	145 proc.	-	Visi
Pasitenkinimo partnerystės lygis (balai iš 7) (R)	n/d	4,5	-	6,8	151 proc.	-	-
Pasitikėjimo lygis tarp valstybių donorių ir valstybių paramos gavėjų subjektų lygis (balai iš 7) (R)	n/d	4,5	-	6,8	151 proc.	-	-
Bendradarbiaujančių organizacijų, pritaikančių partnerystėje įgytas žinias, dalis (proc.) (R)	n/t	50	-	100	200 proc.	-	-
100 proc. daugiau	ir	80-99 proc.	51-79 proc.	1-50 proc.	0 proc.	n/t	netaikytina
n/d	nėra duomenų						

* rodiklis, stebimas poprojektiniu laikotarpiu

PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) REZULTATYVUMAS

9 LENTELĖ. PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (META)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
EKOSISTEMŲ EKOLOGINĖS BŪKLĖS VALDYMO GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS							
Parengtų metodikų skaičius (P)	0 (n/t)	4	4	4	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-003 LT05-1-AM-TF-004
Parengta studija apie pagrindinius pavojingų atliekų šaltinius ir jų apdorojimo būdus (P)	n/t	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-003
Ištirtų šiukšlių patekimo į jūrą kelių skaičius (P)	0 (n/t)	7	7	28	400 proc.	400 proc.	LT05-1-AM-TF-004
Surinkti pradiniai duomenys apie makro ir mikro šiukšlių išmetimą į Baltijos jūrą iš Lietuvos šaltinių (P)	n/t	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-004
Remiamų priemonių skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-004
Sukurta įrankių biblioteka (aplikacijų rinkinys) (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-002
Apmokytų specialistų skaičius (P)	0 (n/t)	30	30	84	280 proc.	280 proc.	LT05-1-AM-TF-003
Atliktos studijos ir vertinimai, siekiant sustiprinti Valstybinę aplinkos monitoringo programą (R)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-004
Darbuotojų, nurodžiusių, kad pagerino įgūdžius / kompetencijas identifikuojant pavojingas atliekas, dalis (R)	n/t	75	75	84	112 proc.	112 proc.	LT05-1-AM-TF-003
Kasmet stebimų ežerų ir tvenkinių, įregistruotų Upių, ežerų ir tvenkinių kadastrė, procentas (R)	24 (2019)	70	70	84	120 proc.	120 proc.	LT05-1-AM-TF-002
Žemėnaudos pokyčių	6 (2019)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-1-AM-TF-002

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGROJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGROJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
vertinimo dažnis (metais) (R)							
BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO SISTEMOS STIPRINIMAS							
Potencialaus regiono, kuriame būtų įrengtas giluminis atliekynas, atrankos ataskaitų skaičius (P)	0 (n/t)	5	5	5	100 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
Parengta saugos pagrindimo ataskaita (P)	n/t	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
Saugos pagrindimo ataskaitos peržiūros ataskaitų skaičius (P)	0 (n/t)	1	2	2	200 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
Apmokytų specialistų skaičius (P)	0 (n/t)	24	24	24	100 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
Specialistų, dalyvavusių techniniuose susitikimuose, skaičius (P)	0 (n/t)	124	124	124	100 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
Pagerintos radioaktyviųjų atliekų saugaus tvarkymo sąlygos (R)	n/t	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
Sukurtų panaudoto branduolinio kuro, ilgaamžių radioaktyviųjų ir sąlyginio nuotėkio lygio pramoninių atliekų šalinimo/ saugojimo koncepcinių sprendimų skaičius (R)	0 (n/t)	3	3	3	100 proc.	100 proc.	LT05-2-EM-TF-001
ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIDINIMAS							
Sukurta pilnai veikianti duomenų bazė (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-3-EM-TF-001
Registruotų duomenų bazės vartotojų skaičius (P)	n/t	410	410	900	220 proc.	220 proc.	LT05-3-EM-TF-001
Sukurtas interneto portalas, kuriame įdiegtas duomenų vizualizavimo įrankis ir išsamūs sprendimai vartotojams (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-3-EM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRO- MOJE SUPLA- NUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRO- MOJE SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
Apmokytų specialistų skaičius (P)	0 (n/t)	400	400	422	106 proc.	106 proc.	LT05-3-EM-TF-001
Ivykdytų viešinio kampanijų skaičius (P)	0 (n/t)	15	15	15	100 proc.	100 proc.	LT05-3-EM-TF-001
Darbuotojų, nurodžiusių, kad pagerino įgūdžius / kompetencijas energijos vartojimo efektyvumo srityje, dalis (R)	n/t	75	75	96,43	129 proc.	129 proc.	LT05-3-EM-TF-001
Duomenų rinkinio sukūrimas geresniam politikos formavimui ir planavimui energijos vartojimo efektyvumo srityje (R)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-3-EM-TF-001
SAVIVALDYBIŲ PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS							
Parengtų savivaldybės prisitaikymo prie klimato kaitos planų skaičius (P)	0 (n/t)	6	6	8	133 proc.	133 proc.	LT05-4-AM-TF-001
Parengta pažeidžiamumo klimato srityje ir rizikos įvertinimo studija (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-4-AM-TF-001
Apmokytų specialistų skaičius (P)	0 (n/t)	30	30	90	300 proc.	300 proc.	LT05-4-AM-TF-001
Savivaldybių ekstremalių situacijų valdymo planų, kuriems pateiktos rekomendacijos dėl atnaujinimo, skaičius (P)	0 (n/t)	6	6	8	133 proc.	133 proc.	LT05-4-AM-TF-001
Savivaldybių darbuotojų, nurodžiusių, kad pagerino įgūdžius / kompetencijas planuojant prisitaikymą prie klimato kaitos, dalis (R)	n/t	75	75	97	129 proc.	129 proc.	LT05-4-AM-TF-001
Žmonių skaičius tikslinėse teritorijose, kurie	0 (n/t)	200 000	200 000	974 930	488 proc.	488 proc.	LT05-4-AM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (META)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
gaus naudą dėl parengtų pritaikymo planų (R)							
IŠANKSTINIO PERSPĖJIMO APIE BRANDUOLINĮ PAVOJŲ SISTEMŲ DIEGIMAS							
Išgyta kompiuterinės programos, skirtos nustatyti avarijų metu išmetamų į aplinką radionuklidų charakteristikas, licencija (neterminuota licencija, neribojamas kompiuterių skaičius VATESI viduje) (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Civilinę saugą užtikrinančių pajėgų pratybų organizavimas, siekiant įvertinti personalo pasirengimą ir materialinius išteklius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Sudarytas kompiuterinės programos bendrasis modelis (pirmenybė teikiama VVER 1200 tipo reaktoriams) (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Parengtas kompiuterinės programos vartotojo vadovas ir bendrojo modelio aprašymas (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Parengta mokymų medžiaga anglų kalba (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
VATESI ir DSA darbuotojų, apmokytų naudoti bendrąjį modelį avarijų metu išmetamų į aplinką radionuklidų charakteristikoms įvertinti, skaičius (P)	0 (n/t)	6	6	10	167 proc.	167 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Sirenų, įrengtų branduolinio incidento galimo	18 (n/t)	315	315	215	68 proc.	68 proc.	LT05-5-VRM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
poveikio zonoje, skaičius (P)							
Apmokytų vietos gyventojų, gyvenančių potencialiai pavojingoje zonoje, skaičius (P)	0 (n/t)	100 000	100 000	118 000	118 proc.	118 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Naudos gavėjų, kuriems bus naujai pradėtos teikti ar pagerintos teikiamos paslaugos, skaičius (R)	0 (n/t)	700 000	700 000	803 000	115 proc.	115 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Gyventojų skaičiaus dalis, kuri bus perspėjama naudojant sirenų tinklą (R)	11 (2018)	75	75	77	103 proc.	103 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
Modernizuota nacionalinė perspėjimo ir informavimo apie ekstremalias situacijas sirenų sistema (R)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT05-5-VRM-TF-001
DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS							
Projektų, įgyvendinamų partnerystėje su šalių donorų partneriais (P)	0 (n/t)	3	0	3	100 proc.	-	LT05-2-EM-TF-001; LT05-4-AM-TF-001; LT05-5-VRM-TF-001
Pasitikėjimo tarp bendradarbiaujančių paramos gavėjų ir donorų valstybių subjektų lygis (balai iš 7) (R)	6,25 (2021)	4,5	0	7	156 proc.	-	-
Pasitenkinimo partnerystėje lygis (balai iš 7) (R)	5,75 (2021)	4,5	0	7	156 proc.	-	-
Bendradarbiaujančių organizacijų, pritaikančių partnerystėje įgytas žinias, dalis (proc.) (R)	n/t	50	0	100	100 proc.	-	-
100 proc. daugiau	ir	80-99 proc.	51-79 proc.	1-50 proc.	0 proc.	n/t	netaikytina
						n/d	nėra duomenų

PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) REZULTATYVUMAS

10 LENTELĖ. PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAİ)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
TEISMŲ SISTEMOS IR PROKURATŪROS VEIKSMINGUMO DIDINIMAS							
Parengtų su teismų sistema susijusių gairių, metodikų ir kitų priemonių skaičius (P)	0 (n/t)	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Parengtų pasiūlymų pakeisti nacionalinę politiką ir įstatymus skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Parengtų teismo proceso kokybės gerinimo metodikų skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Sukurtų paslaugų teikimo prokuratūroje kokybės standartų skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001
Atliktų prokuratūros įvaizdžio tobulinimo tyrimų skaičius (P)	0 (n/a)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001
Parengtų bendrų komunikacijos standartų ir gairių, skirtų ikiteisminio tyrimo institucijoms, skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001
Su prokuratūra susijusių parengtų gairių, vertinimų ir rekomendacijų skaičius (P)	0 (n/t)	3	3	2	67 proc.	67 proc.	LT06-1-GP-TF-001
Sukurtų gairių skaičius dėl dažniausiai pasitaikančių nusikalstamų veikų baudžiamojo persekiojimo (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001
Apmokytų teismų sistemos atstovų skaičius (P)	0 (n/t)	3970	4000	2576	65 proc.	64 proc.	LT06-1-GP-TF-001 LT06-1-NTA-TF-001
Parengtų prokuratūros	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
kompetencijų tobulinimo planų skaičius (P)							
Apmokytų prokuratūros darbuotojų skaičius (P)	0 (n/t)	1150	1365	1224	106 proc.	90 proc.	LT06-1-GP-TF-001 LT06-1-NTA-TF-001
Teismų, kuriuose atnaujinta infrastruktūra, skaičius (P)	0 (n/t)	3	2	2	67 proc.	100 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Sukurtų prokuratūros IT sistemos modulių skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001
Sukurtų teisėjų atrankos ir vertinimo modelių skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Vartotojų, patenkintų jų sąveika su teismų sistema, dalis (proc.) (R)	TBD	79,91	79,91	77,35	97 proc.	97 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Teisminių procedūrų/procesų dalis, atitinkanti teismo proceso kokybės standartus (proc.) (R)	TBD	88,93	88,93	84,1	95 proc.	95 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Vidutinė baudžiamųjų bylų nagrinėjimo teismuose trukmė (dienomis) (R)	270 (2018)	257	257	306	-276 proc. ²⁵⁴	-276 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Nacionalinės politikos sričių ar įstatymų, kuriems buvo padarytas poveikis, skaičius (R)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-1-NTA-TF-001
Tam tikros kategorijos prioritetinės srities nusikalstamų veikų vidutinė ikiteisminių	584 (2018)	555	555	387,13	679 proc. ²⁵⁵	679 proc.	LT06-1-GP-TF-001

²⁵⁴ Rezultatyvumas skaičiuojamas nuo pradinės reikšmės (270 dienų). Kadangi planuota bylų nagrinėjimo trukmę sumažinti 13 d. (iki 257 d.), o ji faktiškai pailgėjo 36 d. (iki 306 d.), rezultatyvumas yra neigiamas ir atspindi beveik tris kartus prastesnį bylų nagrinėjimo trukmės pokytį nei planuota.

²⁵⁵ Rezultatyvumas skaičiuojamas nuo pradinės reikšmės (584 dienų). Kadangi planuota bylų nagrinėjimo trukmę sumažinti 29 d. (iki 555 d.), o ji faktiškai sutrumpėjo beveik 197 d. (iki 387,13 d.), rezultatyvumas atspindi beveik septynis kartus geresnį bylų nagrinėjimo trukmės pokytį nei planuota.

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
tyrimų trukmė (R)							
Vartotojų ir prokuratūros partnerių, patenkinčių jų sąveika su prokuratūra, dalis (proc.) (R)	TBD	66	66	63,86	97 proc.	97 proc.	LT06-1-GP-TF-001
BAUSMIŲ VYKDYMO SISTEMOS GERINIMAS							
Vienam darbuotojui tenkančių nuteistųjų skaičius (P)	60 (2018)	15	15	19	91 proc. ²⁵⁶	91 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Išsteigtų pilotinių pataisų įstaigų skaičius (P)	0 (n/t)	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Nuteistųjų, laikomų pilotinėse įstaigose, dalis, kuri užsiima prasmingomis veiklomis už kameros ribų (proc.) (P)	n/t	70	70	90,7	130 proc.	130 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Teisėjų ir prokurorų, dalyvaujančių susitikimuose/seminaruose/konferencijose dėl nuteistųjų elektroninio stebėjimo priemonių naudojimo, skaičius (P)	0 (n/t)	15	15	43	287 proc.	287 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Nuteistųjų, lygtinai paleistų iš pilotinių pataisų įstaigų, pusiaukelės namų, dalis (proc.) (P)	n/t	50	50	55,5	111 proc.	111 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Viešinimo kampanija nuteistiesiems, skleidžianti informaciją apie elektroninių stebėjimo priemonių taikymo naudą (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001

²⁵⁶ Rezultatyvumas skaičiuojamas nuo pradinės reikšmės (60 nuteistųjų). Kadangi rodiklio reikšmę planuota sumažinti 45 (iki 15 nuteistųjų), o ji faktiškai sumažėjo 41 (iki 19 nuteistųjų), rezultatyvumas atspindi nepilnai pasiektą vienam darbuotojui tenkančių nuteistųjų sumažėjimą, lyginant su planuotu sumažėjimu.

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
Nevyriausybinių organizacijų, įtrauktų į nuteistųjų resocializacijos procesą, skaičius (P)	0 (n/t)	2	4	10	500 proc.	250 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Įrengtų pagal Europos standartus pusiaukelės namų skaičius (P)	-	4	4	4	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Praktikos vietų kursantams skaičius (P)	-	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Įkurti užimtumo centrai nuteistiesiems (P)	-	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Įkurti Lygtinai paleidžiamų, pakartotinai nusikalsti linkusių asmenų priežiūros skyriai, (TOG) (P)	-	2	2	2	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Įrengtų vietų, atitinkančių Europos standartus, pusiaukelės namuose, skaičius (P)	-	75	100	107	143 proc.	107 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Probacijos tarnybos darbuotojų, dirbančių pilotinėse įstaigose, skaičius (P)	-	14	23	19	136 proc.	83 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Nuteistųjų, perkeltų iš pilotinių pataisų įstaigų į pusiaukelės namus ir (ar) lygtinai paleistų iš pataisų įstaigų, skaičius (P)	0 (n/t)	240	240	561	234 proc.	234 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Parengtų naujų mokymo programų, skirtų pataisų pareigūnų profesinio mokymo įstaigose kursantams, pataisų pareigūnams ir bausmių vykdymo sistemos įstaigų	0 (n/t)	3	3	3	100 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
vadovams, skaičius (P)							
Bausmių vykdymo sistemos įstaigų ir jų padalinių, kuriuose pataisos pareigūnų profesinio mokymo įstaigos kursantai atlieka mokomąją praktiką, skaičius (P)	0 (n/t)	8	2	2	25 proc.	100 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Bausmių vykdymo sistemos darbuotojų, kurie Mokymo centre gali būti mokomi tuo pačiu metu, skaičius (P)	0 (n/t)	150	150	180	120 proc.	120 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Bausmių vykdymo sistemos darbuotojų, apmokytų pagal naujas sukurtas mokymo programas, skaičius (P)	0 (n/t)	1000	1045	1321	132 proc.	126 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Bausmių vykdymo sistemos darbuotojų, apmokytų pilotinių pataisos įstaigų vadybos, skaičius (P)	0 (n/t)	35	105	117	334 proc.	111 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Pataisos įstaigų gyvenamųjų patalpų dalis, neatitinkanti Europos standartų (proc.) (R)	89 (2018)	83	84	80	96 proc.	95 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Apmokytų darbuotojų dalis, nurodanti, kad kasdieniniame darbe su nuteistaisiais ir probuojamaisiais naudoja kompetencijas ir įgūdžius, įgytus programos įgyvendinimo metu (proc.) (R)	n/t	100	100	99	99 proc.	99 proc.	LT06-2-TM-TF-001
Per metus taikytų alternatyvių laisvės atėmimui bausmių ir	TBD	12 921	12 921	10 170	79 proc.	79 proc.	LT06-2-TM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADI- NĖ REIŠ- MĖ (METAI)	PROGRA- MOJE SUPLA- NUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIŠMĖ	PROGRA- MOJE SUPLANUO- TOS REIŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUO- TOS REIŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
priemonių skaičius (R)							
SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJA							
Atliktų tyrimų dėl teisės aktų, reglamentuo- jančių smurto šeimoje ir dėl lyties bylų tyrimą, taikymo skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Policijos pareigūnų atliktų prevencinių apsilankymų pagal IT sistemos rizikos vertinimą skaičius (P)	0 (n/t)	8 000	8 000	15 150	189 proc.	189 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Policijos pareigūnų atliktų prevencinių apsilankymų pagal IT sistemos rizikos vertinimą skaičius (po projekto pabaigos) (P)*	n/t	n/t	35 000	0	n/t	0 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Parengtų vadovų teisingumo grandinės specialistams dėl įrodymų vertinimo ir procedūrinių aspektų skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Apmokytų teisingumo grandinės specialistų ir NVO atstovų skaičius (P)	0 (n/t)	3 440	4 938	4 440	129 proc.	90 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Mokymų dalyvių dalį, nurodanti, kad įgytos žinios bus naudojamos po mokymų (proc.) (P)	n/t	85	85	95,86	113 proc.	113 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
NVO, sistemingai dalyvaujančių projekto veiklose, skaičius (P)	0 (n/t)	10	10	20	200 proc.	200 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Savivaldybių, sistemingai dalyvaujančių projekto veiklose, skaičius (P)	0 (n/t)	60	60	20	33 proc.	33 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Susitikimų su kitais teminiais bendradarbia-	0 (n/a)	3	3	3	100 proc.	100 proc.	LT06-3-VRM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRA- MOJE SUPLA- NUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRA- MOJE SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
vimo tinklais skaičius (P)							
Asmenų, dalyvaujančių vietos bendruomenėms skirtuose susitikimuose apie smurtą šeimoje ir dėl lyties, skaičius (P)	0 (n/t)	50 000	50 000	80 829	162 proc.	162 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Sukurtų rizikos valdymo informacinių sistemų, skirtų smurto šeimoje ir dėl lyties prevencijai, skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Per metus policijos gautų pranešimų apie smurtą šeimoje ir dėl lyties skaičius (R)	41 531 (2018)	42 776	42 776	54 102	126 proc.	126 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Teismui perduotų bylų dėl smurto šeimoje ir dėl lyties skaičiaus santykis su gautų pranešimų apie smurtą šeimoje ir dėl lyties skaičiumi (proc.) (R)	9,7 (2017)	10,7	10,7	3,39	-631 proc.²⁵⁷	-631 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Policijos pareigūnų, reaguojančių į smurto šeimoje ir dėl lyties atvejus, dalis, naudojanti vaizdo kameras įkalčiams rinkti (proc.) (R)	4,25 (2018)	49	49	56,6	116 proc.	116 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Metinis smurto šeimoje ir dėl lyties atvejų skaičius, kai įkalčiai, surinkti naudojant vaizdo kameras, panaudojami atliekant	n/d	3 788	3 788	3 216	85 proc.	85 proc.	LT06-3-VRM-TF-001

²⁵⁷ Rezultatyvumas skaičiuojamas nuo pradinės reikšmės (9,7 proc.). Kadangi perduotų bylų dalį planuota padidinti 1 proc. punktu (iki 10,7 proc.), o ji faktiškai sumažėjo 6,31 proc. punktais (iki 3,39 proc.), rezultatyvumas yra neigiamas ir atspindi virš šešių kartų mažesnę teismui perduotų bylų dalį nei planuota.

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRO- MOJE SUPLA- NUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUOTA PASIEKTI RODIKLIO REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRO- MOJE SUPLA- NUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
ikiteisminių tyrimų (R)							
TEISĖSAUGOS EFEKTYVUMO KOVOJE SU NUSIKALSTAMUMU DIDINIMAS							
Apmokytų teisėsaugos institucijų pareigūnų skaičius (P)	0 (n/t)	680	870	826	121 proc.	95 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Užduočių, atliktų naudojant įsigytas priemonės (programinę ir techninę įrangą), skaičius (P)	0 (n/t)	90	90	321	357 proc.	357 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Vaidų, įkeltų į įsigytas elektroninių įrodymų saugojimo laikmenas, skaičius (P)	0 (n/t)	200	200	1 693	847 proc.	847 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Tyrimų ir ekspertizių, atliktų naudojant įsigytą įrangą, skaičius (per metus) (P)	0 (n/t)	7 980	7 980	8 968	112 proc.	112 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Bendrų operatyvinių susitikimų su Norvegijos ir kitų Europos valstybių teisėsaugos institucijomis skaičius (P)	0 (n/t)	9	15	14	156 proc.	93 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Parengtų ir nuolat atnaujinamų bendrų žvalgybos ataskaitų skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Ištirtų nusikalstamų veikų dalis nuo užregistruotų nusikalstamų veikų (proc.) (R)	62,7 (2018)	64,7	64,7	62,9	97 proc.	97 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
Objektų tyrimų ir ekspertizių, atliktų per nustatytą laiką, dalį (proc.) (R)	62 (2018)	64	64	74,39	116 proc.	116 proc.	LT06-4-VRM-TF-001
DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS							
Projektų, įgyvendinamų partnerystėje su šalių donorų partneriais (P)	0 (n/t)	5	5	5	100 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001 LT06-1-NTA-TF-001 LT06-2-TM-TF-001 LT06-3-VRM-TF-001 LT06-4-VRM-TF-001
Dalyvių iš valstybių donorių, dalyvaujančių	0 (n/t)	62	188	175	282 proc.	93 proc.	LT06-1-GP-TF-001 LT06-1-NTA-TF-001 LT06-2-TM-TF-001

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAİ)	PROGRA- MOJE SUPLA- NUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA RODIKLIO REIKŠMĖ	PROGRA- MOJE SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
mainuose, skaičius (P)							LT06-3-VRM-TF-001 LT06-4-VRM-TF-001
Dalyvių iš valstybės paramos gavėjos, dalyvaujančių mainuose, skaičius (P)	0 (n/t)	139	337	382	275 proc.	113 proc.	LT06-1-GP-TF-001 LT06-1-NTA-TF-001 LT06-2-TM-TF-001 LT06-3-VRM-TF-001 LT06-4-VRM-TF-001
Organizuotų bendrų gerosios praktikos renginių skaičius (P)	0 (n/t)	6	11	11	183 proc.	100 proc.	LT06-1-GP-TF-001 LT06-1-NTA-TF-001 LT06-2-TM-TF-001 LT06-3-VRM-TF-001
Tarptautinių tinklų, kuriuose partneriai iš valstybės paramos gavėjos ir valstybių donorų, dalyvauja kartu, skaičius (P)	0 (n/t)	1	1	1	100 proc.	100 proc.	LT06-3-VRM-TF-001
Pasitenkinimo partneryste lygis (balai iš 7) (R)	n/d	4,5	-	4,67	104 proc.	-	-
Pasitikėjimo tarp bendradarbiaujančių paramos gavėjų ir valstybių donorų subjektų lygis (balai iš 7) (R)	n/d	4,5	-	5,67	126 proc.	-	-
Bendradarbiaujančių organizacijų, pritaikančių partnerystėje įgytas žinias, dalis (proc.) (R)	n/t	50	-	n/d	n/d	-	-

100 proc. daugiau ir 80-99 proc. 51-79 proc. 1-50 proc. 0 proc. n/t netaikytina n/d nėra duomenų

* rodiklis, stebimas poprojektiniu laikotarpiu

PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) REZULTATYVUMAS

11 LENTELĖ. PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAİ)	PROGRA- MOJE SUPLA- NUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLA- NUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRA- MOJE SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUO- TOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ KŪRIMAS							
MVĮ, gavusių finansavimą aplinkai palankių produktų ar technologijų	0 (n/t)	6	-	4	67 proc.	-	LT07-1-EIM-K01-006 LT07-1-EIM-K01-009 LT07-1-EIM-K01-017 LT07-1-EIM-K01-018

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGROMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGROMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
kūrimui, skaičius (P)							
Didelių įmonių, gavusių finansavimą aplinkai palankių produktų ar technologijų kūrimui, skaičius (P)	0 (n/t)	1	-	1	100 proc.	-	LT07-1-EIM-K01-003
Įmonių, bendradarbiaujančių su mokslo institucijomis kuriant naujus aplinkai palankius produktus ar technologijas, skaičius (P)	0 (n/t)	4	-	3	75 proc.	-	LT07-1-EIM-K01-003 LT07-1-EIM-K01-006 LT07-1-EIM-K01-018
MVĮ, gavusių finansavimą IRT produktų ar technologijų kūrimui, skaičius (P)	0 (n/t)	20	-	10	50 proc.	-	LT07-1-EIM-K02-006 LT07-1-EIM-K02-007 LT07-1-EIM-K02-013 LT07-1-EIM-K02-016 LT07-1-EIM-K02-019 LT07-1-EIM-K02-023 LT07-1-EIM-K02-025 LT07-1-EIM-K02-029 LT07-1-EIM-K02-031 LT07-1-EIM-K02-032
Įmonių, bendradarbiaujančių su mokslo institucijomis kuriant IRT produktus/ technologijas, skaičius (P)	0 (n/t)	2	-	3	150 proc.	-	LT07-1-EIM-K02-016 LT07-1-EIM-K02-023 LT07-1-EIM-K02-029
MVĮ, gavusių finansavimą aplinkai palankių produktų ar technologijų komerciniui, skaičius (P)	0 (n/t)	4	-	2	50 proc.	-	LT07-1-EIM-K01-009 LT07-1-EIM-K01-017
Didelių įmonių, gavusių finansavimą aplinkai palankių produktų ar technologijų komerciniui, skaičius (P)	0 (n/t)	1	-	1	100 proc.	-	LT07-1-EIM-K01-003
MVĮ gavusių finansavimą IRT produktų ar technologijų	0 (n/t)	5	-	6	120 proc.	-	LT07-1-EIM-K02-006 LT07-1-EIM-K02-013 LT07-1-EIM-K02-016 LT07-1-EIM-K02-019

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
komerciniui, skaičius (P)							LT07-1-EIM-K02-023 LT07-1-EIM-K02-025
Sukurtų naujų aplinkai palankių produktų ar technologijų skaičius (R)	0 (n/t)	15	9	9	60 proc.	100 proc.	LT07-1-EIM-K01-003 LT07-1-EIM-K01-006 LT07-1-EIM-K01-009 LT07-1-EIM-K01-017 LT07-1-EIM-K01-018
Sukurtų naujų IRT produktų ar technologijų skaičius (R)	0 (n/t)	20	11	11	55 proc.	100 proc.	LT07-1-EIM-K02-006 LT07-1-EIM-K02-007 LT07-1-EIM-K02-013 LT07-1-EIM-K02-016 LT07-1-EIM-K02-019 LT07-1-EIM-K02-023 LT07-1-EIM-K02-025 LT07-1-EIM-K02-029 LT07-1-EIM-K02-031 LT07-1-EIM-K02-032
Komercintų naujų aplinkai palankių produktų ar technologijų skaičius (nauji rinkos lygmeniu) (R)	0 (n/t)	5	3	3	60 proc.	100 proc.	LT07-1-EIM-K01-003 LT07-1-EIM-K01-009 LT07-1-EIM-K01-017
Komercintų naujų IRT produktų ar technologijų skaičius (nauji rinkos lygmeniu) (R)	0 (n/t)	5	9	9	180 proc.	100 proc.	LT07-1-EIM-K02-006 LT07-1-EIM-K02-013 LT07-1-EIM-K02-016 LT07-1-EIM-K02-019 LT07-1-EIM-K02-023 LT07-1-EIM-K02-025
Sukurtų darbo vietų skaičius (R)	0 (n/t)	100	16	22	22 proc.	138 proc.	LT07-1-EIM-K01-009 LT07-1-EIM-K01-018 LT07-1-EIM-K02-007 LT07-1-EIM-K02-013 LT07-1-EIM-K02-016 LT07-1-EIM-K02-032
Patentinių paraiškų skaičius (R)*	0 (n/t)	3	3	0	0 proc.	0 proc.	LT07-1-EIM-K01-006 LT07-1-EIM-K02-007 LT07-1-EIM-K02-032
NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ DIEGIMAS							
MVĮ, gavusių finansavimą aplinkai palankių produktų ar technologijų diegimui, skaičius (P)	0 (n/t)	25	-	3	12 proc.	-	LT07-1-EIM-K04-001 LT07-1-EIM-K04-006 LT07-1-EIM-K04-007
MVĮ, gavusių finansavimą IRT produktų ar technologijų diegimui, skaičius (P)	0 (n/t)	10	-	7	70 proc.	-	LT07-1-EIM-K05-001 LT07-1-EIM-K05-004 LT07-1-EIM-K05-006 LT07-1-EIM-K05-007 LT07-1-EIM-K05-014 LT07-1-EIM-K05-017 LT07-1-EIM-K05-018
[diegtų naujų aplinkai palankių produktų ar technologijų skaičius (nauji	0 (n/t)	25	3	2	8 proc.	67 proc.	LT07-1-EIM-K04-001 LT07-1-EIM-K04-006 LT07-1-EIM-K04-007

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGROMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGROMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
įmonės lygmeniu) (R)							
Metinis CO₂ kiekio sumažėjimas (t) (R)*	0 (n/t)	25 000	0,72	0	0 proc.	0 proc.	LT07-1-EIM-K04-001
Metinis energijos vartojimo sumažėjimas (MWh) (R)*	0 (n/t)	30 000	128 508,71	0	0 proc.	0 proc.	LT07-1-EIM-K04-001 LT07-1-EIM-K04-006 LT07-1-EIM-K04-007
Įdiegtų naujų IRT produktų ar technologijų skaičius (nauji įmonės lygmeniu) (R)	0 (n/t)	10	19	18	180 proc.	95 proc.	LT07-1-EIM-K05-001 LT07-1-EIM-K05-004 LT07-1-EIM-K05-006 LT07-1-EIM-K05-007 LT07-1-EIM-K05-014 LT07-1-EIM-K05-017 LT07-1-EIM-K05-018 LT07-1-EIM-K05-022
NAUJŲ PRODUKTŲ AR TECHNOLOGIJŲ KŪRIMAS IR DIEGIMAS							
Projekto vykdytojo metinis apyvartos augimas (proc.) (R)*	0 (n/t)	5	804	24,21	484 proc.	3 proc.	Visi
Projekto vykdytojo metinis pelno augimas (proc.) (R)*	0 (n/t)	5	3 463	152,4	3 048 proc.	4 proc.	Visi
DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS							
Dvišalės partnerystės projektų skaičius (P)	0 (n/t)	40	-	26	65 proc.	-	Visi
Pasitenkinimo partneryste lygis (balai iš 7) (R)	n/d	4,5	-	6,78	151 proc.	-	-
Pasitikėjimo lygis tarp bendradarbiaujančių šalių įmonių (balai iš 7) (R)	n/d	4,5	-	6,83	152 proc.	-	-
Bendrai užregistruotų patentinių paraiškų skaičius (prekių ženklai ir patentai) (R)	0 (n/t)	1	-	n/d	n/d	-	-
Bendradarbiaujančių organizacijų, kurios taiko žinias, įgytas iš dvišalės partnerystės, dalis (proc.) (R)	n/t	50	-	100	200 proc.	-	-
Dvišalių verslo partnerysčių, besitęsiančių	n/t	50	-	n/d	n/d	-	-

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (META)	PROGROMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGROMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
po projekto įgyvendinimo pabaigos, dalis (proc.) (R)							
100 proc. ir daugiau	80-99 proc.	51-79 proc.	1-50 proc.	0 proc.	n/t	netaikytina	n/d nėra duomenų

* rodiklis, stebimas poprojektiniu laikotarpiu

PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT05) REZULTATYVUMAS

12 LENTELĖ. PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT05) STEBĖSENOS RODIKLIŲ PASIEKIMAI

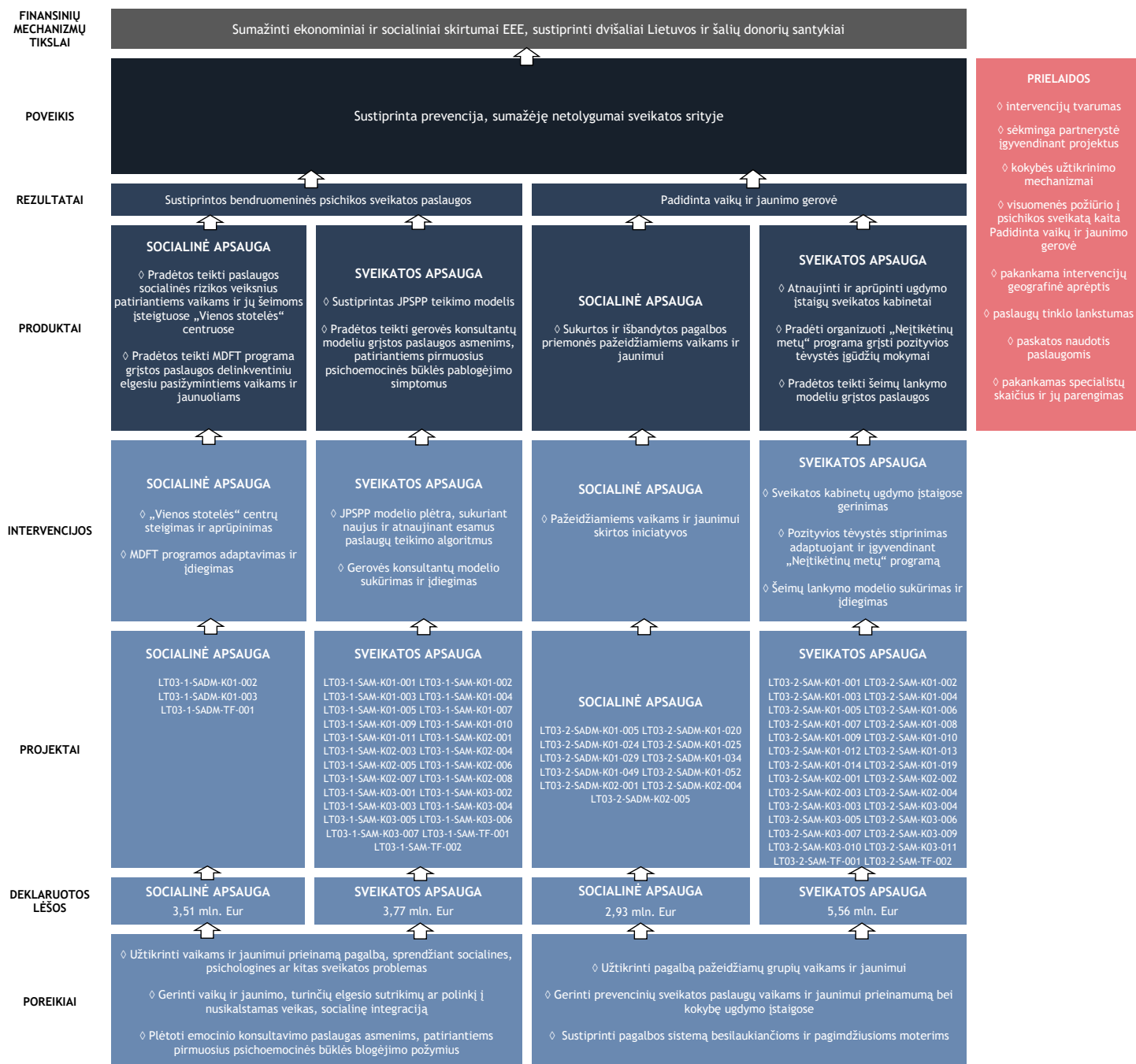
RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (META)	PROGROMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGROMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
BALTIJOS ŠALIŲ MOKSLINIŲ TYRIMŲ NAŠUMO DIDINIMAS TARPTAUTINIŲ MASTU							
Remiamų tyrėjų skaičius (P)	0 (n/t)	62	134	177	285 proc.	132 proc.	LT08-1-ŠMSM-K01-001 LT08-1-ŠMSM-K01-002 LT08-1-ŠMSM-K01-003 LT08-1-ŠMSM-K01-004 LT08-1-ŠMSM-K01-005 LT08-1-ŠMSM-K01-006 LT08-1-ŠMSM-K01-007 LT08-1-ŠMSM-K01-008 LT08-1-ŠMSM-K01-009 LT08-1-ŠMSM-K01-010 LT08-1-ŠMSM-K01-011 LT08-1-ŠMSM-K01-012
Pateiktų recenzavimui mokslinių publikacijų skaičius (R)	0 (n/t)	75	65	103	137 proc.	158 proc.	LT08-1-ŠMSM-K01-001 LT08-1-ŠMSM-K01-002 LT08-1-ŠMSM-K01-003 LT08-1-ŠMSM-K01-004 LT08-1-ŠMSM-K01-005 LT08-1-ŠMSM-K01-006 LT08-1-ŠMSM-K01-007 LT08-1-ŠMSM-K01-008 LT08-1-ŠMSM-K01-009 LT08-1-ŠMSM-K01-010 LT08-1-ŠMSM-K01-011 LT08-1-ŠMSM-K01-012
Bendrų paraiškų dėl tolesnio finansavimo skaičius (R)	0 (n/t)	18	-	19	106 proc.	-	LT08-1-ŠMSM-K01-001 LT08-1-ŠMSM-K01-002 LT08-1-ŠMSM-K01-003 LT08-1-ŠMSM-K01-004 LT08-1-ŠMSM-K01-005 LT08-1-ŠMSM-K01-006 LT08-1-ŠMSM-K01-009 LT08-1-ŠMSM-K01-010 LT08-1-ŠMSM-K01-011 LT08-1-ŠMSM-K01-012
Kartu registruotų paraiškų intelektinės nuosavybės apsaugai skaičius (R)	0 (n/t)	10	1	2	20 proc.	200 proc.	LT08-1-ŠMSM-K01-003 LT08-1-ŠMSM-K01-007

RODIKLIS (TIPAS)	PRADINĖ REIKŠMĖ (METAI)	PROGRAMOJE SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTA PASIEKTI REIKŠMĖ	FAKTIŠKAI PASIEKTA REIKŠMĖ	PROGRAMOJE SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PAGAL SUTARTIS SUPLANUOTOS REIKŠMĖS PASIEKIMO MASTAS	PROJEKTAI, FAKTIŠKAI PRISIDĖJĘ PRIE RODIKLIO SIEKIMO
DVIŠALIS BENDRADARBIAVIMAS							
Projektų su donoro projekto partnerių skaičius (P)	0 (n/t)	18	-	12	67 proc.	-	LT08-1-ŠMSM-K01-001 LT08-1-ŠMSM-K01-002 LT08-1-ŠMSM-K01-003 LT08-1-ŠMSM-K01-004 LT08-1-ŠMSM-K01-005 LT08-1-ŠMSM-K01-006 LT08-1-ŠMSM-K01-007 LT08-1-ŠMSM-K01-008 LT08-1-ŠMSM-K01-009 LT08-1-ŠMSM-K01-010 LT08-1-ŠMSM-K01-011 LT08-1-ŠMSM-K01-012
Pasitenkinimo partnerystėje lygis (balai iš 7) (R)	6,75 (2021)	4,5	-	n/d	n/d	-	-
Pasitikėjimo lygis tarp bendradarbiaujančių subjektų valstybėse paramos gavėjose ir valstybėse donorėse (balai iš 7) (R)	6,67 (2021)	4,5	-	n/d	n/d	-	-
Bendradarbiaujančių organizacijų, kurios taiko žinias, įgytas iš dvišalės partnerystės, dalis (proc.) (R)	n/t	50	-	n/d	n/d	-	-
100 proc. ir daugiau	80-99 proc.	51-79 proc.	1-50 proc.	0 proc.	n/t	netaikytina	n/d nėra duomenų

7 PRIEDAS. KAITOS TEORIJŲ SCHEMOS

Žemiau pateikiamos kiekvienos programos poveikio vertinimui taikytos kaitos teorijos schemos, kuriose grafiškai atvaizduotos sąsajos tarp pagrindinių poreikių, finansinių indėlių, projektų veiklų, jomis sukurtų produktų, rezultatų ir poveikio.

PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

22 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „SVEIKATOS APSAUGA“ (LT03) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

23 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „KULTŪRA“ (LT04) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) KAITOS TEORIJS SCHEMA

24 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „APLINKOSAUGA, ENERGETIKA, KLIMATO KAITA“ (LT05) KAITOS TEORIJS SCHEMA

PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

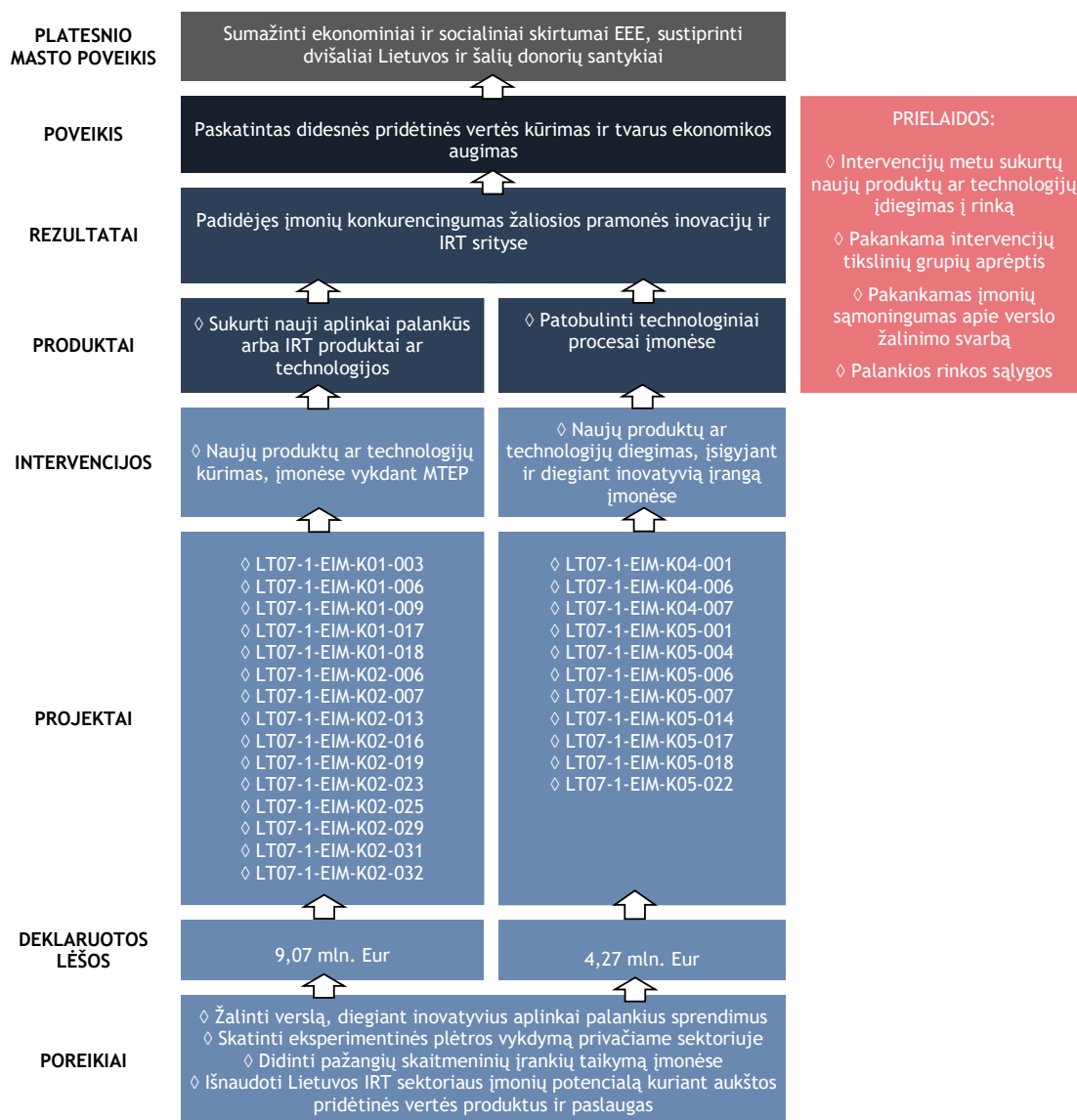

PRIELAIDOS:

- ◊ Palankesnės išorinės aplinkybės bylų nagrinėjimo trukmės trypinimui
- ◊ Užtikrinamas naujų darbuotojų pritraukimas į BVS
- ◊ Pakankamas visuomenės sąmoningumas apie SAA problemą ir politinė valia
- ◊ Tarptautinio bendradarbiavimo kovoje su nusikalstamumu tęstinumas

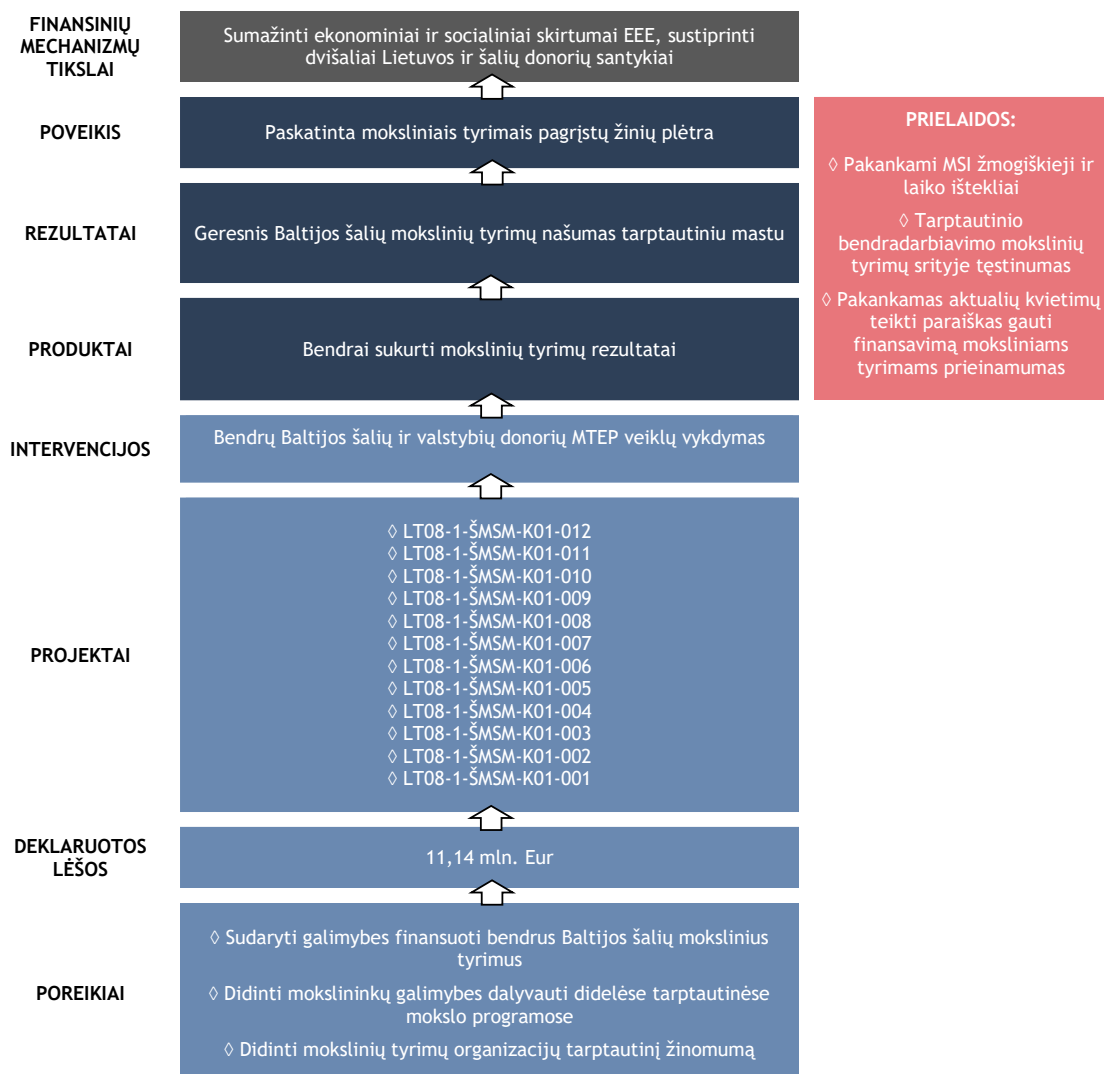
25 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „TEISINGUMAS IR VIDAUS REIKALAI“ (LT06) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

26 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „VERSLO PLĖTRA, INOVACIJOS IR MVĮ“ (LT07) KAITOS TEORIJOS SCHEMA

PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08) KAITOS TEORIJS SCHEMA

27 PAVEIKSLAS. PROGRAMOS „BALTIJOS MOKSLINIŲ TYRIMŲ PROGRAMA“ (LT08) KAITOS TEORIJS SCHEMA

8 PRIEDAS. ATVEJO STUDIJA

Toliau pristatoma vertinimo metu parengta **atvejo studija**, atsakant į vertinimo klausimus:

- 5.1. Ar pasiekti PA22 nustatyti produkto ir rezultato rodikliai? Jei taip, kokie veiksniai įtakoją pasiekimą / nepasiekimą?
- 5.2. Panagrinėti kūno kamerų naudojimą prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos atvejais:
- a) kokią naudą sukuria kamerų naudojimas siekiant prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos prevencijos;
 - b) panagrinėti 3 kamerų naudojimo prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos geros praktikos atvejus.

„KŪNO KAMERŲ NAUDOJIMAS REAGUOJANT Į SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATVEJUS IR VYKDANT SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJĄ“

Paveikslėlis sugeneruotas dirbtinio intelekto pagalba

Žemiau pateikiama 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų **programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) projekto „Teisingumo grandinės darbo kokybės gerinimas ir kompetencijų stiprinimas, siekiant apsaugoti smurto šeimoje ir dėl lyties aukas“ (Nr. LT06-3-VRM-TF-001) atvejo studija**, įgyvendinant 5 vertinimo uždavinį „Atlikti programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ pagal programos sritį PA22 įgyvendinto projekto „Prievartos namuose ir lyties pagrindu patiriamos prievartos prevencijos ir reagavimo sistemos tobulinimas“ atvejo studiją, ypač akcentuojant kūno kamerų naudojimo įrodymams surinkti veiklą“.

IVADAS

Panaudojant 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programos **„Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06)** lėšas (3,59 mln. Eur) Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (*toliau – PD*), kartu su partneriais (GP, NTA) ir Oslo policijos nuovada įgyvendino projektą **„Teisingumo grandinės darbo kokybės gerinimas ir kompetencijų stiprinimas, siekiant apsaugoti**

smurto šeimoje ir dėl lyties aukas“ (Nr. LT06-3-VRM-TF-001). Pastarojo tikslas – tobulinti SAA prevencinę politiką teismuose ir teisėsaugos institucijose bei stiprinti kompetencijas ir tarpinstitucinį bei tarpvalstybinį bendradarbiavimą apsaugos nuo SAA srityje. Projekto veiklos apėmė tyrimus dėl SAA teisinio reguliavimo pokyčių, teisingumo grandinės dalyvių ir NVO atstovų mokymus, susitikimus su vietos bendruomenių nariais, savivaldybių ir NVO atstovais, teminio bendradarbiavimo grupių ir tinklų plėtrą savivaldybėse, Lietuvos ir Norvegijos apsikeitimą gerąja patirtimi bei įsitraukimą į tarptautinio tinklo, kovojančio su SAA, veiklą, taip pat – RVIS, skirtos identifikuoti į smurtinį elgesį linkusius asmenis, kūrimą. Arti ketvirtadalio projekto lėšų teko įrodymų apie SAA atvejus rinkimui skirtų **nešiojamų vaizdo registratorių infrastruktūros** (596 tūkst. Eur – kūno kamerų su pakrovimo bei informacijos kopijavimo stotelių komplektais ir programine įranga, 219 tūkst. Eur – duomenų saugyklų²⁵⁸) įsigijimui. Bendros išlaidos kūno kamerų įsigijimui sudarė 1,44 mln. Eur²⁵⁹, kurių didžiąją dalį (59 proc. arba 844 tūkst. Eur) savo lėšomis padengė projekto vykdytojas. LT06 programos sutarties sąlygų 7 punktą įpareigoja programos operatorių Centrinę projektų valdymo agentūrą užtikrinti, kad per du metus nuo kūno kamerų įsigijimo būtų atliktas nepriklausomas vertinimas dėl jų panaudojimo veiksmingumo siekiant projekto tikslų²⁶⁰. Šiuo tikslu atlikta projekto Nr. LT06-3-VRM-TF-001 atvejo studija, kurios tikslas – **išanalizuoti projekto lėšomis įsigytų kūno kamerų naudojimą įrodymams apie SAA atvejus surinkti ir įvertinti kūno kamerų naudojimo veiksmingumą siekiant projekto tikslų**.

KONTEKSTAS

SAA klausimas į Lietuvos strateginę darbotvarkę pirmą kartą įtrauktas prieš beveik du dešimtmečius. **2006 m.** buvo patvirtinta **Valstybinė smurto prieš moteris mažinimo strategija**, kurios tikslas – valstybiniu lygiu nuosekliai, kompleksiskai, sistemingai mažinti smurtą prieš moteris šeimoje. Siekiant šio tikslo buvo numatytos tokios priemonės, kaip teisinės bazės tobulinimas, kompleksinės pagalbos smurto aukoms teikimas, teisinio poveikio priemonių smurtautojams taikymas ir kt.²⁶¹ **2011 m.** priėmus **Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą (toliau – ANSAAI)** SAA klausimas buvo įtvirtintas Lietuvos teisinėje bazėje. ANSAAI apibrėžė SAA sampratą, nustatė SAA subjektų teises ir atsakomybę, prevencijos priemonių įgyvendinimą, pagalbos SAA atveju teikimą ir apsaugos priemonių smurtą patyrusiam asmeniui taikymą. Įstatyme, be kita ko, buvo nustatytos policijos pareigūnų funkcijos reaguojant į SAA atvejus – „policijos pareigūnai, atvykę į įvykio vietą arba patys būdami to įvykio liudininkai, užrašo duomenis apie SAA faktą ir pradeda ikiteisminį tyrimą“, „policijos pareigūnai, atvykę į SAA įvykio vietą, informuoja smurtą patyrusį asmenį apie galimybes gauti pagalbą ir su jo žinia praneša apie įvykį specializuotos pagalbos centrui“²⁶². ANSAAI pagrindu **2011 m.** buvo patvirtinta **Specializuotos pagalbos centrų programa**, sudariusi pagrindą teikti specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą patyrusiems asmenims, įskaitant tuos, kurie patys pagalbos nesikreipia²⁶³. Remiantis ANSAAI nuostatomis, **2014 m.** buvo patvirtinta **Valstybinė smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims programa**, nukreipta į SAA masto mažinimą valstybiniu lygiu. Šiame dokumente kelti du pagrindiniai tikslai – didinti visuomenės informuotumą ir sąmoningumą SAA klausimu bei tobulinti kompleksinės pagalbos teikimo smurtą patyrusiems asmenims mechanizmą. Be to, akcentuotas poreikis tobulinti teisėsaugos pareigūnų ir

²⁵⁸ Remiantis programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) Patirtų išlaidų pagrindimo dokumentų ataskaitos (P13) duomenimis (2025 m. kovo 11 d.).

²⁵⁹ Remiantis projekto galutinio mokėjimo prašymo duomenimis (2025 m. vasario 7 d.).

²⁶⁰ 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Norvegijos finansinių mechanizmų programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ sutartis, 2020 m. vasario 11 d.

²⁶¹ LR Vyriausybės 2006 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 1330 „Dėl Valstybinės smurto prieš moteris mažinimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2009 metų plano patvirtinimo“.

²⁶² LR apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas Nr. XI-1425, 2011.

²⁶³ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir LR vidaus reikalų ministro 2011 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. A1-534/V-1072/1V-931 „Dėl Specializuotos pagalbos centrų programos patvirtinimo“.

kitų specialistų, dirbančių su SAA aukomis, gebėjimus²⁶⁴. Ši strateginį dokumentą atliepia ir projekto Nr. LT06-3-VRM-TF-001 intervencijos, nukreiptos į teisingumo grandinės dalyvių ir NVO atstovų kompetencijų bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo SAA srityje stiprinimą.

Į SAA atvejus savo kasdieniame darbe reaguojantys policijos pareigūnai jau seniai pastebėjo pagrindinius iššūkius, susijusius su įrodymų apie SAA incidentus rinkimu. Pirma, **nemažai ikiteisminiams tyrimams reikšmingos informacijos būdavo prarandama** dėl tokių priežasčių kaip pamiršti pirminiai liudijimai ar sąmoningi aukų sprendimai keisti savo parodymus. Antra, SAA bylose be „kietųjų“ įrodymų, tokių kaip pirštų antspaudai ar biologiniai pėdsakai, itin **svarbūs „minkštieji“ įrodymai, susiję su asmenų emocine būkle**, tačiau pastarųjų **nebuvo galimybės tinkamai perteikti** policijos pareigūnų rengiamuose apklausų protokoluose ar ikiteisminio tyrimo ataskaitose. Dėl to jau prieš dešimtmetį buvo užfiksuoti pavieniai atvejai, kai pareigūnai savo darbe pasitelkė vaizdo įrašymo priemones. Pareigūnai buvo aprūpinti prie uniformos tvirtinamais **mobiliaisiais telefonais su vaizdo įrašymo funkcija**, tačiau šis decentralizuotas sprendimas nepasiteisino dėl techninių ir teisinių kliūčių – nepatogaus naudojimo, sudėtingo duomenų saugojimo ir iššūkių užtikrinant asmens duomenų apsaugą. Nuo **2017 m.** visi policijos pareigūnai, reaguojantys į SAA atvejus, jiems prieinamomis vaizdo įrašymo priemonėmis **privalo nufilmuoti** įvykio vietą. Atsižvelgiant į iššūkius, susijusius su mobiliųjų telefonų naudojimu vaizdo įrašymui, **2018–2019 m.** PD eksperimentiniais tikslais įsigijo **170 vienetų kūno kamerų**. Tai leido aprūpinti tik nedidelę dalį į SAA atvejus reaguojančių policijos pareigūnų, be to dėl duomenų saugojimo vietos stokos vaizdo įrašų trukmė būdavo ribojama. Šie trūkumai buvo sprendžiami **2022 m.** projekto Nr. LT06-3-VRM-TF-001 lėšų pagalba įsigyjant dar **1 800 vienetų kūno kamerų ir duomenų saugyklas**²⁶⁵.

UŽSIENIO PATIRTIS

Per pastarąjį dešimtmetį įvairiose anglosaksiškos tradicijos šalyse (Australijoje, Jungtinėje Karalystėje (*toliau – JK*), Jungtinėse Amerikos Valstijose (*toliau – JAV*), Kanadoje) atlikti tyrimai apie kūno kamerų taikymą SAA atvejais leidžia įvardyti pagrindinius šios įrangos taikymo privalumus ir iššūkius.

2014 m. JK atliktas kūno kamerų naudojimo reaguojant į SAA atvejus bandymas, kurio metu nustatytos tokios kūno kamerų taikymo naudos, kaip galimybė **užfiksuoti išsamius liudijimus, emocijas ir kontekstą** bei **didesnis pateiktų kaltinimų skaičius**. Tarp šios įrangos taikymo iššūkių pareigūnai įvardijo **praktinius kūno kamerų įjungimo ir išjungimo niuansus, tinkamo kameros nukreipimo kampo užtikrinimą ir prastesnį jų veikimą mažiau apšviestoje aplinkoje**²⁶⁶. Papildomi kūno kamerų naudojimo SAA atvejais privalumai ir trūkumai atskleisti kito JK 2018 m. atlikto tyrimo metu. Darbo su kūno kameromis patirties turinčių policijos pareigūnų nuomone, jos ne tik yra vertingos **surenkant įrodymus, kurių nebūtų galima surinkti kitais būdais ar tokiu paveikiu formatu**, bet ir **padeda deeskaluoti konfliktines situacijas bei suteikia saugumo jausmą aukoms bei liudytojams**. Be to, tam tikrais atvejais policijos pareigūnams prireikus pagrįsti savo veiksmų taikymo teisėtumą ir proporcingumą, kūno kameros, perteikdamos užfiksuotą situaciją pirmojo asmens akimis, gali **padidinti pareigūnų pasitikėjimą savo veiksmais**²⁶⁷. Tai patvirtina JK ir JAV nustatytas daugiau nei 90 proc. **sumažėjęs nusiskundimų policijos**

²⁶⁴ LR Vyriausybės 2014 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. 485 „Dėl Valstybinės smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 metų programos patvirtinimo“.

²⁶⁵ Remiantis interviu su PD atstovais metu surinkta ir programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ (LT06) koncepcijoje pateikta informacija.

²⁶⁶ Pinacle Response, „Body Cameras in domestic abuse trial“, 2014 m. spalio 21 d., <https://www.pinnacleresponse.com/body-cameras-in-domestic-abuse-trial>

²⁶⁷ Policing Research Partnership, „Body-worn cameras at incidents of domestic abuse“, 2018 m. birželis, <https://www.n8prp.org.uk/home/research/small-grants/body-worn-cameras-at-incidents-of-domestic-abuse/>

darbu skaičius pradėjus naudoti kūno kameras²⁶⁸. Tyrime taip pat atkreiptas dėmesys, kad kūno kamerų veiksmingumui užtikrinti ypač svarbus jas **palaikančios infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių**, atsakingų už įrangos techninę priežiūrą ir vaizdo įrašų administravimą, **prieinamumas**.

2021 m. Australijoje atlikto tyrimo metu įvardyti kiti kūno kamerų taikymo iššūkiai. Akcentuota, kad kūno kameros **geriausiai fiksuoja fizinį smurtą**, tad smurtautojas, žinodamas kūno kamerų buvimo faktą, gali **pakeisti savo elgesį ir manipuliuoti savo įvaizdžiu**. Be to, **kai kurių aplinkybių** (pavyzdžiui, disponavimo nelegaliomis medžiagomis ar netvarkingos aplinkos) **užfiksavimas** kūno kameromis **gali diskredituoti SAA auką** (pavyzdžiui, suteikti pagrindo kvestionuoti jos gebėjimą rūpintis vaikais, kas gali lemti netgi vaikų atėmimą)²⁶⁹. 2023 m. Kanadoje atlikto tyrimo metu įvardyti **iššūkiai, susiję su duomenų apsauga ir neigiamu požiūriu į kamerų naudojimą**. Bandomojo projekto metu Kanados pareigūnams kilo problemų užtikrinant tinkamą duomenų saugojimą, tad prieigą prie vaizdo įrašų gavo tam teisės neturėję asmenys. Be to, atkreiptas dėmesys į kai kurių žmonių neigiamą nusistatymą kamerų naudojimo atžvilgiu, tad tokiais atvejais įvykio vietos filmavimas **gali atbaidyti aukas nuo dalinimosi įvykio detalėmis**²⁷⁰.

Vis dėlto, nepaisant skirtinguose tyrimuose nustatytų kūno kamerų taikymo iššūkių, pripažinta, kad šios įrangos naudojimas gali reikšmingai **pasitarnauti ne tik reaguojant į SAA atvejus, bet ir teismo proceso metu**. Kūno kameromis užfiksuoti vaizdo įrašai atvaizduoja kaltinamojo elgesį, įvykio aplinkybes, aukos sužalojimus ir emocinę būklę įvykio metu, todėl gali **padėti prokurorams pareikšti kaltinimus**, ypač tokiais atvejais, kai auka negali ar atsisako liudyti. Iš kitos pusės, filmuota medžiaga gali padėti įrodyti pažeistas kaltinamojo teises sulaikymo metu, atskleisti nesutapimus tarp nufilmuotų faktų ir liudytojų parodymų ar pateikti kitas reikšmingas detales, padedančias **formuoti gynybinę poziciją**²⁷¹. 2024 m. JAV atliktame tyrime nustatyta, jog bylos su filmuotais įrodymais siejamos su **didesniu skaičiumi kaltės pripažinimo atvejų, daugiau apkaltinamųjų nuosprendžių ir trumpesne bylų nagrinėjimo trukme**²⁷². Tokie tyrimų rezultatai leidžia daryti išvadą, jog vaizdo medžiaga **stiprina baudžiamojo teisingumo atsaką į SAA**.

LIETUVOS PATIRTIS

KŪNO KAMERŲ TAIKymo PROCESAS

2022 m. PD įsigijus kūno kameras, policijos pareigūnams visoje Lietuvoje jos buvo paskirstytos pagal tokius kriterijus kaip policijos struktūrinių padalinių vieta, juose dirbančių pareigybų ir etatų bei vienoje pamainoje dirbančių pareigūnų skaičius. Atsižvelgiant į vienu metu „gatvėje“ dirbančių policijos pareigūnų skaičių, šiuo metu kūno kameromis yra **aprūpinti visi į SAA atvejus reaguojantys pareigūnai**.

Prieš pradėdant naudoti kūno kameras PD turėjo išspręsti įvairius techninius klausimus, susijusius su kūno kamerų centralizuotu valdymu, jomis užfiksuotų vaizdo įrašų saugojimu ir prieigos prie jų autorizavimu bei kūno kamerų pakrovimo ir automatinio duomenų nukrovimo organizavimu. Šiuos techninius procesus

²⁶⁸ University of Cambridge, „Use of body-worn cameras sees complaints against police ‘virtually vanish’, study finds“, 2016 m. rugsėjo 29 d., <https://www.cam.ac.uk/research/news/use-of-body-worn-cameras-sees-complaints-against-police-virtually-vanish-study-finds>

²⁶⁹ Bridget Harris ir Mary Iliadis, „Body-worn cameras and domestic and family violence: Critical reflections“, QUT Centre for Justice, 2021 m. gegužė.

²⁷⁰ Brigitte Poirier, Étienne Charbonneau ir Rémi Boivin, Police body-worn cameras and privacy: Views and concerns of officers and citizens (International Journal of Police Science & Management, 26(2), 2023), 170-181.

²⁷¹ Michael T. Burns, „How does body-cam footage impact domestic violence cases?“, Mike Burns Law, 2024 m. gruodžio 5 d., <https://www.mikeburnslaw.com/blog/2024/12/how-does-body-cam-footage-impact-domestic-violence-cases/>

²⁷² Backes et al., Leveraging video evidence in domestic violence misdemeanor cases: Examination of case dispositions and case length (Policing: A Journal of Policy and Practice, 18, 2024).

sėkmingai suvaldyti padėjo PD specialistų anksčiau įgyta patirtis dirbant su įvairia vaizdo įrašymo įranga. Be to, buvo įdiegtos atitinkamos procedūros dėl kūno kamerų naudojimo ir apmokyta beveik 1,5 tūkst. į SAA atvejus reaguojančių policijos pareigūnų²⁷³. Remiantis vaizdo stebėjimo būdu užfiksuotų duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklėmis, sisteminio kūno kamerų naudojimo diegimas sąlygojo **papildomus reikalavimus policijos pareigūnams** (įjungti ir išjungti vaizdo įrašymą nustatytais momentais, nenukreipti kamerų vaizdo įrašymo metu, registruoti įrangos gedimus ir kt.)²⁷⁴.

Tinkamam **kūno kamerų veikimui ir vaizdo įrašų tvarkymui** užtikrinti PD buvo numatyti atitinkami **žmogiškieji ištekliai** – už kūno kamerų techninę priežiūrą atsakingas vaizdo stebėjimo priemonių priežiūrėtojas, o už prieigos prie vaizdo duomenų saugyklos teisių suteikimą atsakingas vaizdo duomenų administratorius²⁷⁵. Kūno kameromis surinktų duomenų administravimui buvo sukurta **skaidri ir saugi vaizdo įrašų saugojimo ir paėmimo sistema**. Vaizdo įrašai duomenų saugykloje pasaugomi 100 dienų, per kurias jie gali būti paimami ir naudojami kaip įrodymai ikiteisminiuose tyrimuose ar teismo bylose. Šių duomenų paėmimas yra aiškiai reglamentuotas ir autorizuotas. Kiekviena prieiga prie konkretaus vaizdo įrašo turi būti pagrįsta ir kiekvienas jo paėmimas ar koregavimas yra fiksuojami sistemoje. Duomenų saugykloje talpinami vaizdo įrašai yra šifruoti, o prieiga suteikiama tik prie reikiamos vaizdo įrašo dalies (kiekvienas prie duomenų saugyklos prisijungęs darbuotojas mato tik jam suteiktą vaizdo įrašų apimtį). PD atstovų nuomone, dėl šių vaizdo duomenų administravimo parametrų kai kuriose užsienio šalyse stebėti **duomenų apsaugos iššūkiai Lietuvai nėra aktualūs** – asmens duomenų saugumo pažeidimų ar manipuliacijos vaizdo įrašais rizika yra labai žema.

KŪNO KAMERŲ TAIKymo NAUDOS

Kūno kamerų taikymo Lietuvoje analizė atskleidė, kad šios įrangos naudojimas kuria **abipusę naudą** – tiek visuomenei, tiek policijai.

Pagrindinė kūno kamerų taikymo nauda, kurią pripažįsta skirtingų teisingumo grandinės institucijų (PD, GP ir NTA) atstovai, yra galimybė **surinkti objektyvią ir išsamią informaciją** apie SAA incidentus. Kaip pastebėta ir kitų šalių praktikoje, kūno kameros perteikia įvykius iš policijos pareigūno perspektyvos ir fiksuoja svarbią kontekstinę informaciją – fizinę aplinką, žmonių emocijas ir psichologinę būklę. Vaizdo įrašuose **fiksuojama skirtingų įrodymų visuma** praktikoje pasirodė itin naudinga atliekant ikiteisminį tyrimą, kaip iliustruojama šiame gerosios praktikos pavyzdyje:

GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDYS NR. 1: Gautas pranešimas, kad prieš pranešėją galimai buvo panaudotas smurtas. Policijos pareigūnams atvykus į butą paaiškėjo, jog prieš moterį buvo panaudotas fizinis smurtas – sugyventinis ją smaugė, sudavė į įvairias kūno vietas. Dėl sužalojimų pranešėja buvo pristatyta į ligoninę. Bute buvo du šių asmenų mažamečiai vaikai, kurie matė įvykį. Kūno kameromis buvo užfiksuoti ne tik pranešėjos patirti sužalojimai, buto aplinkoje matomi smurto įrodymai (kraujo dėmės, grumtynių metu išvartyti daiktai), bet ir aukos pirminiai paaiškinimai apie patirtą smurtą, jos emocinė būseną, sugyventinio agresyvus elgesys bei vaikų neigiamos emocijos. Visa ši informacija buvo vienas iš pagrindinių įrodymų atliekant ikiteisminį tyrimą, taip pat buvo pateikta Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (*toliau – VVTAIT*), kuri vertino, ar saugioje aplinkoje yra auginami vaikai (*PD pateikta informacija*).

Kai kuriais atvejais kūno kameromis nufilmuotos įvykio aplinkybės padeda ne tik išsamiai nagrinėti konkretų incidentą, bet ir **atskleisti kitas nusikalstamas veikas**:

²⁷³ Remiantis interviu su PD atstovais metu surinkta informacija.

²⁷⁴ Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 m. spalio 28 d. įsakymo Nr. 5-V-963 „Dėl vaizdo stebėjimo būdu užfiksuotų duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, 2024.

²⁷⁵ Ten pat.

GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDYS NR. 2: Gautas pranešimas dėl turto sugadinimo – vaikai išdaužė langą. Į įvykio vietą atvykę pareigūnai nustatė minėtus vaikus. Aiškinantis įvykio aplinkybes nustatyta, kad vienas iš šių vaikų patiria smurtą iš globėjos. Kūno kamerų naudojimas padėjo atskleisti vykdomą nusikalstamą veiką dėl fizinio smurto naudojimo prieš nepilnametį. Vaizdo įrašas buvo naudojamas kaip įrodymas atliekant ikiteisminį tyrimą ir pasitarnavo objektyviai pateikiant informaciją VVTAIT (PD pateikta informacija).

Prokuratūros ir teismų sistemos atstovai pripažįsta kūno kameromis užfiksuotus vaizdo įrašus kaip itin naudingą duomenų šaltinį, įprastai **suteikiantį pagrindą pradėti ikiteisminį tyrimą ir naudojamą beveik visose bylose**. Dėl to policijos atstovai pastebi, kad kūno kameromis nufilmuotais įrašais vis dažniau prašoma dalintis tiek su prokuratūra ir teismais, tiek su kitomis institucijomis. Kaip iliustruoja aukščiau pateikti gerosios praktikos pavyzdžiai, SAA aukomis ar liudininkais neretai tampa vaikai, tad kūno kameromis užfiksuoti įrodymai padeda **pateikti objektyvią ir išsamią informaciją VVTAIT**. Teisingumo sistemos atstovai neįžvelgia jokių vaizdo įrašų naudojimo baudžiamojo proceso metu trūkumų. Prokuratūros atstovų teigimu, vaizdo įrašai yra tik vienas iš bylos duomenų šaltinių, kuris vertinamas visos bylos medžiagos kontekste. Vis dėlto, nors kūno kameromis užfiksuoti įrodymai gali skirtis nuo rašytinių parodymų, vaizdo įrašas laikomas objektyviausiu galimu įrodymu. Teismų sistemos atstovų vertinimu, vaizdo įrašų naudojimas teismo procese leidžia teisingumo sistemos atstovams atsiriboti nuo asmeninio vertinimo, todėl į **baudžiamąjį procesą įneša daugiau objektyvumo ir skaidrumo**²⁷⁶.

Kita kūno kamerų taikymo nauda pasireiškia **SAA prevencijos srityje**. Projekto Nr. LT06-3-VRM-TF-001 įgyvendinimo metu buvo priimti vieni reikšmingiausių ANSAAI pakeitimų, kuriais remiantis nuo 2023 m. pradėta taikyti nauja SAA prevencijos priemonė – **apsaugos nuo SAA orderis**. Pastarasis skirtas laikinai iš gyvenamosios vietos iškelti SAA pavojų keliantį asmenį 15 d. laikotarpiui ir taikyti administracinę atsakomybę šio orderio nesilaikant²⁷⁷. Ši prevencinė priemonė pagrįstai skiriama nesant nusikaltimo įrodymų, tačiau esant pagrindo manyti, kad smurtas galimas ateityje. Su orderių taikymu labiausiai susijusios projekto investicijos į RVIS, kurioje automatizuotu būdu sudaromi į smurtinį elgesį linkusių (praityje baustų ir (ar) apsaugos nuo SAA orderių gavusių) asmenų sąrašai ir jais remiantis vykdomi prevenciniai policijos pareigūnų apsilankymai. Pastaruoju metu Lietuvoje stebimas augantis apsaugos nuo SAA orderių skundimas, o skundų tenkinimas kai kuriais mėnesiais viršija 80 proc.²⁷⁸ Tai PD atstovų laikoma neigiama tendencija, užkertančia kelią efektyviai SAA prevencijai. Orderių panaikinimo praktikos ydingumą rodo ir vėliau pradedami ikiteisminiai tyrimai tiems patiems asmenims, kuriems apsaugos nuo SAA orderis buvo panaikintas. Nors kūno kamerų taikymo **indėlis į SAA prevencijos vykdymą yra netiesioginis**, jomis užfiksuoti vaizdo įrašai leidžia teisėjams išsamiai susipažinti su SAA įvykio aplinkybėmis, įsitikinti pareigūno sprendimo skirti orderį pagrįstumu ir suteikia pagrindą prireikus taikyti kardomąsias priemones. Nors tai negarantuoja, kad orderis bus paliktas galioti, kūno kameromis nufilmuota medžiaga yra **vienas iš pagrindinių įrodymų teismui priimant sprendimus dėl apsaugos nuo SAA orderio panaikinimo**²⁷⁹, kaip iliustruojama šiame gerosios praktikos pavyzdyje:

GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDYS NR. 3: Gautas pranešimas apie vykstantį konfliktą tarp pranešėjos ir jos sutuoktinio. Įvykio vietoje paaiškėjo, kad pranešėja jau kuris laikas nuolat iš sutuoktinio patiria psichologinį smurtą. Atlikus pavojaus rizikos vertinimą, sutuoktiniui buvo skirtas apsaugos nuo SAA orderis. Nesutikdamas su orderiu skirtais įpareigojimais, pavojų keliantis asmuo pateikė skundą, kuriame kategoriškai neigė savo kaltę ir kaltino pačią sutuoktinę keliant konfliktus. Tik dėl išsamios kūno

²⁷⁶ Remiantis interviu su PD, GP ir NTA atstovais metu surinkta informacija.

²⁷⁷ LR apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymas Nr. XIV-934, 2022.

²⁷⁸ „Konferencijos smurto artimoje aplinkoje tematika transliacija“, YouTube, paskelbta „Lietuvos teismai“ 2024 m. balandžio 23 d., <https://www.youtube.com/watch?v=2uhiWoAgXik>

²⁷⁹ Remiantis interviu su PD atstovais metu surinkta informacija.

kamera filmuotos medžiagos prieinamumo teismas priėmė sprendimą palikti galioti pavojų keliančiam asmeniui skirtą orderį (*PD pateikta informacija*).

Kūno kamerų taikymas kuria naudą ne tik SAA patyrusiems ar jo rizikoje atsidūrusiems asmenims, bet ir į SAA atvejus reaguojantiems policijos pareigūnams. Sisteminio kūno kamerų naudojimo policijos darbe įdiegimas sąlygojo reikšmingą **pareigūnams tenkančios administracinės naštos sumažėjimą**. Į SAA atvejus reaguojantiems policijos pareigūnams nebereikia raštu dokumentuoti visos informacijos apie įvykį – pakanka įvardyti pagrindinius aspektus ir prie bylos prisegti vaizdo įrašą. Tai leidžia policijos pareigūnams anksčiau biurokratiniais procesams skirtą laiką skirti pagalbos SAA aukoms ir liudytojams teikimui. Nors kartais tenka susidurti su policijos pareigūnų baimėmis dėl jų veiksmų tarnybos metu įrašinėjimo, kūno kameros padeda **užtikrinti saugumą pareigūnams**, patenkantiems į galimai pavojingas situacijas ar ginčus. Kaip pastebėta ir kitų šalių praktikoje, kūno kameromis užfiksuota vaizdo medžiaga yra **vienas iš pagrindinių įrodymų pagrindžiant pareigūnų tinkamą pareigų vykdymą**:

GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDYS NR. 4: Policijos pareigūnams teko vyti automobilio vairuotoją, nepaisiusį reikalavimo sustoti. Vairuotojas įsuko į vieno namo kiemą, kuriame atvykę pareigūnai rado paliktą automobilį. Šalia namo stovėjęs vyras apsimetė, jog ten gyvena ir automobilį vairavo ne jis. Susitaręs su namo šeimininkais, jis pateikė melagingą įvykio versiją ir nesutiko su jam surašytu protokolu bei apskundė jį teismui. Teismo metu namo šeimininkai neigė savo pirminius teiginius, jog nuo pareigūnų bėgusio vyro nepažįsta, kaltino pareigūnus prievartos naudojimu ir dokumentų klastojimu. Kūno kamerų naudojimo dėka buvo įrodyta, jog liudytojų parodymai teisme prieštarauja vaizdo įrašuose užfiksuotiems jų parodymams, o pareigūnai savo pareigas atliko tinkamai. Teismas paliko galioti vairuotojui skirtą nuobaudą, o namo šeimininkams pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl melagingų parodymų (*Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato paskelbta informacija*²⁸⁰).

KŪNO KAMERŲ TAIKymo REZULTATAI IR TĖSTINUMAS

Pagrindiniai projekto Nr. LT06-3-VRM-TF-001 rodikliai, susiję su kūno kamerų taikymu, yra rezultato rodikliai „Policijos pareigūnų, reaguojančių į SAA ir dėl lyties atvejus, dalis, naudojanti vaizdo kameras įkalčiams rinkti“ ir „Metinis smurto šeimoje ir dėl lyties atvejų skaičius, kai įkalčiai, surinkti naudojant vaizdo kameras, panaudojami atliekant ikiteisminį tyrimą“. Pirmasis rodiklis atspindi kūno kameromis aprūpintų į įvairius įvykius reaguojančių policijos pareigūnų dalį nuo viso reaguojančių policijos pareigūnų skaičiaus. Šis kiekybinis tikslas buvo viršytas (116 proc. rezultatyvumas) – ne 49 proc., o **absoliuti dauguma** (56,6 proc.) **į bet kokius įvykius (įskaitant SAA atvejus) reaguojančių policijos pareigūnų buvo aprūpinti kūno kameromis**. Vis dėlto, skaičiuojant šio rodiklio pasiekimą neatsižvelgta, jog vienu metu dirba ne visi reaguojantys policijos pareigūnai. Atsižvelgiant į vienu metu „gatvėje dirbančių“ pareigūnų skaičių, turimas **kamerų skaičius yra pakankamas aprūpinti visus faktiškai reaguojančius pareigūnus**. Antrasis rodiklis atspindi kūno kameromis surinktų įrodymų panaudojimo baudžiamajame procese mastą. Šis kiekybinis tikslas nepasiektas visa apimtimi (85 proc. rezultatyvumas) – **įkalčiai, surinkti naudojant kūno kameras, panaudoti ikiteisminiame tyrime mažiau SAA atvejų, nei planuota** (3,2 tūkst. vietoje 3,8 tūkst.). Tai nulėmė **objektyvios aplinkybės, nepriklausančios nuo kūno kameromis surinktų įrodymų kokybės** – prokuratūroje kintančios praktikos ir situacijų vertinimas, dėl kurių ikiteisminiai tyrimai nepradedami arba nutraukiami dažniau nei anksčiau. Pažymėtina, jog siekiant pamatuoti kūno kamerų taikymo naudą tikslingiau naudoti ne kiekybinius, o kokybinius rodiklius, tokius kaip prokurorų ir teisėjų nuomonė apie vaizdo įrašų vaidmenį baudžiamajame procese²⁸¹.

²⁸⁰ Telšių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas, „Pareigūnų veiksmų teisėtumą įrodė kūno kamerų vaizdo medžiaga“, 2024 m. birželio 6 d., <https://telsiai.policija.lrv.lt/lt/naujienos/pareigunu-veiksmu-teisetuma-irode-kuno-kameru-vaizdo-medziaga/>

²⁸¹ Remiantis interviu su PD atstovais metu surinkta informacija.

Atsižvelgiant į tai, jog kūno kameros tapo **sistemiškai naudojama** ir pilnai į Lietuvos policijos darbą **integruota technologija**, sukurtas tvirtas pagrindas projekto investicijų tvarumo užtikrinimui. Pavieniams įrangos gedimams šalinti PD skiria lėšas iš savo biudžeto, kuriame planuoja išlaidas ne tik kūno kamerų išlaikymui ir draudimui, bet ir vaizdo įrašų talpinimui reikalingų duomenų saugyklų išlaikymui. Tai įrodo tinkamą projekto sutarties, kurioje PD įsipareigojo po projekto investuoti į reikiamus finansinius ir žmogiškuosius išteklius kūno kamerų tęstiniam naudojimui užtikrinti, laikymąsi. Be to, vaizdo įrašai tapo ir **sudėtine baudžiamojo proceso dalimi**. Tai reiškia, jog kūno kameromis renkama medžiaga bus ir toliau naudojama tiek SAA, tiek kitose bylose. Galiausiai, teigiama **kūno kamerų naudojimo patirtis** Lietuvos policijoje turi **sklaidos efektą** – atsižvelgiant į šios įrangos panaudojimo policijos darbe sėkmę, kūno kameros pradėtos ar planuojamos pradėti taikyti kitų šalies institucijų (Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR vidaus reikalų ministerijos²⁸², VVTAIT²⁸³, Greitosios medicinos pagalbos tarnybos²⁸⁴) darbe.

IŠVADOS

Išanalizavus projekto Nr. LT06-3-VRM-TF-001 lėšomis įsigytų kūno kamerų naudojimą įrodymams apie SAA atvejus surinkti, nustatytos šios **pagrindinės kūno kamerų taikymo Lietuvoje naudos**:

- Padeda surinkti objektyvią ir išsamią informaciją iš įvykio vietos bei užfiksuoti įrodymus apie fizinę aplinką, žmonių emocijas ir psichologinę būklę, kurių nepavyktų perteikti rašytiniais parodymais;
- Padeda teismui pagrįsti policijos pareigūnų sprendimus dėl apsaugos nuo SAA orderių skyrimo ir sudaro pagrindą išvengti paskirtų orderių panaikinimo;
- Padeda sumažinti policijos pareigūnams tenkančią administracinę naštą ir sudaro sąlygas sutaupyti laiką skirti tiesioginei pagalbai aukoms ar liudininkams;
- Padeda užtikrinti policijos pareigūnų saugumą galimai pavojingose situacijose ir pagrįsti savo veiksmų teisėtumą.

Kūno kameromis užfiksuoti įrodymai įprastai suteikia pagrindą pradėti ikiteisminius tyrimus, o vaizdo medžiaga naudojama beveik visose bylose. Prokuratūros ir teismų atstovų vertinimu, kūno kameromis užfiksuota informacija įneša į baudžiamąjį procesą daugiau objektyvumo ir skaidrumo. Dėl to vaizdo įrašais vis dažniau prašoma dalintis tiek su prokuratūra ir teismais, tiek su kitomis institucijomis, tad kūno kamerų naudojimas prisideda prie **tarpinstitucinio bendradarbiavimo apsaugos nuo SAA srityje stiprinimo**. Kūno kamerų ir jomis užfiksuotų vaizdo įrašų naudojimas tapo sistetine teisingumo grandinės darbo dalimi ir reikšmingai prisideda prie veiksmingo reagavimo į SAA atvejus užtikrinimo bei SAA prevencijos stiprinimo, todėl sisteminio kūno kamerų naudojimo diegimas taip pat prisideda prie **policijos ir kitų teisėsaugos institucijų kompetencijų kovoje su SAA stiprinimo bei SAA prevencinės politikos tobulinimo**.

²⁸² Ignas Jačauskas, „VSAT, Policija įsigijo 2,5 tūkst. „kūno kamerų“ pareigūnams“, LRT, 2022 m. gruodžio 9 d., [https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1840986/vsat-policija-isigijo-2-5-tukst-kuno-kameru-pareigunams?srsId=AfmBOopUdCQle60j5dXtHSD7EjYaBUDJW2IWGBQliWpIN\\$rp5x-o4rp](https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1840986/vsat-policija-isigijo-2-5-tukst-kuno-kameru-pareigunams?srsId=AfmBOopUdCQle60j5dXtHSD7EjYaBUDJW2IWGBQliWpIN$rp5x-o4rp)

²⁸³ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos „Vaiko teisių gynėjai dirbs patikimiau ir saugiau: į reagavimus vyks su vaizdo registratoriais“, 2025 m. sausio 28 d., <https://vaikoteises.lrv.lt/lt/naujienos/vaiko-teisiu-gynejai-dirbs-patikimiau-ir-saugiau-i-reagavimus-vyks-su-vaizdo-registratoriais/>

²⁸⁴ Jadvyga Bieliavskė, „Skubiąją medicinos pagalbą teikiančioms tarnyboms siūloma leisti naudoti vaizdo kameras“, LRT, 2024 m. vasario 22 d., <https://www.delfi.lt/sveikata/sveikatos-naujienos/skubiaja-medicinos-pagalba-teikiancioms-tarnyboms-siuloma-leisti-naudoti-vaizdo-kameras-95940141>